

KATJA VILKAMA

YHTEINEN KAUPUNKI, ERIYTYVÄT KAUPUNGINOSAT?

Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden
alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla

2

TUTKIMUKSIA 2011

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

1911
2011

HELSINGIN
KAUPUNGIN
TIETOKESKUS

**TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES**

Katja Vilkama p. – tel. 09 191 50774
etunimi.sukunimi@helsinki.fi
Timo Cantell p. - tel. 09 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYynti
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 9 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

YHTEINEN KAUPUNKI, ERITYTYVÄT KAUPUNGINOSAT?

Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten
asukkaiden alueellinen eriytyminen ja
muuttoliike pääkaupunkiseudulla

KATJA VILKAMA

TUTKIMUKSIA
UNDERSÖKNINGAR
RESEARCH SERIES

2011:2

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS

Lingoneer Oy
Gareth Rice
Magnus Gräsbeck

KUVIOT
FIGURER
GRAPHS

Katja Vilkama
Pirjo Lindfors

TAITTO
OMBRYTTNING
GENERAL LAYOUT
Taittotalo PrintOne

KANSI
PÄRM
COVER

Tarja Sundström-Alku
Kansikuva | Pärm bild | Cover picture.
Katja Vilkama, Helsingin aineistopankki /
Pertti Nisonen ja Mika Lappalainen

PAINO
TRYCKERI
PRINT
Edita Prima Oy, Helsinki 2011

PAINETTU
ISSN 1455-724X
ISBN 978-952-272-095-5

VERKOSSA
ISSN 1796-7228
ISBN 978-952-272-096-2

SISÄLLYS

KIITOKSET	7
ESIPUHE	9
FÖRORD.....	10
PREFACE.....	11
1. JOHDANTO	13
1.1. Muuttoliikkeen vaikutukset kaupunkirakenteen alueelliseen ja etniseen eriytymiseen	13
1.2. Tutkimuksen asemoituminen, keskeiset käsitteet ja tutkimuksen rakenne	19
1.2.1. Tutkimuksen asemoituminen kaupunkitutkimuksen ja maantieteen tutkimuskentässä.....	19
1.2.2. Tutkimuksen keskeiset käsitteet.....	24
1.2.3. Tutkimuksen rakenne	27
2. TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	29
2.1. Alueellinen eriytyminen dynaamisena prosessina.....	29
2.2. Maahanmuuttajien alueellinen sijoittuminen ja muuttoliike kaupunkiseuduilla	32
2.2.1. Teoriat maahanmuuttajien asteittaisesta sulautumisesta valtaväestöön	32
2.2.2. Teoriat maahanmuuttajien alueellista keskittymistä suosivista asumisvalinnoista – etnis-kulttuurinen näkökulma	35
2.2.3. Teoriat syrjinnän ja etnisen hierarkian vaikutuksista maahanmuuttajien alueelliseen sijoittumiseen ja muuttoon asuinalueilla	38
2.3. Valtaväestön muuttoliikkeen vaikutukset asuinalueiden etniseen eriytymiseen	40
2.3.1. Valtaväestön ulosmuutto etnisten vähemmistöjen asumiskeskittymistä	41
2.3.2. Monietniset asuinalueet kiertävä muuttoliike.....	45

2.3.3. Eriytymisen kierre ja keskustelu kynnyksarvoista.....	46
2.4. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset.....	50
3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO.....	57
3.1. Asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimusmenetelmät – keskustelu tutkimusotteesta	57
3.2. Tutkimuksen aineisto.....	61
3.2.1. Kieliryhmien luokittelu tutkimusaineistossa	63
3.2.2. Asuinalueiden määrittely ja aluetason valinta	66
3.3. Tutkimusmenetelmät.....	70
3.3.1. Menetelmät asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen tarkastelemiseksi	70
3.3.1.1. Asuinalueetypologia eriytymiskehityksen jäsentäjänä.....	70
3.3.1.2. Segregaatioindeksit ja paikkatietomenetelmät eriytymisen tason ja alueellisen rakenteen kuvaamisen menetelminä	76
3.3.2. Menetelmät asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottavien muuttovirtojen analysoimiseksi	81
3.3.3. Menetelmät paikallisen toimintaympäristön piirteiden selvittämiseksi – asiantuntijahaastattelut ja politiikkadokumentit...	84
4. TUTKIMUSKOHTENA PÄÄKAUPUNKISEUTU.....	87
4.1. Pääkaupunkiseudun alueellisen eriytymisen yleisiä piirteitä	87
4.2. Maahanmuuttajataustaisten asettuminen pääkaupunkiseudulle.....	96
5. KANTAVÄESTÖN JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN ALUEELLINEN ERIYTYMINEN PÄÄKAUPUNKISEUDULLA	101
5.1. Asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellinen rakenne.....	101
5.2. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät sijoittuvat pienituloisille vuokra-asuntovaltaisille alueille	110
5.3. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien rakenne: Pikku-italioita vai maailma kylässä?	115
5.4. Alueellisen eriytymisen muutokset kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä	124
6. KANTAVÄESTÖN JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN VALIKOIVA MUUTTOLIIKE PÄÄKAUPUNKISEUDULLA.....	129
6.1. Muuttovirtojen alueellinen suuntautuminen pääkaupunkiseudulla.....	129
6.1.1. Pääkaupunkiseudun tulomuutto vahvistaa asuinalueiden etnistä eriytymistä	129

6.1.2.	Seudun sisäinen muutto tuottaa ja ylläpitää asuinalueiden etnistä eriytymistä	136
6.1.3.	Kieliryhmien muuttovirtojen alueellisten erojen tarkastelu.....	139
6.1.3.1.	Kantaväestön muuttovirrat suuntautuvat pois asumiskeskittymistä	139
6.1.3.2.	Vieraskielisen väestön seudun sisäinen nettomuutto suuntautuu kohti asumiskeskittymiä.....	144
6.1.3.3.	Baltian, Länsi-Euroopan ja Aasian maiden kieliä puhuvien nettomuutto suuntautuu asumiskeskittymistä pois päin ..	147
6.1.3.4.	Venäjänkielisten ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien nettomuuttovirrat suuntautuvat kohti asumiskeskittymiä	153
6.1.3.5.	Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien nettomuutto kohdistuu asumiskeskittymiin	157
6.1.3.6.	Kieliryhmien muuttosuunnat vertailussa.....	160
6.2.	Muuttoliikkeen kehitys vuosittain	165
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET	174
7.1.	Keskeiset tulokset ja niiden tulkinta	174
7.1.1.	Kantaväestön muuttoliikkeen dynamiikka: pakoa vai asumiskeskittymien karttelua?	175
7.1.2.	Maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeen dynamiikka: ketjumuuttoa kohti keskittymiä vai alueellista hajautumista?	181
7.2.	Pääkaupunkiseudun etnisen eriytymisen dynamiikka ja arvioita eriytymiskehityksen tulevasta suunnasta	186
	TIIVISTELMÄ	193
	SAMMANFATTNING	198
	SYNOPSIS	203
	LIITTEET	207
	KIRJALLISUUS	260

KIITOKSET

Muuttoliike ja kaupungit ovat kiehtoneet minua pienestä pitäen. Osa kiinnostuksesta on kummunnut omakohtaisista kokemuksistani eri puolilla Suomea ja useilla eri asuinalueilla asumisesta. Vaihtuvia kotiosoitteita on ehtinyt kertyä elämässäni jo miltei parikymmentä. Kaupunkimaantieteestä väitöstutkimusta suunnitelllessani aloin pohtia tarkemmin, minkälaisia vaikutuksia yksittäisten ihmisten muuttopäätöksillä on kaupunkiseutujen ja asuinalueiden kehitykseen. Päädyin tarkastelemaan tätä kysymystä tutkimuksessani asuinalueiden etnisen eriytymisen näkökulmasta.

Tutkimustyö on ollut antoisaa ja ajoittain haastavaakin. Yksinäistä työskentelyä ei kuitenkaan ole ollut, sillä olen saanut tehdä tutkimustani Helsingin yliopiston maantieteen osaston kannustavassa ilmapiirissä. Erityisesti haluan kiittää ohjaajaani professori Mari Vaattovaaraa sekä muita kaupunkimaantieteen tutkimustiimin jäseniä loistavasta yhteishengestä ja innostavasta työilmapiiristä. Kiitos Marille kannustavasta ohjauksesta työni eri vaiheissa sekä ajoittain tarpeellisiksi osoittautuneista kehotuksista pitää työni rajaus selkeänä. Laitoksemme tutkijoille, erityisesti Hanna Dhalmannille, Venla Berneliukselle, Rami Ratviolle, Kaisa Kepsulle, Elina Eskelälle, Heli Pontolle, Miika Norpalle, Gareth Ricelle, Maria Merisalolle ja Teemu Makkoselle sekä yliopisto-opettaja Arttu Paarlahdelle suurkiitokset vertaistuesta ja yhteisistä rentouttavista lounas- ja kahvihetkidistä!

Tutkimuksen teko ei olisi ollut mahdollista ilman asianmukaisia aineistoja ja rahoitusta. Lämpimät kiitokset kuuluvatkin Helsingin, Vantaan ja Espoon kaupunkien tutkimus- ja tilastoyksiköille, Tilastokeskukselle sekä Helsingin seudun ympäristöpalveluille (HSY) tilastoaineistojen luovuttamisesta tutkimuskäyttöni. Lisäksi kiitän haastateltavakseni suostuneita asumisen asiantuntijoita sekä tutkimukseni rahoittajia Suomen Akatemian rahoittamaa Alueellisen eriytymisen ja naapurustovaikutuksen tutkimusprojektia, Opetusministeriön rahoittamaa Asumisen muutoksen tutkijakoulua, ERA-NET-rahoitteista NORFACE-tutkimusohjelmaa (Nodes-projekti) sekä Helsingin kaupunkia ja Helsingin yliopiston matematiikan ja luonnontieteiden rahastoa.

Tutkimukseni viimeistelylle erittäin arvokkaista kommentteista kiitän työni esitarkastajia professori Markku Tykkyläistä ja professori Liisa Laaksoa. Lisäksi kiitän lämpimästi Helsingin kaupungin tietokeskusta työni julkaisemista sekä avusta tutkimuksen taitto-vaiheessa.

Lopuksi haluan esittää aivan erityiset kiitokset kaikille rakkaille ystäväilleni, joihin olen saanut tutustua eri puolella Suomea asuessani, sekä perheelleni – vanhemmilleni, sisaruksilleni ja miehelleni, joiden tuki on auttanut tutkimustyön puurtamisessa. Kiitos teille välittämisestänne, ehtymättömästä kannustuksestanne sekä ennen kaikkea kaikesta kärsivällisyydestänne tutkimuksen teon viedessä ajoittain kaiken aikani. Nyt se on vihdoin kansissa ja on uusien seikkailujen aika!

Helsingissä lokakuussa 2011

Katja Vilkama

ESIPUHE

Kaupunkirakenteen sosiaalinen ja alueellinen eriytyminen on kaupunkiseutujen kehitykselle ominen ilmiö. Tätä teemaa on seurattu laajasti niin kansallisissa kuin kansainvälisissä tutkimushankkeissa. Myös Helsingin kaupungin tietokeskus on julkaissut aihepiiriin liittyviä tutkimuksia. Yhteistyö tietokeskuksen ja Helsingin yliopiston kanssa on ollut pitkäjänteistä ja siksi on perusteltua julkaista Katja Vilkkaman väitöskirja tässä tietokeskuksen julkaisusarjassa.

Vilkkaman tutkimus käsittelee kaupunginosien etnistä eriytymistä, mikä on maailmalla havaittu yhdeksi kaupunkikehityksen keskeiseksi piirteeksi. Vilkkama esittelee kattavasti tähän teemaan liittyviä teoreettisia ja empiirisiä keskusteluja. Tutkimus osoittaa yksityiskohtaisesti kuinka myös Suomessa ajankohtaiseksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi noussut asuinalueiden etninen rakenteistuminen jäsentyy.

Vilkkama tarkastelee asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteita ja kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla. Kiinnostavaa työssä on muun muassa se, kuinka maahanmuuttajavaltaiten alueiden osoitetaan syntyvän kansainväliseen tapaan paitsi maahanmuuttajien myös kantaväestön valikoivan muuttoliikkeen seurauksena.

Maahanmuuton alkuvaiheiden tarkastelu kertoo, miten pääkaupunkiseudulle suuntautunut ja seudun sisäinen muuttoliike ovat kohdentuneet kantaväestöllä ja maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä eri tavoin. Kantaväestön muuttoliike on suuntautunut kohti asuinalueita, joilla vieraskielisten osuus on seudun keskitasoa alhaisempi. Maahanmuuttajataustaisten muuttoliike on puolestaan kohdistunut yleisimmin asuinalueille, joilla vieraskielisten osuus nousee keskimääräistä korkeammaksi. Tämä on tuottanut seudun nykyisessä aluerakenteessa havaittavia eroja asuinalueiden välillä ja ylläpitänyt maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien muodostumista ja tiivistymistä.

Helsingissä lokakuussa 2011

Timo Cantell
Tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

Mari Vaattovaara
Kaupunkimaantieteen professori
Maantieteen laitos
Helsingin yliopisto

FÖRORD

Att stadsstrukturen differentieras socialt och lokalt är kännetecknande för utvecklingen i stadsregioner. Detta tema har varit föremålet för många nationella och internationella forskningsprojekt. Även Helsingfors stads faktacentral har givit ut forskning i ämnet. Det långvariga och -siktiga samarbetet mellan Faktacentralen och Helsingfors universitet gör det extra befogat att nu ge ut Katja Vilkamas doktorsavhandling i ämnet i Faktacentralens publikationsserie.

Vilkamas forskning har gällt etnisk differentiering mellan olika stadsdelar, ett fenomen som globalt konstaterats känneteckna urban utveckling. Vilka gör en omfattande orientering i den teoretiskt resp. empiriskt bottnade debatten kring temat. Hennes rön visar detaljerat hur den etniska differentieringen, som även i Finland uppmärksammas så på sistone, småningom uppstått och tagit form.

Vilkamas analys av etnisk differentiering gäller Huvudstadsregionen, dvs. den innersta delen av Helsingforsregionen bestående av Helsingfors samt städerna Esbo, Grankulla och Vanda. Ett av Vilka intressantaste rön är att de invandrardominerade stadsdelarna – enligt internationellt mönster – uppstår som följd av inte bara invandrarnas utan även ursprungsbefolkningens flyttande. Man talar om selektivt flyttande.

Analysen av de tidiga skedena av immigrationen till Finland visar hur flyttandet till och inom Huvudstadsregionen haft olika inriktningsmönster för dels ursprungsbefolkningen, dels dem som haft invandrarbakgrund. Då finländare flyttat till eller inom regionen har de vanligtvis sökt sig till bostadsområden där andelen personer med främmande modersmål varit mindre än genomsnittet. Invandrarna har för sin del övervägande sökt sig till områden där främmande språk varit vanligare än genomsnittet. Detta har förorsakat skönjbara skillnader bostadsområden emellan i regionens nuvarande spatialstruktur och bidragit till att anhopningar av folk med invandrarbakgrund uppstått och förstärkts.

Helsingfors, oktober 2011

Timo Cantell
Forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

Mari Vaattovaara
Professor i urban geografi
Geografiska institutionen
Helsingfors universitet

PREFACE

Social and local differentiation of the urban structure characterise urban regions. This theme has been the target of many national and international research projects. City of Helsinki Urban Facts, too, has published research on the matter. The long-lasting and long-term cooperation between Urban Facts and University of Helsinki makes it appropriate to publish Katja Vilkkama's PhD thesis in this Urban Facts publication series.

The theme of Vilkkama's research is ethnic differentiation between city districts – a globally acknowledged characteristic of urban development. Vilkkama makes a wide overview of the theoretically and empirically based debate on the theme. Her findings show in detail how ethnical differentiation – a phenomenon recognised in Finland, too, of late – gradually comes about and takes form.

Vilkkama's analysis of ethnic differentiation is targeted on the Helsinki Metropolitan Area, i.e. the four innermost municipalities of the Helsinki Region consisting of the cities of Espoo, Helsinki, Kauniainen and Vantaa. Paralleling international research on the theme, one of her most interesting findings is that immigrant-dominated neighbourhoods come about as a consequence of the migration behaviour of not only immigrants but of the local population, too. Selective migration is the term here.

Her analysis of the early stages of immigration to Finland show how migration to and within the Helsinki Metropolitan Area has followed different patterns with the domestic population and those with an immigrant background. When Finns have moved to or within the metropolitan area, they have usually moved to neighbourhoods with a lower-than-average proportion of people with a foreign mother tongue. Immigrants, in their turn, have predominantly oriented themselves towards neighbourhoods with a higher-than-average proportion of foreigners. This has caused discernable differences between neighbourhoods in the present spatial structure of the region and contributed to and strengthened the accumulation of residents with a foreign background.

Helsinki, October 2011

Timo Cantell
Research Director
City of Helsinki Urban Facts

Mari Vaattovaara
Professor in Urban Geography
Department of Geography
University of Helsinki

1. JOHDANTO

1.1. Muuttoliikkeen vaikutukset kaupunkirakenteen alueelliseen ja etniseen eriytymiseen

Kansainvälinen muuttoliike on monipuolistunut ja moninkertaistunut merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana. Poliittisten konfliktien yleistyminen, liikenne- ja viestintäyhteyksien nopeutuminen sekä muutokset kansainvälisessä taloudessa ovat lisänneet maiden rajat ylittävän muuttoliikkeen määrää ja monipuolistaneet muuttovirtojen rakennetta. Uuteen maahan työn ja parempien elinolojen perässä muuttavien siirtolaisten lisäksi asuinmaataan vaihtavat nykyään yhä useammin myös kansainvälisten yritysten palkkalistoilla työskentelevät huippuosajat, kielitaitoaan ja osaamistaan ulkomailta kartuttavat kansainväliset opiskelijat, rakkauden ja lähimmäisten perässä uuteen maahan muuttavat perheenjäsenet sekä poliittisten kriisien jaloista pakenevat pakolaiset. Kansainvälisestä muuttoliikkeestä on tullut osa nykypäivän tiivistyvää maailmaa.

Rajat ylittävän muuttoliikkeen vilkastuminen ja monipuolistuminen ovat muuttaneet sekä vastaanottavien että lähettävien yhteiskuntien taloudellisia, poliittisia, sosiokulttuurisia ja alueellisia rakenteita (esim. Vertovec 2007; Castles & Mil-

ler 2009).¹ Maiden välille muodostuneet muuttoketjut sekä tiiviit sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset verkostot ovat ylläpitäneet muuttovirtojen alueellista kohdentumista ja vahvistaneet transnationaalisia siteitä lähtö- ja kohdemaiden välillä (Massey ym. 1993; Portes & DeWind 2004). Kohdemaissa kansainvälisen muuttoliikkeen moninkertaistuminen ja monipuolistuminen ovat näkyneet erityisesti väestörakenteen nopeana etnisenä, sosiokulttuurisena ja demografisena monimuotoistumisena.² Selkeimpänä vaikutukset ovat näkyneet kohdemaiden suurkaupungeissa ja kasvukeskuksissa, joihin kansainvälinen muuttoliike tyypillisesti suuntautuu. Muuton kohdentuminen suurkaupunkeihin on vaikuttanut kaupunkien työ- ja asuntomarkkinoiden rakenteisiin (esim. Waldinger 1989; Ley & Murphy 2001: 144–

1 Kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutuksia lähtömaihin on tutkittu erityisesti kehitysmaatutkimuksen ja antropologian alalla laajalti (ks. esim. Østengaard-Nielsen 2003; Black ym. 2006; Cohen 2008). Kansainvälisen muuttoliikkeen on osoitettu vaikuttavan lähtömaiden yhteiskunnallisiin rakenteisiin muun muassa transnationaalisten sosiaalisten, kulttuuristen ja taloudellisten verkostojen kautta, jotka välittävät kulttuurisia ja poliittisia vaikutteita sekä rahallista tukea lähtömaihin. Muuttoliikkeellä on vaikutuksia myös lähtömaiden väestö- ja työmarkkinoiden rakenteisiin (ks. esim. Massey ym. 1993).

2 Kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutukset kohdemaiden yhteiskuntarakenteisiin ovat olleet niin moniulotteisia ja voimakkaita, että osa tutkijoista on kuvannut sosiaalisten, demografisten ja kulttuuristen rakenteiden muutosta "superdiversiteetin" käsitteellä (Vertovec 2007).

152; Sassen 2001: 305–323; Baganha ym. 2006: 24–26), ylläpitänyt kaupunkien väestökasvua sekä heijastunut valtaväestön muuttoliikkeen alueellisiin rakenteisiin (esim. Frey 1995; Bontje & Latten 2005; Borjas 2006; Myrskylä 2006: 62–63, 73–76).

Kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutukset kohdemaiden suurkaupunkien väestönmuutoksiin ovat olleet merkittäviä. Esimerkiksi useissa Euroopan suurkaupungeissa maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen osuus kotitalouksista on lisääntynyt toisen maailman sodan jälkeen selvästi. Erityisen nopeaa kasvu on ollut 1980-luvun taitteesta alkaen (Peninx 2006: 7–9). Esimerkiksi Amsterdamissa maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuus on noussut muutamassa vuosikymmenessä yli kolmenkymmenen prosentin ja tutkijat ennustavat osuuden nousevan muuttoliikkeen rakenteiden ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena yli puoleen kaupungin asukkaista lähivuosikymmeninä (Bontje & Latten 2005: 447–450). Myös Lontoossa väestörakenteen etninen ja kulttuurinen monimuotoistuminen on ollut nopeaa (Vertovec 2007; Coleman 2010). Yli kolmasosa Lontoon asukkaista on ulkomailla syntyneitä ja yhä useampi kuuluu etnisiin vähemmistöihin (A profile of Londoners... 2008: 1). Pohjoismaissa kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutukset väestörakenteen monimuotoistumiseen ovat näkyneet selkeimmin Ruotsissa, jossa esimerkiksi Tukholman seudulle asettuneesta väestöstä noin kaksikymmentä prosenttia on nykyisin ulkomailla syntyneitä (Andersson ym. 2010a: 69–70).

Yksittäisissä kaupunginosissa kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutukset väes-

törakenteen monimuotoistumiseen ovat olleet usein moninkertaisia. Maahanmuuttajat ovat asettuneet kaupunkiseudulle epätasaisesti muodostaen alueellisia keskittyimiä joihinkin kaupunginosiin ja kortteleihin. Osalla näistä alueista valtaväestöön kuuluvat perheet ovat jääneet vähemmistöksi muuttoliikkeen valikoivan rakenteen ja luonnollisen väestönkasvun muuttaessa kaupunginosien asukasrakennetta (ks. esim. Aalbers & Deurloo 2003: 202–206; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008).

Kaupunkirakenteen alueellinen sosiaalinen ja etninen eriytyminen ovat ilmiöinä vanhoja. Jo 1900-luvun alussa esimerkiksi Chicagon yliopiston sosiologit Robert Parkin, Ernest Burgessin ja Roderick McKenzien johdolla kuvasivat kaupungin sosiaalisen ja alueellisen rakenteen eriytymistä elämäntavoiltaan, työmarkkina-asemaltaan sekä etnisiltä ja kulttuurisilta taustoiltaan erilaisten asukasryhmien sijoittuessa toisistaan erillisille asuinalueille (Burgess 1925/1967; McKenzie 1925/1967; Park 1925/1967; ks. myös Wirth 1938). Muun muassa maan hinta, työpaikkojen sijoittuminen ja väestöryhmien erilainen ostovoima ohjasivat heidän tulkintansa mukaan ryhmien alueellista sijoittumista.

Kansainvälisen muuttoliikkeen nopea moninkertaistuminen ja taloudellisten rakenteiden viimeaikaiset muutokset ovat kuitenkin nostaneet kaupunkirakenteen sosiaalisen ja etnisen eriytymisen syyt ja seuraukset uudelleen tutkimuksen keskiöön. Erilaiset sosiaalisen ja tilallisen kuumumisen muodot ovat herättäneet runsasta keskustelua erityisesti useissa Euroopan maissa (ks. esim. Amin 2002; Phillips 2005; Schönwälder 2007; Finney & Simpson 2009; Bolt ym. 2010; Phillips 2010).

Maahanmuuton suuntautuminen suurkaupunkeihin ja kaupunkien sisällä tiettyihin kortteleihin ja kaupunginosiin on herättänyt kysymyksiä alueellisen eriytymisen vaikutuksista maahanmuuttajien kotoutumiseen sekä eri yhteiskuntaryhmien väliseen vuorovaikutukseen. Valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen on uskottu vähentävän ryhmien välisiä kontakteja heidän asuessaan toisistaan erillisillä asuinalueilla. Pahimmillaan eriytymisen on pelätty uhkaavan jopa yhteiskunnan yhtenäisyyttä (esim. Phillips 2005; Varady 2005).

Tämä näkökanta yleistyi eurooppalaisessa julkisessa ja poliittisessa keskustelussa erityisesti 2000-luvun alussa New Yorkin, Madridin ja Lontoon terrori-iskujen sekä muun muassa Ranskan, Britannian ja Ruotsin maahanmuuttajavaltaisissa lähiöissä puhjenneiden levottomuuksien jälkeen (ks. esim. Amin 2002; Phillips 2005; Phillips 2006: 25–31; Finney & Simpson 2009; Bolt ym. 2010: 170). Julkisessa keskustelussa esiin nostettuna pelkona on ollut maahanmuuttajayhteisöjen päätyminen elämään rinnakkaiseloja omassa yhteisössään ilman kontakteja ja yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan. Valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen on uskottu hidastavan kohdemaan kielen, kulttuurin ja toimintatapojen oppimista. Alueellisesta eriytymisestä johtuvan kontaktien puutteen on myös pelätty heikentävän maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia kulttuurirajat ylittävien kontaktien ja sosiaalisten verkostojen ollessa tutkimusten mukaan tärkeä työmarkkinoilla etenemisen väylä (esim. Waldinger 1994; Valtonen 2001: 428–432; Ahmad 2005).

Alueellisen eriytymisen vaikutusten on uskottu heijastuvan myös maahanmuuttajien lapsiin, sillä useissa maissa koulujen oppilasarakenteen etnisen eriytymisen on osoitettu olevan selvästi asuinalueiden etnistä eriytymistä voimakkaampaa (Gramberg 1998; Karsten 1998; Burgess ym. 2005; Peach 2007: 33–36; Schindler Rangvid 2007; Riitaoja 2010). Koulujen ja päivähoiton eriytyminen valtaväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten välillä voi hidastaa lasten ja nuorten kielen oppimista sekä ryhmien välisten kontaktien muodostumista. Erityisesti pitkittyessään alueellisen eriytymisen maahanmuuttajataustaisten perheiden ja valtaväestön välillä onkin pelätty heikentävän maahanmuuttajien kiinnittymistä taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti ympäröivään yhteiskuntaan (Massey & Mullan 1985: 836–837; Peach 1996a: 140–143; Bolt ym. 2010: 170–171).

Tutkimustulokset valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen seurauksista eivät kuitenkaan ole yksimielisiä eriytymisen kielteisistä vaikutuksista maahanmuuttajien kotoutumiseen. Maahanmuuttajien on osoitettu sijoittuvan tavallista useammin heikkokuntoisiin vuokra- tai omistusasuntoihin, huono-osaisemmille asuinalueille sekä asuvan kantaväestöä ahtaammin (esim. Sarre ym. 1989; Friedrichs 1998; Özüekren & van Kempen 2003). Tämän on pelätty lisäävän sosiaalista eriarvoisuutta väestöryhmien välillä erityisesti muihin sosiaalisiin ongelmiin kuten köyhyyteen ja työttömyyteen kytkeytyessään. Alueellisen eriytymisen yksiselitteisen kielteinen vaikutus maahanmuuttajien kotoutumisprosessin hidastumiseen on kuitenkin kyseenalais-

tettu (esim. Peach 1996a; van Kempen & Özüekren 1998; Murdie 2002; Drever 2004; Musterd & Ostendorf 2009; Bolt ym. 2010).

Esimerkiksi tilastoaineistoihin pohjautuvat tutkimukset asuinalueen kulttuuristen ja sosiaalisten tekijöiden vaikutuksesta maahanmuuttajien työllistymiseen ovat tuottaneet ristiriitaisia tuloksia oman yhteisön läheisyydessä asumisen vaikutuksista maahanmuuttajataustaisten yksilöiden tulo- ja työllistymiskehitykseen (ks. esim. Borjas 1995; Clark & Drinkwater 2002; Edin ym. 2003; Musterd ym. 2008). Ruotsalaistutkimukset asuinalueen vaikutuksesta yksilöiden tulotasoon ovat osoittaneet heti maahanmuuton jälkeisen asumisen oman ryhmän keskuudessa vaikuttavan myönteisesti yksilön tulokehitykseen (Musterd ym. 2008). Pitkittyessään sijoittuminen oman yhteisön läheisyyteen kuitenkin heikentää tulokehitystä merkittävästi (vrt. Edin ym. 2003).³

Myös laadulliset tutkimukset maahanmuuttajayhteisöjen sosiaalisista verkostoista ovat osoittaneet oman yhteisön läheisyyden helpottavan uuteen maahan sopeutumista etenkin maahanmuuton alkuvaiheissa (esim. Tomlins ym. 2002; Qadeer 2005; Murdie & Ghosh 2010). Yhteisön tuki vähentää uuteen maahan asettumisesta aiheutuvaa stressiä, tukee oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämistä sekä usein myös nopeuttaa työpaikan ja ensiasunnon löytymistä (Portes & Zhou 1993: 86–87; Miyares 1997: 215–216; Zhou 2007: 241–244; Murdie & Ghosh 2010: 305–307).

3 Muiden maahanmuuttajaryhmien läheisyys edistää ruotsalaistutkimuksen mukaan yksilön tulokehitystä, mikäli työttömyys on asuinalueella alhaista. Muutoin myös muiden maahanmuuttajaryhmien läheisyydessä asuminen heikentää tulokehitystä. (Musterd ym. 2008.)

Uusien maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen helpottaa yhteisön omien tukioorganisaatioiden tehokasta toimintaa kohderyhmään kuuluvien asuessa lähellä (Dunn 1998: 518–519). Tämän lisäksi myös viralliset maahanmuuttajille suunnatut palvelut tavoittavat asiakaskuntansa alueellisissa keskittymissä tehokkaammin.

Suuri osa tutkimuksista myös kiistää oletuksen alueellisen keskittymisen yhteyttä maahanmuuttajien omaehtoiseen eristäytymiseen ympäröivästä yhteiskunnasta (ks. esim. Phillips 2006; Finney & Simpson 2009; Bolt ym. 2010; Dhalmann 2011). Etnisten ryhmien välisiä sosiaalisia suhteita tarkastelleet eurooppalaiset tutkimukset ovat osoittaneet, ettei maahanmuuttajataustaisten perheiden alueellinen keskittyminen ole johtanut vähemmistöjen eristäytymiseen tai kulttuurirajat ylittävien sosiaalisten kontaktien vähenemiseen (esim. Drever 2004; Finney & Simpson 2009: 96–99). Monikulttuurisessa naapurustossa asuvilla kontaktit yli kulttuurirajojen saattavat pikemminkin olla yleisempiä kuin valtaväestön yksipuolisesti asuttamilla asuinalueilla (Finney & Simpson 2009: 96–99; ks. myös Koskela 2002). Tulokset valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen vaikutuksista ryhmien välisiin kontakteihin ovat kuitenkin ristiriitaisia (ks. esim. Gijssberts & Dagevos 2007; van der Laan Bouma-Doff 2007a; Blokland & van Ejk 2010).

Valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen seurauksia tarkastelevien näkökulmien tapaan myös tulkinnat eriytymisen pohjimmaisista syistä vaihtelevat. Valtaväestön ja maahanmuuttajien sijoittumista toisistaan erillisille asuinalueille on selitetty tutkimuskirjallisuudessa

muun muassa kotitalouksien alueellista sijoittumista ja asuntomarkkina-asemaa ohjaavien tiedollisten ja taloudellisten resurssien ja rajoitteiden eroilla (esim. Massey 1985; Borjas 1998; Bolt & van Kempen 2002; Özüekren & van Kempen 2003), kulttuurisilla ja demografisilla syillä sekä maahanmuuttajien omilla asumistoiveilla (esim. Clark 1992; Miyares 1997; Bolt & van Kempen 2002; Murdie 2002; Tomlins ym. 2002; Özüekren 2003), yhteiskunnan valtarakenteilla ja rakenteellisen syrjinnän vaikutuksella (esim. Sarre ym. 1989; Molina 1997; van Kempen & Özüekren 1998; Galster & Godfrey 2005) sekä toisaalta valtaväestön asumistoiveilla ja muuttopäätöksillä (esim. Clark 1992; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008). Pääpiirteiltään eriytymisen syitä käsittelevät teoriat voidaan jakaa kulttuurisia tekijöitä sekä yksilöiden ja kotitalouksien valintoja painottaviin selitysmalleihin ja rakenteellisia tekijöitä ja rajoitteita kuten yksilöiden ja kotitalouksien sosioekonomisen aseman eroja, työ- ja asuntomarkkinoiden etnistä hierarkiaa ja syrjintää korostaviin selitysmalleihin (esim. Andersson 1998: 398–399, 418–422).

Kahtiajaon sijaan viimeaikaiset tutkimukset ovat kuitenkin korostaneet alueellisen eriytymisen moniulotteista dynaamista luonnetta ja holististen lähestymistapojen tärkeyttä (esim. Özüekren & van Kempen 2003: 165–169; Bråmås 2006b: 22–23; Molina 2008: 53–56). Valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellisen eriytymisen on osoitettu olevan dynaaminen prosessi, jonka kehityskulkuihin vaikuttavat yhtäältä eri väestöryhmien muuttopäätökset ja niihin vaikuttavien resurssien, rajoitteiden ja preferenssien muutokset sekä toisaalta paikallisen toimintaympä-

ristön hallinnolliset, alueelliset, demografiset, sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet (esim. Musterd ym. 1998; Kaplan & Holloway 2001; Özüekren & van Kempen 2003; Molina 2008). Erityisesti valtaväestön ja maahanmuuttajien valikoivan muutto liikkeen ja siinä havaittavien muutosten on osoitettu vaikuttavan asuinalueiden etnisen eriytymisen paikallisiin kehityskulkuihin keskeisellä tavalla (esim. Clark 1992; Crowder 2000; Quillian 2002; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008; Woldoff 2011). Tämän näkökulman mukaan valtaväestön haluttomuus asua maahanmuuttajien asuttamilla asuinalueilla ylläpitää alueellista eriytymistä valtaväestöön kuuluvien perheiden muuttaessa pois tai välttäessä muuttopäätöksissään alueita, joille maahanmuuttajia on keskittynyt keskimääräistä enemmän (esim. Farley ym. 1978; Andersson 1998: 418–422; Quillian 2002; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008). Samanaikaisesti maahanmuuttajien valikoiva muutto kohti alueellisia keskittymiä tai näiltä alueilta pois vaikuttaa omalta osaltaan alueellisen eriytymisen paikallisiin piirteisiin sekä kehityksen suuntaan ja nopeuteen (esim. Massey 1985; Andersson 1998: 418–422; Simpson 2004).

Tutkimuksessani tarkastelen asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttaneita kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla. Tavoitteenani on tutkia, minkälaisena kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellinen eriytyminen näyttäytyy ja miten eriytymisen nykyinen rakenne on syntynyt. Asuinalueiden etninen eriytyminen on pääkaupunkiseudulla suhteellisen uusi ilmiö, jota ei ole toistaiseksi kattavasti tutkittu. Aikaisemmat suomalaiset tutkimukset kaupunkirakenteen etnises-

tä eriytymisestä ovat pääasiassa kartoittaneet eriytymisen yleisiä piirteitä sekä tarkastelleet maahanmuuttajien alueelliseen sijoittumiseen vaikuttaneita rakenteellisia ja kulttuurisia tekijöitä (ks. esim. Kauppinen 2000; 2002; Vilkama 2010; Dhalmann 2011). Asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottavia muuttoliikeprosesseja ei ole tutkittu.

Tutkimukseni lähtökohtana on tästä syystä luoda kattava analyysi asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityksestä pääkaupunkiseudulla kiinnittäen erityistä huomiota kehitykseen vaikuttaneisiin muuttoliikeprosesseihin. Tarkastelen, missä määrin kansainvälisissä tutkimusteorioissa esitetyt oletukset valtaväestön valikoivasta muutosta – paosta ja monietnisiä asuinalueita kiertävästä muuttoliikkeestä (esim. Farley ym. 1978; Frey 1979; Crowder 2000; Krysan 2002; Bråmås 2006a) – sekä toisaalta maahanmuuttajien kohti asumiskeskittymiä suuntautuvasta ketjumuutosta (esim. Massey 1985) soveltuvat jäsentämään asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottaneita kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellisen eriytymisen lisäksi analysoin maahanmuuttajataustaisten ryhmien keskinäisiä eroja alueellisessa sijoittumisessa ja muuttoliikkeessä.

Paikallisen toimintaympäristön hallinnollisten rakenteiden ja olemassa olevan kaupunkirakenteen vaikutusten kartoittamiseksi tarkastelen myös pääpiirteittäin pääkaupunkiseudun kuntien hallinnollisia käytäntöjä asuinalueiden etniseen ja sosiaaliseen eriytymiseen liittyen sekä kartoitan asuntokannan alueellisten rakenteiden vaikutuksia eriytymiskehitykseen.

Tutkimukseni on lähestymistavaltaan kaupunkimaantieteellinen. Tutkimuksen kohteena ovat pääkaupunkiseudun asuinalueet ja niiden välinen muuttoliike. Yksilöiden ja kotitalouksien muuttohistorioiden ja asumisurien tarkastelu rajautuvat tutkimusasetelmani ulkopuolelle.

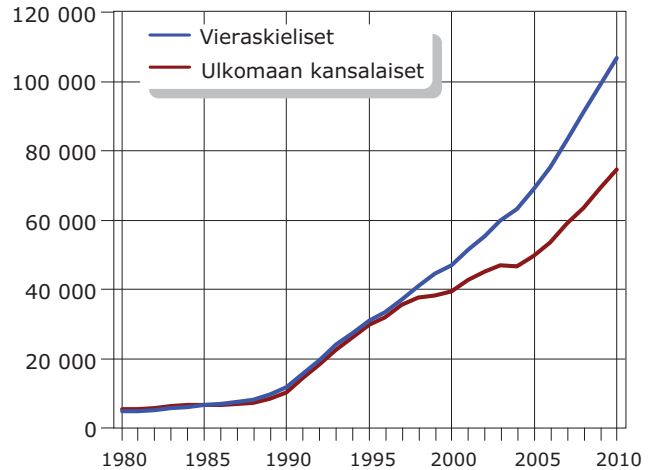
Vilkastunut maahanmuutto on Suomessa ja pääkaupunkiseudulla nykyisessä mittakaavassaan suhteellisen uusi, mutta nopeasti kasvanut ilmiö (kuva 1). Noin sata vuotta sitten, 1900-luvun taitteessa, Suomen suurimmissa kaupungeissa muita kieliä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien asukkaiden määrä oli suhteellisen korkea (ks. Vähätalo 2005: 7–9). Toisen maailmansodan jälkeen Suomi jäi kuitenkin kansainvälisestä muuttoliikkeestä paitsioon syrjäisen sijaintinsa, työmarkkinarakenteensa ja geopoliittisen asemansa seurauksena. Maahanmuuttajien määrä alkoi Suomessa kasvaa nopeasti uudelleen vasta 1990-luvun taitteen jälkeen Suomen maahanmuuttopolitiikan muuttuessa Neuvostoliiton hajottua ja Suomen liityttyä Euroopan Unioniin (politiikan muutoksesta ks. esim. Lepola 2000). 1990-luvun taitteen jälkeen maahanmuuttajien määrä on Suomessa moninkertaistunut. 2000-luvulla myös keskustelu työvoiman tarpeen lisääntymisestä väestön ikääntymisen seurauksena on korostunut. Tämä on osaltaan heijastunut maahanmuuton määriin maahanmuuttopolitiikan kannustaessa työperäistä maahanmuuttoa (ks. Hallituksen maahanmuuttopolitiittinen... 2006; Työvoiman maahanmuuton... 2008).

Suuri osa Suomeen muuttaneista maahanmuuttajista on sijoittunut pääkaupunkiseudulle. Helsingin seutu saa maahan-

muuton kokonaisuuttovoitosta suoraan noin 40 prosenttia, jonka lisäksi seutu saa vuosittain muuttovoittoa muualta Suomesta muuttavista maahanmuuttajataustaisista henkilöistä (Myrskylä 2006: 7; ks. luku 6.1.1.). 44 prosenttia Suomessa asuvista ulkomaankansalaisista ja 48 prosenttia äidinkielenään muita kieliä kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvista asuu pääkaupunkiseudulla (Väestö kielen mukaan... 2011). Vuoden 2011 alussa noin kymmenen prosenttia pääkaupunkiseudun asukkaista oli maahanmuuttajataustaisia (ks. luku 4.2.).

Väestörakenteen etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden nopea lisääntyminen on näkynyt pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteessa kasvavina alueellisina eroina asuinalueiden välillä (esim. Vilkama 2010). Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueelliseen eriytymiseen vaikuttaneiden kehityskulkujen tarkastelu tässä vaiheessa maahanmuuton nopean vilkastumisen jälkeen tarjoaa siten arvokasta tietoa nykyiseen aluekehitykseen vaikuttaneiden rakenteellisten piirteiden ymmärtämiseksi sekä tulevan kehityssuunnan arvioimiseksi. Samalla tutkimus tarjoaa tilaisuuden koetella kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden esittämien teoreettisten jäsenysten soveltuvuutta asuinalueiden etnisen eriytymisen selittämiseen pääkaupunkiseudun kaltaisessa tilanteessa, jossa etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen kehitys on vielä suhteellisen alkuvaiheissa.

Kuva 1. Vieraskielisten ja ulkomaan kansalaisten määrä pääkaupunkiseudulla 1.1.1980–1.1.2010 (Väestö kielen mukaan... 2011).

1.2. Tutkimuksen aseoituminen, keskeiset käsitteet ja tutkimuksen rakenne

1.2.1. Tutkimuksen aseoituminen kaupunkitutkimuksen ja maantieteen tutkimuskentässä

Väitöstutkimukseni on kaupunkimaantieteellinen tutkimus asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteista ja eriytymiskehitykseen vaikuttaneista muuttoliikeprosesseista pääkaupunkiseudulla. Kysymyksenasettelultaan tutkimukseni jäsentyy osaksi kaupunkitutkimuksen alalla pitkän perinteen omaavia kaupunkirakenteen sisäistä erilaistumista kartoittaneita tutkimussuuntauksia. Ensimmäisiä tutkimuksia kaupunkien sosiaalisista ja alueellisista eroista raportoitiin jo 1800-luvulla kaupunkiköyhyyden osoittautuessa räikeäk-

si yhteiskunnalliseksi ongelmaksi muun muassa Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen suurimmissa teollisuuskaupungeissa (ks. esim. Parker 2004: 27–38; Levin & Lindemith 1961). Varsinaiseksi tutkimustraditioksi kaupunkien alueellisen ja sosiaalisen rakenteen tutkimus muodostui kuitenkin 1900-luvun taitteessa Chicagon yliopiston kaupunkiekologisten ja etnografisten tutkimusten jalan jäljissä.

Niin sanotun Chicagon koulukunnan tutkimuksissa kaupungin alueellinen ja toiminnallinen rakenne näyttäytyi luonnon ekosysteemien kaltaisena organismina, jossa eri ihmisryhmät ja tuotantotehtävät kilpailevat kaupunkitilasta (Burgess 1925/1967; McKenzie 1925/1967; Park 1936; ks. myös Parker 2004: 39–49). Maan hinta ja työpaikkojen sijoittuminen ohjasivat Chicagon koulukunnan tulkintojen mukaan sosiaaliselta asemaltaan erilaisten väestöryhmien alueellista sijoittumista kunkin ryhmän pyrkiessä sijoittumaan oman hyvinvointinsa kannalta parhaimmalle mahdolliselle alueelle (em.; ks. myös Andersson 1983: 146–148). Ammattiaseemaltaan, kulttuurisilta piirteiltään ja arvoituksiltaan erilaisten asukasryhmien sijoittuminen toisistaan erillisille asuinalueille näyttäytyi Chicagon koulukunnan tutkimuksissa siten kaupunkikehityksen luonnollisena piirteenä (McKenzie 1925/1967; Wirth 1938), joka luo kullekin asuinalueelle omanlaisensa ilmeen ja sykkeen (Burgess 1925/1967: 56; Park 1925/1967: 4–10).

Chicagon koulukunnan kaupunkiekologisten tutkimusten jäsenyydet vaikuttivat merkittävästi kaupunkien alueellisen rakenteen tutkimukseen seuraavina vuosikymmeninä, joskin koulukunnan esittämät näkemykset kaupunkirakenteen ole-

muksesta kohtasivat myös runsasta kritiikkiä (ks. esim. Theodorson 1961). Erityisesti 1950–60-luvuilla kaupunkien sosiaalialueanalyysin (ks. esim. Shevky & Williams 1949; Shevky & Bell 1961) ja tämän pohjalta kehittyneiden faktoriekologisten tutkimusten näkökulmasta (ks. esim. Berry & Rees 1969: 455–468; Knox & Pinch 2000: 105–115). Sosiaalialueanalyysi ja faktoriekologiset tutkimukset pyrkivät löytämään kaupunkirakenteen kehityksestä yleisiä säännönmukaisuuksia tyypittelemällä yhteiskunnan sosiaalisten rakenteiden ulottuvuuksia erilaisten indeksien, typologioiden ja monimuuttujamenetelmien kuten faktori- ja ryhmittelyanalyysin keinoin. Tilastollisten monimuuttujamenetelmien kehittyminen mahdollisti yhä laajempien väestön sosiaalista ja demografista rakennetta sekä maankäyttöä ja alueiden kehittyneisyyttä kuvaavien aineistojen hyödyntämisen kaupunkiseutujen alueellisten rakenteiden mallintamisessa. Etenkin Pohjois-Amerikassa tehdyt faktoriekologiset tutkimukset osoittivat kaupunkien sosiaalisen ja alueellisen rakenteen jäsenyvän pääsääntöisesti kolmen ulottuvuuden kautta, joita olivat sosioekonominen status, elämänvaihe sekä etnisyys (esim. Shevky & Bell 1961; Rees 1979; ks. myös Andersson 1983: 150–155; Knox & Pinch 2000: 105–115).

Suomalaisen kaupunkitutkimuksen kenttään kaupunkien alueellisen ja sosiaalisen rakenteen tutkimus jalkautui viimeistään 1930-luvulla sosiaalipolitiikan tutkija Heikki Wariksen (1932/1973) tarkastellessa väitöskirjassaan Helsingin sosiaalisia jakoja ja työläisyhteiskunnan syntyä Pitkän sillan pohjoispuolelle.

Maantieteen alalla tutkimukset kaupunkirakenteen alueellisesta ja sosiaalisesta erilaistumisesta yleistyivät puolestaan 1950-luvulta alkaen (ks. Siirilä 1984a: 4), jolloin maantieteilijä Leo Aario (1951) julkaisi tutkimuksensa Helsingin, Turun ja Tampereen kaupunkien sosiaalisesta ja toiminnallisesta rakenteesta. Aario osoitti kaupunkien osa-alueiden profiloituvan sekä toiminnallisten rakenteiden että väestön sosiaalisten ja demografisten piirteiden perusteella eri tavoin. Hän myös tarkasteli Helsingin väestörakenteen historiallisia muutoksia ja kaupungin alueellista kasvua sekä ruotsinkielisten sijoittumisessa havaittavia alueellisia eroja.

Muun muassa maantieteilijä Harri Andersson (1983) ja sosiologi Frank Sweetser (1973) veivät Aarion viitoittamat tarkastelut Helsingin ja Turun alueellisista rakenteista pidemmälle tarkastellessaan kaupunkirakenteiden sosiaalista ja toiminnallista erilaistumista faktorianalyysin keinoin. Sweetser (1973) ulotti tutkimuksensa myös Helsingin kaupungin aluerajoja laajemmalle tarkastellen koko Helsingin seudun sosiaalisen ja alueellisen rakenteen piirteitä. Lisäksi hän tarkasteli seudun alueellista rakennetta useilla erilaisilla aluetasoilla. Andersson (1983) puolestaan analysoi Turun kaupunkirakenteen sosiaalista ja toiminnallista erilaistumista sekä alueellisen rakenteen syntyyn vaikuttaneita kaupunkikehityksen historiallisia muutosprosesseja. Hän osoitti kaupunkisuunnittelua ohjaavien taloudellisten, sosiaalisten, teknologisten ja poliittisten prosessien vaikuttaneen Turun kaupunkirakenteen kehitykseen useiden vuosikymmenten aikana.

Alueiden rakenteellista erilaistumista tarkasteltiin suomalaisen maantieteen tutkimuskentässä 1960–80-luvuilla myös alueiden kehittyneisyyttä ja kaupunkikeskusten vaikutusalueita käsittelevien tutkimussuuntauksien näkökulmasta, jotka tarkastelivat maan sisäistä erilaistumista (Yli-Jokipii 2005; ks. myös esim. Siirilä 1984b). 1980-luvulla alueellisten rakenteiden tutkimus kuitenkin väheni humanistisen ja kriittisen maantieteen tutkimusotteiden ja kulttuurintutkimuksen yleistyessä maantieteen alalla (esim. Schulman 1990: 12–31; Haarni ym. 1997; Häkli 1999: 63–193).

Paikkatietomenetelmien kehittyminen ja 1990-luvun alkuun ajoittuneen syvän taloudellisen laman aiheuttamat rakenteelliset muutokset nostivat tutkimukset kaupunkiseutujen alueellisen ja sosiaalisen rakenteen eriytymisestä uudelleen osaksi suomalaisen kaupunkitutkimuksen tutkimuskenttää 1990-luvulla (ks. esim. Laninen 1994, 1997; Maury 1997; Vaattovaara 1998; Kortteinen & Vaattovaara 1999). Aikaisemmista faktoriekologisista lähestymistavoista poiketen uudempi kaupunkien alueellisen ja sosiaalisen eriytyminen tutkimus on tarkastellut alueellisen eriytyksen dynamiikkaa moniulotteisia, poikkitieteellisiä näkökulmia hyödyntäen. Esimerkiksi maantieteilijä Mari Vaattovaaran (1998) väitöstutkimus pääkaupunkiseudun sosiaalisesta eriytymisestä hyödynsi uudella tavalla sekä tilastollisiin monimuuttujamenetelmiin ja paikkatietomenetelmiin perustuvia tarkasteluja että asukkaiden paikkakokemuksia kartoittaneita haastatteluaineistoja.

Kaupunkiseutujen eriytymiskehitystä on 1990–2000-luvuilla lähestytty suo-

malaisissa kaupunkitutkimuksissa muun muassa alueellisen eriytymisen kehitystä ja rakennetta (ks. esim. Vaattovaara 1998; Kortteinen & Vaattovaara 1999; Kortteinen ym. 1999, 2005a; Siirilä ym. 2002; Vaattovaara & Kortteinen 2003; Lankinen 2007; Kauppinen ym. 2009; Vasanen 2009; Vilkama 2010), kuntien välistä muuttoliikettä ja sen syitä (ks. esim. Vartiainen 1997; Kytö 1998; Laakso ym. 2005; Yousfi 2005; Myrskylä 2006; Aro 2007; Kytö & Väliniemi 2009), kotitalouksien asumisvalintoja ja preferenssejä (ks. esim. Kortteinen ym. 2005a; Kytö ym. 2010) sekä asumisviihtyvyyttä ja muuttohalukkuutta (ks. esim. Kytö 1998; Kortteinen ym. 2006; Inkeroinen ym. 2008; Korhonen & Niska 2011) tarkastelevin tutkimusottein. Suuri osa kaupunkiseutujen muuttoliiketutkimuksista on tarkastellut muuttoliikkeen vaikutuksia kuntien taloudelliseen kilpailukykyyn (ks. esim. Vaattovaara & Vuori 2002; Niska 2003; Laakso ym. 2005; Lankinen 2005; Myrskylä 2006; Aro 2007). Näissä tutkimuksissa pääpaino on ollut ylikunnallisten muuttovirtojen tarkastelussa.

Kuntien sisäistä asuinalueiden välistä muuttoliikettä on tutkittu alueellisen eriytymisen näkökulmasta suomalaisessa kaupunkitutkimuksessa huomattavasti vähemmän. Kuntien sisäistä muuttoliikettä tarkastelevat tutkimukset ovat painottuneet pääasiassa muuttovilkkausta, muuttajien ominaispiirteitä ja muuttosyitä tarkasteleviin näkökulmiin, joissa pääpainona on ollut tarkastella muuttojen kohdentumista talotyyppien ja asuntojen hallintasuhtemuotojen välillä (ks. esim. Summa 1980; 1982; Laakso 1995; Lankinen 1996; Kytö & Väliniemi 2009). Kunnan sisäisen muuttoliikkeen alueellisen kohdentumi-

sen tarkastelu on näissä tutkimuksissa jäänyt vähemmälle tai nojautunut maantieteellisesti suhteellisen karkeisiin hallinnollisiin aluejakoihin (ks. esim. Valkonen ym. 1984; Laakso 1995; Kyttälä 2006).

Kansainvälisessä alueellisen eriytymisen tutkimuksessa kuntien sisäisen, asuinalueiden välisen muuttoliikkeen tarkastelu on sen sijaan ollut keskeisessä asemassa, erityisesti etnisen eriytymisen tutkimuksessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tutkijat ovat tarkastelleet valtaväestön ja etnisten vähemmistöjen muuttoliikkeen vaikutuksia asuinalueiden eriytymiskehitykseen sekä muuttovirtojen alueellisten rakenteiden (esim. Frey 1979; Denton & Massey 1991; Quillian 2002; Crowder ym. 2011) että muuttopäätösten taustalla vaikuttavien asenteiden näkökulmasta (esim. Clark 1992; Farley ym. 1994; Charles 2000; Ellen 2000; Krysan 2002; Woldoff 2011). Etenkin 1990-luvulla ja 2000-luvulla tutkimuksissa on myös pyritty etsimään asuinalueiden etnistä eriytymistä nopeuttavia kynnsarvoja (ks. esim. Galster 1990; Crowder 2000; Card ym. 2008; Wang 2011; ks. myös luku 2.3.3.).

Myös eurooppalaisissa tutkimuksissa asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttaneiden kehityskulkujen tarkastelu nousi entistä ajankohtaisemmaksi tutkimusaiheeksi 1990-luvulla yhteiskuntien taloudellisten murrosten ja maahanmuuton vilkastumisen tuottaessa lisääntyvää sosiaalista ja etnistä eriytymistä kaupunkiseuduilla (ks. esim. Molina 1997; Musterd ym. 1998; van Kempen & Özüekren 1998; Aalbers & Deurloo 2002; Phillips 2006; Schönwälder 2007). Erityisesti 2000-luvulla useat eurooppalaiset tutkijat ovat myös tarkastelleet valikoivan muuttoliikkeen

vaikutuksia eriytymiskehitykseen yhdysvaltalaisten esimerkkien tapaan (ks. esim. Andersson & BråmÅ 2004; Simpson 2004; BråmÅ 2006a; Musterd & de Vos 2007; Bolt ym. 2008; Zorlu & Mulder 2008; Bolt & van Kempen 2010; Skifter Andersen 2010; Simon 2011).

Maahanmuuton vilkastumisen myötä kysymykset maahanmuuttajien asumisesta ja asuinalueiden etnisestä eriytymisestä ovat nousseet ajankohtaisiksi tutkimusteemoiksi myös Suomessa. Maahanmuuttotutkimuksen alalla maahanmuuttajien asumista tai maahanmuuton vaikutuksia kaupunkirakenteen alueelliseen eriytymiseen on kuitenkin tutkittu varsin vähän. Asumisen teemaa on sivuttu lähinnä maahanmuuttajien elinoloja ja hyvinvointia (ks. esim. Paananen 2003; Pohjanpää & Paananen 2003; Juntto 2005; Inkeroinen ym. 2008) tai syrjintäkokemuksia (ks. esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2002) kartoittaneissa kyselytutkimuksissa sekä maahanmuuttajien asumisuralla etenemistä tarkastelleessa tutkimuksessa (ks. Linnanmäki-Koskela & Niska 2010). Varsinaisesti asuinalueiden etniseen eriytymiseen painottuneet suomalaistutkimukset ovat tarkastelleet maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen muutoksia ja sitä selittäviä tekijöitä tilastollisiin ja paikkatietomenetelmiin pohjautuvien tutkimusotteiden avulla (ks. esim. Kauppinen 2000, 2002; Vilka 2010; Riitaoja 2010). Nämä tutkimukset ovat osoittaneet maahanmuuttajien alueellisen keskittymisen kytkeytyvän kaupunkiseutujen asuntokannan rakenteellisiin eroihin ja erityisesti kaupunkien vuokra-asuntojen alueelliseen sijoittumiseen (Kauppinen 2000, 2002; ks. myös Maury 1997; Vaatovaara 1998). Tämän lisäksi on tutkittu

maahanmuuttajien asumisvalintojen ja -toiveiden vaikutuksia asuinalueiden etniseen eriytymiseen haastattelu- ja kyselyaineistoihin nojautuen (ks. esim. Beqiri 2008; Rasinkangas 2010; Dhalmann 2011). Maahanmuuttajataustaisten kotitalouksien muuttoliikkeen tarkastelu kaupunkiseudulla ei ole ollut näissä tutkimuksissa tutkimuksen kohteena.⁴

Tästä näkökulmasta tutkimukseni tarjoaa uuden lähestymistavan sekä suomalaisen kaupunkimaantieteen että maahanmuuttotutkimuksen tutkimuskenttään tarkastellessaan kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien kuntien välisen sekä kuntien *sisäisen* muuttoliikkeen vaikutuksia asuinalueiden etniseen eriytymiseen alueellisiin rakenteisiin kaupunginosatasolla. Tutkimukseni tarjoaa uutta tietoa kaupunkiseudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksista sekä alueellisen eriytymisen yleisiin rakenteisiin että erityisesti asuinalueiden etniseen eriytymisen kehityskulkuihin suomalaiskaupungeissa. Tutkimusasetelmaltaan ja kysymyksenasettelultaan tutkimukseni voidaankin ajatella asemoituvan maantieteen alalla kaupunkimaantieteellisten alueellista eriytymistä, kaupunkitilaa ja aluevaikutuksia tarkastelevien tutkimusten, väestömaantieteellisten maassamuuttotutkimusten sekä yhteiskuntatieteellisten maahanmuuttotutkimusten ja asumistutkimusten välimaastoon (kuva 2).

4 Maahanmuuttajien Suomen sisäistä muuttoa tarkastelevia tutkimuksia on Suomessa tehty useita (ks. esim. Kokko 2002; Heikkilä & Järvinen 2003; Ahlgren-Leinvuo 2005; Yousfi & Vilka 2010). Nämä tutkimukset ovat osoittaneet maahanmuuttajien muuttavan tyypillisesti maaseudulta ja pienemmiltä paikkakunnilta kohti suurempia kasvukeskuksia, erityisesti Turun ja Helsingin seuduille (em.).

Kuva 2. Tutkimuksen aseoituminen maantieteen tutkimuskentässä.

1.2.2. Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tutkimuksen keskeiset käsitteet koostuvat kaupunkirakenteen alueellista eriytymistä ja muuttoliikettä sekä maahanmuuttajien asumista ja kotoutumista tarkastelevien tutkimusten yleisistä käsitteistä. Koska osa käsitteistä on suomenkielisessä tutkimuskirjallisuudessa aiheen tuoreuden vuoksi vielä osin vakiintumattomia, käyn seuraavaksi läpi käsitteiden sisällön sellaisena kuin niitä tutkimuksessani käytän. Tutkimukseni keskeisimpänä käsitteenä on *alueellisen eriytymisen* käsite, jolla tarkoitan taustoiltaan erilaisten ryhmien epätasaista alueellista sijoittumista kau-

punkiseudulla.⁵ Alueellinen eriytyminen on käsitteenä kaksitasoinen pitäen sisälleen yhtäältä eriytymistä tuottavat prosessit sekä näiden lopputuloksena syntyneet erot väestöryhmien alueellisessa sijoittumisessa (esim. Jackson 2000: 731).

Alueellisen eriytymisen kolme yleisintä muotoa ovat demografinen, sosiaalinen ja etninen alueellinen eriytyminen (esim. Knox & Pinch 2000: 108–115; ks. myös edellinen luku 1.2.1.). Demografista eriy-

5 Väestöryhmien eriytymistä tapahtuu myös alueellisesta ulottuvuudesta irrallisena kehityksenä muun muassa työpaikkojen, harrastusryhmien ja julkisten tilojen käytön eriytymisenä ryhmien välillä. Tämänkaltaisen sosiaalisen vuorovaikutuksen eriytyminen on oma tutkimusaiheensa ja tärkeä osa kaupunkikehitystä. Tässä tutkimuksessa keskityn tarkastelemaan nimenomaisesti eriytymisen alueellista ulottuvuutta eli asuinalueiden eriytymiseen vaikuttaneita kehityskulkuja.

tymistä syntyy iältään ja elämänvaiheitaan erilaisten ihmisten sijoittuessa toisistaan erillisille asuinalueille. Sosiaalisella eriytymisellä tarkoitetaan tulo- ja koulutustasoltaan tai ammattiasemaltaan erilaisten kotitalouksien sijoittumista omille asuinalueilleen. Etninen eriytyminen puolestaan tarkoittaa etniseltä taustaltaan toisistaan poikkeavien ryhmien asumista erillisillä asuinalueilla. Nämä kolme alueellisen eriytymisen ulottuvuutta kytkeytyvät usein tiiviisti toisiinsa. Esimerkiksi maahanmuuttajat ovat tyypillisesti ikärakenteeltaan valtaväestöä nuorempia, he muodostavat uudessa asuinmaassaan etnisiä vähemmistöjä, ja heidän tulotasonsa on usein erityisesti maahanmuuton ensimmäisinä vuosina kotitalouksien keskimääräistä tulotaso alhaisempi. Maahanmuuttajien ja valtaväestöön kuuluvien kotitalouksien sijoittuminen eri asuinalueille saattaa siten näyttäytyä yhtä aikaa sekä demografisena, sosiaalisena että etnisenä eriytymisenä. Se, mikä näistä kolmesta alueellisen eriytymisen ulottuvuudesta on tärkeimpänä tai päällimmäisenä asuinalueiden eriytymistä tuottavana tekijänä, vaihtelee tapauskohtaisesti.

Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa kaupunkirakenteen alueellisesta eriytymisestä käytetään usein kansainvälisistä tutkimuksista lainattua segregaaation käsitettä (esim. Sosiaalisen tasapaino... 1982; Lankinen 1997; Mäenpää ym. 2000; Rasi kangas 2010; Dhalmann 2011). Osa tutkijoista puhuu myös asuinalueiden erilaistumisesta (esim. Vaattovaara 1998; Hyypiä ym. 1999). Eriytymisen, erilaistumisen ja segregaaation käsitteet ovat pitkälti päällekkäisiä, mutta ne saavat usein merkitysvivahteiltaan erilaisia tulkintoja. Etenkin

segregaatiota pidetään suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa – sekä erityisesti julkisessa keskustelussa – yleensä voimakkaan kielteisenä kehityssuuntana, joka näin ymmärrettynä pitää sisällään ajatuksen köyhyyden, työttömyyden ja sosiaalisten ongelmien alueellisesta kasautumisesta ja alueiden kasvavasta eriarvoistumisesta (esim. Lankinen 1997: 172; Karisto & Montén 1996: 21; Ohjelma syrjäytymisen... 1998: 16–19; Vaattovaara 1998: 43–44; Mäenpää ym. 2000: 176–177; Ruoppila 2006: 18; Riitaoja 2010: 138–139). Tämänkaltaiselle kehitykselle on tyypillistä kertaantua segregaaatioprosessin tuottaessa lisääntyviä hyvinvoinnin alueellisia eroja kaupunkiseudulla (esim. Skifter Andersen 2003: 7–8, 98–124).

Asuinalueiden erilaistumisesta puhuttaessa viitataan sen sijaan usein neutraalimpaan kehitykseen, jossa asuinalueet erilaistuvat elämäntilanteiltaan ja elämäntavoiltaan erilaisten asukkaiden asuessa erityyppisillä asuinalueilla. Tämänkaltaisen alueellisen erilaistuminen on osa kaupunkirakenteen luonnollista kehitystä (esim. Wirth 1938; Allardt 1992: 58; ks. myös edellinen luku 1.2.1.). Alueiden erilaistuminen muun muassa asukkaiden taustojen, elämänvaiheen, asuntokannan rakenteen ja arkkitehtuurin suhteen tuottaa asuinalueille niiden omaleimaisen imagon, joka näkyy myös asuinalueiden erilaisina statuksina. Asuinalueiden statukset tyypillisesti laskevat ja nousevat kaupunkirakenteen kehittyessä ja asumisen arvostusten muuttuessa (Sosiaalinen tasapaino... 1982: 8–14; Skifter Andersen 2003: 22–23).

Käytän tutkimuksessani alueellisen eriytymisen käsitettä kuvaamaan niitä kehityskulkuja, jotka tuottavat asuinalueiden

etnistä eriytymistä pääkaupunkiseudulla. Eriytymisen käsitteellä haluan tehdä eron yhtäältä segregaatioskäsitteen voimakkaan kielteisiksi tulkittuihin kehityskuluihin sekä toisaalta alueiden erilaistumisen käsitteeseen osana kaupunkirakenteen luonnollista kehityskulkua. Asuinalueiden etnisellä eriytymisellä on edellisessä luvussa (ks. luku 1.1.) osoitettuun tapaan sekä myönteisiä että kielteisiä seurauksia, joiden korostuminen riippuu pitkälti paikallisista olosuhteista (ks. myös luku 2.2).

Alueellinen eriytyminen on seurausta valikoivan muuttoliikkeen ja luonnollisten väestömuutosten prosesseista. *Muuttoliikkeellä* tarkoitetaan yksinkertaisemmillaan kotitalouksien muuttoa asunnosta toiseen (esim. Lee 1966: 49; Rees ym. 2000: 207–208). Muuttoliike voidaan jakaa valtioiden rajat ylittävään kansainväliseen muuttoliikkeeseen sekä maan sisäiseen muuttoliikkeeseen kuntien välillä ja niiden sisällä. *Valikoivalla muuttoliikkeellä* tarkoitan taustoiltaan erilaisten kotitalouksien suuntautumista kaupunkiseudulla tai kuntarajat ylittävässä muutossa eri tavoin. Yksittäisillä asuinalueilla tämä näkyy tulo- ja lähtömuuton epäsuhtana siten, että tulo- ja lähtömuuttajat poikkeavat toisistaan esimerkiksi työmarkkina-asemaltaan tai taloudelliselta, sosiaaliselta ja etniseltä taustaltaan (ks. myös Aro 2007: 375–376). Tutkimuksessani tarkastelen pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnistä eriytymistä kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen näkökulmasta.

Kantaväestöllä tarkoitan yleisesti Suomessa tai jossain muussa maassa asuvia henkilöitä, joilla ei ole maahanmuuttajataustaa. *Maahanmuuttajalla* viittaa hen-

kilöihin, jotka ovat muuttaneet Suomeen tai johonkin muuhun uuteen maahan pysyväisluonteisesti aikomuksenaan asua maassa vähintään vuoden.⁶ *Maahanmuuttajataustaisilla* tarkoitan puolestaan sekä maahanmuuttajia että heidän uudessa kotimaassa syntyneitä lapsiaan (ks. myös Dhalmann 2011: 24–26). Tutkimuksen tuloksia käsittelevien lukujen tilastoihin perustuvissa tarkasteluissa määrittelen kantaväestön ja maahanmuuttajataustaiset ryhmät väestötilastoihin rekisteröityä äidinkieltä hyödyntäen. Tähän määrittelytapaan liittyy omat varauksensa, joita käsittelem tarkemmin luvussa 3.2.1.

Kansainvälisten tutkimusten tuloksia kuvatessani puhun maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten lisäksi *etnisistä vähemmistöistä*⁷ (*ethnic minority*

6 Määrittely mukailee maistraatin ja tilastokeskuksen väestötilastoissa käytettyä luokittelua, jossa henkilö tilastoidaan Suomessa asuvaksi, mikäli hänellä on tarkoitus jäädä Suomeen vakinaisesti asumaan (ks. Kotikunta- ja väestötiedot... 2011; Muuttoliike... 2009: 7). Käytännössä vakinaisen asumisen rajana pidetään yleensä vähintään vuoden pituiseksi suunniteltua asumista maassa (em.).

7 *Etnisyys* ja *etninen ryhmä* ovat monitasoisia käsitteitä, joiden määrittelystä ei vallitse yksimielisyyttä (ks. esim. Hiebert 2000a; Zelinsky 2001; Huttunen 2005; Verkuyten 2005: 74–90; Saukkonen 2007: 16–19). Useimmiten etnisyys ymmärretään kollektiivisena ryhmään kuulumisen tunteena, jonka olennaisen osan muodostaa käsitys ryhmän todellisesta tai kuvitellusta yhteisestä alkuperästä, kuten kotimaasta tai kansallisuudesta (esim. Hautaniemi 2001: 13–25; Verkuyten 2005: 74–90; Saukkonen 2007: 16–19). Lisäksi monet tutkijat liittävät etnisten ryhmien tunnusmerkkeihin ajatuksen ryhmää yhdistävistä ja sitä muista erottavista kulttuurisista, kielellisistä tai uskonnollisista erityispiirteistä (ks. esim. Hiebert 2000a; Zelinsky 2001: 6–7; Huttunen 2005; vrt. Saukkonen 2007: 17). Tilastoihin perustuvassa alueellisen eriytymisen tutkimuksessa *etnistä* eriytymistä joudutaan kuitenkin lähestymään tukeutumalla henkilöiden syntyperää tai kansallisuutta indikoiviin tilastomuuttujiin, kuten synnyinmaahan, äidinkieleen tai kansallisuuteen (ks. luku 3.2.1).

groups), joilla viitataan maassa pidempään asuneisiin alun perin maahanmuuttajina saapuneisiin ryhmiin ja heidän uudessa kotimaassa syntyneisiin jälkeläisiinsä. Monissa pitkän maahanmuuttohistorian omaavissa maissa uusien maahanmuuttajien ja maassa pidempään asuneiden etnisten vähemmistöjen osuus suurimpien kaupunkien väestöstä on huomattava (ks. esim. Murdie & Texeira 2003; Bontje & Laten 2005). Etnisten vähemmistöjen vastinparina ja samalla kantaväestölle rinnasteisena käsitteenä käytän myös *valtaväestön* käsitettä halutessani korostaa valtakulttuuriin kuuluvien perheiden enemmistöasemaa sekä enemmistön ja vähemmistöryhmien välisten valtasuhteiden merkitystä asuinalueiden eriytymisprosesseissa. Valtaväestön ja etnisten vähemmistöryhmien välisiä rajan vetoja on pidetty yhtenä klassisista erotteluista, joilla ihmiset jakavat toisiaan ”meihin” ja ”muihin” (esim. Hiebert 2000a: 235). Asukkaiden kohtaamisissa nämä eronteot rakenteistuvat erilaisiksi etnisen ja sosiaalisen stratifikaation muodoiksi, jotka määrittävät omalta osaltaan kunkin ryhmän asemaa kaupunkiseutujen asunto- ja työmarkkinoilla (Logan & Alba 1993; Hiebert 2000a; ks. myös luku 2.2.3).

Asuinalueella tarkoitan tutkimusasetelmani mukaisesti ensisijaisesti hallinnollisten aluerajojen perusteella määriteltäviä alueita, joiden eriytymistä tarkastelen. Asuinalueella on kuitenkin myös sosiaalisia ja symbolisia ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat olennaisesti alueellisen eriytymisen muotoihin ja sen koettuun merkityksiin. Asuinalueet ovat asukkaiden kohtaamisten, arkielämän ja vuorovaikutuksen paikkoja (Lee & Campbell 1997;

Kearns & Parkinson 2001), joissa myös kuulumista meihin ja muihin jäsennetään.

1.2.3. Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni rakentuu sisällöllisesti kolmesta erillisestä osasta, jotka käsittelevät tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia ja menetelmiä (luvut 1–3), tutkimuksen tuloksia (luvut 4–6) sekä johtopäätöksiä ja tulosten tulkintaa (luku 7). Seuraavassa johdannon jälkeisessä luvussa (luku 2) esittelen tutkimukseni tärkeimmät teoreettiset lähtökohdat asuinalueiden etnisen eriytymisen dynaamisesta luonteesta. Tutkimusteoriani koostuvat asuinalueiden yleistä eriytymiskehitystä ja kaupunkiseutujen muuttoliikettä käsittelevistä teorioista sekä asuinalueiden etnistä eriytymistä tarkemmin jäsentävistä lähtökohdista. Käyn läpi eritellen pääkaupunkiseudun kehityksen näkökulmasta olennaisimmat maahanmuuttajien alueellista sijoittumista ja kantaväestön valikoivaa muuttoa selittävät teoreettiset lähestymistavat. Tämän jälkeen esittelen tutkimusasetelmani sekä teoreettisten jäsenysten pohjalta johdetut tarkat tutkimuskysymykset (ks. luku 2.4.).

Luvussa kolme esittelen tutkimukseni aineiston ja menetelmät. Käyn läpi asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimuksessa käytettyjen menetelmien haasteita sekä näiden ratkaisuja osin yksityiskohtaisestikin. Etnisen eriytymisen tutkimuksessa käytetyillä aineistoilla, menetelmillä ja aluetason valinnoilla on olennainen vaikutus tutkimustuloksiin ja niiden tulkintoihin. Tästä syystä erilaisten menetelmällisten haasteiden kriittinen pohdinta on

väitöstutkimuksessa perusteltua. Luvussa kolme esittelen myös tutkimustuloksia tarkastelevissa luvuissa käyttämäni käsitteiden operationalisoinnin ja tarkemman määrittelyn.

Luvut 4–6 muodostavat tutkimukseni keskeisimmän osan, jossa käyn läpi tutkimuksen tulokset ja analyysin. Luvussa neljä esittelen tutkimukseni kohdealueen muodostavien pääkaupunkiseudun kuntien viimeaikaista alueellisen eriytymisen kehitystä yleisemmin sekä kuvaan pääkaupunkiseudun kuntien keskeisimmät toimet alueellisen eriytymisen ehkäisemiseksi. Tämän lisäksi tarkastelen pääkaupunkiseudulle muuttaneen maahanmuuttajataustaisen väestön yleisiä piirteitä ja kuntien välisiä eroja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisessa sijoittumisessa.

Luvussa viisi tarkastelen asuinalueiden etnistä eriytymistä ja kehityssuuntia eri aluetasoilla. Analysoin kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten välisen sekä eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien keskinäisen alueellisen eriytymisen kehitystä ja eriytymisen alueellisiin rakenteisiin vaikuttaneita syitä. Erityisesti tarkastelen asuntokannan rakenteissa sekä asukkaiden tulotasossa havaittavien alueellisten erojen yhteyttä asuinalueiden eriytymiskehitykseen. Lisäksi analysoin pääkaupunkiseudulle muodostuneiden maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisten keskittymien asukasrakennetta tarkastellakseni, missä määrin seudulle muodostuneet asumiskeskittymät muis-

tuttavat kansainvälisistä suurkaupungeista tuttuja etnisiä enklaveja (ks. esim. Qadeer 2005: 57–59; enklavien määrittelystä ks. luku 3.3.1.1.).

Luvussa kuusi tarkastelen etnistä eriytymistä tuottaneita ja ylläpitäviä valikoivan muuttoliikkeen prosesseja ja luonnollisen väestönkasvun alueellisia eroja. Erityisesti tarkastelen, miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliike on vaikuttanut seudun asuinalueiden eriytymiskehitykseen sekä toisaalta, onko muuttoliikkeen rakenteissa havaittavissa sellaisia muutoksia, jotka voisivat olla asuinalueiden eriytymisen tuottamia. Tämän selvittämiseksi analysoin kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttovirtojen kohdentumista sekä muuttoliikkeen rakenteissa ja muuttoalttudessa havaittavia muutoksia seudun ulkopuolisten ja seudun sisäisten muuttovirtojen näkökulmasta.

Esittelen lukujen 4–6 tutkimustulokset teoreettisista käsitteistä johdetun tarkastelun kautta. Tulosten teoreettisia tulkintoja pohdin tarkemmin kuitenkin vasta luvussa seitsemän, jossa esitän johtopäätökset tutkimukseni keskeisimmistä tuloksista. Luku seitsemän kokoaa siten tutkimuksen keskeiset lähtökohdat ja tulokset yhteen keskustellen tulosten tulkinnasta ja merkityksistä asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityskulkuja jäsentävien teorioiden näkökulmasta. Lopuksi nostan esille varovaisia arvioita asuinalueiden etnisen eriytymisen tulevasta kehityksestä pääkaupunkiseudulla.

2. TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA JA TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Alueellinen eriytyminen dynaamisena prosessina

Kaupunkiseutujen asuinalueet eriytyvät kotitalouksien muuttaessa asuinalueelta toiselle. Olemassa olevalla kaupunkirakenteella ja asuntojen tarjonnalla on kehitykseen keskeinen vaikutus, sillä alueelliset erot asuntokannan rakenteissa, asuntojen saatavuudessa ja asuinympäristön viihtyisyydessä ohjaavat muuttopäätöksiä. Olemassa oleva kaupunkirakenne muodostaa eräänlaisen vaihtoehtoisten asumismuotojen ja asuinalueiden ”valintarepertuaarin” asunnon vaihtoa harkitseville kotitalouksille. Maassamuuttoa kunnasta toiseen tarkastelleet tutkimukset ovat osoittaneet muuton kytkeytyvän tyypillisesti työuraan tai opiskeluun liittyvään asuinpaikan vaihtoon (esim. Söderling 1988; Yousfi 2005). Kaupunkiseutujen sisäisessä muutossa elämäntilanteen muutokset, kuten perheenmuodostus, ero tai lasten syntymä, sekä pyrkimys yleiseen asumistason kohentamiseen ovat usein tärkeimpiä muuttopäätökseen vaikuttavia tekijöitä (esim. Rossi 1955/1980; Clark et al. 1997: 8–9). Kaupunkiseudun sisäisen muuton on osoitettu liittyvän erityisesti asumismuodon vaihtoon hallintasuhteesta tai talotyyppistä toiseen. Esimerkiksi Helsingin seudulla suuri osa muutosta liittyy siirtymiseen vuokralta omistusasuntoihin tai päinvastoin (Laakso 1995: 60–65; Kytö

& Väliniemi 2009: 28). Kaupunkiseutujen alueellisen eriytyminen näkökulmasta olennaista onkin, miten taustoiltaan ja asumismuodoiltaan erilaisten kotitalouksien muutto suuntautuu.

Yhdysvaltalaisen maantieteilijöiden Lawrence Brownin ja Eric Mooren (1970) esittämän teorian mukaan kotitalouksien muuttopäätöksistä voidaan erottaa kaksi vaihtoa (ks. myös Frey 1979: 429; Rossi 1955/1980: 24–25; Knox & Pinch 2000: 339): päätös muuttaa entisestä asunnosta sekä uuden asunnon ja kohdealueen valinta. Molemmilla vaiheilla on keskeinen vaikutus kaupunkiseutujen alueelliseen eriytymiseen, sillä taustoiltaan ja elämänvaiheiltaan erilaisten kotitalouksien muuttopäätökset syntyvät ja suuntautuvat tyypillisesti eri tavoin.

Kotitaloudet suunnistavat kaupunkiseutujen asuntomarkkinoilla kulloiseenkin elämäntilanteeseensa sopivaa asuntoa ja asuinalueita etsien. Vuokralta asuvat muuttavat tyypillisesti omistusasunnoissa asuvia useammin (esim. Rossi 1955/1980; Valkonen ym. 1984: 88–92; Lee ym. 1994; Laakso 1995: 60–61; South & Crowder 1998; Crowder 2000; Bråmås & Andersson 2005). Vilkkainta muuttaneisuus on lapsiperheiden kohdalla, jotka vaihtavat asuntoa perheeseen kasvaessa sekä nuorilla aikuisilla, jotka muuttavat pois kotoa töihin tai opiskelemaan siirtyessään. Muuttovilkkaus tyypillisesti vähenee vanhemmis-

sa ikäryhmissä ja lapsiperheissä, joiden lapset ovat saavuttaneet kouluiän (Valkonen ym. 1984: 77–81; Lee ym. 1994; Laakso 1995: 25–26, 54–59). Myös pitkään samalla alueella asuneet ja asuinalueelleen juurtuneet muuttavat tutkimusten mukaan alueella vasta lyhyen aikaa asuneita harvemmin (Lee ym. 1994; South & Crowder 1998; Crowder 2000; Bråmås & Andersson 2005).

Elämänvaiheeseen ja elämäntilanteiden muutoksiin liittyvien tekijöiden ohella päätös vaihtaa asuntoa voi kuitenkin syntyä myös asumistyytyväisyydessä ja asuinalueella viihtymisessä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Esimerkiksi asuinympäristön fyysisten rakenteiden muuttuminen valtaväylien tai uusien asuntojen rakentamisen myötä voi heikentää asumisviihtyvyyttä (Brown & Moore 1970: 3). Myös alueen sosiaalisen elämän muutokset muun muassa asukkaiden vilkkaan vaihtuvuuden, asukasrakenteen muutosten tai häiriökäyttäytymisen yleistymisen seurauksena voivat lisätä muuttohalukkuutta (Lee ym. 1994; Skifter Andersen 2003: 112–124; Kortteinen ym. 2006; Feijten & van Ham 2009).

Muuttopäätöksen synnyttyä uuden asuinalueen valinnassa ratkaisevia tekijöitä ovat uuteen asuntoon liittyvien toiveiden, kuten talotyypin, koon, huoneratkaisujen ja hintatason, lisäksi asuinalueelta halutut ominaisuudet. Esimerkiksi asuinalueen sijainnin ja saavutettavuuden, asuinympäristön arkkitehtuurin ja viihtyisyyden, alueen palvelutarjonnan ja koulujen laadun ja maineen, alueen asukasrakenteen sekä alueen luonnonläheisyyden ja rauhallisuuden on osoitettu olevan tärkeitä asuinalueen valintaa ohjaavia tekijöitä suomalaisilla kaupunkiseuduilla

(esim. Kytö 1998; Kortteinen & Vaattovaara 2005a; Vaattovaara 2005; Kepsu ym. 2009; Kytö & Väliniemi 2009; Tuorila 2009). Näiden tekijöiden tärkeys kuitenkin korostuu eri tavoin elämäntilanteiltaan, arvoiltaan ja elämäntyyteiltään erilaisten kotitalouksien asumispreferensseissä ja valinnoissa (Kortteinen ym. 2005b; Kyttä ym. 2010; Lapintie & Hasu 2010).

Muuttoliike onkin aina jossain määrin valikoitunutta (Lee 1966). Tulo- ja koulutustaustaltaan ja ammattiasemaltaan erilaiset kotitaloudet suunnistavat kaupunkiseuduilla eri tavoin (esim. Skifter Andersen 2003: 118–122; Andersson & Bråmås 2004; Kortteinen ym. 2005a). Tämä on osin seurausta tuloerojen tuottamista eriasteisista valinnanmahdollisuuksista. Kaupunkiseutujen sisäisen muuttoliikkeen alueellisissa rakenteissa on kuitenkin usein kyse myös kotitalouksien pyrkimyksestä hakeutua oman elämäntilanteensa, elämäntyyliinsä ja sosiaalisen viiteryhmänsä mukaisille asuinalueille (esim. Park 1925/1967; Logan 1978; Andersson 1998: 418; Laakso 1995: 76; Kortteinen ym. 2005a; Tuorila 2009). Mitä suurempi kulttuurinen ja sosiaalinen etäisyys kotitalouksien välillä on, sitä todennäköisemmin niiden uskotaan sijoittuvan toisistaan erilleen (Duncan & Lieberson 1959: 364; Massey 1985: 320–321; Murdie & Borgegård 1998: 1870).

Kaupunkirakenteen sosiaalinen erilaistuminen ylläpitää siten eriytymiskehitystä asuinalueiden välisen fyysisen etäisyyden ja asukasrakenteen sosiaalisten erojen vaikuttaessa uuden asuinalueen valintaan (Brown & Moore 1970: 7–9; Clark 1986: 116; Knox & Pinch 2000: 347–348). Käsitukset eri alueiden ominaisuuksista rakentuvat tyypillisesti omakohtaisten kokemusten

sekä ystävä- ja tuttavaverkostojen kautta välittyvien tietojen varaan. Asuinalueiden sijainti toisistaan etäällä vähentää alueilla liikkumista ja omakohtaisten kokemusten muodostumista etäisistä asuinalueista (em.). Tämä edesauttaa alueista ja asukasryhmistä leviäviä mielikuvia ja ennakkoluuloja. Myös valtamedian ja sosiaalisen median välittämät mielikuvat asuinalueiden ominaisuuksista vaikuttavat usein ennakkokäsityksiin, joiden varassa uutta asuinaluetta valitaan. Osa alueista voikin rajautua jo alkuvaiheissa potentiaalisten muuttokohteiden listalta joko siksi, ettei alueita tunneta lainkaan tai niistä muodostuneet ennakkokäsitykset eivät vastaa uudelle asuinalueelle asetettuja vaatimuksia.

Asuntomarkkinoiden kerroksellistuneisuutta korostavien näkökulmien mukaan kaupunkiseudun asuinalueet järjestäytyvätkin asukkaiden mielissä asuinympäristön houkuttelevuuden – asuinalueiden fyysisten ja sosiaalisten ominaisuuksien ja alueen statuksen – mukaan hierarkkisesti (esim. Logan 1978; Logan & Schneider 1981; Logan & Alba 1993). Mitä suuremmat erot alueiden välillä ovat asuntojen hintatason, asuinympäristön fyysisten ja sosiaalisten rakenteiden, palvelutarjonnan tai kulkuyhteyksien suhteen, sitä selkeämmäksi asuinalueiden keskinäinen hierarkia yleensä muodostuu. Asuinalueiden hierarkiassa alueiden koetut erot ja mielikuvat ovat kuitenkin usein alueiden todellisia fyysisiä ja sosiaalisia eroja merkittävämpiä (Lee ym. 1994; Skifter Andersen 2003). Mitä suuremmiksi alueiden väliset erot mielletään, sitä voimakkaampana eriytyminen asuinalueiden välillä tyypillisesti näyttäytyy.

Olemassa olevan kaupunkirakenteen alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen tuottavat ja ylläpitävät siten muuttoliikkeen valikoivaa suuntautumista. Kehitystä vahvistaa omalta osaltaan muuttoliikelle tyypillinen piirre suuntautua edellisen asuinpaikan läheisyyteen (Ravenstein 1889; Rossi 1955/1980: 31–32). Tämän lisäksi myös luonnollisen väestönkasvun alueelliset erot vaikuttavat kaupunkiseudun alueellisen rakenteen eriytymiseen. Esimerkiksi nuorten aikuisten ja lapsiperheiden vilkas muutto uusille asuinalueille lisää näiden alueiden väestönkasvua entisestään. Vanhoilla asuinalueilla, joille asuntoja ei enää rakenneta, väestönkasvun sijaan usein taittuu väestön ikääntymisen ja muuttovirtojen tappiollisuuden seurauksena (Valkonen ym. 1984).

Kaupunkiseudun asuntokannan alueellisten erojen ja muuttoliikkeen rakenteiden seurauksena syntyneiden alueellisten ja sosiaalisten erojen kehitys muistuttaakin usein polkuriippuvuuden kaltaisia piirteitä, jossa aiemmin muodostuneet rakenteet ylläpitävät kehityksen suuntaa (esim. Skifter Andersen 2003; Andersson & Bråmås 2004; polkuriippuvuuden käsitteestä ks. esim. Junnto 2010). Asuinalueiden statukset ja eriytymisen rakenteet voivat kuitenkin vaihdella asumispreferensseissä ja asuntomarkkinoiden rakenteissa tapahtuvien muutosten seurauksena.

Asuinalueiden *etnistä* eriytymistä ylläpitävissä kehityskuluissa olemassa olevan kaupunkirakenteen alueellisten ja sosiaalisten rakenteiden vaikutus valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten kotitalouksien muuttoliikkeen suuntautumiseen on usein erityisen korostunut. Uudet maahanmuuttajat sijoittuvat maahanmuuton

alkuvaiheissa tyypillisesti olemassa olevan kaupunkirakenteen ohjaamana alueille, joilta vapaita asuntoja on helpoiten saatavilla (ks. esim. Magnusson & Özüekren 2002: 469–470; Murdie 2003; Drever 2004: 1425; Texeira 2008). Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet monien maahanmuuttajaryhmien kohentavan asuinolosuhteitaan ja alueellista sijoittumistaan myöhemmin maassa asutun ajan kuluessa (Massey 1985; Magnusson & Özüekren 2002; Musterd & Texeira 2003; Murdie 2003). Joillakin maahanmuuttajaryhmillä tie asumisuran etenemiseen on kuitenkin osoittautunut selvästi muita ryhmiä hitaammaksi (esim. Alba & Logan 1993). Tähän vaikuttavia syitä ja asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttavia yleisiä kehityskulkuja on selitetty tutkimuskirjallisuudessa useista erilaisista näkökulmista. Seuraavaksi esittelen tarkemmin tutkimusasetelmani kannalta keskeisimmät maahanmuuttajien ja valtaväestön alueellista eriytymistä ja valikoivaa muuttoliikettä jäsentävät teoreettiset lähtökohdat.

2.2. Maahanmuuttajien alueellinen sijoittuminen ja muuttoliike kaupunkiseuduilla

2.2.1. Teoriat maahanmuuttajien asteittaisesta sulautumisesta valtaväestöön

Yksi tunnetuimmista ja vanhimmista maahanmuuttajien alueellista sijoittumista kaupunkiseuduilla selittävästä teorioista on *spatialisen assimilaation teoria*, joka tarkastelee maahanmuuttajien alueellista sijoittumista ja kaupungin si-

säistä muuttoliikettä maahanmuuttajayhteisöjen kotoutumisen näkökulmasta. Assimilaatioteoria pohjautuu alun perin Chicagon koulukunnan kaupunkiekologiisiin ja etnografisiin tutkimuksiin kaupunkirakenteen toiminnallisesta erilaistumisesta ja asuinalueiden sosiaalisesta ja etnisestä eriytymisestä 1900-luvun alkupuoliskon Chicagossa (esim. Park 1925/1967; Burgess 1926; ks. myös luku 2.1.). Nykyiseen muotoonsa teoria on kuitenkin muotoutunut vasta myöhemmin 1900-luvun kuluessa (ks. esim. Massey 1985).

Assimilaatioteorian mukaan väestöryhmien alueellisen sijoittumisen muutokset heijastelevat maahanmuuttajataustaisten perheiden asumispreferensseissä, resursseissa ja rajoitteissa tapahtuvia muutoksia (ks. esim. Massey & Mullan 1984; Massey 1985; Dunn 1998: 506–507; Peach 2000, 2009; Bolt & van Kempen 2010). Teorian mukaan uudet maahanmuuttajat sijoittuvat tyypillisesti yhteisönsä muodostamiin alueellisiin keskittymiin kaupunkiseuduilla. Tämä on assimilaatioteorian mukaan luonnollinen vaihe uusien maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa. Alueellista keskittymistä pidetään kuitenkin väliaikaisena. Kulttuurisen sopeutumisen ja taloudellisen nousun myötä maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen uskotaan hajautuvan (em.). Pitkittänyt asuminen valtakulttuurista irrallisissa keskittymissä tulkitaan assimilaatioteorian mukaan usein merkiksi kotoutumisen epäonnistumisesta, sillä sen nähdään hidastavan sosiaalisten kontaktien muodostumista valtaväestöön (Duncan & Lieberman 1959; Massey & Mullan 1984; Peach 2009).

Maahanmuuttajayhteisöjen asumiskeskittymät saavat assimilaatioteorian

mukaan alkunsa uusien maahanmuuttajien asettuessa kaupunkiseuduilla tyypillisesti eräänlaisille sisääntuloalueille, joilta vapaita asuntoja on helposti saatavilla. Kulttuuriselta taustaltaan valtaväestöstä poikkeavien maahanmuuttajien asettuessa alueille asuinalueen houkuttelevuus muiden asukkaiden silmissä laskee ja osa alueella asuvista valtaväestöön kuuluvista perheistä muuttaa pois (McKenzie 1925/1967: 74–75; Massey 1985: 319). Tämän seurauksena uusien tulokkaiden osuus asukkaista kasvaa. Vilkas ketjumutto lähtömaista ylläpitää keskittymien pysyvyyttä ja pikku hiljaa uudet tulijat syrjäyttävät alkuperäiset asukkaat alueella.⁸ Ystävien, perheen tai entisten naapureiden perässä uuteen maahan muuttavat asettuvat tyypillisesti aiemmin saapuneiden tuttaviansa perässä samoille asuinalueille (Massey 1985: 318–319; Peach 1996a; Simpson 2004: 673–674; Qadeer 2005: 57–58; Texeira 2008).

Muuttovirtojen jatkuessa maahanmuuttajayhteisöjen asumiskeskittymät tiivistyvät ja saavat yhä institutionalisoituneempia muotoja yhteisön jäsenten perustaessa alueelle liiketoimintaa ja erilaisia palveluja (ks. esim. Dunn 1998: 518–523; Qadeer 2005: 53–59). Tämä puolestaan lisää entisestään alueiden houkuttelevuutta uusien tulijoiden silmissä, sillä alueet tarjoavat asuntojen lisäksi työmahdollisuuksia (ks. luku 2.2.2). Tiivis yhteisö ja sukulaiverkostot myös helpottavat alkuvaiheen sopeutumista ja vähentävät maahanmuuton aiheuttamaa taloudellis-

ta riskiä (Miyares 1997: 215–216; Portes & DeWind 2004: 833). Tämänkaltaisia maahanmuuttajien uusiin kotikaupunkeihin muodostamia institutionalisoituneita asumiskeskittymiä kutsutaan tutkimuskirjallisuudessa usein *etnisiksi enklaveiksi* (esim. Peach 2000, 2009; Marcuse 2005; Qadeer 2005; ks. myös luku 3.3.1.1.).

Ajan myötä maahanmuuttajien tarve alueelliselle keskittymiselle kuitenkin vähenee assimilaatioteorian mukaan. Lisääntyvät kontaktit ja paikallisen kielen oppiminen madaltavat maahanmuuttajien ja valtaväestön välisiä sosiaalisia ja kulttuurisia eroja, jolloin tarve yhteisön tuelle vähenee. Taloudellisten mahdollisuuksien ja kulttuurisen tietotaidon lisääntyessä maahanmuuttajat – tai viimeistään heidän lapsensa tai lapsenlapsensa – pyrkivät kohtamaan asuinolosuhteitaan ja muuttavat keskittymistä arvostetummille asuinalueille, joilla palvelut ja asuinympäristö ovat yleensä alkuperäistä asuinalueetta parempia (Marston & van Valey 1979; Massey 1985: 320–321). Sukupolvien kulussa tapahtuva kulttuurinen ja alueellinen sulautuminen valtaväestöön – *”lammikkoon heitetyn kiven aiheuttamien etäännyvien laineiden tavoin”* (Peach 1999: 287) – onkin assimilaatioteoreetikkojen mukaan luonnollinen seuraus maahanmuuttajien sosioekonomisen aseman vakiintumisesta ja kulttuurisesta sopeutumisesta.

Maahanmuuttajayhteisön vakiinnuttaessa asemaansa ja edetessä asumisurallaan heidän entisille asuinalueilleen muuttaa tyypillisesti uusia maahanmuuttajia. Uudet tulijat valtaavat pikku hiljaa asuintilaa, luovat omat yhteisönsä ja perustavat omiin kulttuurisiin tarpeisiinsa vastaavat liiketoimintansa (McKenzie

8 Chicagon kaupunkisosiologeihin kuuluva Roderick McKenzie (1925/1967: 74–75) kutsui tämänkaltaista asukaskannan vaihtumista invaasioksi ja suknessioksi kasvikologiasta lainattujen mielikuvien mukaisesti.

1925/1967: 74–75; Massey 1985; Murdie & Texeira 2003). Näin assimilaatioteorioiden kuvaama sykli alkaa alusta. Yhteisö vaihtuu, mutta uusien maahanmuuttajien sisään-tuloalueina toimivien kaupunginosen asema tulijoiden ensimmäisenä asuin-alueena ja vaihtuvien enklaavien paikkana säilyy. Etenkin Yhdysvalloissa, Kanadas- ja Australiassa tämänkaltaiset maahan- muuttajien sisään-tuloalueet sijaitsivat tyypillisesti 1900-luvun alkupuolella kaupunkien keskustojen tai tehdastyöpaikkojen läheisyyteen rakennetuilla asuntokannal- taan rapistuneilla vuokra-asuntoalueilla (ks. esim. Yancey ym. 1976: 394–395; Mas- sey 1985; Murdie & Texeira 2003; Texeira 2006).

Assimilaatioteorioiden teesi maahan- muuttajien asteittaisesta sulautumisesta valtaväestöön eli kulta-aikaansa uusien maahanmuuttajien alueellisen sijoittu- misen selitysmallina 1900-luvun alkupuol- liskolla ja toisen maailman sodan jälkei- sinä vuosikymmeninä (ks. esim. McKen- zie 1925/1967; Duncan & Lieberon 1959; Marston & van Valey 1979). Oletus alueel- lisen sulautumisen automaattisuudesta ja ihanteellisuudesta on sittemmin saanut osakseen runsaasti kritiikkiä (esim. Gla- zer 1993; Dunn 1998; Phillips 1998; Na- gel 2009). Chicagon koulukunnalta peräi- sin olevia näkemyksiä on kritisoitu muun muassa kaupunkirakenteen kuvaamiseen sopimattomasta evolutiivisesta otteesta (esim. Dear 2002: 14–17) sekä etnosent- risestä suhtautumisesta maahanmuutta- jiin ja etnisiin vähemmistöihin sekä hei- dän alueelliseen keskittymiseensä (esim. Glazer 1993; Dunn 1998; Nagel 2009).

Tämän lisäksi assimilaatioteorian yleistettävyyttä yhteiskuntarakenteil-

taan toisenlaiseen ympäristöön on epäil- ty (esim. Waldinger 1989; Portes & Zhou 1993; Peach 1996a; Fong & Wilkes 1999; Dear 2002; Aalbers & Deurloo 2003; Bolt ym. 2010). Assimilaatioteoriat kehittyivät kuvaamaan yhdysvaltalaisten kaupunki- en, ennen kaikkea Chicagon, sosiaalista ja etnistä eriytymistä 1900-luvun taittees- sa teollistumisen aikakaudella. Tehdastöi- hin Yhdysvaltoihin muuttaneiden euroop- palaisten siirtolaisten vilkas ketjumuutto loi rakenteelliset edellytykset uusien maa- hanmuuttajien alueelliselle keskittymisel- le ja myöhemmälle kulttuuriselle ja alu- eelliselle sulautumiselle (Yancey ym. 1976; Massey 1985). Yhdysvaltalainen politiikka myös vahvasti tuki uusien tulijoiden kult- tuurista ja sosiaalista sulautumista (Peach 2005a). Kansainvälinen muuttoliike on Chicagon koulukunnan ajoista kuitenkin moninkertaistunut ja monipuolistunut. Samanaikaisesti työmarkkinoiden raken- teet eri puolilla maailmaa ovat radikaalis- ti muuttuneet talouden globalisoitumisen, tehdastuotannon supistumisen ja palve- lusektorin polarisoitumisen seurauksena (ks. esim. Sassen 2001).

Uusien maahanmuuttajien kohtaa- mat työmahdollisuudet ovatkin nykyään usein aikaisempaa rajoittuneempia. Pääs- täkseen osaksi yhteiskunnallisesta nou- susta heidän on onnistuttava ylittämään työmarkkinoiden tiimalasimainen pul- lonkaula, joka jakaa työmarkkinat useis- sa maissa hyväpalkkaisten, korkeasti kou- lutettujen osaajien arvostettuihin töihin ja matalapalkkaihin palvelusektorin pä- täkätöpaikkoihin (Waldinger 1989, 2001; Portes & Zhou 1993: 76–77, 83–85; Ba- ganha ym. 2006: 20–26). Määräaikaisissa työsuhteissa tai matalapalkkaisilla aloilla

työskenteleminen ei tarjoa samankaltaisia yhteiskunnallisen nousun mahdollisuuksia, jotka mahdollistivat 1900-luvun alkupuoliskolla Yhdysvaltoihin muuttaneiden siirtolaisten asteittaisen sulautumisen valtaväestöön.⁹

Toimintaympäristön muutokset ovatkin näkyneet nykyisissä suurkaupungeissa uusien maahanmuuttajien asumuotojen ja alueellisen sijoittumisen erilaistumisena (ks. esim. Waldinger 1989; Li 1998; Phillips 1998; Hiebert 2000b; Kaplan & Holloway 2001; Aalbers & Deurloo 2003; Özüekren & Ergoz-Karahan 2010).¹⁰ Yhtäältä maahanmuuttajien asumiskeskittymien on havaittu olevan aiemmin luultua pysyvämpiä ja keskittymisen syiden ja seurausten monisyisiä (esim. Özüekren 2003; Balakrishnan ym. 2005; Hou 2006). Toisaalta osan uusista maahanmuuttajista on todettu kiertävän alueelliset keskittymät kokonaan ja sijoittuvan hajautuneesti valtaväestön asuinalueille heti uuteen maahan muutettuaan (Zelinsky & Lee 1998).

Kritiikistä ja muuttuneista olosuhteista huolimatta assimilaatioteorioiden pe-

9 Niillä, joiden työllistyminen ei onnistu, ja yhteisön tarjoamat resurssit ovat niukkoja, mahdollisuudet oman aseman kohentamiseen jäävät heikoiksi. Pahimmillaan tämä voi johtaa huono-osaisuuden kierreiden kasautumiseen ja yhteiskunnallisen nousun estymiseen sukupolvien yli (Portes & Zhou 1993; Portes ym. 2005).

10 Assimilaatioteoriaa on myös kritisoitu sen perusteiden liioittelemisesta. Myöhemmät tutkimukset Chicagon asuinalueiden etnisestä rakenteesta ovat osoittaneet, etteivät Chicagon koulukunnan kuvaamat etniset enklavit olleet niin yleisiä kuin tutkimuksissa annettiin ymmärtää. Todellisuudessa enklavit olivat asukasrakenteeltaan huomattavan monietnisiä ja vain pieni osa maahanmuuttajista oli asettunut kunkin etnisen ryhmän enklavina tunnettuun kaupunginosaan (Philpott 1978: 115–145).

rusoletus alueellisen sijoittumisen ja asumisuralla etenemisen kytkeytymisestä kotoutumiseen ja maassa asutun ajan pituuteen on kuitenkin säilyttänyt asemansa asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimuksessa yhtenä vaihtoehtoisena selitysmallina. Assimilaatioteorioiden kyky selittää erityisesti Yhdysvaltoihin ja Kanadaan muuttaneiden eurooppalaistaustaisten, ja joidenkin latinalaisamerikkalaistaustaisten, maahanmuuttajasukupolvien asuntomarkkinoilla etenemistä ja sosiaalisten kontaktien myötä tapahtuvaa asteittaista akkulturoitumista on osoittautunut kiistattomaksi (ks. esim. Massey & Denton 1985; Glazer 1993; Logan & Alba 1993; Alba & Nee 1997; Funkhouser 2000; Nagel 2009).

2.2.2. Teoriat maahanmuuttajien alueellista keskittymistä suosivista asumisvalinnoista – etnis-kulttuurinen näkökulma

Etnisten keskittymien hyötyjä ja maahanmuuttajien sosiaalisia verkostoja tarkastelevat tutkimussuuntaukset korostavat maahanmuuttajien omia valintoja heidän alueellisen keskittymisensä taustalla. Osa maahanmuuttajaryhmistä suosii oman yhteisönsä lähellä asumista (ks. esim. Clark 1992; Tomlins ym. 2002; Skifter Andersen 2010). Vähemmistöjen omia valintoja korostavat suuntaukset kyseenalaistavatkin assimilaatioteorioiden oletuksen maahanmuuttajien alueellisesta sulautumisesta valtaväestöön. Vaikka sijoittuminen etnisiin keskittymiin johtuisi maahanmuuton alkuvaiheissa pakon sanelemasta turvautumisesta oman yhteisön tukiverk-

koon, saattavat tiiviiden keskittymien tarjoamat hyödyt houkutella asumaan yhteisön lähellä vielä silloinkin, kun taloudelliset edellytykset muualle muuttoon olisivat olemassa.

Assimilaatioteorioiden tavoin etnisten keskittymien hyötyjä ja maahanmuuttajien omaa valintaa painottavat etnis-kulttuuriset selitysmallit korostavat ystävien ja sukulaisten läheisyyden olevan maahanmuuttajille tärkeää erityisesti maahanmuuton alkuvaiheissa (Miyares 1997; Murdie 2002: 432–423; Phillips 2006: 33; Skifter Andersen 2010). Etnisten keskittymien parhaimmillaan tarjoama kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen pääoma ovat arvokas tuki uusien maahanmuuttajien kotoutumiselle vanhassa kotimaassa opittujen tietojen ja taitojen menettäessä arvoaan asuinmaan vaihtuessa (Portes & Sensenbrenner 1993; Murdie & Ghosh 2010: 305–307). Sukulaisten ja ystävien muodostamat turvaverkostot ja yhteisöjen omat järjestöt toimivat tärkeinä tiedon välittäjinä ja valtakulttuurin toimintatapojen opettajina tarjoten apua ja tukea jokapäiväisessä elämässä. Asuminen oman yhteisön keskuudessa mahdollistaa uuteen kulttuuriin ja elinympäristöön totutteleminen rauhallisesti, kullekin sopivaan tahtiin, mikä vähentää maahanmuuton jälkeistä stressiä (Miyares 1997: 215–216). Erityisesti vanhuksille ja uuden maan kieltä taitamattomille yhteisön tuoma turva ja naapurien tuki voivat olla tärkeitä pitkään (Dunn 1998: 519–520; Tomlins ym. 2002; Phillips 2006: 35; Bolt ym. 2010: 170).

Yhteisön tuki ja etnisiin enklaveihin syntyneet verkostot ovat usein korvaamattomia erityisesti ensimmäisen asunnon ja työpaikan löytymisessä. Tieto vuokralle tai

myyntiin tulevista asunnoista välittyy tyyppillisesti ystävä- ja sukulaisverkostojen tai yhteisön omien asunnonvälitystoimistojen kautta (Søholt 2001: 345–350; Qadeer 2005: 56–59; Texeira 2008). Lisäksi etnisiin keskittymiin syntyneet palvelut, kaupat ja muu liiketoiminta tarjoavat työllistymismahdollisuuksia uusille maahanmuuttajille ja maahanmuuttajataustaisille nuorille (Portes & Zhou 1993: 86–87; Peach 1996a; Dunn 1998: 519–520; Reibel 2007: 361–366). Tiiviit verkostot välittävät työpaikkoja usein myös yhteisön ulkopuolisiin työpaikkoihin etnisten ryhmien tyyppilliseksi sisääntuloammateiksi muodostuneille aloille (Waldinger 1994; Waldinger & Der-Martirosian 2001).

Asumiskeskittymien tarjoama riittävä asiakaskunta ja tiiviit, vastavuoroisuuteen perustuvat sosiaaliset suhteet helpottavat uusien yritysten perustamista keskinäisten lainojen ja yhteisöjen omien luototustoimistojen mahdollistaessa investoinnit silloinkin, kun valtavirran viralliset rahoitusmuodot ovat uusien maahanmuuttajien tavoittamattomissa (Portes & Sensenbrenner 1993: 1333–1338; vrt. Clark & Drinkwater 2002). Yhteisön tai sukulaisien antamat lainat voivat helpottaa myös asunnon ostoa (Søholt 2001: 345–350; Texeira 2006: 127). Parhaimmillaan asumiskeskittymien tiiviit sosiaaliset verkostot tarjoavatkin sosiaalisen nousun mahdollisuuksia köyhemmistä taustoista tuleville ja tukevat erityisesti nuorten identiteetin kasvua (Zhou 2007: 240–244). Keskittymien merkitys turvallisena kasvuympäristönä lapsille ja nuorille korostuu erityisesti silloin, kun valtaväestön ennakkoluulot vähemmistöperheitä kohtaan ovat vahvoja (Portes & Zhou 1993).

Etnisten keskittymien paikkasidonaisuus ja vahvat paikalliset verkostot ylläpitävätkin usein alueellista keskittymistä asuinympäristön muista mahdollisista puutteista huolimatta (Phillips 1998; Tomlins ym. 2002). Muualle muuttoa suunniteltaessa etäisyys yhteisöön ja etenkin omiin sukulaisiin saatetaan pyrkiä säilyttämään läheisenä perhettä ja sukua tai koko yhteisöä kohtaan koettujen velvoitteiden, tunnesiteiden ja vastavuo-roisen hyödyn vuoksi (Ratcliffe ym. 2001: 42–44; Phillips 2006: 35–36, 61–62). Läheisyys yhteisöön saattaa kuitenkin säilyä myös välillisistä syistä, vaikka sitä ei itsessään koettaisikaan tärkeäksi arjessa pärjäämisen kannalta. Esimerkiksi kanadalaisen maantieteilijän Carlos Texeiran (2006) tutkimukset portugalilaisyhteisön alueellisesta sijoittumisesta ja muuttoliikkeestä Suur-Torontossa ja Montrealissa osoittavat portugalilaisperheiden hakeutuneen samoille viihtyisiksi todetuille pientalo-alueille kaupunkien keskustoissa sijaitsevista alkuperäisistä asumiskeskittymistä pois muuttaessaan. Sopivista asunnoista välittyvän tiedon kulku yhteisön omien kiinteistövälittäjien ja tuttavaverkostojen kautta edisti uusien keskittymien muodostumista kaupunkikeskustojen ulkopuolelle. Valtaväestöön sulautumisen sijaan Toronton ja Montrealin portugalilaisyhteisöt uusinsivat näin alueelliset keskittymänsä asumisuralla edetessään (em.). Alkuperäisiin keskittymiin syntyneet palvelut ja liiketoiminta säilyttivät kuitenkin tärkeän aseman yhteisön sosiaalisten verkostojen keskuksena muuton jälkeenkin (Texeira 2006: 128, 132–133; ks. myös Lo & Wang 1997: 56–59).

Tutkimukset aasialaistaustaisten maahanmuuttajien alueellisesta sijoittumisesta Yhdysvalloissa ja Kanadassa ovat lisäksi osoittaneet yhä useampien, erityisesti varakkaimpien, aasialaistaustaisten maahanmuuttajien muuttavan suoraan kaupunkien hyväosaisimmille pientalo-alueille, joille he muodostavat tiivistyviä asumiskeskittymiä aktiivisine sosiaalisine verkostoineen (Lo & Wang 1997: 65–68; Li 1998; vrt. Zelinsky & Lee 1998). Vankka sosioekonominen asema ja asumisuralla eteneminen eivät näin ollen välttämättä merkitse asumisen alueellista hajautumista ja sulautumista valtaväestöön.

Alkuperäisten ja uusien asumiskeskittymien institutionalisoitunut asema houkuttelee keskittymien alueelle päivittäisiä kävijöitä usein myös laajemmalla säteellä asuvista yhteisön jäsenistä (Dunn 1998: 519–520; Qadeer 2005: 53–59; Zhou 2007: 240–244). Yhteisölliset verkostot sekä kulttuurisensitiiviset palvelut ja järjestötoiminta, kuten rukoushuoneet, urheilu-kerhot tai vähemmistöjen omankielinen journalismi, lisäävät alueella viihtymistä ja asioimista. Parhaimmillaan etniset keskittymät tarjoavatkin maahanmuuttajayhteisöille mahdollisuuden oman paikan luomiselle – paikkaan kuulumiselle – samalla kun he voivat toimia aktiivisina kansalaisina uudessa kotimaassaan (ks. esim. Dunn 1998: 520–523; Murdie & Ghosh 2010: 305–307).

2.2.3. Teoriat syrjinnän ja etnisen hierarkian vaikutuksista maahanmuuttajien alueelliseen sijoittumiseen ja muuttoon asuinalueilla

Yhteiskunnassa vallitsevaa etnistä hierarkiaa ja syrjinnän merkitystä tarkastelevat tutkimusteoriat korostavat maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen määräytyvän ensisijaisesti heidän yhteiskunnallisen asemansa perusteella. Tätä näkökulmaa edustavat *stratifikaatioteoriat* jakautuvat tyypillisesti yhteiskuntaluokkien rakenteista juontuvaa sosiaalista hierarkiaa korostaviin selitysmalleihin (ks. esim. Pahl 1970; Clark 1986) ja etnistä hierarkiaa painottaviin selityksiin (ks. esim. Molina 1997; Massey & Denton 1993; Phillips 2006). Yhteistä molemmille selitysmalleille on ajatus siitä, ettei maahanmuuttajien alueellisessa keskittymisessä ole kyse yksinomaan valinnan vapaaehtoisuudesta tai väliaikaisuudesta, vaan pikemminkin erilaisista resursseista ja eriarvoisuudesta valtaan pääsyssä. Syrjintä ja eriarvoisuus kaventavat maahanmuuttajataustaisten perheiden mahdollisuuksia neuvotella pääsyä halutulle asuinalueelle (Pahl 1970: 215–224; Phillips 1998: 1961, 2006; Søholt 2001: 344–345), jolloin suuretkaan taloudelliset resurssit eivät välttämättä mahdollista alueelle muuttoa.

Stratifikaatioteorioiden mukaan erot etnisten ryhmien asuntomarkkinoilla etenemisen mahdollisuuksissa ovat suuria (ks. esim. Massey & Denton 1985; Alba & Logan 1993; Logan & Alba 1993). Työ- ja asuntomarkkinoiden hierarkkiset valtakenteet – kynnykset, portinvartijat ja lasikatot – tuottavat ja ylläpitävät ryhmien vä-

lisiä eroja. Etnisessä hierarkiassa heikompaan asemaan sijoittuvilla vähemmistöillä mahdollisuudet hyödyntää taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen pääomansa tuottavasti asuinalueen valinnassa ovat muita vähemmistöryhmiä ja valtaväestöä rajoitetumpia. Esimerkiksi ihonväritään valtaväestöstä poikkeavilla kotitalouksilla tulo- ja koulutustason nousun on todettu johtavan muuttoon hyväosaisemmille valtaväestön suosimille asuinalueille muita ryhmiä harvemmin (ks. esim. Massey & Mullan 1984; Massey & Denton 1985; Alba & Logan 1993; Logan & Alba 1993; South & Crowder 1998; Fong & Wilkes 1999; Freeman 2002). Rakenteellinen syrjintä ja rasismi tuottavat erilaisia sosiaalisen ulos-sulkemisen muotoja, jotka rajaavat osan asuinalueista ja asumismuodoista näiden vähemmistöjen ulottumattomiin (ks. myös Phillips 1998; Teixeira 2008).

Hierarkiaa tuottavat rakenteet voivat olla näkyviä tai piileviä. Käsitystä jäsenyydestä ja ulkopuolisuudesta rakennetaan erilaisissa arkipäiväisissä ja institutionaalisissa kohtaamisissa, joissa neuvotellaan kunkin ryhmän paikasta hierarkiassa oikeuksineen ja velvollisuuksineen (Jokinen ym. 2004: 10–11). Asuinalueille ja eri asumismuotoihin pääsyä säätelevät tyypillisesti erilaiset portinvartijat, kuten yksityiset ja julkiset kiinteistövälittäjät, vuokranantajat, asuntojen rakennuttajat ja lainanantajat sekä paikalliset yhteisöt ja asukkaat (esim. Sarre ym. 1989; Galster & Godfrey 2005; Aalbers 2007). Lisäksi esimerkiksi julkisten vuokra-asuntojen jaosta vastaavat viranomaiset ja toimihenkilöt voivat edistää tai heikentää maahanmuuttajien ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien perheiden asemaa asunnonhaus-

sa (Jeffers & Hoggett 1995; Tomlins 1997; Goodchild & Cole 2001; ks. myös luku 4.1.).

Tietoa asunnoista voidaan välittää valikoiden tai sitä on ylipäättään heikosti saatavilla muilla kuin valtakulttuurin kielellä. Asuntoja välittävät firmat, kiinteistövälittäjät ja vuokranantajat voivat esimerkiksi ohjata potentiaalisten muuttajien asunnon etsintää suodattamalla tietoa vapaisista asunnoista (Pahl 1970: 215–224; Young 1999: 247; Søholt 2001: 344–345; Galster & Godfrey 2005; Murie 2005: 162–163; Ahmed & Hammarstedt 2008). Naapurustoon taustaltaan sopimattomaksi arvioidun perheen tiedustellessa vapaasta asunnosta voidaan jättää kertomatta, tai kysyttyä asuntoa ”ei olekaan enää vapaana”. Taustaltaan sopiviksi miellettyjen perheiden muuttoa alueelle saatetaan sen sijaan edistää (Sarre ym. 1989: 199–210; Galster & Godfrey 2005).

Asuntoja voidaan myös jakaa etnisiä stereotyyppioita vahvistaen (Sarre ym. 1989: 184–192, 199–210; Jeffers & Hoggett 1995; Phillips 1998: 1696, 2006: 34–35; Galster & Godfrey 2005). Tällöin etnisiin tai uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvia perheitä ohjataan alueille, joilla heitä asuu jo entuudestaan keskimääräistä enemmän, tai heidän sijoittamisestaan rasistisista konflikteista tunnettuihin kiinteistöihin pyritään välttämään. Vaihtoehtoisesti vähemmistöihin kuuluvien perheiden muuttoa alueelle voidaan rajoittaa erilaisiin kiintiöihin vedoten tai rajaamalla heidät kokonaan jonkin asumismuodon ulkopuolelle. Esimerkiksi Iso-Britanniassa, Alankomaissa ja Itävallassa on ollut käytössä rajoitteita, jotka ovat estäneet ulkomaalaistaustaisten kotitalouksien muuton julkisen sektorin vuokra-asuntoihin

(Peach 1996a: 146; Giffinger 1998: 1797–1798; Phillips 1998: 1684; Bolt & van Kempen 2002: 404; Özüekren & van Kempen 2003: 163; Hamnett & Butler 2010: 57). Lisäksi muun muassa osassa Saksan, Unkarin, Irlannin ja Tanskan kaupungeista on sovellettu asuinkiinteistökohtaisia kiintiöitä, jotka ovat rajoittaneet maahanmuuttajataustaisten perheiden sijoittumista vuokra-asuntokortteleihin ja -kiinteistöihin, joissa ulkomaalaistaustaisten osuus on noussut korkeaksi (Housing and integration... 2007: 17–18; Münch 2009).¹¹

Institutionaalisten käytäntöjen lisäksi paikalliset asukkaat saattavat pönkittää etnistä hierarkiaa rajoittamalla maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöjen pääsyä asuinalueelleen. Tieto taustaltaan huono-osaisempien tai muuten erilaisina koettujen asukkaiden tulevasta muutosta alueelle voi laukaista vastustusta, joka saattaa kanavoitua ”ei-minun-takapihaleni” -tyyppiseksi asukasaktivismiksi (ks. esim. Sosiaalinen tasapaino... 1982: 15; Kopomaa 2005; Kuparinen 2008; Litmanen & Peltonen 2008: 213–217). Erityisesti kulttuuriselta tai uskonnolliselta taustaltaan valtaväestöstä selvästi poikkeavien muuttoa alueelle saatetaan karsastaa ja alueelle jo muuttaneita pyrkiä häätämään pois (Virtanen & Vilka 2008: 145).

Stratifikaatioteorioiden mukaan etnisen hierarkian tuottama sosiaalinen ulossul-

11 Esimerkiksi Stuttgartissa on käytössä kiintiöitä, joiden mukaan enintään 20 prosenttia kaupungin oman vuokra-asuntoyhtiön asuinkiinteistöjen asukkaista saisi olla Euroopan Unionin ulkopuolisista maista kotoisin (Housing and integration... 2007: 17). Vastavasti Frankfurtissa ulkomaalaistaustaisten perheiden osuus sosiaalisesti tuotetussa vuokra-asutuskannassa ei saisi ylittää 30 prosenttia asuinalueella (Housing and integration... 2007: 18; Münch 2009: 444).

keminen voi kuitenkin toimia myös toisin päin. Maahanmuuttajataustaiset perheet saattavat sisäistää valtaväestön heitä kohtaan asettamat rajoitteet ja ennakkoluulot, jolloin he alkavat toteuttaa ennakkoluulojen mukaisia odotuksia asumisvalinnoissaan (ks. esim. Sarre ym. 1989; Farley ym. 1994; Farley & Krysan 2002; Phillips 2006). Esimerkiksi tutkimukset isobritannialaisen Bradfordin kaupungin alueellisesta eriytmisestä ovat osoittaneet kaupungin asuinalueiden jakautuvan tarkkaan tunnettuihin ”valkoisten” ja ”aasialaisten” asuinalueisiin, jotka molemmat ryhmät ovat sisäistäneet muuttopäätöksissään (Ratcliffe ym. 2001: 42–47; Phillips 2006: 32–33). Erehtymistä toisen ryhmän alueelle vältetään, vaikka se toisi muutoin paremman asuinympäristön tai kaivattua lisätilaa asumiseen. Etenkin ensimmäisenä pioneerina vieraalle asuinalueille muuttoa kartetaan kielteisten kokemusten pelossa (Peach 1996a: 146–148; Ratcliffe ym. 2001: 42–47; Farley & Krysan 2002; Phillips 2006; Virtanen 2008: 646–645).

Valtaväestön ennakkoluulojen sisäistäminen ja rasistisen häirinnän pelko saattavatkin lisätä tarvetta yhteisön turvalle ja siten pitkittää maahanmuuttajien alueellista keskittymistä (Peach 1996a: 146–148; Phillips 1998; Tomlins ym. 2002; Dhalman & Vilka 2009: 433–434). Tämä voi näkyä myös vähemmistöjen oman etnisen ja uskonnollisen identiteetin vahvistumisena¹² ja yhteisön verkos-

12 Esimerkiksi Glazer (1954: 167 cit. Portes & Sensenbrenner 1993: 1328; ks. myös Yancey ym. 1976) on todennut maahanmuuttajien oppivan usein ajattelemaan itsestään samasta maasta kotoisin olevana etnisenä ryhmänä, kuten italialaisina, vasta uuteen kotimaahan asettuessaan. Heidän aikaisemmat identiteettinsä ovat saattaneet olla huomattavasti paikallisia.

tojen merkityksen korostumisena arjesta selviytymisen strategiana (Portes & Sensenbrenner 1993: 1328; Pred 1997: 395–398; Sabour 1999).

Omaehtoisena vetäytymisenä näyttäytyvä käyttäytyminen on kuitenkin stratifikaatioteorioiden mukaan seurausta ennen kaikkea yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta, joka rajaa osan asuinalueista maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen ulottumattomiin. Toisilla ryhmillä valinnanmahdollisuudet ovat laajat, toisten joutuessa tyytymään huomattavasti rajoittuneempaan asuinalueiden ja asumismuotojen valikoimaan. Mitä vahvemmin jonkin ryhmän mahdollisuudet ovat kollektiivisesti rajoittuneet tiettyihin asuntojen hallintasuhdemuotoihin, talotyypeihin tai asuinalueisiin, sitä vahvempana ja sitkeämpänä heidän alueellinen keskittymisensä kaupunkiseudulla tyypillisesti näyttäytyy (Murdie & Borgegård 1998; Kauppinen 2000).

2.3. Valtaväestön muuttoliikkeen vaikutukset asuinalueiden etniseen eriytymiseen

Valtaväestön perheiden asumisvalinnat ja muuttoliike on tunnistettu maahanmuuttajien muuttoliikkeen ohella merkittäväksi asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottavaksi ja ylläpitäväksi tekijäksi (esim. Clark 1991; Denton & Massey 1991; Andersson 1998; Crowder 2000; Quillian 2002; Skifter Andersen 2003; Bråmås 2006a; van der Laan Bouma-Doff 2007b; Bolt ym. 2008; Crowder ym. 2011). Valtaväestön asema erilaisina portinvartijoina, lainsäätäjinä, vuokranantajina, virkamiehinä ja aktiivi-

sina asukkaina heijastuu suoraan ja välillisesti asuinalueiden etniseen eriytymiseen ohjaten maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen mahdollisuuksia. Tämän lisäksi valtaväestö on keskeisessä roolissa asuinalueiden eriytyemisessä muuttopäätöstensä kautta. Valtaväestön halukkuus muuttaa tai jäädä alueille, joilla maahanmuuttajia tai etnisiä vähemmistöjä asuu keskimääräistä enemmän, vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka nopeasti etninen eriytyminen asuinalueiden välillä etenee, ja minkälaisia muotoja se kaupunkiseudulla saa (ks. esim. Schelling 1969; Farley ym. 1993; Andersson 1998: 418–422; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008; Crowder ym. 2011).

Valtaväestön valikoiva muuttoliike vauhdittaa asuinalueiden etnistä eriytymistä kahden toisiaan ruokkivan muuttoprosessin kautta (ks. esim. Farley ym. 1978; Andersson 1998: 418–422; Quillian 2002; Bråmås 2006a). Valtaväestöön kuuluvien perheiden asumisuran eteneminen vapauttaa asuntoja huonokuntoisilta tai muuten vähemmän arvostetuilta asuinalueilta. Maahanmuuttajataustaisten perheiden muuttaessa tyhjiin asuntoihin, valtaväestön *ulosmuutto* alueelta tyypillisesti lisääntyy. Tämä sysää eriytymiskierteen käyntiin alueen väestörakenteen muuttuessa. Valtaväestön pyrkimys välttää asuinalueita, joille maahanmuuttajia on keskittynyt keskimääräistä enemmän, ylläpitää eriytymiskehitystä. *Alueet kiertävä muutto* jättää asumiskeskittymistä vapautuneet asunnot tyhjiksi, jolloin pois muuttaneiden tilalle muuttaa tyypillisesti yhä uusia maahanmuuttajataustaisia perheitä. Tämä vahvistaa asuinalueiden eriytymistä entisestään. Valtaväestön perheiden

jättäessä kaupunginosan maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuus alueella nousee usein nopeasti sekä luonnollisen väestönkasvun että uusien maahanmuuttajien lisääntyneen sisään muuton seurauksena (ks. esim. Andersson 1998: 418–422; Simpson 2004; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008).

2.3.1. Valtaväestön ulosmuutto etnisten vähemmistöjen asumiskeskittymistä

Valtaväestöön kuuluvien perheiden ulosmuuttoa monietnisiltä asuinalueilta kutsutaan asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimuksessa yleensä *valtaväestön paoksi*. Paolla viitataan perheiden ulosmuuttoon reaktiona alueille muuttaneisiin etnisiin vähemmistöihin. Alkuperäisenä ilmiönä havainnot valtaväestön ulosmuutosta monietnisiltä asuinalueilta ovat peräisin Yhdysvalloista. Yhdysvaltalainen tutkimuskirjallisuus puhuu ilmiöstä usein ”valkoisten pakona” (*white flight*) (esim. Galster 1990; Crowder 2000; Krysan 2002; Woldoff 2011) viitaten rasismiin ja vierauden pelkoon ulosmuuttoa laukaisevina tekijöinä ”mustien” afroamerikkalaisten muuttaessa ”valkoisen” valtaväestön asuttamille alueille. Afroamerikkalaistaustaisten perheiden muuttaessa alueille valtaväestöön kuuluvien perheiden on havaittu muuttavan toisaalle. Poismuuttaneiden tilalle on muuttanut tyypillisesti uusia afroamerikkalaisia perheitä, mikä on vahvistanut valtaväestön ulosmuuttoa. Väestörakenteen muutos ”valkoisista” ”mustiksi” alueiksi on tapahtunut useilla yhdysvaltalaisilla asuin-

alueilla muutamassa vuosikymmenessä (ks. esim. Denton & Massey 1991; Cutler ym. 1999; Woldoff 2011). Erityisen nopeasti muutos on tapahtunut alueilla, jotka ovat sijainneet aikaisempien afroamerikkalaisten asuinalueiksi muodostuneiden alueiden vieressä (Denton & Massey 1991; ks. myös Goering 1978: 74; Massey & Mullan 1984).

Valtaväestön ulosmuuton kiihtyminen ei kuitenkaan ole yksinomaan afroamerikkalaisten perheiden lisääntyvään määrään liittyvä ilmiö. Valtaväestön ulosmuuton on todettu lisääntyvän yhdysvaltaisten suurkaupunkien asuinalueilta myös muiden etnisten vähemmistöjen muuttaessa alueelle (Crowder 2000: 240–246, 252; Crowder ym. 2011). Erityisen selkeästi tämä on näkynyt monietnisillä asuinalueilla, joilla useita etnisiä vähemmistöjä asuu samalla alueella. Tämänkaltaisilla alueilla kantaväestön ulosmuuttoalttius on ollut suurempi, ja sisään muuttoalttius vastaavasti pienempi (Denton & Massey 1991: 54–60; Crowder 2000: 240–246, 252). Useat tutkijat pitävätkin valtaväestön haluttomuutta asua etnisesti tai ”rodullisesti”¹³ sekoittuneilla asuinalueilla yhtenä tärkeimmistä asuinalueiden etnistä eriytymistä ylläpitävistä tekijöistä Yhdysvalloissa (esim. Far-

ley ym. 1978; Massey & Denton 1993; Cutler ym. 1999; Krysan & Farley 2002).

Yhdysvaltalaiset tutkimukset ovat selittäneet valtaväestön ulosmuuttoa monietnisiltä asuinalueilta muun muassa avoimen rasistisella ja ennakkoluuloisella suhtautumisella vähemmistöryhmiin kuuluvia perheitä kohtaan sekä heihin liitetyillä kielteisillä stereotypioilla (Farley ym. 1979, 1994; Galster 1990; Bobo & Zubrinsky 1996; Krysan 2002; Ihlanfeldt & Scafidi 2004). Tämän lisäksi ulosmuuttoa on selitetty valtaväestön kielteisillä mielikuvilla vähemmistöryhmien asuinalueista (Ellen 2000; Harris 2001; Krysan 2002). Tämän näkökulman mukaan valtaväestön ulosmuutossa ei ole välttämättä kyse kielteisistä asenteista vähemmistöryhmiä kohtaan sinällään, vaan huolesta väestörakenteen muutosten aiheuttamia seurauksia kohtaan. Pelko tulevan kehityksen huonosta suunnasta, erityisesti kiinteistöjen arvon romahtamisesta, sosiaalisten ongelmien lisääntymisestä ja asuinalueen fyysisen kunnan rapistumisesta ovat laukaisseet valtaväestön ulosmuuttoa (Farley ym. 1978, 1979, 1994; Frey 1979; Ellen 2000; Krysan 2002).

Kolmantena selityksenä on pidetty luokkaeroja, jotka korostavat ryhmien välistä sosiaalista etäisyyttä (esim. Massey & Mullan 1984; Clark 1991; Harris 1999, 2001). Tämän näkökulman mukaan valtaväestön perheet eivät vierasta naapurinaan kanssaan saman tulo- ja koulutustason jakavia vähemmistöryhmiä. Lisääntynyt ulosmuuttohalukkuus ja alueen heikentyneestä kysynnästä kertova asuntojen myyntihintojen lasku liittyvät sen sijaan köyhempien vähemmistöjen muut-

13 Pohjoisamerikkalaisessa tutkimuskirjallisuudessa käytetään yleisesti ”rodullisen” eriytymisen käsitettä, jolla viitataan etenkin ”valkoisen” valtaväestön ja ”mustien” afroamerikkalaisten väliseen alueelliseen eriytymiseen (esim. Farley ym. 1979; Massey & Denton 1993; Harris 1999; Crowder 2000). Tutkimuksessa puhun asuinalueiden etnisestä eriytymisestä ja monietnisistä asuinalueista, joilla tarkoitan yhdysvaltalaisen esimerkkien kohdalla myös afroamerikkalaisten vähemmistöjen ja valtaväestön alueellista eriytymistä tai heidän jakamiaan asuinalueita.

toon alueelle (esim. Harris 1999).¹⁴ Osa yhdysvaltalaisista tutkijoista kuitenkin kiistää vähemmistöryhmien sosioekonomisen aseman vaikutuksen valtaväestön asenteisiin sellaisenaan. Mielikuvat etnisten vähemmistöjen keskimääräisestä koulutustasosta vaikuttavat usein todellista sosioekonomista asemaa vahvemmin valtaväestön halukkuuteen asua vähemmistöihin kuuluvien perheiden naapurissa (Marston & van Valey 1979: 22–23). Valtaväestö myös tyypillisesti arvioi vähemmistöjen koulutus- ja tulotason todellisuutta heikommaksi (Farley ym. 1979: 108–109). Useat tutkijat korostavatkin, ettei etenkin yhdysvaltalaisten suurkaupunkien jyrkkä alueellinen eriytyminen afroamerikkalaistaustaisten ja ”valkoisen” valtaväestön asuinalueisiin selity yksinomaan luokkaeroilla (Massey & Mullan 1984; Massey & Denton 1993; Cutler ym. 1999; Woldoff 2011). Afroamerikkalaistaustaisten perheiden alueelle muuton on todettu laukaisevan valtaväestön ulosmuuttohalukkuutta uusien afroamerikkalaisten naapureiden sosioekonomisesta taustasta riippumatta (Massey & Mullan 1984; Woldoff 2011).

14 Asuntojen hintatason on osoitettu vaihtelevan Yhdysvalloissa afroamerikkalaisten osuuden mukaan siten, että hinnat ovat alhaisempia afroamerikkalaisten asuinalueilla ”valkoisen” valtaväestön asuinalueisiin verrattuna (Harris 1999). Erityisen selkeästi tämä näkyy alueilla, joiden asukkaista vähintään 60 prosenttia on taustaltaan afroamerikkalaisia. Tutkimukset ovat osoittaneet valtaväestön kotitalouksien olevan valmiita investoimaan suuria summia välttääkseen muuton etnisten vähemmistöjen, ja erityisesti afroamerikkalaisten, asuinalueiksi koetuille asuinalueille, vaikka tarjolla olevien asuntojen laadussa ei olisi suurta eroa (Farley ym. 1978; Cutler ym. 1999; Harris 1999). Asuinalueiden hintatason ero selittyy kuitenkin suurimmaksi osaksi asukkaiden sosioekonomisen aseman eroilla asukasrakenteen etnisen koostumuksen sijaan (Harris 1999).

Yhteiskuntien sosiaalisten ja alueellisten erojen kasvaessa kotitalouksien herkyys etnisille, kulttuurisille ja sosioekonomisille eroille asuinalueiden valinnassa on noussut esille myös Euroopassa (Semyonov ym. 2007). Esimerkiksi Hollannissa tutkimukset kotitalouksien muuttohalukkuudesta ja muuttovirroista ovat osoittaneet etnisten vähemmistöjen korkean osuuden lisäävän paikallisten asukkaiden poismuuttohalukkuutta (van Ham & Feijten 2008). Vähemmistöjen korkea osuus heikentää asuinalueita kohtaan koettua tyytyväisyyttä (Permentier ym. 2011), joka puolestaan näkyy valtaväestön muuttoliikkeen suuntautumisena korkean etnisten vähemmistöjen osuuden alueilta pois päin (Bolt ym. 2008).

Hyväosaisen valtaväestön ulosmuutto on nopeuttanut asuinalueiden etnistä ja sosioekonomista eriytymistä myös Ruotsissa, jonka suurkaupunkien kaupunginosista osa on muuttunut nopeaan tahtiin maahanmuuttajavaltaisiksi asuinalueiksi (Andersson & Molina 2003; Andersson & Bråmås 2004; Bråmås 2006a). Esimerkiksi Tukholman Rinkebyssä ulkomaalaisistaustaisten osuus nousi reilussa kahdessa vuosikymmenessä, vuosina 1970–1995, 12 prosentista noin 80 prosenttiin kanta-ruotsalaisten muuttaessa pois alueilta ja maahanmuuttajien muuttaessa heidän tilalleen (Andersson 1998: 418). Vastaavasti Örebron Baronbackarnan asuinalueella ruotsalaisten osuus putosi kymmenessä vuodessa, vuosina 1990–2000, 83 prosentista 53 prosenttiin, ja Tukholman Husbysissä 53 prosentista 24 prosenttiin (Bråmås 2006a: 1136, 1140–1141). Muutoksen tahti on ollut nopea.

Yhdysvaltalaisien esimerkkien tavoin eurooppalaiset tutkimukset selittävät valtaväestön ulosmuuttohalukkuutta reaktiona asuinalueen sosiaalisen ja fyysisen rakenteen muutoksiin (Andersson 1998: 418–420; Andersson & Molina 2003: 273–275; Skifter Andersen 2003: 112–124; van Ham & Feijten 2008). Osa valtaväestöön kuuluvista kotitalouksista on taipuvaisia muuttamaan alueilta etnisiin vähemmistöihin kohdistuvien kielteisten mielikuvien karkottamana. Suurempi osa pyrkii tyypillisesti hakeutumaan muualle alueen heikentyneen palvelutarjonnan ja muiden sosiokulttuuristen muutosten takia (Andersson 1998: 418–420). Maahanmuuttajataustaisten lasten osuuden nopea kasvu alueen kouluissa ja päiväkodeissa on yksi ulosmuuttoa mahdollisesti lisäävä tekijä (Gramberg 1998; Clotfelter 2001; ks. myös Wilson 1979; Ellen 2000: 1524; Woldoff 2011: 192–212). Maahanmuuttajataustaisten lasten korkea osuus kouluissa aiheuttaa usein lisäresurssien tarvetta, mikä voi lisätä valtaväestöön kuuluvien perheiden huolta kouluopetuksen tasosta ja oppimiskäytännön säilymisestä (Gramberg 1998: 558–561; Ellen 2000: 1524; Andersson & Molina 2003: 274; Schindler Rangvid 2007: 1331–1332, 1349). Myös muut alueen sosiaalisen elämän muutokset, kuten uusien naapureiden poikkeavat elämäntavat tai asuinkiinteistöjen sääntöjen heikko tuntemus saattavat aiheuttaa kiistoja asukkaiden välillä ja lisätä valtaväestön poismuuttohalukkuutta.

Muutokset alueen sosioekonomisessa ja etnisessä rakenteessa heijastuvat tyypillisesti myös asuinalueen maineeseen (ks. esim. Skifter Andersen 2003: 112–124; Permentier ym. 2008: 845–847,

2011). Esimerkiksi Hollannissa etnisten vähemmistöjen korkean osuuden on todettu heikentävän asukkaiden arviota alueensa maineesta. Vaikutus säilyy, vaikka asuinalueen tulotason vaikutus maineeseen vakioitaisiin (Permentier ym. 2011). Asuinalueen kielteinen maine koetaan usein asukkaita leimaavaksi, mikä voi lisätä erityisesti hyvin toimeentulevien kotitalouksien tarvetta erottautua joukosta muuttamalla alueelta pois (Permentier ym. 2007: 208). Kokemukset alueen maineen heikentymisestä heijastuvatkin tyypillisimmin alueen ulkopuolella työssäkäyvien ulosmuuttohalukkuuteen (Andersson 1998: 418–420; Andersson & Molina 2003: 275). Asuinalueen ulkopuolella työskentelevillä kontaktit alueen ulkopuolisiin asukkaisiin ovat yleisiä, jolloin kokemukset muiden esittämistä kielteisistä arvioista korostuvat. Paikalliset asukkaat usein myös kokevat muiden kaupunkilaisten arvioivan asuin-alueitaan kielteisemmin kuin he sen itse kokevat (Friedrichs 1991: 291–292; Permentier ym. 2008: 842–845, 2011).

Olennaista valtaväestön ulosmuuttohalukkuuden kehityksessä onkin eurooppalaisten ja pohjoisamerikkalaisten tutkimusten mukaan nimenomaan asukkaiden *omakohtaisten kokemusten* vaikutus muuttohalukkuuden lisääntymiseen. Asukkaiden omakohtaiset arviot asuinalueensa laadun heikentymisestä lisäävät muuttohalukkuutta alueen fyysisen ja sosiaalisen rakenteen objektiivista kehitystä ja nykytilaa vahvemmin (Lee ym. 1994; Ellen 2000: 1519–1524; Krysan 2002; Feijten & van Ham 2009: 2118). Tämän lisäksi erityisesti vähemmistöryhmien osuuden viimeaikainen kasvu alu-

eella lisää tutkimusten mukaan valtaväestön ulosmuuttoa tasaisena pysynyttä korkeakin osuutta enemmän (Crowder 2000: 240–248, 252; Ellen 2000: 1517–1524; Crowder ym. 2011; ks. myös Feijten & van Ham 2009). Myös etnisten vähemmistöjen kokonaismäärän on todettu vaikuttavan valtaväestön ulosmuuttoalttiuteen. Mitä suurempi vähemmistöryhmän suhteellinen osuus kaupunkiseudulla on, sitä todennäköisemmin valtaväestöön kuuluvat perheet pyrkivät hakeutumaan omille asuinalueilleen (South & Crowder 1998).

Halukkuus muuttaa pois monietnisiltä asuinalueilta vaihtelee lisäksi usein naapureiden etnisestä taustasta riippuen stratifikaatioteorioiden korostaman etnisen hierarkian tavoin (Massey & Mullan 1984; Charles 2000; Krysan 2002; van Ham ja Feijten 2008). Esimerkiksi Yhdysvalloissa valtaväestön on osoitettu vieroksuvan vähiten asuinalueita, joilla aasialaistaustaiset muodostavat suurimman etnisen vähemmistön, kun taas afroamerikkalaistaustaiset naapurit kohtaavat ajatuksena eniten vastustusta (Bobo & Zubrinsky 1996; Krysan 2002; ks. myös Massey & Mullan 1984). Myös Euroopassa tutkimukset kotitalouksien poismuuttohalukkuudesta ovat osoittaneet muuttohalukkuuden vaihtelevan alueilla asuvien etnisten vähemmistöjen mukaan. Esimerkiksi Hollannissa surinamelaisten osuus asuinalueella ei lisää poismuuttohalukkuutta (van Ham ja Feijten 2008). Antilleilta, Marokosta, Turkista ja muista Euroopan ulkopuolisista kolmannen maailman maista kotoisin olevien osuus sen sijaan on tilastollisesti yhteydessä hollantilaistaustaisten perheiden lisääntyneeseen muuttohalukkuu-

teen.¹⁵ Hollantilaistutkijat toteavat tulosten heijastelevan etnisten vähemmistöjen sosioekonomisen aseman eroja ja etnisen hierarkian rakenteita hollantilaiskaupungeissa (em.).

2.3.2. Monietniset asuinalueet kiertävä muuttoliike

Oletus valtaväestöön kuuluvien kotitalouksien ulosmuutosta reaktiona maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen lisääntyvään muuttoon alueelle on kohdannut myös kritiikkiä. Kriittisten näkökulmien mukaan valtaväestön ulosmuutossa ei ole kyse yksinomaan, jos ollenkaan, asuinympäristön etnisen rakenteen muutoksista ulosmuuttoa laukaisevana tekijänä (Frey 1979; Harris 1999; Simon 2011). Usein muutossa on kyse ainakin osittain muuttajien elämäntilanteeseen ja asuntomarkkinoilla etenemiseen liittyvistä muista tekijöistä, kuten siirtymisestä vuokra-asunnosta omistusasumiseen tai muutosta isompaan asuntoon (Feijten & van Ham 2009; Crowder ym. 2011). Myös asuinympäristön yleistä heikkenemistä on pidetty tärkeänä valtaväestön ulosmuuttoa laukaisevana tekijänä erityisesti Yhdysvalloissa, jossa palvelujen kurjistuminen ja työpaikkojen katoaminen

15 Van Ham ja Feijten (2008) kuitenkin toteavat, ettei etnisten vähemmistöjen osuus alueella ole välttämättä itsessään suoraan yhteydessä muuttohalukkuuden lisääntymiseen, vaan se saattaa korreloida jonkin tilastollisesta selitysmallista poisjätetyn muuttujan kanssa indikoiden jostakin muusta alueen ominaisuudesta, joka lisää asukkaiden muuttohalukkuutta. Tutkimuksen mukaan asukkaiden vilkas vaihtuvuus lisää muuttohalukkuutta maahanmuuttajien osuuttakin enemmän (Feijten & van Ham 2009; ks. myös Lee ym. 1994).

suurkaupunkien keskustoja ympäröiviltä asuinalueilta on lisännyt valtaväestön poismuuttoalttiutta kaupunkikeskustojen läheisyyteen muodostuneilta monietnisiltä asuinalueilta (Frey 1979: 438–444; ks. myös Andersson 1998: 418–420).

Ulosmuuttoa sysäävien tekijöiden lisäksi erilaiset vetovoimatekijät vaikuttavat yleisesti valtaväestön muuttoalttiuteen. Esimerkiksi muutokset asuntotarjonnassa ja kaupunkirakenteessa heijastuvat tutkimusten mukaan valtaväestön valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaan (Frey 1979: 438–444; South & Crowder 1998; Crowder 2000: 240–248). Valtaväestön ulosmuutto etnisten vähemmistöjen asumiskeskittymistä on tyypillisesti voimakkainta kaupunkiseuduilla, joilla asuntorakentaminen on vilkasta, ja joilla vapaita asuntoja on runsaasti tarjolla (em.). Erityisesti uusien omistusasunto- tai pientalovaltaisten asuinalueiden rakentaminen kaupunki-seutujen reuna-alueille on omiaan houkuttelemaan uutta asuntoa etsiviä, asumisurallaan eteneviä perheitä viihtyisällä asuinympäristöllä ja halvemmilla asuntojen hinnoilla (Frey 1979; Kesteloot 1998; Vaattovaara 2005; Kytö & Väliniemi 2009). Asuntorakentamisen vetovoiman ja uusien asuinalueiden tarjoamien vaihtoehtojen onkin uskottu olevan merkittävä muuttohalukkuutta lisäävä, ja sitä suuntaava tekijä, jolla voi olla työntäviä tekijöitä suurempi vaikutus valtaväestön ulosmuuttoon.

Valtaväestön pakoa korostaviin teorioihin kriittisesti suhtautuvat tutkijat ovatkin esittäneet, että etnisten vähemmistöjen laukaiseman paon sijaan valtaväestön valikoivassa muutossa on kyse ennen kaikkea muuton *suuntautumisesta* etni-

sin kriteerein uutta asuinalueita etsittäessä (esim. Frey 1979; Clark 1991; Ellen 2000; Bråmås 2006a). Perheiden valitessa uutta asuinalueitaan alueen asukasrakenteen etninen koostumus tulkitaan usein indikaattoriksi asuinalueen laadusta ja tulevan kehityksen suunnasta (Ellen 2000). Uusi asuinalue valitaan tyypillisesti oman ryhmän läheisyyttä ja naapureiden yhteiskunnallisen aseman samankaltaisuutta suosivin kriteerein (Clark 1991; Harris 1999; Quillian 2002; Phillips 2006: 30–32).

Maahanmuuttajien tai etnisiin vähemmistöihin kuuluvien perheiden suuri määrä asuinalueella vaikuttaa siten valtaväestön sisään muuton halukkuuteen ulosmuuttoa laukaisevien tekijöiden tavoin. Tämä näkyy valtaväestön muuton kohdistumisena alueille, joilla etnisten vähemmistöjen osuus ei ole kovin suuri. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa valtaväestön ulosmuuton onkin todettu olevan vilkasta erityisesti silloin, kun kaupunki-seudulta on löydettävissä useita valtaväestövaltaisia kaupunginosia, joilla etnisiä vähemmistöjä ei vielä asu (Crowder 2000: 240–248, 252). Vastaavasti poismuuttoalttius on pienempää, jos lähiseudulta ei löydy vaihtoehtoisia asuinalueita, joilla etnisten vähemmistöjen osuus olisi nykyistä asuinalueita alhaisempi (Crowder ym. 2011).

2.3.3. Eriytymisen kierre ja keskustelu kynnsarvoista

Teoriat valtaväestön paosta etnisten vähemmistöjen muuttaessa alueelle sisältävät oletuksen valtaväestön ulosmuuton kiihtymisestä vähemmistöjen määrän li-

sääntyessä asuinalueella. Yksittäisten perheiden ulosmuuton vaikutus muihin alueella asuviin perheisiin on tässä suhteessa merkittävä. Ensimmäisten perheiden muuttaessa pois muutkin alkavat usein pakata tavaroitaan ja ulosmuuton vauhti kiihtyy (ks. esim. Woldoff 2011). Valtaväestön ulosmuuton oletetaan kiihtyvän erityisesti tiettyjen kynnsarvojen ylityttyä. Tämän jälkeen väestörakenteen muutos vähemmistövaltaiseksi asuinalueeksi nopeutuu yhä useamman valtaväestöön kuuluvan perheen pyrkiessä muuttamaan alueelta pois – ja yhä useamman karttaessa aluetta muuttopäätöksissään. Keskeisenä ajatuksena kynnsarvoteorioissa onkin havainto siitä, ettei asuinalueiden etninen eriytyminen ja valtaväestön ulosmuutto etene välttämättä lineaarisesti.

Oletus eriytymisen vauhdittumisesta tiettyjen kynnsarvojen ylityttyä perustuu havaintoihin yksilöiden asumispreferenssien eroista. Ekonomisti ja taloustieteen nobelisti Thomas C. Schellingin (1969, 1971) paljon huomiota saaneet artikkelit osoittivat 1970-luvun taitteessa teoreettisesti, kuinka hyvinkin pienet erot yksilöiden preferensseissä naapureiden taustan suhteen tuottavat voimakasta alueellista eriytymistä ryhmätasolla.¹⁶ Voimakasta alueellista eriytymistä syntyy, vaikkei se olisi kenenkään yksittäisen muuttajan tavoitteena. Kunkin kotitalouden pyrkies-

sä pitämään kiinni omasta henkilökohtaisesta kynnsarvostaan naapureiden etnisen taustan suhteen, tuloksena on lopulta eriytymisen jyrkentyminen yksilöiden muuttopäätösten vaikuttaessa toisiinsa (em.; ks. myös Clark 1991; Zhang 2011).

Schellingin (1969, 1971) teorian mukaan osa valtaväestöön kuuluvista kotitalouksista reagoi etnisten vähemmistöjen muuttoon alueelleen herkemmin kuin muut. He saattavat muuttaa alueelta pois jo muutamien etnisiin vähemmistöihin kuuluvien perheiden muuttaessa asuinalueelle. Toiset eivät sen sijaan koe vähemmistöperheiden pientä määrää naapureinaan ongelmallisena. Ensimmäisten perheiden poismuutto ja heidän tilalleen mahdollisesti muuttavat uudet etnisiin vähemmistöihin lukeutuvat perheet kuitenkin vaikuttavat alueen väestörakenteeseen siten, että valtaväestön osuus alueella laskee ja etnisten vähemmistöjen osuus kasvaa. Tämä saattaa laukaista muuttohalukkuutta myös niiden perheiden kohdalla, jotka eivät alun perin huolestuneet ensimmäisten etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naapureiden muutosta alueelleen. Heidän muuttaessaan pois alueen väestörakenne muuttuu entisestään. Tämä saattaa jälleen aiheuttaa huolestumista ja lisätä muuttohalukkuutta aiemmin tyytyväisten perheiden keskuudessa. Eriytymisen kierre etenee ja ylläpitää itseään väestörakenteen muutoksen kautta (em.).

Erityisen nopeasti eriytyminen etenee Schellingin mukaan silloin, kun valtaväestön ja vähemmistöryhmien preferenssit ideaalista asukasrakenteesta poikkeavat toisistaan selvästi. Molempien tahojen pyrkiessä muuttopäätöksillään edistämään toiveenaan olevan asukasrakenteen

16 Schelling ei rajoittanut teoriaansa yksinomaan etnisen eriytymisen selittämiseen. Sama periaate pätee hänen mukaansa myös muunlaista eriytymistä tuottavissa tilanteissa. Myöhemmät tutkimukset ovatkin soveltaneet Schellingin teoriaa pienten yksittäisten erojen kumuloitumisesta tiettyjen kynnsarvojen jälkeen myös muiden yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimuksessa (esim. Granovetter 1978; Granovetter & Soong 1988; Galster ym. 2000).

muodostumista, eriytymisen kierre vauhdittuu. Schellingin teorian mukaan tasapainoisen asukasrakenteen ylläpitäminen on tästä syystä usein vaikeaa (ks. myös Zhang 2011).

Suurin osa kynnysarvoja käsittelevistä tutkimuksista on peräisin Yhdysvalloista, joissa valtaväestön ulosmuuttoa kiihdyttävien kynnysarvojen etsiminen on liittynyt tavoitteeseen ymmärtää ”valkoisen” valtaväestön ja afroamerikkalaisten vähemmistöryhmien alueellisen eriytymisen dynamiikkaa (ks. esim. Farley ym. 1978, 1993; Goering 1978; Galster 1990). Myöhemmät tutkimukset ovat selvittäneet myös muiden etnisten vähemmistöjen lisääntyneen määrän yhteyttä valtaväestön ulosmuuttoalttiuteen (esim. Crowder 2000; Card ym. 2008).

Tulokset kynnysarvoista vaihtelevat. Esimerkiksi taloustieteilijät David Card, Alexandre Mas ja Jesse Rothstein (2008) ovat osoittaneet etnistä eriytymistä vauhdittavien kynnysarvojen vaihtelevan yhdysvaltalaiskaupungeissa. Heidän mukaansa valtaväestön määrä asuinalueella putoaa merkittävästi vähemmistöjen osuuden noustessa 5–20 prosenttiin alueen asukkaista (vrt. Wang 2011). Ulosmuuttoa kiihdyttäviä kynnysarvoja voi olla myös useita peräkkäisiä. Sosiologi Kyle Crowderin tutkimuksen mukaan (2000: 240–245) valtaväestöön kuuluvien kotitalouksien ulosmuutto on lisääntynyt yhdysvaltalaisien kaupunkien monietnisiältä asuinalueilta suhteellisen tasaisesti noin 30 prosentin kynnysarvoon asti, jonka jälkeen ulosmuuttotahti tasoittui tai jopa hieman laski. Muuttoalttius kuitenkin kiihtyi voimakkaasti uudelleen etnisten vähemmistöjen osuuden saavutet-

tua noin 60 prosenttia alueen asukkaista (em.).

Kynnysarvot voivat myös muuttua ajan kuluessa (Farley ym. 1978, 1993; Wang 2011) tai ne voivat vaihdella valtaväestön asenteiden mukaan (Galster 1990; Card ym. 2008: 208–210). Esimerkiksi Detroitissa 1970-luvun puolivälissä asuneiden valtaväestöön kuuluvien perheiden muuttohalukkuus lisääntyi afroamerikkalaistausten perheiden osuuden noustessa yli 30 prosenttiin (Farley ym. 1978: 336–338). Tämän jälkeen alueella asuneen valtaväestön poismuuttohalukkuus ylitti sisäänmuuttoa harkitsevien perheiden määrän. Miltei 20 vuotta myöhemmin väestömuutoksen nopeutumista ennakoiva kynnysarvo oli noussut Detroitissa 40 prosenttiin, jonka jälkeen alueelle muuttoa harkitsevien määrä ei enää yltänyt korvaamaan pois muuttoa harkitsevien määrää (Farley ym. 1993: 28–30).

Clevelandissa, Yhdysvalloissa, valtaväestön ulosmuuttoalttius oli puolestaan voimakkaimmillaan vuosina 1970–1980 asuinalueilla, joilla afroamerikkalaisten osuus ylitti 55 prosenttia asukkaista (Galster 1990). Asuinalueilla, joilla valtaväestön asenteet afroamerikkalaistaustaisia kohtaan olivat jyrkimpiä, ulosmuuttoalttius nousi kuitenkin jyrkästi jo afroamerikkalaisten osuuden noustessa kahdesta 19 prosenttiin. Tämän jälkeen ulosmuuttoalttius tasoittui, mutta vilkastui nopeasti uudelleen afroamerikkalaisten osuuden noustua 44 prosenttiin alueen asukkaista. Vastaavasti alueilla, joilla valtaväestö oli keskimääräistä suvaitsevampaa, ulosmuutto alkoi voimistua vasta afroamerikkalaisten osuuden noustua 47 prosenttiin asukkaista. (em.).

Euroopassa kynnysarvojen vaikutusta asuinalueiden etniseen eriytymiseen on tutkittu huomattavasti Yhdysvaltoja vähemmän. Ruotsalaiset maantieteilijät Roger Andersson ja Irene Molina (2003: 274) ovat arvioineet asuinalueiden etnisen eriytymisen alkaneen ruotsalaiskaupungeissa nopeutua maahanmuuttajien osuuden ylittyä tai lähestyessä noin 20 prosenttia alueen asukkaista (ks. myös Andersson 1998: 420). Tämän jälkeen ruotsalaisten perheiden ulosmuutto alueilta on heidän arvioidensa mukaan voimistunut erilaisten sosiokulttuuristen kerrannaisvaikutusten ja alueen maineen heikentymisen tuloksena. Andersson ja Molina myös arvioivat, että ruotsalaisperheiden ulosmuutto alueelta saattaisi voimistua entisestään noin 40–50 prosentin kynnysarvon ylityttyä (ks. myös Andersson 1998: 420). Ranskassa ja Saksassa valtaväestön ulosmuuttoa nopeuttavien kynnysarvojen on puolestaan arvioitu sijoittuvan 15–20 prosentin kiepeille (Hynynen 2003: 22). Esitetyt arviot perustuvat kuitenkin yksittäisiin havaintoihin, eivätkä pohjautu laajempaan empiiriseen tutkimukseen. Etnistä eriytymistä vauhdittavien kynnysarvojen olemassa oloa ruotsalaiskaupungeissa tarkastelleessa myöhemmässä tutkimuksessa ei havaittu selkeää valtaväestön ulosmuuton kiihtymistä kynnysarvoteorioiden olettamalla tavalla (BråmÅ 2006a). Valtaväestön ulosmuutto tutkituilta ruotsalaisalueilta oli selkeää. Muutto kuitenkin näyttäytyi suhteellisen tasaisena ulosmuuton virtana, jonka määrään maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuuden kasvulla ei näyttänyt olevan suurta vaikutusta (em.).

Ristiriitaiset tulokset paikallisista valtaväestön ulosmuuttoa kiihdyttävistä ja

sisään muuttava vähentävistä kynnysarvoista osoittavat, ettei yhtä yleispätevää valtaväestön ulosmuuttoa ennustavaa kynnysarvoa ole olemassa. Valtaväestön ulosmuuttoalttius on kytköksissä vahvasti paikallisiin olosuhteisiin ja niissä tapahtuviin muutoksiin. Asuinalueiden etnisen eriytymisen nopeuteen ja sen paikallisiin muotoihin vaikuttavat muun muassa muutokset kaupunkiseutujen väestönkasvussa, maahanmuuton rakenteissa, työmarkkinoiden rakenteissa ja työpaikkojen saatavuudessa, sekä asuntojen tarjonnassa ja kysynnässä (Goering 1978). Yksittäisillä asuinalueilla kehitykseen vaikuttavat lisäksi esimerkiksi alueen asuntorakenne, palveluiden saatavuus ja kunto, sijainti kaupunkiseudulla sekä paikallisten asukkaiden, kiinteistövälittäjien ja vuokranantajien toiminta (em.; ks. myös luvut 2.2.3. ja 2.3.1.). Eri kaupungeissa ja eri asuinalueilla kehitys voi tästä syystä edetä eri tavoin.

Oleennaista kehityksessä on kuitenkin se, että asuinalueiden eriytymisen kumuloiduttua riittävän pitkälle kehitystä on usein vaikea kääntää, sillä ulosmuuttaneiden tilalle muuttaa harvoin valtaväestöön kuuluvia perheitä samassa suhteessa. Osa tutkijoista onkin korostanut mahdollisten kynnysarvojen kytkeytyvän ulosmuuttoa vahvemmin sisään muuttavien etniseen rakenteeseen. Esimerkiksi yhteiskuntatieteilijä Ingrid Gould Ellenin (2000: 1527–1529; ks. myös Ihlanfeldt & Scafidi 2004) tutkimuksen mukaan väestörakenteen muutos monietnisisistä ”mustien” afroamerikkalaisten asuinalueiksi on nopeutunut merkittävästi yhdysvaltalaiskaupungeissa afroamerikkalaisten osuuden ylittyä 50 prosentin rajan alueen asukkaista. Syynä tähän on ollut valtavä-

estön sisään muuton merkittävä väheneminen 50 prosentin kynnsarvon jälkeen. Harva haluaa jäädä vähemmistöksi omalla asuinalueellaan, ja vielä harvempi on valmis muuttamaan alueille, joilla he ovat alttiita jäämään vähemmistöksi (Schelling 1971; Farley ym. 1978; Clark 1992; Krysan 2002). Kynnsarvon jälkeisessä väestörakenteen muutoksen kiihtymisessä on siten kyse ennen kaikkea valtaväestön ulosmuuton enemmyydestä sisään muuttajien määrään nähden.

Asuinalueiden eriytymisen kierteelle on ominaista myös se, että etnisesti valikoitunut muuttoliike on usein myös sosioekonomisesti valikoitunutta (ks. myös edellinen luku 2.3.1). Monietnisiltä asuinalueilta pois muuttavat kotitaloudet ovat usein alueen muita asukkaita keskimääräistä paremmin toimeen tulevia ja korkeammin koulutettuja (Crowder 2000; BråmÅ & Andersson 2005; van Ham & Feijten 2008).¹⁷ Vakaan tulotason omaavilla on muita paremmat mahdollisuudet edetä

17 Tulokset yksilöllisten taustaominaisuuksien merkityksestä ulosmuuttoon kuitenkin vaihtelevat. Hyvätuloiset ovat muita alttiimpia muuttamaan toisaalle (South & Crowder 1998; Crowder 2000; BråmÅ & Andersson 2005). Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa koulutustaustalla ei ole havaittu merkittävää yhteyttä muuttohalukkuuteen (Krysan 2002), mutta muuttoalttiuteen koulutuksen on todettu heijastuvan siten, että vähemmän koulutetut olivat koulutetuimpia alttiimpia muuttamaan (Crowder 2000: 241). Ruotsalaistulokset ovat sen sijaan osoittaneet, että koulutus ja tulotaso ovat yhteydessä ulosmuuton suuntautumiseen siten, että korkeasti koulutetut ja varman tulotason omaavat ovat muita alttiimpia muuttamaan pois vuokra-asuntovaltaisista monietnisistä keskittymistä (BråmÅ & Andersson 2005; samankaltaisista tuloksista hollantilaisasuinalueilla, ks. van Ham & Feijten 2008). Alueen pitkäaikaiset asukkaat ja omistusasunnoissa asuvat muuttavat epätodennäköisemmin kuin vuokralle tai vasta vähän aikaa asuinalueella asuneet (South & Crowder 1998; Crowder 2000; BråmÅ & Andersson 2005).

asumisurallaan ja valita vapaasti asuinalueensa. Luokkaeroja korostavan tulkinnan mukaisesti hyväosaisten muuttohalukkuus voi kuitenkin johtua myös pyrkimyksestä hakeutua alueille, joilla naapurusto vastaa paremmin perheen omaa sosioekonomista taustaa ja yhteiskunnallista asemaa (Clark 1986). Tutkimukset yksilöiden asumispreferensseistä ja muuttohalukkuudesta ovat osoittaneet perheiden olevan halukkaimpia muuttamaan pois silloin, kun heidän oma taustansa ja yhteiskunnallinen asemansa poikkeavat merkittävästi ympäröivistä naapureista (Krysan 2002; van Ham & Feijten 2008). Lähteneiden tilalle muuttavat ovat tyypillisesti sosioekonomiselta taustaltaan lähijöitä heikommassa asemassa (Friedrichs 1991; South & Crowder 1998; Skifter Andersen 2003: 118–124; Andersson & BråmÅ 2004). Tämä korostaa asuinalueiden etnisen eriytymisen lisäksi alueiden välisiä sosioekonomisia eroja, joka voi entisestään vahvistaa eriytymisen kumuloituvaa kierreä kaupunkiseudulla.

2.4. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni näkökulma ja tutkimusasetelma rakentuvat yllä esitettyjen teorioiden pohjalta muodostuneista neljästä keskeisestä eriytymiskehityksen moniulotteisuutta korostavasta havainnosta. Ensinnäkin, tutkimukseni lähtökohtana on huomio eriytymiskehityksen suhteellisuudesta – ryhmien ja asuinalueiden välisistä muutosprosesseista. Maahanmuuttajien ja valtaväestön alueellista sijoittumista ja

kaupunkiseudun sisäistä muuttoliikettä kuvaavat teoriat osoittavat asuinalueiden eriytyvän väestöryhmien muuttopäätösten yhteisvaikutuksesta. Mikään yksittäinen ryhmä ei eriydy omalle asuinalueelleen muusta kaupunkikehityksestä ja muiden ryhmien muuttoliikkeestä irrallisena. Etnisten vähemmistöjen alueellisen keskittymisen vastinparina on siten useimmiten valtaväestöön kuuluvien perheiden alueellinen keskittyminen omille asuinalueilleen. Tämä havainto muodostaa tutkimukseni tärkeimmän lähtökohdan. Tarkastelen työssäni, miten pääkaupunkiseudulla asuvan kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoiva muuttoliike on tuottanut asuinalueiden etnistä eriytymistä pääkaupunkiseudulla.

Toiseksi, asuinalueiden etnisen eriytymisen paikalliset kehityskulut ja muodot riippuvat vahvasti kaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien määrästä ja rakenteesta. Alueellinen sijoittuminen ja uuteen maahan sopeutuminen eivät etene kaikilla ryhmillä ja yksilöillä yhtäläisesti, samaan tahtiin tai samaan suuntaan. Se, minkälainen kotoutumisen polku kunkin maahanmuuttajaryhmän kohdalla toteutuu, riippuu yksilöiden omien lähtökohtien, toiveiden ja varallisuuden lisäksi uudessa maassa tarjolla olevista mahdollisuuksista (Portes & Zhou 1993). Esimerkiksi etninen hierarkia sekä vastaanottavan maan ja lähtömaiden väliset poliittiset suhteet ja taloudellinen tilanne vaikuttavat siihen, miten eri maahanmuuttajaryhmiin suhtaudutaan ja minkälaisia mahdollisuuksia heillä on edetä uuden kotimaansa asunto- ja työmarkkinoilla (Portes & Sensenbrenner 1993: 82–83). Tiiviit verkostot ja vahvat ta-

loudelliset ja sosiaaliset resurssit omaavilla maahanmuuttajayhteisöillä uuteen maahan asettuminen ja yhteiskuntaan kiinnittyminen sujuvat usein muita helpommin. Maahanmuuttajaryhmillä, joiden resurssit ovat rajallisia, kotoutuminen on puolestaan usein hitaampaa ja voi joissain tapauksissa johtaa huono-osaisuuden kierteiden vahvistumiseen ja sosiaalisen aseman pysyvämpään laskuun (Portes & Zhou 1993; Portes ym. 2005). Havainnot maahanmuuttajataustaisen väestön heterogeenisyydestä ja ryhmien välisistä eroista kotoutumisprosessissa muodostavatkin tutkimukseni toisen keskeisen lähtökohdan. Tarkastelen maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen sijoittumisen ja muuttoliikkeen eroja havainnoidakseni, miten alueellinen eriytyminen näyttäytyy yhtäältä kantaväestön ja eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä sekä toisaalta maahanmuuttajataustaisten ryhmien kesken.

Kolmanneksi, yllä kuvatut tutkimusteoriat osoittavat asuinalueiden etnisen eriytymisen olevan dynaaminen, alati muuttuva prosessi, jossa muutokset yhdessä osatekijässä saavat aikaan muutoksia prosessin muissa osissa eriytymisen kierrettä kuvanneiden teorioiden mukaisesti. Eriytymisen kehityskulkujen ymmärtämiseksi asuinalueiden etnistä eriytymistä on olennaista tarkastella pidemmällä aikavälillä, jotta eri toimijoiden välinen dynamiikka tulisi paremmin esiin. Havainto eriytymiskehityksen muuttuvasta luonteesta muodostaakin tutkimukseni kolmannen keskeisen lähtökohdan. Tarkastelen kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliikkeessä havaittavia muutoksia pidemmällä aikavälillä, vuosi-

na 2000–2009, selvittääkseni, missä määrin pääkaupunkiseudulla on käynnissä eriytymistä ylläpitäviä tai sitä kiihdyttäviä valikoivan muuttoliikkeen prosesseja.

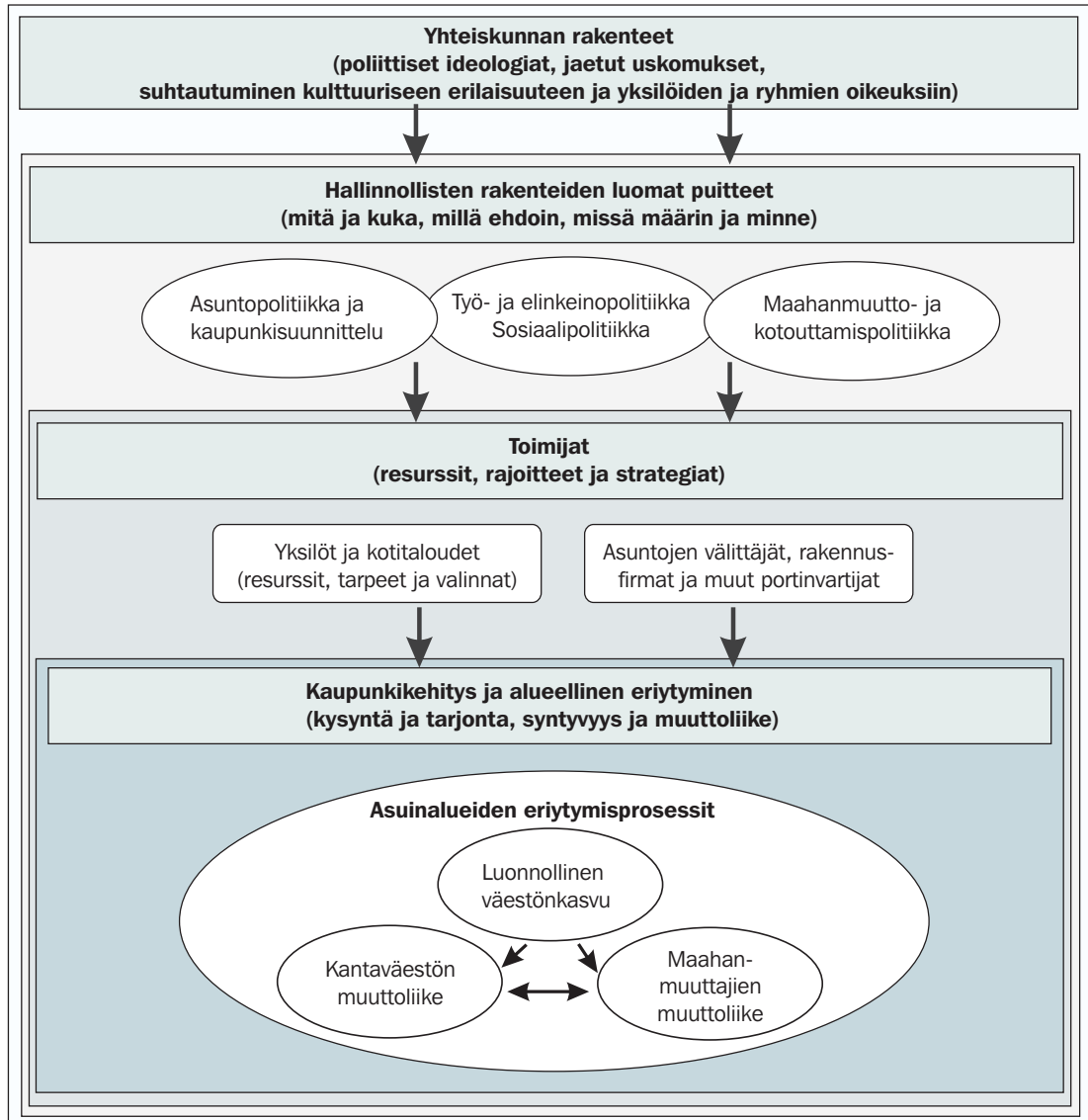
Neljänneksi, asuinalueiden etnisen eriytymisen dynamiikka on paikkaan ja aikaan sidoksissa kiinnittyen vahvasti ympäröivän yhteiskunnan taloudellisiin, poliittisiin, sosiaalisiin ja alueellisiin rakenteisiin (kuva 3). Muun muassa tuloerot, sosiaalisen ja etnisen stratifikaation jyrkkyys ja sosiaalisen nousun mahdollisuudet vaihtelevat suuresti yhteiskunnittain ja ajankohdittain (Porter 1965: 7–9, 60–103; Pahl 1970: 185–197; Peach 2005a). Erot näissä rakenteissa tuottavat erilaisia asuinalueiden eriytymisen muotoja. Myös maahanmuuttohistoria ja maahanmuuttajien kotouttamiseen – erityisesti työllistymiseen ja asumiseen – kohdennetut toimenpiteet vaikuttavat asuinalueiden etnisen eriytymisen paikallisiin rakenteisiin. Esimerkiksi erot suhtautumisessa kulttuuriin erilaisuuteen – erilaisuuden salliminen tai pyrkimys sulauttamiseen – heijastuvat uusien maahanmuuttajien alueellista sijoittumista ja kotoutumista kohtaan asetettuihin odotuksiin ja politiikan käytäntöihin, jotka puolestaan vaikuttavat maahanmuuttajien asunto- ja työmarkkinoille kiinnittymisen mahdollisuuksiin ja rajoitteisiin (ks. esim. Peach 2005a: 3–12; Phillips 2010; ks. myös luku 2.2.3.).

Suuri osa asuinalueiden etnistä eriytymistä selittävästä teorioista ja osa käytetyistä menetelmistä pohjautuu anglosaksisessa tutkimuskirjallisuudessa rakennettuihin teoreettisiin yleistyksiin etnisen eriytymisen kehityskuluista vanhoissa siirtolaismaissa, erityisesti Yhdysvalloissa. Tutkimukseni neljäntenä lähtökohtana

onkin tarkastella, miten pitkälti pohjois-amerikkalaisen yhteiskunnan havaintojen pohjalta muodostetut teoriat ja menetelmät soveltuvat asuinalueiden etnisen eriytymisen jäsentämiseen Suomessa. Samalla koettelen erilaisten menetelmällisten lähestymistapojen eroja ja toimivuutta suomalaisen kaupunkiseudun eriytymiskehityksen kuvaamisessa.

Kuva 4 kiteyttää tutkimuskirjallisuuden pohjalta muodostamani hypoteesin alueellisen eriytymisen suhteellisesta, dynaamisesta ja paikkasidonnaisesta luonteesta ja muodostaa samalla viitekehyksen tutkimukseni empiirisen osan kysymyksenasettelulle. Tutkimusteorioiden pohjalta muodostamanani hypoteesina on, että etnisen eriytymisen alkuperäisten rakenteiden muodostuttua kehitys alkaa ylläpitää itseään useiden erilaisten vaiheiden kautta. Aikaisempien tutkimusten mukaan valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellinen eriytyminen saa usein alkunsa maahanmuuton vilkastuessa uusien maahanmuuttajien sijoituessa kaupunkiseuduilla alueille, joilta vapaita asuntoja on helposti saatavilla. Paikallisten asunomarkkinoiden rakenteista riippuen nämä alueet voivat olla vuokra- tai omistusasuntovaltaisia ja sijaita joko kaupunkikeskustan läheisyydessä tai kauempana lähiöissä (ks. esim. Ley & Murphy 2001: 128–139, 143–144; Murdie & Texeira 2003; Bråmås 2006a; Musterd & de Vos 2007). Myös alueiden asukasrakenne vaihtelee. Useissa Pohjois-Amerikan suurkaupungeissa uudet maahanmuuttajat ovat tyypillisesti sijoittuneet alueille, joilla samaan etniseen ryhmään kuuluvien osuus on noussut korkeaksi (esim. Logan ym. 2002; Murdie & Texeira 2003; Qadeer 2005: 57–59). Eu-

Kuva 3. Asuinalueet eriytyvät muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena. Yhteiskunnan poliittiset käytännöt sekä työ- ja asuntomarkkinoiden rakenne vaikuttavat olennaisesti eriytymisen paikallisiin piirteisiin (Anderssonia 1998: 419 ja Murdie & Bordegårdia 1998: 1871 mukailten).

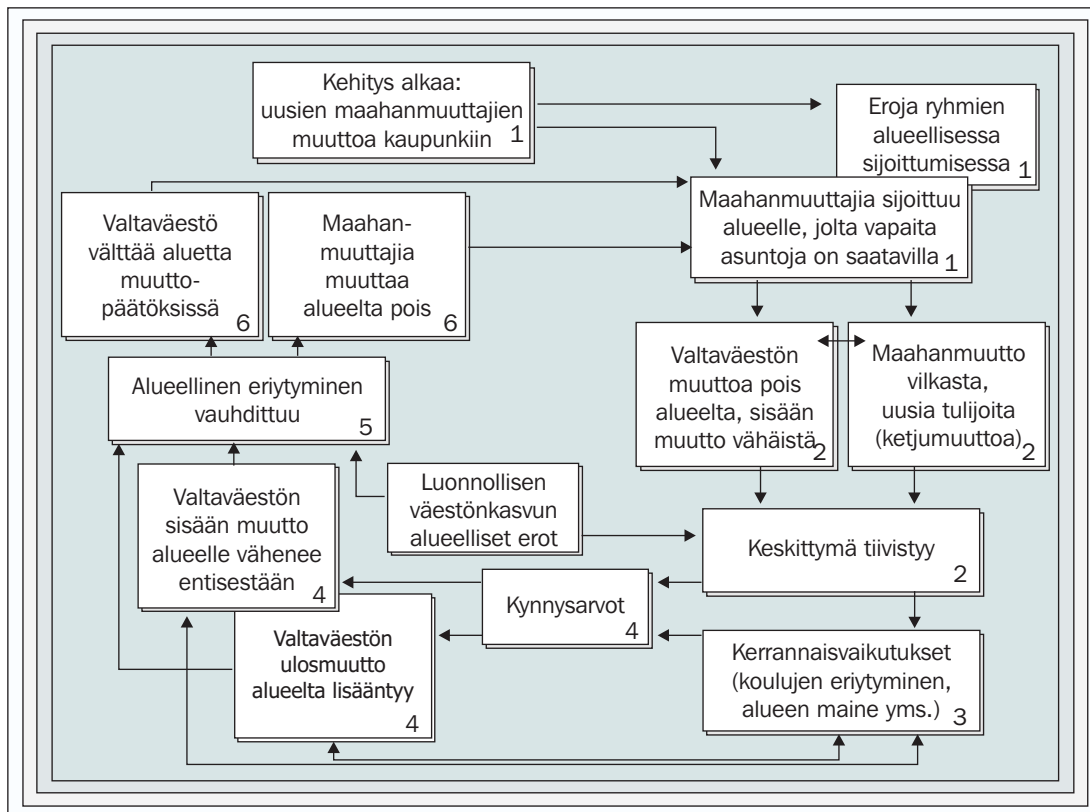
roopan suurkaupungeissa tämänkaltaiset etniset keskittymät ovat olleet harvinaisempia ja maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat tyypillisemmin asukasrakenteeltaan moni-

muotoisempia (esim. Aalbers & Deurloo 2003; Bråmås 2008). Alueita kuitenkin yhdistää asukkaiden vilkas vaihtuvuus ja niiden suhteellisen heikko asema paikallisilla asuntomarkkinoilla (vaihe I kuvassa 4).

Maahanmuuton jatkuessa vilkkaana asumiskeskittymät usein tiivistyvät uusien tulijoiden muuttaessa aiemmin muutaneiden perässä samoihin kaupunkeihin ja usein myös samoille asuinalueille. Sosiaaliset verkostot ylläpitävät ketjumuuttoa välittäen tietoa vapautuvista alueista ja työpaikoista (ks. luku 2.2.2). Valtaväestön perheiden eteneminen asumisurallaan ja muutto pois keskittymien alueelta mahdollistaa uusien tulijoiden asettumisen alueelle (vaihe 2 kuvassa 4).

Maahanmuuttajien määrän lisääntyminen alkuperäisten keskittymien alueella heijastuu palvelutarjonnan paikallisiin rakenteisiin ja näkyy usein esimerkiksi koulujen oppilasarakenteen eriytymisenä. Myös alueen maine saattaa muuttua (vaihe 3 kuvassa 4). Muutokset alueen asukas- ja palvelurakenteissa ja maineessa laukaisevat tutkimusteorioiden mukaan lisääntyvää valtaväestön ulosmuuttoa ja heikentävät alueen kykyä houkutella uusia valtaväestöön kuuluvia asukkaita. Tämä

Kuva 4. Tutkimushypoteesi: valtaväestön ja maahanmuuttajien valikoiva muutto ylläpitää asuinalueiden etnistä eriytymistä erilaisten työntö- ja vetovoimatekijöiden kautta (Andersson 1998: 419 mukailen). Eri kaupungeissa työntö- ja vetovoimatekijöiden vaikutus voi näyttäytyä eri tavoin.

aiheuttaa asumiskeskittymien tiivistymistä entisestään valtaväestöön kuuluvien määrän vähentyessä alueilla muuttotappion seurauksena. Esittelemieni kynnsarvoteorioiden mukaisesti (ks. luku 2.3.3.) valtaväestön ulosmuutolle on tyypillistä voimistua maahanmuuttajien osuuden ylittäessä tietyn kynnsarjan. Kehitys voi kuitenkin edetä myös suhteellisen tasaisena valtaväestön ulosmuuttovirtana ja sisäänmuuton heikentymisenä (vaihe 4 kuvassa 4).

Valikoivan muuttoliikkeen rakenteet sekä luonnollisen väestönkasvun alueelliset ja etniset erot ylläpitävät eriytymisen voimistumista valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä (vaihe 5 kuvassa 4). Valtaväestön ulosmuuton lisäksi myös maahanmuuttajataustaiset perheet voivat muuttaa alkuperäisistä keskittymistä pois asumisuralla edetessään (ks. luku 2.2.1.). Tämä vapauttaa alueilta lisää asuntoja uusien maahanmuuttajien asunnoiksi (vaihe 6 kuvassa 4). Tutkimushypoteesini mukaan eriytymiskehitys ylläpitää siten itseään erilaisten työntö- ja vetovoimatekijöiden kautta.

Eri maissa ja kaupungeissa valtaväestön ja maahanmuuttajien alueellinen eriytyminen etenee kuitenkin usein hieman eri tavoin paikallisten olosuhteiden eroista johtuen. Valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien sosioekonominen asema ja etnisen stratifikaation jyrkkyys sekä paikalliset asunto-, kotouttamis- ja sosiaalipolitiikan käytännöt vaikuttavat alueellisen eriytymisen piirteisiin ja kehityksen tahtiin kuvassa 3 esittämääni tapaan. Yksittäisillä asuinalueilla eriytymiskehityksen suunta voi myös kääntyä tai tasoittua erilaisten julkisen tai yksityisen

sektorin toimenpiteiden ja maahanmuuttovirroissa tai asuntomarkkinoiden alueellisissa rakenteissa tapahtuvien muutosten seurauksena.

Tutkimusasetelmanani on tarkastella, missä määrin kuvan 4 esittämiä kehityskulkuja on havaittavissa pääkaupunkiseudulla. Asuinalueiden välisiä muuttovirtoja analysoiden tarkastelen, onko seudulla havaittavissa valtaväestön ulosmuuttoa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta tai näiden alueiden karttelua. Lisäksi tutkin, hakeutuvatko maahanmuuttajataustaiset ryhmät tiivistyviin keskittyisiin seudulle muutettuaan, vai osoittaako heidän muuttoliikkeensä pikemminkin assimilaatioteorioiden mukaista alueellista hajautumista. Tämän lisäksi tarkastelen pääkaupunkiseudulle muodostuneiden maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien asukasrakennetta ja asuntokannan ominaisuuksia selvittääkseni, minkälaiset muut tekijät keskittymien syntyyn ja sijaintiin ovat vaikuttaneet.

Tutkimuskysymykseni jakautuvat tältä osin kahteen osaan. Luvussa viisi tarkastelen kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen eriytymisen kehitystä ja seudulle muodostuneiden asumiskeskittymien rakennetta vastaten kysymyksiin:

1) Minkälaisena kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen näyttäytyy pääkaupunkiseudulla alueelliselta rakenteeltaan ja kehityssuunnaltaan?

a) Minkälaisille alueille pääkaupunkiseudulla sijaitsevat maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat muodostuneet? Miten nämä

alueet poikkeavat muista asuinalueista asukasrakenteeltaan ja asuntokannan ominaisuuksiltaan?

b) Miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen sijoittumisen erot ovat kehittyneet?

c) Minkälaisia eroja eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisessa sijoittumisessa on havaittavissa?

d) Muistuttavatko seudulle muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät yksittäisten ryhmien muodostamia enklaveja vai ovatko keskittymät asukasrakenteeltaan etnisesti ja kulttuurisesti sekoittuneita?

Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen eriytymisen nykytilaa ja alueellista rakennetta analysoituani tarkastelen eriytymiskehitykseen vaikuttaneita muuttoliikeprosesseja luvussa kuusi vastaten tutkimuskysymysteni jälkimmäiseen osaan:

2) Miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoiva

muuttoliike ja luonnollisen väestönkasvun erot ovat vaikuttaneet asuinalueiden etniseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla, ja miten eriytymisen alueellinen rakenne on puolestaan heijastunut muuttoliikkeen rakenteisiin?

a) Mitä eroja kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttovirtojen suuntautumisessa ja luonnollisessa väestönkasvussa on havaittavissa pääkaupunkiseudulla?

b) Osoittaako kantaväestön muuttoliike merkkejä ulosmuutosta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta, tai näiden alueiden karttamisesta? Minkälaisia muutoksia kantaväestön seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on havaittavissa?

c) Suuntautuuko maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliike kohti asumiskeskittymiä alueellista keskittymistä korostaen, vai keskittymistä pois päin alueellisesti hajautuen? Minkälaisia muutoksia maahanmuuttajataustaisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on havaittavissa?

3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

3.1. Asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimusmenetelmät – keskustelu tutkimusotteesta

Yllä käsitellyt tutkimusteorioiden osoittavat asuinalueiden etnisen eriytymisen olevan syiltään, seurauksiltaan ja merkityksiltään dynaaminen ja moniulotteinen ilmiö. Moniulotteisuudesta johtuen etnisen eriytymisen tutkimukselle on ominaista yhdistää tieteenalojen rajat ylittäviä näkökulmia ja menetelmiä. Tutkimukset asuinalueiden etnisen eriytymisen syistä ja seurauksista voidaan jakaa kysymyksenasettelun ja näkökulman perusteella erilaisiin tutkimusotteisiin. Yksi metodologinen tapa jäsentää tutkimusotteiden eroja on jaotella tutkimukset asuinalueiden eriytymisestä *ekstensiivisten* ja *intensiivisten* tutkimusotteisiin (esim. Sayer 1992: 241–251). Ekstensiivisiin lähestymistapoihin lukeutuville tutkimuksille on ominaista tarkastella asuinalueiden etnistä eriytymistä esimerkiksi makro- tai mikrotason alueellisten ja hallinnollisten rakenteiden näkökulmasta. Tutkimukset väestön alueellisen rakenteen muutoksista ja alueiden välisistä muuttovirroista sekä aluevaikutustutkimukset eriytymisen seurauksista ovat esimerkkejä tämänkaltaisista ekstensiivisistä lähestymistavoista. Tällöin tavoitteena on usein vastata kysymyksiin muun muassa siitä, *mitä* eriytymisen alu-

eellisessä rakenteessa on tapahtunut, *miten* etninen eriytyminen on eri aluetasoilla edennyt, *minkälaiset rakenteelliset prosessit* kehitykseen ovat vaikuttaneet tai *mitä mitattavia seurauksia* asuinalueiden etnisellä eriytymisellä on havaittavissa.

Intensiivistä tutkimusotetta hyödyntävät tutkimukset lähestyvät asuinalueiden etnistä eriytymistä puolestaan tyypillisemmin joko ruohonjuuritason toimijoiden tai makrotason hallinnollisten toimijoiden näkökulmasta. Ne pyrkivät selittämään ja ymmärtämään eriytymiskehitykseen vaikuttaneiden prosessien taustoja ja merkityksiä asukkaiden tai muiden toimijoiden silmin. Etnografiset tutkimukset etnisten yhteisöjen sosiaalisista verkostoista ja asumiskeskittymien koetuista hyödyistä ja haitoista tai haastattelututkimukset maahanmuuttajien ja valtaväestön asumistavoista, rajoitteista ja suhtautumisesta eriytymiseen ovat tyypillisiä esimerkkejä tämänkaltaisista lähestymistavoista. Intensiiviset tutkimukset vastaavat tyypillisesti kysymyksiin muun muassa siitä, *miksi* eriytymistä tapahtuu, *miten* asukkaat sen *kokevat*, ja *minkälaisia vaikutuksia* eriytymisellä on *asukkaiden näkökulmasta*.

Menetelmällisesti ekstensiiviset ja intensiiviset tutkimusotteet jakautuvat usein tilasto-, rekisteri- ja kyselyaineistoja ja tilastollisia analyysimenetelmiä suosiviin tutkimusotteisiin (ekstensiivinen) sekä

haastatteluaineistoja, havainnointia tai muita laadullisia aineistoja ja laadullisia analyysimenetelmiä suosiviin tutkimusotteisiin (intensiivinen) (Sayer 1992: 241–251; ks. myös Inkinen 2001: 19–23). Molempia lähestymistapoja tarvitaan etnisen eriytymisen tutkimuskentässä, sillä kumpikaan ei kykene yksinään kuvaamaan ja selittämään tyhjentävästi asuinalueiden eriytymiseen vaikuttavia moniulotteisia ja monisuuntaisia kehitysprosesseja. Kysymyksenasettelu määrää, kumman tyyppinen tutkimusote tutkimuksessa painottuu, ja minkälaisia menetelmiä kysymyksiin vastaamiseen tarvitaan. Yksittäisissä tutkimuksissa voidaan myös yhdistää molempia tutkimusotteita ja monenlaisia menetelmiä mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saavuttamiseksi. Menetelmällinen *triangulaatio* eli useiden toisiinsa täydentävien teorioiden, aineistojen ja menetelmien yhdistäminen mahdollistaa monipuolisemman ja syvällisemmän ymmärryksen saavuttamisen tutkittavasta aiheesta sekä voi parhaimmillaan parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja validiteettia (Brannen 1992: 10–17; Hoggart ym. 2002: 65–73; Yeung 2003: 454–456).

Väitöstutkimukseni jäsentyy pääpiirteiltään osaksi ekstensiivisiä tutkimusotteita. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja analysoida eriytymiskehityksen alueellisia rakenteita ja kehitystä ylläpitäneitä muuttovirtoja. Tiukimmista ekstensiivisistä otteista poiketen en kuitenkaan pyri asuinalueiden etnisen eriytymisen tilastolliseen mallintamiseen. Sen sijaan tarkastelen pääkaupunkiseudun etnisen eriytymisen kehityskulkuja teoreettisten keskustelujen pohjalta jäsenneen tutkimusasetelmani mukaisesti useista eri läh-

tökohdista (ks. luku 2.4.) erilaisin menetelmällisin ja ajallisin tutkimusottein. Tarkastelen pääkaupunkiseudun asuinalueiden eriytymiskehitystä *asuinalueiden* eriytymisen näkökulmasta nojautuen analyysisani aluetason väestörakenteen muutoksia ja muuttoliikkeen rakenteita kuvaaviin aggregaattiaineistoihin. Tilastoaineistojen lisäksi hyödynnän tutkimuksessani laadullista viranomaishaastatteluista ja politiikkaohjelmista koostuvaa tekstiaineistoa paikallisten hallintorakenteiden vaikutusten ymmärtämiseksi ja etnistä eriytymistä käsittelevien virallisten politiikkalinjausten kartoittamiseksi (ks. tarkemmin luku 3.3.3).

Asukasnäkökulman – eriytymisen koetut seuraukset ja muuttoliikkeen yksilöllisten syiden tutkimisen – rajaan kysymyksenasetteluni ulkopuolelle. Näitä kysymyksiä on tutkittu aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa sekä maahanmuuttajien että kantaväestön osalta kysely- ja haastattelututkimuksin (esim. Kortteinen ym. 2005a, 2005b, 2006; Vaatovaara 2005; Beqiri 2008; Korhonen 2008; Virtanen 2008; Virtanen & Vilkkama 2008; Kytö & Väliniemi 2009; Tuorila 2009; Dhalman 2010, 2011; Stjernberg 2010). Olemassa olevat tutkimustulokset asukkaiden kokemuksista, muuttovalinnoista ja suhtautumisesta etniseen eriytymiseen tarjoavat tärkeän pohjan tutkimustulosteni tulkinnalle ja tulosten merkitysten pohdinnalle.

Ekstensiivisiin ja intensiivisiin tutkimusotteisiin perustuvan jaottelun lisäksi asuinalueiden etnisen eriytymisen tutkimuskenttää on mahdollista jäsentää myös sen perusteella, tarkastellaanko asuinalueiden eriytymistä muuttuvana *prosessina*

vai *lopputuloksena* eli eriytyneinä asuin-alueina. Menetelmällisesti tämä tarkoittaa aikajänteeltään erilaisia lähestymistapoja. Tutkimukset, jotka tarkastelevat etnisen eriytymisen alueellisia rakenteita ja sen nykytilaa, lähestyvät etnistä eriytymistä usein poikkileikkaustyyppisesti eriytymisen astetta ja alueellisia piirteitä tarkastellen (esim. Musterd ym. 1998; Poulsen ym. 2001; Johnston ym. 2005). Poikkileikkaustyyppiset tarkastelut tarjoavat arvokasta tietoa asuinalueiden etnisen eriytymisen paikallisista piirteistä ja niissä tapahtuneista muutoksista tiettyinä ajanjaksoina. Ne eivät kuitenkaan sovellu kovin hyvin eriytymisprosessin kuvaamiseen, sillä ne eivät mahdollista tarkasteluajankohtien väliin jäävien kehityskulkujen havainnointia, eivätkä jäljitä mahdollisten muutosten taustalla vaikuttaneita syitä (Simpson 2004: 663–664; Yousfi 2005: 50–52). Etnisen eriytymisen dynaaminen luonne jää näissä tarkasteluissa usein huomioimatta.

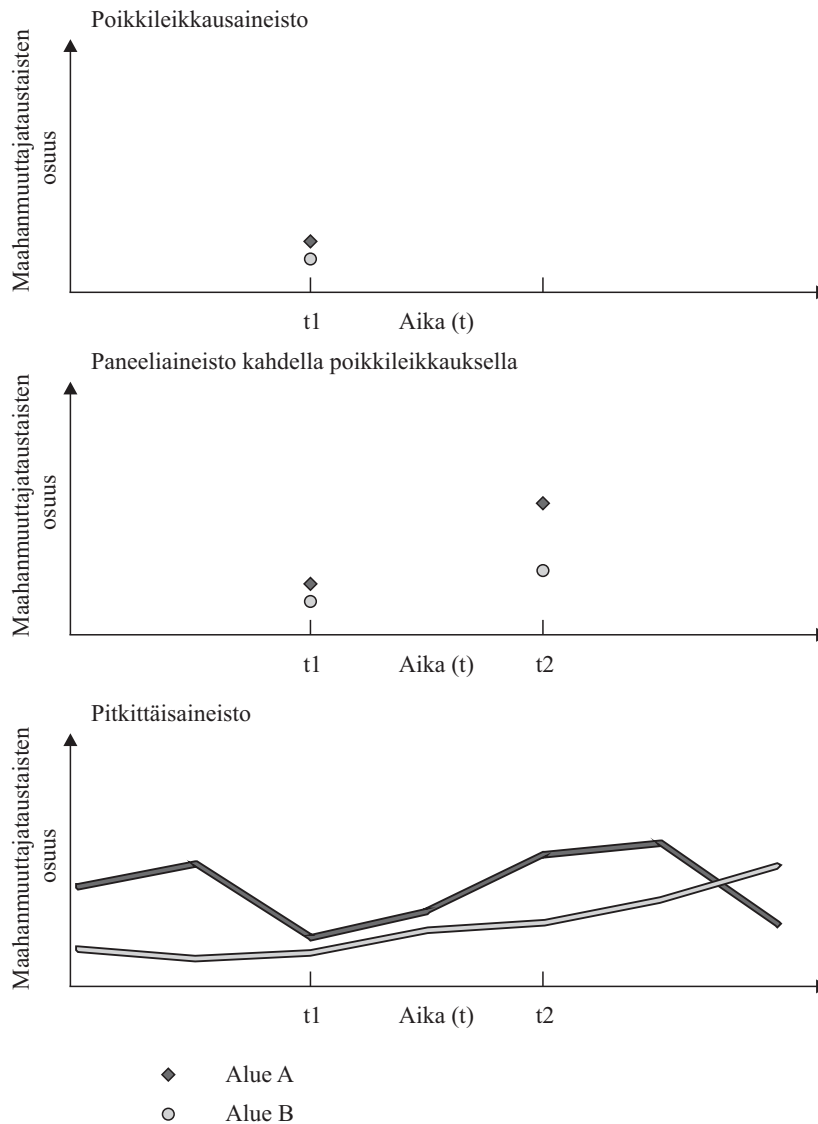
Alueellisen eriytymisen *prosessimaisuutta* korostavat lähestymistavat kiinnittävätkin tyypillisesti erityistä huomiota eriytymiskehityksen tarkasteluun pidemmällä aikavälillä (esim. Simpson 2004; BråmÅ 2006b, 2008). Pitkittäistarkastelu mahdollistaa kehitykseen vaikuttaneiden syiden havainnointien. Samalla se tuo eriytymisen dynaamisen luonteen vahvemmin esille (Simpson 2004: 663–664). Eriytymiskehitystä tuottavan ja ylläpitävän muutoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun erojen pitkän aikavälin tarkasteluun onkin alettu kiinnittää tutkimuskirjallisuudessa aikaisempaa enemmän huomiota (esim. Simpson 2004; BråmÅ 2006b).

Kuva 5 havainnollistaa poikittais- ja pitkittäistarkastelujen tuottamia eroja tutki-

mustulosten tulkintaan maahanmuuttajataustaisten osuudessa havaittavan ajallisen vaihtelun kautta. Yksinkertaisen poikkileikkausaineiston perusteella maahanmuuttajataustaisten osuus näyttää kahdella esimerkkialueella suhteellisen tasaiselta. Esimerkkialueella A maahanmuuttajataustaisten osuus on kuitenkin hieman aluetta B korkeampi. Kahdesta poikkileikkauksesta koostuvan paneeliaineiston perusteella esimerkkialueella A maahanmuuttajataustaisten osuus näyttäisi merkittävästi nousseen alueen B kehityksen pysyessä tasaisempana. Pitkittäisaineiston perusteella on kuitenkin havaittavissa, että alueella A maahanmuuttajataustaisten osuus on vaihdellut selvästi aluetta B enemmän. Nopeana näyttäytyneen nousun jälkeen maahanmuuttajataustaisten osuus on laskenut alueella A selvästi. Alueella B osuus on sen sijaan noussut tasaisesti koko tarkastelujakson ajan ja näyttäytyy lopulta esimerkkialuetta A korkeampana.

Esimerkki osoittaa erilaisten aineistotyyppien lähestymistavan ja aikajänteen tuottavan olennaisesti erilaisia tuloksia paikallisen eriytymiskehityksen suunnasta ja kehitystahdista (ks. myös Yousfi 2005: 51–52). Mikäli poikittais- ja paneelitarkastelujen ajankohdat olisivat osuneet toisin, näyttäytyisi tulkinta toisenlaisena. Pitkittäistarkastelu paljastaa poikkileikkaustyyppisiä otteita tarkemmin ilmiön pidemmän aikavälin kehityksen suunnan. Pitkittäistarkastelujen vaikeutena on kuitenkin aineistojen heikko saatavuus. Eriytisesti niissä maissa, joissa väestölaskenta toteutetaan kymmenen vuoden välein, on pitkittäisaineistoihin pohjautuva tarkastelu väistämättä hankalaa.

Kuva 5. Erilaisten aineistomuotojen vaikutus asuinalueiden etnisessä eriytymisessä havaittavien muutosten tulkintaan (Yousfi 2005: 51 soveltaen).

Tutkimuksessani tarkastelen asuinalueiden etnistä eriytymistä sekä poikittais- että pitkittäistarkastelujen kautta. Näkökulmat yhdistämällä pyrin tuottamaan mahdollisimman kattavan kuvan eriytymisen nykytilasta ja viimeaikaisesta kehityksestä pääkaupunkiseudulla. Osin

raskaalta tai moninkertaiseltakin tuntuva tarkastelu on tutkimuksessani tarpeen avaamaan Suomessa varsin uutta ja toistaiseksi suhteellisen vähän tutkittua teoreettista ilmiötä moniulotteisesti. Menetelmällisesti tutkimusotettani voikin pitää eräänlaisena triangulaation muotona,

jossa yhdistän yhtäältä toisiaan täydentäviä ajalliselta otteeltaan erilaisia tilastollisia aineistoja ja niiden analyysitapoja mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saavuttamiseksi (ks. esim. Brannen 1992: 10–17; Yeung 2003: 454–456), ja toisaalta täydennän tulosten tulkintaa haastatteluaineistojen ja politiikkadokumenttien tuottaman ymmärryksen kautta. Esitelen seuraavaksi tutkimukseni aineiston ja menetelmät tarkemmin erillisissä alaluvuissa.

3.2. Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen aineisto koostuu kahdesta erillisestä aineistokokonaisuudesta sekä näitä tukevasta tausta-aineistosta. Pääaineiston muodostavat Espoon, Helsingin ja Vantaan väestörakennetta ja asuinalueiden välistä muuttoa kuvaavat tilastot, jotka olen saanut tutkimuskäyttöni pääkaupunkiseudun kuntien tilasto- ja tutkimusyksiköiltä. Aineisto on alun perin Tilastokeskuksen koostama ja ylläpitämä. Väestörakennetta ja asuinalueiden välistä muuttoa kuvaava tilastoaineisto on kokonaisotos pääkaupunkiseudulla vuosina 2000–2009 asuneesta väestöstä sekä asuinalueiden välisistä muuttovirroista vuosina 2000–2008. Pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnisen eriytymisen tarkastelu ja muuttoliikkeen dynamiikan analyysi perustuvat tähän aineistoon.

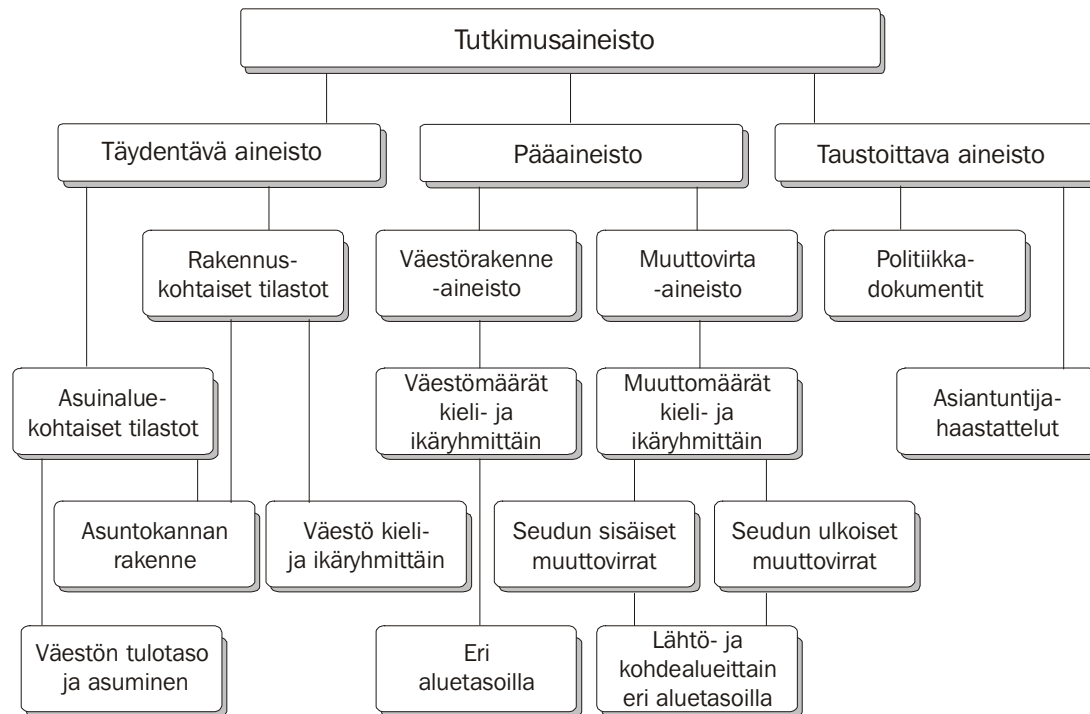
Väestörakenneaineisto sisältää tiedot Espoon, Helsingin ja Vantaan väestöstä kieli- ja ikäryhmittäin eri aluetasoilla kymmeneltä vuodelta, 1.1.2000–1.1.2009 (kuva 6). Väestö on ryhmitelty äidinkielen ja maanosan perusteella yhdeksään kieliryhmään

(ryhmittelystä tarkemmin luvussa 3.2.1). Ikäryhmät on luokiteltu elämänvaiheita ajatellen seitsemään ryhmään: alle kouluikäisiin lapsiin (0–6-vuotiaat), kouluikäisiin ja nuoriin (7–17-vuotiaat), nuoriin aikuisiin (18–29-vuotiaat), aktiivisessa työssä oleviin aikuisiin (30–39-vuotiaat ja 40–49-vuotiaat), varttuneisiin työikäisiin (50–64-vuotiaat) ja eläkeiän saavuttaneisiin (65-vuotiaisiin tai sitä vanhempiin).

Muuttovirta-aineisto sisältää tiedot pääkaupunkiseudun sisällä muuttaneiden määristä, seudulle muualta Suomesta tai ulkomailta muuttaneiden määristä ja seudulta pois muuttaneista vuosina 2000–2008. Aineisto sisältää tiedot muuttaneiden kokonaismääristä. Samat yksilöt voivat siten sisältyä muuttaneisiin useamman kerran, mikäli he ovat vaihtaneet osoitetta useaan otteeseen.¹⁸ Suomessa muuttotilastoihin ei tilastoida väliaikaisiksi tarkoitettuja tilapäisiä muuttoja, jotka rajautuvat myös tutkimusaineistossani muuttoliiketilastojen ulkopuolelle. Muuttajat on luokiteltu aineistossa väestörakennetta vastaavasti kieli- ja ikäryhmittäin. Kielen ja iän lisäksi aineisto ei sisällä

18 Eri maissa käytössä olevat muuttoliikkeen tilastointiin käytetyt tavat voidaan jakaa kahteen ryhmään. Muuttaneiden määriä voidaan tilastoida joko muuttotapahtumina (*movements, migrations*) tai yksilöiden siirtymisinä alueelta toiselle (*transitions*) (Rees ym. 2000: 207–208; Bell ym. 2002: 437–438). Muuttotapahtumia tilastoitaessa huomioidaan kaikki ne muutot, joita yksilö tai kotitalous tekee tarkastelujakson aikana. Muuttotapahtumia voi tällöin olla useita henkilöä kohden, mikäli sama henkilö on muuttanut useita kertoja tarkastelujakson aikana. Muuttoliikettä siirtyminä paikasta toiseen tilastoitaessa tarkastellaan niiden muuttajien määriä, jotka asuivat paikassa A tarkastelujakson alussa, ja jotka olivat muuttaneet paikkaan B tarkastelujakson päättymiseen mennessä. Suomen väestörekisterin tilastot perustuvat muuttotapahtumien määriin.

Kuva 6. Tutkimuksen aineisto rakentuu kolmesta toisiaan täydentävästä aineistokokonaisuudesta.

muita taustatietoja muuttajista. Muuttotilastot ovat aluekohtaisia ja kuvaavat asuinalueiden välisiä muuttovirtoja. Aineisto ei siten mahdollista muuttoliikkeen seuraamista yksilötasolla.

Muuttovirta-aineistossa muuttajien lähtöalue ja kohdealue on määritelty pääkaupunkiseudun sisällä pienalueen tarkkuudella ja muualla maassa kunnan tai maakunnan tarkkuudella. Ulkomailta tulut ja ulkomaille suuntautunut muutto on eritelty kohde- ja lähtömaan tarkkuudella. Aineistosta puuttuvat tiedot Kauniaisen väestörakenteesta ja muuttovirroista asuinalueittain. Kauniainen rajautuu näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tutkimuksen tuloksiin

merkittävästi, sillä Kauniaisissa asuu hyvin pieni osa pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaisesta väestöstä (ks. luku 4.2.).

Pääkaupunkiseudun asuinalueiden väestön ja asuntokannan ominaisuuksia kuvaavat tilastot muodostavat tutkimukseni pääaineistoa täydentävän tilastoaineiston, jonka olen saanut tutkimuskäyttöni kaupunkien tilasto- ja tutkimusyksiköiltä, Helsingin seudun ympäristöpalveluilta sekä Tilastokeskukselta. Osa tilastoaineistosta on peräisin Helsingin seudun kuntien ylläpitämästä julkisesti saatavilla olevasta aluesarjat-tietokannasta (ks. Helsingin seudun väestörakenne... 2011). Pääaineistoa täydentävä tilastoaineisto koostuu vä-

estön tulotasoa ja asumista sekä asutuskannan rakennetta kuvaavista tilastoista eri aluetasolla. Asuinaluekohtaisten tilastojen lisäksi hyödynnän analyysissäni Helsingin seudun ympäristöpalvelujen (HSY, entinen Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV) tuottaman Seutu CD:n väestö- ja rakennustietoja useammilta eri vuosilta (ks. Rakennustasoinen väestö 1997, 2003, 2009).

Tutkimuksen kolmannen, taustamateriaalina toimivan aineistokokonaisuuden muodostavat pääkaupunkiseudun kuntien kotouttamis- ja monikulttuurisuuspolitiikkaa käsittelevät julkaisut ja politiikkaohjelmat sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan asunto- ja sosiaalitoimen viranomaisille sekä järjestöalan toimijoille tehdyt teemahaastattelut (haastatteluista tarkemmin kappaleessa 3.3.3). Asiantuntijahaastattelut ja politiikkadokumentit muodostavat tutkimustulosten tulkintaa tukevan tärkeän tausta-aineiston, jonka avulla paikallisten olosuhteiden ymmärtäminen ja vallitsevien hallintokäytäntöjen kartoittaminen on ollut mahdollista. Ne eivät kuitenkaan muodosta varsinaista tutkimusaineistoa, sillä olen rajannut viranomaiskäytäntöjen ja politiikkatoimien tarkemman analyysin tutkimusasetelmani ulkopuolelle.

3.2.1. Kieliryhmien luokittelu tutkimusaineistossa

Pääkaupunkiseudun väestö on luokiteltu tutkimusaineistossani äidinkielen perusteella yhdeksään kieliryhmään. Suurimman ryhmän muodostavat kotimaan kieliä eli suomea ja ruotsia äidinkielenään pu-

huvat. Kutsun heitä tutkimuksessani *kantaväestöksi*. Valtaosa (93 %) kotimaan kieliä puhuvasta väestöstä on suomenkielisiä ja noin seitsemän prosenttia puhuu äidinkielenään ruotsia¹⁹. Myös saamenkieliset kuuluvat aineistossani kantaväestöön, sillä saame lasketaan yhdeksi kotimaisista kielistä. Saamenkielisten osuus kotimaan kielten puhujista jää aineistossa kuitenkin erittäin pieneksi (0,01 %). Vuonna 2009 pääkaupunkiseudulla asui vain 64 henkilöä, jotka puhuivat väestörekisterin mukaan äidinkielenään saamea (Helsingin seudun väestörakenne... 2011).

Maahanmuuttajataustaisiksi määrittelin aineistossani ne helsinkiläiset, espoolaiset tai vantaalaiset, jotka väestörekisterin mukaan puhuvat äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea. Äidinkielenään muita kieliä puhuvat on aineistossa luokiteltu maanosien ja kulttuuripiirien rajoja väljästi mukaillen kahdeksaan kieliryhmään (taulukko 1), joita ovat: Baltian maiden kieliä puhuvat; venäjänkieliset ja muut entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvat (Baltian maat pois lukiin); Länsi-Euroopan kieliä puhuvat; Itä-Euroopan kieliä puhuvat; Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat; Saharan eteläpuolisen Afrikan kieliä puhuvat; muita Aasian kieliä puhuvat; ja jotain muuta tai tuntematonta kieltä äidinkielenään puhuvat. Latinalaisesta Amerikasta kotoisin olevat henkilöt kuuluvat luokittelussa äidinkielenensä perusteella Länsi-Euroopan kieliä puhuvien ryhmään, johon kuuluvat myös muut Länsi-Euroopan kieliä äidin-

¹⁹ Syntyperältään ruotsalaiset henkilöt rinnastuvat aineistossa äidinkielenensä perusteella suomenruotsalaiseen ja kuuluvat siten luokittelussa kantaväestöön.

■ Taulukko 1. Aineiston kieliryhmät ja kuhunkin kieliryhmään kuuluva puhutuin äidinkieli.

Kieliryhmä	N	Yleisin kieli	Osuus kieliryhmästä (%)
Kotimaiset kielet	922 578	suomi	93
Baltian maiden kielet	11 248	viro	96
Venäjä ja muut entisen Neuvosto-liiton kielet ¹	20 520	venäjä	95
Länsi-Euroopan kielet	14 790	englanti	40
Itä-Euroopan kielet	6 688	albania	42
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	10 762	arabia	39
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	11 529	somali	77
Aasian kielet ²	14 236	kiina	25
Muut kielet tai tuntematon	1 243		

1 poislukien Baltian maiden kielet

2 poislukien Lähi-idän kielet

kielenään puhuvat henkilöt.²⁰ Luokittelu on aineiston tutkimuskäyttöni luovuttaneiden pääkaupunkiseudun kuntien tilasto- ja tutkimusyksiköiden laatima ja vastaa seudun väestöennusteissa käytettyä jaottelua (ks. esim. Vieraskielisen väestön ennuste... 2010). Yksittäisten kielten jakautuminen kieliryhmiin on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

Suurin osa aineistossani maahanmuuttajataustaisiksi luokitelluista henkilöistä on ulkomailla syntyneitä Suomeen muuttaneita maahanmuuttajia. Tilastokeskuksen yliaktuaari Markus Rapon (2010) mukaan Suomessa asuvista vieraskielisistä 87 % on syntynyt ulkomailla, 13 prosentilla syntymämaana on Suomi. Suomessa syntyneet vieraskieliset ovat pääosin lapsia tai nuoria, joiden vanhemmista toinen tai molemmat ovat maahanmuuttajia. Tämän lisäksi maahanmuuttajataustaisiksi lukeu-

tuvat aineistossani ne Suomen vanhoihin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt tataareista, vanhoista venäläisistä vähemmistöistä, juutalaisista tai romaaneista, joiden äidinkieleksi on rekisteröity jokin muu kieli kuin suomi, ruotsi tai saame. Vanhojen kielivähemmistöjen osuus pääkaupunkiseudulla asuvasta vieraskielisestä väestöstä on kuitenkin hyvin pieni²¹. Suurin osa heistä kuuluu aineistossani virallisen äidinkielenensä perusteella kantaväestöön. Lisäksi kantaväestöön lukeutuvat tutkimusaineistossani ne ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Tähän ryhmään kuuluvia henkilöitä on Tilastokeskuksen mukaan 23

21 Vuonna 2009 pääkaupunkiseudulla asui 95 tataaria äidinkielenään puhuvaa henkilöä (Helsingin seudun väestörakenne... 2011). Vanhoihin venäläisiin vähemmistöihin kuuluvien määrästä ja heidän kielellisestä orientoitumisestaan ei ole tarkkaa tietoa (ks. kuitenkin Horn 1997:207–209, 213–216). Suomen juutalaiset ja romanit ovat sulautuneet kielellisesti pitkälti valtaväestöön. Osa heistä puhuu alkuperäisiä kieliään kotikielenään, mutta heidän virallisena rekisteröitynä äidinkielenään on useimmiten joko suomi tai ruotsi (ks. esim. Grönfors 1999: 306; Harviainen 1999: 338–339; Muir 2004: 8–12, 176–177).

20 Esimerkiksi kaikki englannin-, ranskan- ja espanjankieliset on aineistossa ryhmitelty Länsi-Euroopan kieliä puhuviksi. Tosiasiaa osa ryhmään kuuluvista henkilöistä on kotoisin Afrikan, Etelä-Amerikan tai Aasian englannin-, ranskan- ja espanjankielisistä maista.

prosenttia Suomessa asuvista kotimaan-kielten puhujista (Rapo 2010). Suurin osa on suomalaisten paluumuuttajien lapsia, mutta mukaan voi kuulua myös joitakin maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka ovat syystä tai toisesta rekisteröineet viralliseksi äidinkielekseen suomen tai ruotsin.

Oheinen tarkastelu osoittaa, etteivät väestöryhmien tilastointi- ja luokittelutavat ole täysin kattavia tai ongelmattomia. Väestötilastot sisältävät kunkin maan historiallisessa, poliittisessa ja kulttuurisessa kontekstissa tuotettuja kategorioita, jotka saattavat olla ristiriidassa yksilöiden oman identifioitumisen kanssa (Zelinsky 2001: 11–20; Hoggart ym. 2002: 102–107; tilastoinnin haasteista monikulttuurisessa yhteiskunnassa ks. myös Aspinall 2009). Tilastointikategoriat ovat myös aina väistämättä yleistäviä ja peittävät yksilöiden taustojen välisiä eroja.

Käytän tutkimuksessani äidinkieltä maahanmuuttajataustaisuutta tai kanta-väestöön kuulumista – ja samalla enemmistöön tai vähemmistöryhmiin kuulumista – indikoivana muuttujana. Äidinkieli merkitään väestörekisteriin henkilön oman ilmoituksen perusteella. Se kertoo siten kansalaisuutta tai synnyinmaata paremmin yksilön kielellis-kulttuurisesta identifioitumisesta ja on lähimpänä esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa tilastointikäytössä olevia etnisen identifioitumisen kategorioita. Kieli on kuitenkin vain yksi yksilön kulttuurista ja etnistä identiteettiä määrittävistä tekijöistä (esim. Hiebert 2000a; Hautaniemi 2001: 16–26; Zelinsky 2001: 6–7). Yksilöiden kokemuksissa ymmärrys ”suomalaisuudesta” ja ”maahanmuuttajataustaisuudesta” mää-

rittyykin usein äidinkieltä monitasoisemmin (esim. Lepola 2000: 328–372, 383–385; Rastas 2005). Merkityksellisimmiksi rajan vedoiksi ”meidän” ja ”muiden” välillä saattavat muodostua esimerkiksi henkilön ihonväri, uskonto tai hänen kansallisuutensa (em.; ks. myös Hautaniemi 2004: 97–116; Huttunen 2005). Lisäksi yksilöt voivat puhua kotikielensä useita eri kieliä (Muir 2004: 8–12, 176–177) sekä samaistua erilaisiin sosiaalisiin, etnisiin tai kielellisiin ryhmiin tilanteesta riippuen (esim. Liebkind 1997: 33–36; Huttunen 2005: 138–139).

Tilastoihin perustuvassa tarkastelussa tämänkaltaisia yksilöiden monimuotoisia, päällekkäisiä, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuvia ja muuttuvia identiteettejä on vaikea aukottomasti huomioida (esim. Alasuutari 1999: 203–204; identiteettien moninaisuudesta ks. myös esim. Hautaniemi 2001: 22–25; Häkli & Paasi 2003: 142–146). Myös omassa aineistossani pääkaupunkiseudun asukkaiden luokittelua yhdeksään kieliryhmään on tästä syystä hyvä pitää ennen kaikkea tutkimusta varten luotuna tilastollisina kategorioina todellisten yksilöiden kokemien sosiaalisten ryhmien sijaan. Kunkin kieliryhmään kuuluu useita toisistaan kieleltään, kulttuuriltaan ja muuttosyltään poikkeavia yksilöitä.

Aineiston luokittelu laajemmiksi maanosien ja kulttuuripiirien rajoja väljästi mukaileviksi kategorioiksi on tutkimuksen teon kannalta kuitenkin tärkeää. Yksittäisiä kieliä puhuvien vuosittaiset muuttovirrat jäävät asuinaluekohtaisissa tarkasteluissa liian pieniksi ja niiden käyttöön liittyy yksilöiden tunnistamiseen ja satunnaisuuteen liittyviä ongelmia. Lisäksi luokittelu on perusteltua tutkimusasetelmani

näkökulmasta. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet samoilta seuduilta ja ta- loudelliselta asemaltaan tai kulttuuripiir- teiltään samankaltaisista maista kotoisin olevien ryhmien alueellisen sijoittumisen ja asuntomarkkina-aseman muistuttavan läheisesti toisiaan (ks. esim. Murdie & Bor- gegård 1998; Kauppinen 2002; Aalbers & Deurloo 2003; Bråmås 2008). Ryhmien vä- liset erot ovat puolestaan osoittautuneet selkeiksi.

3.2.2. Asuinalueiden määrittely ja aluetason valinta

Pääkaupunkiseudun kunnat on jaettu tut- kimusaineistossani eritasoiisiin hallinnol- lisiin tilastoalueisiin, joiden perusteella asuinalueiden etnistä eriytymistä on mah- dollista tarkastella. Helsingissä on käytös- sä neljä eri aluetasoa, joita ovat suurpiirit, peruspiirit, osa-alueet ja pienalueet (tau- lukko 2). Espoossa on kolme tilastollista aluetasoa, jotka muodostuvat suuralueis- ta, tilastoalueista ja pienalueista. Vantaal- la tilastollisia aluetasoa on käytössä kaksi: suuralueet ja kaupunginosat. Pienimmät alueet, joilla asukasmäärä jäi tarkastelu- jakson alussa vuonna 2000 alle 50 asuk- kaan, on poistettu aineistosta ennen ai- neiston luovuttamista tutkimuskäyttöön. Poistettujen alueiden väestö on yhdistet- ty joko lähimpään alueeseen tai siirretty luokkaan ”muu”. Pienimpien alueiden yh- distämisellä on pyritty välttämään yksit- täisten henkilöiden tunnistamisen riskiä. Samalla aineistosta on poistettu esimer- kiksi teollisuusalueiden tai ulkosaarien kaltaiset alueet, jotka eivät ole varsinaisia asuinalueita, mutta joilla on saattanut olla

kirjoilla yksittäisiä henkilöitä. Muilta osin aluejako noudattaa pääkaupunkiseudun kuntien tilastollista aluejakoa, joka perus- tuu pääpiirteiltään asuinalueita rajaaviin luonnollisiin tai rakennettuihin fyysisiin ja toiminnallisiin rajoihin.

Käytössä olevalla aluejaolla – etenkin asuinalueiden määrällä ja koolla – on olen- nainen merkitys alueellisen eriytymisen ja muuttoliikkeen kaltaisia väestömaan- tieteellisiä ilmiöitä tutkittaessa (ks. esim. Fotheringham 1997: 167–168; Vaattovaa- ra 1998: 57–59; Hyypiä ym. 1999; Voas & Williamson 2000; Bell ym. 2002: 439–440). Väestömäärältään suuremmat aluekoko- naisuudet ovat tyypillisesti sisäisesti he- terogeenisempiä, jolloin niiden välinen vaihtelu – eli alueiden keskinäinen eriy- tyminen – on pienempää. Mitä tarkempi aluetaso tutkimuksessa on käytössä, sitä voimakkaampana alueiden välinen eriy- tyminen puolestaan näyttäytyy, ja sitä tar- kemmin eriytymisen alueellista rakennet- ta tai muuttoliikettä on mahdollista tar- kastella. Valtaosa tutkimuksissa käytössä olevista eriytymisen tai muuttoliikkeen mittareista on herkkiä tämänkaltaisil- le mittakaavan muutoksille (White 1983: 1009–1011; Voas & Williamson 2000: 466–471; Simpson 2007: 415–419).

Kuva 7 havainnollistaa aluetason vai- kutusta vieraskielisten osuuteen tarkastel- taessa pääkaupunkiseudulla asuvien vie- raskielisten osuutta eri aluetasoilla. Tutki- musaineiston viimeisenä vuonna vuoden 2009 alussa koko seudun väestöstä yhdek- sän prosenttia puhui äidinkielenään mui- ta kieliä kuin suomea, ruotsia tai saamea (kuva 7). Kunnittain tarkasteltuna vieras- kielisten osuus nousi korkeimmaksi Hel- singissä, jossa vieraskielisiä asukkaita oli

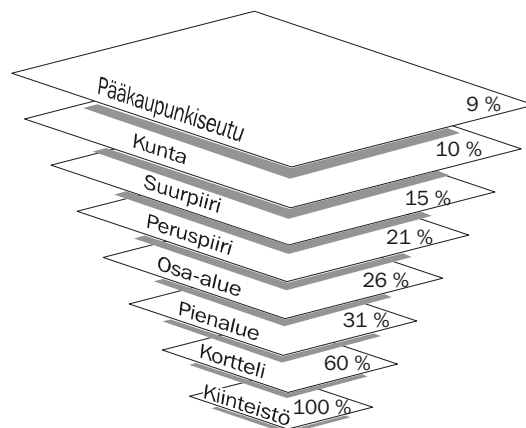
■ Taulukko 2. Pääkaupunkiseudun hallinnolliset aluejaot ja alueiden väestömäärät tutkimusaineistossa 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Aluetaso	Helsinki	Espoo	Vantaa
<i>Aluetaso 1: Suurpiiri, suuralue</i>			
N	8	7	7
minimi	2 063	6 717	7 628
maksimi	102 674	59 738	50 607
keskiarvo	69 856	34 010	27 440
keskihajonta	36 483	19 474	14 044
<i>Aluetaso 2: Peruspiiri, tilastoalue</i>			
N	34	26	
minimi	2 063	530	
maksimi	36 347	25 077	
keskiarvo	16 437	9 157	
keskihajonta	9 054	7 508	
<i>Aluetaso 3: Osa-alue, pienalue, kaupunginosa</i>			
N	117	83	57
minimi	55	112	118
maksimi	19 706	11 321	14 817
keskiarvo	4 775	2 868	3 370
keskihajonta	3 804	2 117	3 047
<i>Aluetaso 4: Pienalue</i>			
N	286		
minimi	30		
maksimi	8 412		
keskiarvo	1 953		
keskihajonta	1 607		

kymmenen prosenttia väestöstä. Suuralueittain tai suurpiireittäin tarkasteltaessa vieraskielisten osuus nousi korkeimmillaan 15 prosenttiin, tilastoalue- tai peruspiiritasolla 21 prosenttiin, osa-alueittain (Espoossa pienalueittain, Vantaalla kaupunginosittain) tarkasteltuna 26 prosenttiin ja tarkimmalla hallinnollisella jaolla,

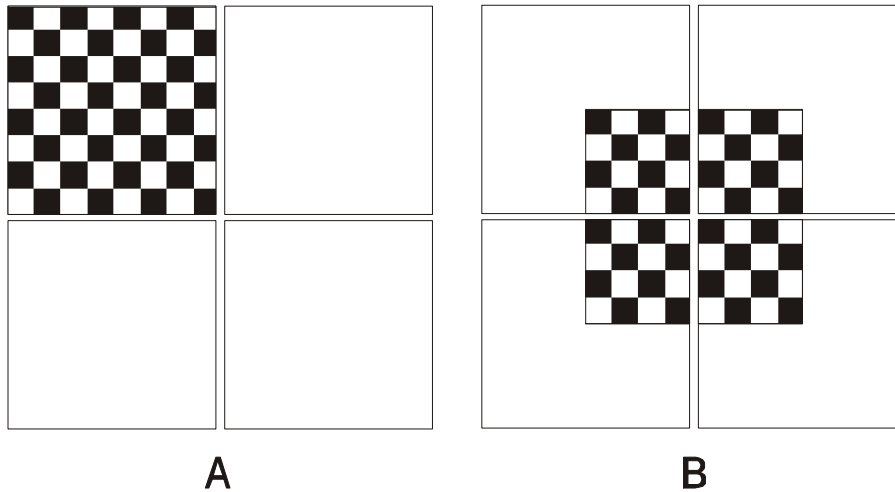
Helsingin pienalueilla, 31 prosenttiin. Tätkin korkeammaksi vieraskielisten osuus nousee, jos siirrytään hallinnollisia aluejakoja paikallisempiin tarkasteluihin ja tarkastellaan vieraskielisten osuutta kortteleissa, kiinteistöissä tai rapuissa. Kortteleittain (250 * 250 metrin väestöruutukanta) tarkasteltuna vieraskielisten osuus nousi pääkaupunkiseudulla vuoden 2009 alussa korkeimmillaan 60 prosenttiin. Asuinrakennuksissa suurin vieraskielisten osuus oli sata prosenttia.

■ Kuva 7. Aluetason vaikutus väestömaantieteellisten ilmiöiden tuloksiin, esimerkkinä vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudun eri aluetasoilla (Tilastokeskus: Tutkimusaineisto).

On siis selvää, että aluetason valinnalla on olennainen vaikutus tutkimuksen tuloksiin ja niiden pohjalta tehtäviin johtopäätöksiin ja tulkintoihin. Mitä suuremmiksi aluekokonaisuuksiksi aineisto on yhdistetty, sitä suurpiirteisemmiksi tulokset ja niiden tulkinta väistämättä jäävät. Toisaalta liian tarkkoja, väestömäärältään hyvin pie-neksi jääviä aluetasoja on alueellisen eriy-

Kuva 8. Aluerajojen vaikutus tutkittavan ilmiön havaitsemiseen (Cowgill & Cowgill 1951: 825–826 mukailten). Kaupungissa A tarkasteltava ilmiö näyttäytyy aluetilastoissa voimakkaampana kuin kaupungissa B, vaikka molemmissa on tosiasiaa kyse yhtä voimakkaasta ja yhtä laajalle levittäytyneestä ilmiöstä.

tymisen tutkimuksessa hyvä käyttää harkiten. Mitä pienemmäksi tarkasteltavan ryhmän koko jää suhteessa tarkasteltavien alueyksiköiden määrään, sitä suuremmalla todennäköisyydellä sattuma voi vaikuttaa analyysin tuloksiin ja niiden tulkintaan (Voas & Williamson 2000: 467).²²

Edellä kuvattujen haasteiden lisäksi käytössä oleva aluejako voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin myös toisella tapaa. Tarkasteltavan ilmiön olemassaolo tai sen todellinen voimakkuus voivat jäädä havaitsematta, mikäli alueyksiköiden rajat asettuvat tutkittavan ilmiön kannalta

epäedullisesti tai ne muuttuvat tarkastelujakson aikana (ks. esim. Cowgill & Cowgill 1951: 825–827; Andersson & Fransson 2008: 104–106). Kuva 8 havainnollistaa tämänkaltaista tilannetta kahden kuvitteellisen esimerkin kautta. Tutkimuksen kohteena oleva ilmiö on sijoittunut kaupungissa A yhden yksittäisen asuinalueen sisään, jolla kyseinen ilmiö esiintyy voimakkaana. Kaupungissa B tarkasteltava ilmiö on sijoittunut samassa laajuudessaan neljän asuinalueen leikkauspisteeseen. Ilmiö näyttäytyy yhtä voimakkaana, mutta koska sen esiintyvyys jakautuu neljän asuinalueen alueelle, ei sen voimakkuus nouse aluetilastoissa samalla vahvuudella esille. Kaupungin B tapauksessa tulokset ja niiden perusteella tehdyt tulkinnat esimerkiksi asuinalueiden eriytymisestä olisivat siten todennäköisesti hyvin erilaisia kuin kaupungissa A. Myös aluerajojen muuttuminen tarkastelujakson aikana voi

²² Esimerkiksi eriytymistä mittaavat segregaatiodeksindeksit saattavat tuottaa virheellisiä tulkintoja silloin, jos alueiden määrä ylittää tarkasteltavan väestöryhmän määrän. Isobritannialaiset maantieteilijät David Voas ja Paul Williamson (2000: 467–470) korostavatkin, että indeksien tuloksia tulisi tulkita harkiten etenkin silloin, jos alueiden keskimääräinen väestömäärä laskee muutamaan sataan. Tällöin voi olla syytä käyttää modifioituja indeksejä, jotka korjaavat pienen väestömäärän aiheuttaman satunnaisuuden virhettä.

tuottaa samankaltaisia ongelmia tulosten analysoinnissa (Bell ym. 2002: 439–440).

Erilaisten aluetasojen ja alueiden rajojen satunnaisuuden aiheuttamien haasteiden vuoksi olisi ihanteellista, jos kaupunkirakenteen eriytmistä kuvaavia muuttujia tilastoitaisiin mahdollisemman tarkalla aluejaolla. Tällöin kunkin ilmiön todentamisen kannalta sopiva aluetaso voitaisiin konstruoida tutkimus- ja tapauskohtaisesti esimerkiksi korttelikohtaisesta tilastoaineista (ks. esim. Cowgill & Cowgill 1951; Deurloo & Musterd 1998; Aalbers & Deurloo 2003). Tämänkaltainen aluetasojen konstruointi vastaisi todennäköisesti paremmin myös paikallisten asukkaiden näkemyksiä asuinalueensa rajoista. Tutkimukset ovat osoittaneet asukkaiden määrittelevän asuinalueidensa rajoja tyypillisesti hallinnollisia aluejakoja paikallisemmin (Lee ym. 1994: 252; Kearns & Parkinson 2001: 2103–2105). Erityisesti alueiden sosiaalisen ja fyysisen rakenteen eroja ja niissä tapahtuvia muutoksia arvioidaan usein pihapiirin, oman kadun tai lähikortteleiden näkökulmasta (Lee & Campbell 1997; Aalbers & Deurloo 2003: 198; Vaattovaara ym. 2009: 34–35; Hipp 2010).

Tutkimuksessani olen ratkaissut erilaisiin aluetasoihin liittyvän haasteen valitsemalla asuinalueiden etnisen eriytymisen ja muuttovirtojen tarkasteluun kunkin kunnan aluehierarkiasta pienimmän mahdollisen alueyksikön, jolta tutkimusaineisto on saatavilla. Tällä valinnalla olen pyrkinyt tarkastelemaan eriytymiskehityksen alueellisia piirteitä mahdollisimman tarkasti sellaisina, kuin ne näyttäytyvät kaupunkilaisten kokemuksissa ja arjessa. Taulukko 3 osoittaa asuinalueiden määrän ja keskimääräisen koon valitsemalla-

ni aluetasolla (Helsingin ja Espoon pienalueet ja Vantaan kaupunginosat). Kutsun tätä aluetasoa pienalueiksi. Hallinnollisten aluejakojen lisäksi hyödynnän tutkimuksessani soveltuviissa osin rakennuskohtaisten väestötietojen pohjalta aggregoituja ruutukanta-aineistoja, jotka mahdollistavat alueellisen eriytymisen paikallisten piirteiden tarkemman havainnoinnin. Kussakin taulukossa tai kuvassa käytetty aluetaso on mainittu kuva- ja taulukotekstien yhteydessä.

■ Taulukko 3. Asuinalueiden etnisen eriytymisen ja muuttovirtojen tarkastelun aluetaso ja keskimääräiset väestömäärät, 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kunta	Pien- alueiden määrä	Asukasmäärä			
		minimi	maksimi	keski- arvo	keski- hajonta
Helsinki	286	30	8 412	1 953	1 607
Espoo	83	112	11 321	2 868	2 117
Vantaa	57	118	14 817	3 370	3 047
Pääkaupunkiseutu	426	30	14 817	2 321	2 029

Pääkaupunkiseutua voidaan pitää yhtenäisenä työ- ja asuntomarkkina-alueena, jonka eriytymiskehitystä on mielekästä tarkastella kokonaisuutena. Sikäli, kun tarkastelen tutkimuksessani Helsingin, Espoon tai Vantaan eriytymiskehityksen paikallisia piirteitä, otan keskustelussa esille kuntien erilaisten aluejakojen vaikutuksen havaittuihin tuloksiin. Tutkimuksen pääpaino on kuitenkin seudun eriytymiskehityksen tarkastelussa kokonaisuutena Helsingin, Espoon ja Vantaan välisten erojen vertailun sijaan.

3.3. Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni lähtökohtana on selvittää pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellista rakennetta ja eriytymiseen vaikuttaneita ajallisia prosesseja. Tutkimuksen empiirinen osa jäsentyy tältä pohjalta kahteen eri osaan, joissa käytän erilaista menetelmällistä otetta. Luvussa viisi tarkastelen asuinalueiden etnisen eriytymisen nykytilaa ja alueellista rakennetta. Luvun tavoitteena on analysoida asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteellisia piirteitä tarkastellen asuinalueiden etnistä ja sosiaalista rakennetta sekä havainnoida kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen sijoittumisen eroja. Tutkimusotteena käytän tutkimuksen tässä osassa pääasiassa poikkileikkaustyyppistä tarkastelua taustoittaakseni kehityksen pääpiirteet – nykytilan (vuosi 2009) ja tarkastelujakson alkutilanteen (vuosi 2000) – luvussa kuusi käsittelemiäni muuttovirta-analyyssejä varten. Analyysimenetelminä käytän erilaisia luokitteluanalyyssejä, segregatioindeksejä sekä paikkatietomenetelmiä, jotka kuvaan tarkemmin luvussa 3.3.1.

Luvussa kuusi perehdyn eriytymiskehitystä tuottaneiden ja ylläpitävien muuttoliikeprosessien analysointiin tarkastelemalla alueiden välisiä muuttovirtoja pienaluotason pitkittäisaineistolla. Luvun tarkoituksena on analysoida kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien seudun sisäisen muuttoliikkeen suuntautumista ja havainnoida, missä määrin seudulta on löydettävissä tutkimusteorioiden kuvaamia valikoivan muuttoliikkeen prosesseja (ks. luvut 2.3. ja 2.4.; ks. myös kuva 4). Muuttovirta-analyysien tärkeimpinä

menetelminä käytän luokitteluanalyyssejä, muuttaneisuustarkasteluja sekä paikkatietomenetelmiä, jotka kuvaan tarkemmin luvussa 3.3.2.

Näiden lisäksi olen kartoittanut pääkaupunkiseudun kuntien hallinnollisia käytäntöjä asuinalueiden etniseen ja sosiaaliseen eriytymiseen liittyen asiantuntijahaastatteluilla ja politiikkadokumentteihin tutustumalla, joita kuvaan luvussa 3.3.3. Haastatteluiden ja politiikkadokumenttien perusteella olen pyrkinyt jäsentämään ymmärrystä pääkaupunkiseudun hallinnollisten ja toiminnallisten rakenteiden vaikutuksesta asuinalueiden eriytymiskehitykseen. Hyödynnän tätä ymmärrystä muuttovirta-analyysien tuloksin ja johtopäätöksissä. Haastatteluaineisto toimii siis eräänlaisena seudun toimintaympäristöä ja tutkimuksen varsinaista analyysia jäsentävänä kehysaineistona.

Tutkimuksen luokittelu- ja tilastoanalyysit olen tehnyt SPSS -tilasto-ohjelmalla sekä Excel -tilasto- ja taulukko-ohjelmalla. Paikkatietoanalyysissä käytän MapInfo -paikkatieto-ohjelmaa. Tutkimuksen kuvat ja taulukot olen viimeistellyt Corel Draw -piirto-ohjelmalla.

3.3.1. Menetelmät asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen tarkastelemiseksi

3.3.1.1. Asuinalueetypologia eriytymiskehityksen jäsentäjänä

Asuinalueiden etnisen eriytymisen mittaamiseen soveltuvia menetelmiä on kehitelty tutkimuskirjallisuudessa aktiivisesti viime vuosisadan alusta alkaen.

Erityisesti Chicagon koulukunnan jälkeisinä vuosikymmeninä, 1940–1950-luvuilla, vallalla oli pyrkimys kehittää erilaisia asuinalueiden eriytymisen astetta ja sen ilmentymisen muotoja matemaattisesti mittaavia segregatioindeksejä (esim. Jahn ym. 1947; Williams 1948; Cowgill & Cowgill 1951; Bell 1954; Duncan & Duncan 1955). Näiden rinnalla asuinalueiden etnistä eriytymistä tarkasteltiin yhtenä keskeisenä ulottuvuutena kaupunkirakenteen sosiaalialueanalyysissä ja faktoriekologisissa tutkimuksissa, jotka yleistyivät kaupunkimaantieteessä ja -sociologiasa 1950–60-luvuilla (esim. Shevky & Bell 1961; ks. myös luku 1.2.1.). Segregatioindeksien ja kaupungin sosiaalista rakennetta tilastollisesti mallintavien menetelmien lisäksi tutkijat ovat kehittäneet monenlaisia asuinalueita luokittelevia typologioita, joilla asuinalueiden etnisen eriytymisen paikallisia piirteitä ja tasoa voidaan tarkastella ja vertailla (esim. Deurloo & Musterd 1998; Poulsen ym. 2001; Johnston ym. 2002; Aalbers & Deurloo 2003; Musterd & de Vos 2007; Wright ym. 2011).

Asuinalueiden luokittelu aluetyyppeihin muodostaa tutkimuksessani keskeisimmän pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnisen eriytymisen rakennetta ja kehitystä jäsentävän menetelmän. Muodostamani asuinalueetypologia toimii eriytymiskehitystä jäsentävänä kehikkona, jonka pohjalta tarkastelen aluetyyppien välisiä muuttovirtoja ja niiden vaikutusta alueelliseen eriytymiseen. Asuinalueiden luokittelutavan olen valinnut tutkimuskirjallisuudessa esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta aineistolähtöisesti. Koska tutkimukseni tarkastelee nimenomaisesti etnisen eriytymisen alueellista rakennetta

ja siihen vaikuttaneita muuttoprosesseja, olen kiinnostunut maahanmuuttajataustaisten osuuden vaikutuksista alueilta pois suuntautuvaan ja niille kohdistuvaan muuttoliikkeeseen. Tästä syystä käytän asuinalueetypologian pohjana vieraskielisten osuutta asuinalueilla (vieraskielisyyden ja maahanmuuttajataustaisuuden välisestä problematiikasta ks. luku 3.2.1).

Erilaisia vaihtoehtoja luokittelumenetelmäksi oli useita. Yksi kiinnostavista vaihtoehtoista olisi ollut hyödyntää paljon huomiota herättänyttä australialaisten maantieteilijöiden Michael Poulsenin ja James Forrestin sekä isobritannialaisen Ron Johnstonin kehittelemää typologiaa, joka luokittelee kaupunginosat niiden väestörakenteen ja tarkasteltavien ryhmien alueellisen jakauman perusteella erilaisiin aluetyyppeihin (Poulsen ym. 2001: 2074–2076; Johnston ym. 2002: 596–597, 2007: 717–719; ks. myös Bråmås 2008: 104–105). Typologian etuna on luokittelun perustuminen absoluuttisiin raja-arvoihin, jotka helpottavat eri maiden ja kaupunkien välistä vertailua. Poulsen, Johnston ja Forrest jakavat kaupunginosat kuuteen aluetyyppiin sen mukaan, kuinka suuri valtaväestön osuus alueilla on. Tämän jälkeen he luokittelevat kaupunginosat asuinalueen etnisten vähemmistöjen koostumuksen mukaan. Tällä luokittelullaan he pyrkivät tarkastelemaan, missä määrin etniset vähemmistöt jakavat asuinalueet valtaväestöön kuuluvien perheiden kanssa, ja missä määrin he sijoittuvat muiden vähemmistöryhmien kanssa samoille alueille. Samalla he tarkastelevat, ovatko jotkut ryhmät keskittyneet yksinomaan joillekin yksittäisille alueille muista etnisistä vähemmistöistä ja valtaväestöstä erilleen.

Kiinnostavuudestaan huolimatta Poul-
senin ym. (2001) kehittämä typologia ei
sovellu pääkaupunkiseudun asuinalueiden
etnisen eriytymisen tarkasteluun, sillä
seudulta ei löydy yhtään asuinalueita,
joka voitaisiin luokitella heidän kritee-
riensä mukaisesti vähemmistöenklaviksi.
Tämän edellytyksenä olisi, että vähintään
joissakin kaupunginosissa maahanmuut-
tajataustaisten osuus ylittäisi 50 prosenttia.
Kaikilla pääkaupunkiseudun asuinalueil-
la kantaväestö on kuitenkin edelleen vah-
vana enemmistönä. Vähemmistöenklava-
veiksi Poulsenin ym. (2001: 2074–2076)
tapaan luokiteltavia kortteleita, 250 met-
rin väestöruuduittain tarkasteltuna, pää-
kaupunkiseudulta löytyy muutamia. Tut-
kimusaineisto ei kuitenkaan sisällä muut-
tovirtatilastoja näin tarkalla aluetasolla.

Valitsemani luokittelutapa soveltaa
hollantilaisten maantieteilijöiden Rinus
Deurloon ja Sako Musterdin (1998: 390–
393) käyttämää asuinalueiden luokittelun
menetelmää (ks. myös Aalbers & Deur-
loo 2003: 201; Musterd & de Vos 2007:
339–340), joka soveltuu paremmin kuva-
maan pääkaupunkiseudun asuinalueiden
tämän hetkistä etnisen eriytymisen tilaa.
Luokittelen pääkaupunkiseudun asuin-
alueet vieraskielisten osuuden perusteella
kuuteen aluetyyppiin, joiden rajat määrit-
telen hollantilaistutkijoiden tavoin vieras-
kielisten osuuden keskihajontaa ja keski-
arvoa hyödyntäen. Aluetyyppien määritte-
ly keskiarvon ja keskihajonnan avulla tuo
seudun sisäiset erot aidosti esille määrit-
täen luokkarajat aineistolähtöisesti yhtääl-
tä pääkaupunkiseudun nykytilanteeseen
soveltuvalla ja toisaalta tutkimusteorioi-
den näkökulmasta mielekkäälle tasol-
le. Korkeimman vieraskielisten osuuden

aluetyyppiin sijoittuvilla alueilla vieras-
kielisten osuus ylittää 20 prosenttia. Tämä
on yksi tutkimuskirjallisuudessa keskus-
telluista asuinalueiden eriytymisen kyn-
nysarvoista, joiden jälkeen eriytymiskehi-
tyksen on arveltu vilkastuvan (esim. An-
dersson & Molina 2003: 274; Card ym.
2008; ks. myös luku 2.3.3).

Valitsemani luokittelutavan lisäksi hyö-
dynnän tutkimuksessani myös Poulsenin
ym. (2001: 2072–2076; ks. myös Wright
ym. 2011: 169–171) korostamaa ajatusta
asumiskeskittymien etnisen rakenteen ja
keskittymiin sijoittuneiden ryhmien abso-
luuttisten määrien tarkastelun tärkeydes-
tä analysoidessani maahanmuuttajataus-
taisten ryhmien alueellisen keskittymisen
eroja ja keskittymien asukasrakennetta.

Vieraskielisten osuuden keskiarvoa (8,6
%) ja keskihajontaa (5,6) laskiessani olen
käyttänyt painoina pienalueiden väestö-
määrää, jolloin saatu keskiarvo vastaa vie-
raskielisten todellista osuutta pääkaupun-
kiseudun asuinväestöstä vuonna 2009.²³
Niin sanotun laitospainon eli vailla vaki-
naista osoitetta olevat henkilöt rajasin ai-
neiston ulkopuolelle aluetyyppien luokka-
rajoja määrittäessäni. Aluetyyppiluokittelu
perustuu vuoden 2009 keskiarvoon ja kes-
kihajontaan. Tämä tarjoaa mahdollisuuden
tarkastella pääkaupunkiseudun asuinalueiden
etnisen eriytymisen nykyistä raken-
netta ja sen kehittymistä retrospektiivisesti.

Aluetyypin 1 muodostavat aineistos-
sani ne pienalueet, joilla vieraskielisten
osuus asukkaista nousee yli kahden kes-

23 Painojen käyttäminen keskiarvoa ja keskihajontaa
laskettaessa vaikuttaa luokkarajoihin siten, että kes-
kihajonta ja sen myötä luokkavälit hieman suurene-
vat (painotettu keskihajonta 5,6 ja painottoman
keskihajonta 5,3).

kihajonnan verran pääkaupunkiseudun keskitasoa korkeammaksi eli yli 19,86 prosentin (taulukko 4). Kutsun näitä alueita *maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi*. Kaikilla asumiskeskittymiksi lukeutuvilla alueilla vieraskielisten osuus nousi vuonna 2009 yli 20 prosentin. Tähän aluetyyppiin kuuluu yhteensä 17 pienaluetta. Alueista kuudella vieraskielisten osuus nousi yli kolme keskihajontaa seudun keskitasoa korkeammaksi, 25 prosentin yläpuolelle.

Aluetyyppi 2 muodostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus asukkaista ylittää seudun keskitason vähintään yhdellä keskihajonnalla, mutta jää alle kahden keskihajonnan päähän keskitasosta. Näillä pienalueilla vieraskielisten osuus vaihteli vuonna 2009 14,24–19,86 prosentin välillä. Kutsun tähän aluetyyppiin kuuluvia alueita *orastaviksi asumiskeskittymiksi*. Aluetyyppiä 2 edustavia pienalueita on pääkaupunkiseudulla 30 (taulukko 4).

Aluetyyppin 3 muodostavilla pienalueilla vieraskielisten osuus nousee seudun keskitason yläpuolelle, mutta jää yhden keskihajonnan sisään keskitasosta. Kutsun näitä alueita niiden tämän hetkisen tilanteen mukaisesti *vaihtumisalueiksi*. Osa tähän aluetyyppiin kuuluvista pienalueista saattaa kehittyä myöhemmin orastaviksi keskittymiksi tai varsinaisiksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi, vaikka ne jäävät toistaiseksi vieraskielisten osuudeltaan selvästi asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien tasosta. Vieraskielisten osuus vaihteli aluetyyppin 3 pienalueilla 8,62–14,23 prosentin välillä vuonna 2009. Aluetyyppiin kuuluu 70 pienaluetta.

Aluetyyppi 4 muodostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus jää seudun kes-

kitasoa alhaisemmaksi, mutta kuitenkin korkeintaan yhden keskihajonnan päähän keskitasosta. Vieraskielisten osuus vaihteli tähän aluetyyppiin kuuluvilla alueilla 3,00–8,61 prosentin välillä vuonna 2009. Kutsun näitä alueita *kantaväestöpainotteisiksi alueiksi*. Aluetyyppi 4 on pääkaupunkiseudulla selvästi muita aluetyyppejä yleisempi. Siihen kuuluu yhteensä 209 pienaluetta, eli 49 prosenttia seudun pienalueista (taulukko 4).

Aluetyyppi 5 muodostuu pienalueista, joilla vieraskielisten osuus on hyvin alhainen jäaden yli yhden keskihajonnan verran seudun keskitasosta. Vuonna 2009 vieraskielisten osuus vaihteli tähän aluetyyppiin kuuluvilla pienalueilla 0,83–2,99 prosentin välillä. Hyvin alhaisen vieraskielisten osuuden vuoksi nimitän tähän aluetyyppiin kuuluvia pienalueita *kantaväestövaltaisiksi alueiksi*. Näitä alueita on pääkaupunkiseudulla 58 pienaluetta.

Viimeinen eli kuudes aluetyyppi muodostuu alueista, joilla asukasmäärä jää hyvin pieneksi. Olen tästä syystä jättänyt nämä alueet varsinaisen muuttovirta-analyysin ulkopuolelle. Aikaisempia tutkimuksia mukailen rajasin tähän aluetyyppiin ne pienalueet, joilla asui vuonna 2009 alle 350 asukasta (ks. Maury 1997: 62; Kauppinen 2002: 180; Vilkkama 2010: 187). Aluetyyppiin 6 kuuluu yhteensä 42 pienaluetta. Kutsun näitä alueita *väestömäärältään pieniksi alueiksi*.

Taulukko 4 kuvaa aluetyyppien määrän, nimet ja luokkarajat kootusti. Tekstin sujuvuuden vuoksi olen antanut aluetyypeille lyhyet koodinimet, joita käytän jatkossa asuinalueiden etnisen eriytymisen rakennetta kuvaavissa taulukoissa ja kuvissa.

■ Taulukko 4. Pääkaupunkiseudun pienalueiden typologia: aluetyyppien nimet, luokkarajat ja pienalueiden määrä aluetyypeittäin. Luokkarajat on määritetty vuoden 2009 vieraskielisten osuuden painotetun keskiarvon ja keskihajonnan perusteella.

Aluetyyppi	Nimi	Lyhenne	Luokkarajat	Alueiden määrä	%
Aluetyyppi 1	Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät	A1	yli 19,86 %	17	4
Aluetyyppi 2	Orastavat keskittymät	A2	14,24 - 19,86 %	30	7
Aluetyyppi 3	Vaihettumisalueet	A3	8,62 - 14,23 %	70	16
Aluetyyppi 4	Kantaväestöpainotteiset alueet	A4	3,00 - 8,61 %	209	49
Aluetyyppi 5	Kantaväestövaltaiset alueet	A5	alle 3,00 %	58	14
Aluetyyppi 6	Väestömäärältään pienet alueet	A6	alle 350 asukasta	42	10
Yhteensä				426	100

Hyödynnän vieraskielisten ryhmien osuuksien keskiarvoa ja keskihajonnan aluetyyppien luokittelun lisäksi myös tarkastellakseni eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien omien alueellisten keskittymien yleisyyttä pääkaupunkiseudulla. Väestöryhmän voidaan ajatella keskittyneen jollekin asuinalueelle, jos he ovat alueella selvästi yliedustettuina seudun keskitasoon nähden. Määrittelen tällaisiksi alueiksi ne pienalueet, joilla kyseisen ryhmän osuus nousee vähintään kahden keskihajonnan verran seudun keskitasoa korkeammaksi (ks. myös Deurloo & Musterd 1998: 392–393; Aalbers & Deurloo 2003: 201–202). Jotta ryhmän alueellisesta keskittymästä olisi mielekästä puhua, on alueella myös asuttava riittävän paljon kyseiseen ryhmään kuuluvia henkilöitä. Hollantilaismaantieteilijöiden käytäntöä soveltaen asetan rajan yhteen prosenttiin (ks. Musterd & de Vos 2007: 339–340). Kieliryhmien alueelliseksi keskittymiksi määrittävät aineistossani siis ne pienalueet, joilla tarkasteltavan ryhmän osuus nousee yli kahden keskihajonnan

verran seudun keskitasoa korkeammaksi, ja joilla asuu vähintään prosentti kyseisen ryhmän väestöstä pääkaupunkiseudulla (taulukko 5). Kutsun tämänkaltaisia yliedustusalueita kieliryhmien *alueellisiksi keskittymiksi*.

Tutkimuskirjallisuudessa maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen alueellisia keskittymiä kutsutaan usein keskittymien koosta ja tiiviydestä riippuen etnisiksi keskittymiksi eli enklaaveiksi tai ghettoiksi (ks. esim. Philpott 1978: 115–145; Aalbers & Deurloo 2003: 201–202; Poulsen ym. 2001: 2074–2076; Johnston ym. 2007: 718–719; Bråmås 2008: 105). Yksiselitteisiin, yleisesti hyväksytyihin määritelmiin etnisten enklaavien ja ghettojen rajoista ei ole päästy. Useimmiten etnisisi enklaaveiksi kutsutaan kaupunginosia, joihin jokin tietty etninen vähemmistö on selvästi keskittynyt ja joissa heidän osuutensa nousee kohtuullisen korkeaksi – esimerkiksi 20–40 prosenttiin alueen asukkaista tai tätäkin korkeammalle (ks. esim. Peach 1996b: 217, 231; Poulsen ym. 2001: 2074–2076; Johnston ym. 2002: 595–597;

■ Taulukko 5. Maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisten keskittymien luokittelurajat kieliryhmittäin, 1.1.2009. Kauniainen ei ole mukana tarkastelussa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kieliryhmä	Pääkaupunkiseudun keskiarvo ¹ %	Kahden keskihajonnan raja %	1 % ryhmään kuuluvista asukkaista N
Länsi-Euroopan kielet	1,38	2,95	137
Itä-Euroopan kielet	0,64	1,83	64
Baltian kielet	1,08	2,74	107
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ²	2,00	5,49	199
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	1,01	2,82	101
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	1,01	3,68	100
Aasian kielet ³	1,37	3,63	135

¹ Keskiarvo ja keskihajonta on laskettu ns. asuntoväestöstä.

² poislukien Baltian maiden kielet

³ poislukien Lähi-idän kielet

Bolt ym. 2008: 1375).²⁴ Hollantilaismaantieteilijät Manuel Aalbers ja Rinus Deurloo (2003: 202) erottelevat kahdentyyppisiä enklaaveja. Asuinalueita, joilla jonkin etnisen ryhmän osuus nousee 50–80 prosenttiin asukkaista, he kutsuvat etnisten vähemmistöjen enemmistöenklaaveiksi (*majority ethnic neighbourhoods*). Vähemmistöenklaaveiksi (*minority ethnic neighbourhoods*) he puolestaan nimittävät alueita, joilla jokin etnisistä vähemmistöistä on suurimpana asukasryhmänä, mutta ei muodosta enemmistöä alueen asukkaista.

Ghetoista puhuttaessa tarkoitetaan etnisiä enklaaveja voimakkaampia keskittymiä. Alue määritellään ghetoksi yleensä siinä tapauksessa, jos jokin vähemmis-

töryhmistä muodostaa suurimman osan alueen väestöstä – useimmiten vähintään 80 prosenttia – ja on samalla voimakkaan keskittynyt kyseiselle asuinalueelle (ks. esim. Philpott 1978: 115–130; Peach 1996b: 216–217, 2005b: 38, 45; Hiebert 2000c; Poulsen ym. 2001: 2074–2076; Aalbers & Deurloo 2002: 202; Johnston ym. 2002: 595–597). Tämän lisäksi tärkeimpänä etnisten enklaavien ja ghettojen erona pidetään yleensä sitä, ovatko keskittymät vapaaehtoisia vai rakenteellisten rajoitteiden ja syrjinnän tuottamia (esim. Philpott 1978: 115–145; Hiebert 2000c; Marcuse 2005: 16–22; Peach 2005b; Qadeer 2005). Enklaavit nähdään usein vähemmistöryhmien omaehtoisen keskittymisen tuloksena. Ghettoja sen sijaan pidetään rakenteellisten rajoitteiden tai syrjinnän aiheuttamina huono-osaisimpien vähemmistöryhmien asumiskeskittyminä, joissa asumiseen liitetään lukuisia kielteisiä seurauksia (esim. Wacquant & Wilson 1989; Massey & Denton 1993: 115–

24 Osa tutkijoista käyttää etnisen enklaavin käsitettä myös eräänlaisena yleiskäsitteenä viittaamaan etnisten vähemmistöjen alueellisiin keskittymiin yleisesti määrittelemättä käsitettä sen tarkemmin (ks. esim. Skifter Andersen 2010). Tämänkaltaisissa tutkimuksissa jo muutamien kymmenien samaan etniseen ryhmään kuuluvien muodostamasta keskittymästä saatetaan puhua etnisinä enklaavina.

185; Hiebert 2000c; Marcuse 2005: 16–22; Peach 2005b).

Maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisten keskittymien määrittelyyn valitsemani tapa on edellä kuvattuja tutkimuskirjallisuudessa käytettyjä määrittelyjä väljempi. Tällä valinnalla olen pyrkinyt mahdollisimman aineistolähtöiseen, paikallisten keskittymien tason huomioivaan tarkasteluun. Jos seudulta on löydettävissä kieliryhmien alueellisia keskittymiä, nousevat ne valitsemallani määrittelytavalla todennäköisesti esille. Alueellisten keskittymien olemassaolon selvittämisen lisäksi tarkastelen keskittymien asukasrakennetta analysoidakseni, ovatko keskittymät yksittäisten ryhmien eksklusiivisia alueita vai pikemminkin monien maahanmuuttajataustaisten ryhmien jakamia yhteisiä asuinalueita. Samalla tarkastelen löytyykö pääkaupunkiseudulta tutkimuskirjallisuudessa määriteltyjen enklavien kaltaisia keskittymiä tai yksinomaan huono-osaisimpien maahanmuuttajataustaisten kotitalouksien asuttamia alueellisia keskittymiä.

3.3.1.2. Segregaatioindeksit ja paikkatietomenetelmät eriytymisen tason ja alueellisen rakenteen kuvaamisen menetelminä

Asuinalueiden etnisen eriytymisen rakennetta määrittävän aluetyypologian sekä maahanmuuttajataustaisten ryhmien omien alueellisten keskittymien tarkastelun lisäksi selvitän pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnisen eriytymisen tasoa ja ominaisuuksia erilaisten segregaatioindeksien ja paikkatietomenetelmien avulla. Tutkimuskirjallisuus tarjoaa lukuisia eri-

laisia asuinalueiden etnisen eriytymisen mittaamiseen kehitettyjä indeksejä, joiden keskinäisestä paremmuudesta on käyty kiivasta keskustelua (esim. Jahn ym. 1947; Williams 1948; Cowgill & Cowgill 1951; Bell 1954; Duncan & Duncan 1955; Tauber & Tauber 1976; Lieberman 1981; White 1983; Massey & Denton 1988; Peach 1996b, 2009; Voas & Williamson 2000; Poulsen ym. 2001; Dawkins 2004; Gorard 2009; Johnston & Jones 2010).

Erialaisten indeksien keskeisin ero piilee siinä, miten ne määrittelevät asuinalueiden etnisen eriytymisen. Yhdysvaltalaiset sosiologit Douglas Massey ja Nancy Denton (1988) osoittivat 1980-luvun lopussa paljon huomiota saaneessa artikkelissaan erilaisten mittaustapojen tarkastelevan etnisen eriytymisen rakennetta eri näkökulmista. Kahdenkymmenen yleisimmän asuinalueiden etnistä eriytymistä mittaavan segregaatioindeksin ominaisuuksia verrattuaan he totesivat indeksien jäsenyvän viideksi toisistaan erilliseksi ulottuvuudeksi, jotka kuvaavat alueellisen eriytymisen eri puolia. Mikään yksittäinen indeksi ei onnistu kuvaamaan näitä viittä ulottuvuutta samanaikaisesti (em.; ks. myös Duncan & Duncan 1955: 215–217; Peach 2009: 1382).

Masseyn ja Dentonin (1988) mukaan etnisen eriytymisen ulottuvuuksia ovat tarkasteltavien ryhmien alueellisen jakauman keskinäinen tasaisuus tai samankaltaisuus (*evenness*), toisille ryhmille altistuminen tai eristyneisyys (*exposure* ja *isolation*), alueellisen sijoittumisen keskittyneisyys (*concentration*), ryhmän alueellisen sijoittumisen keskustahakuisuus (*centralization*) ja ryhmän asuttamien asuinalueiden ryvästyminen (*clustering*).

Asuinalueiden etninen eriytyminen voi kehittyä näillä ulottuvuuksilla eri suuntiin. Eri ulottuvuuksia mittaavien indeksien arvot eivät siten ole välttämättä toisistaan riippuvaisia (Massey & Denton 1988; Simpson 2007: 409).

Hyödynnän tutkimuksessani Massey'n ja Dentonin (1998) kuvaamia asuinalueiden etnisen eriytymisen ulottuvuuksia tarkastelllessani kantaväestön ja eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen eriytymisen kehitystä. Analysoin kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien eriytymistä toisistaan erilaisuusindeksien sekä eristyneisyys- ja kohtaamisindeksien avulla.²⁵ Nämä kolme indeksiä ovat Massey'n ja Dentonin ehdottamista mittareista yleisimmin käytettyjä ja mittaavat heidän kuvaamistaan asuinalueiden eriytymisen ulottuvuuksista kahta ensimmäistä, ryhmien alueellisen jakauman tasaisuutta ja kohtaamisalttiutta.

Erilaisuusindeksi (*D*, *index of dissimilarity*) vertaa kahden ryhmän alueellista jakaumaa toisiinsa. Se kertoo, kuinka suuren osan jommankumman ryhmän jäsenistä tulisi sijoittua toisaalle, jotta ryhmien alueellinen jakauma olisi tasainen (Duncan & Duncan 1955: 211; Massey & Denton 1988: 284; Peach 1996b: 218). Indeksi saa arvoja 0–1 välillä. Nolla kuvastaa tilan

25 Sosiologi Timo Kauppinen (1998) tarkasteli Pro Gradu -tutkielmassaan Massey'n ja Dentonin esittämien viiden indikaattorin soveltuvuutta pääkaupunkiseudun etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen kuvaamiseen 1990-luvun lopussa (ks. myös Kauppinen 2000, 2002). Kauppisen mukaan etnisten ryhmien alueellista jakaumaa vertaava erilaisuusindeksi ja keskustahakuisuutta osoittava indeksi riittivät silloisessa tilanteessa kuvaamaan asuinalueiden etnisen eriytymisen rakennetta pääkaupunkiseudulla. Muut mittarit eivät tuottaneet mielekkäitä tuloksia tai niiden laskeminen oli ylipäätään mahdotonta maahanmuuttajien pienestä määrästä johtuen (em.).

ta, jossa molemmat ryhmät ovat sijoittuneet keskenään täysin tasaisesti kaupunkien asuinalueille. Arvo yksi kuvaa äärimmäistä eriytymistä, jolloin ryhmät eivät jaa yhtään asuinalueita keskenään. Molemmat ääripäät (0 ja 1) ovat pitkälti teoreettisia ja erittäin harvinaisia todellisessa kaupunkirakenteessa.

Erilaisuusindeksille on useita hieman toisistaan poikkeavia laskukaavoja. Käytän tutkimuksessani sosiologien Otis Dudley Duncanin ja Beverly Duncanin (1955: 211) esittämää laskutapaa, joka vertaa kahden toisistaan erillisen ryhmän alueellista jakaumaa (ks. myös esim. Massey & Denton 1987: 805–806; Odgen 2000: 380; Simpson 2007: 408; Cutler ym. 2008: 763; Johnston & Jones 2010: 1264–1265). Indeksien kaava on:

$$D = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \left| \frac{x_i}{X} - \frac{y_i}{Y} \right| \quad (1),$$

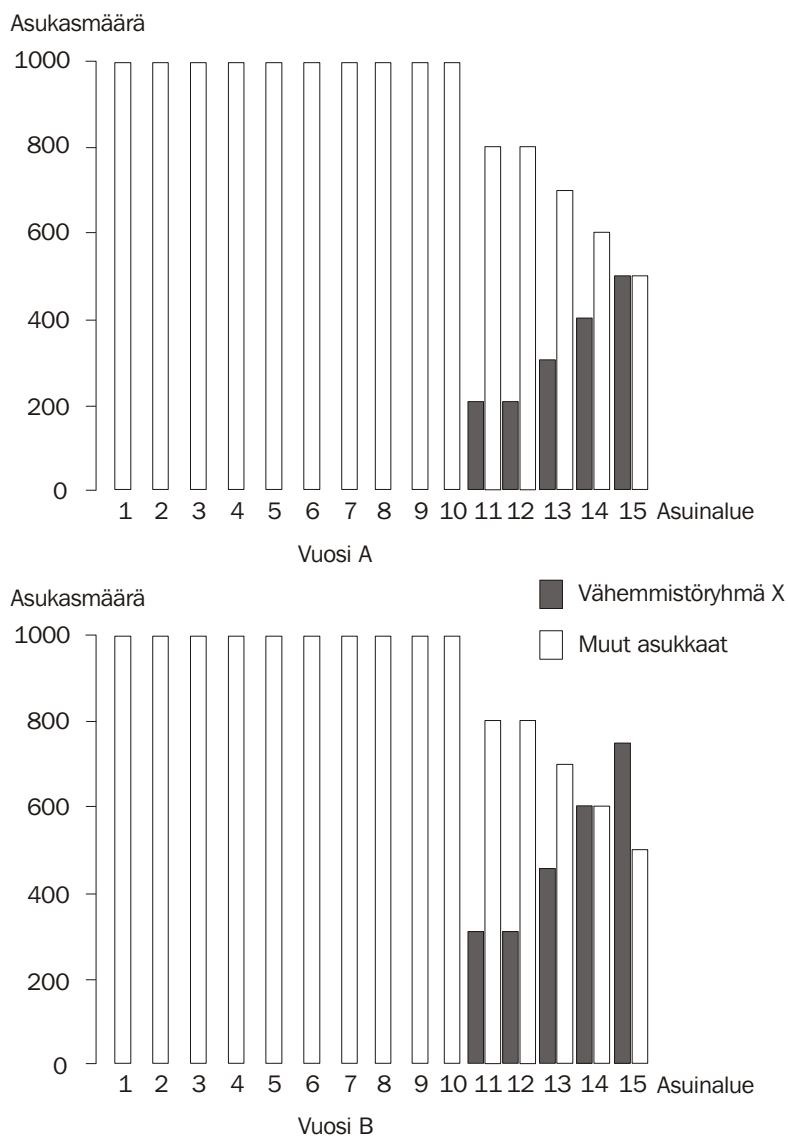
jossa x_i on alueella i asuvan ryhmän X määrä ja X on ryhmän kokonaismäärä tarkasteltavalla kaupunkiseudulla. Vastaavasti y_i on ryhmän Y määrä alueella i ja Y ryhmän kokonaismäärä kaupunkiseudulla. Indeksi siis vertaa ryhmien X ja Y alueellisten osuuksien erotusta kullakin alueella. Toisinaan indeksi kerrotaan sadalla, jolloin sen saamat arvot voidaan tulkita suoraan prosenteiksi vaihdellen 0–100 välillä. Erilaisuusindeksi on luonteeltaan symmetrinen. Ryhmän X alueellisen jakauman eriytymisen aste ryhmästä Y on sama kuin ryhmän Y alueellisen jakauman eriytyminen ryhmästä X .

Erilaisuusindeksi on väestörakenteen muutoksista riippumaton indeksi. Sen arvo ei muutu, vaikka tarkasteltavien ryhmien määrät joillakin alueilla muuttuisivat, mi-

käli ryhmien alueellinen jakauma pysyy entisellään. Isobritannialainen väestömaantieteilijä Ludi Simpson (2004: 666–667; ks. myös Lieberon 1981: 63) antaa tämänkaltaisesta kehityksestä hyvän esimerkin kuvattessaan kuvitteellisen kaupungin väestöra-

kenteen muutosta viidellätoista asuinalueella (kuva 9). Hän asettaa lähtökohdaksi hypoteettisen tilanteen, jossa jokin tarkasteltava vähemmistöryhmä X asuttaa viittä kaupungin viidestätoista asuinalueesta vuonna A. Ryhmän jäseniä ei asu muilla

Kuva 9. Esimerkki tilanteesta, jossa vähemmistöryhmän määrä kasvaa 50 % kullakin heidän asuttamallaan asuinalueella, mutta ryhmän alueellinen jakauma ei muutu (Simpson 2004: 667 mukaillen).

asuinalueilla. Vuoteen B mennessä heidän osuutensa kasvaa samoilla alueilla 50 prosentilla kussakin. Muiden väestöryhmien määrissä ei tapahdu muutosta. Tarkasteltavan vähemmistöryhmän absoluuttinen määrä on siten kasvanut kyseisillä viidellä alueella huomattavasti. Tämä näkyy myös ryhmän osuuden kasvamisena kyseisillä alueilla. Muutos ei kuitenkaan näy erilaisuusindeksissä, sillä ryhmän alueellinen jakauma koko seudulla ei ole muuttunut. He asuvat edelleen yksinomaan kyseisten viiden asuinalueen alueella samassa suhteessa kuin lähtötilanteessa. Molemmissa tapauksissa erilaisuusindeksi saa arvon 0,75 (Simpson 2004: 666).

Eristyneisyysindeksi (*index of isolation*) ja sen vastakohta kohtaamisindeksi (*index of exposure*) havaitsevat Simpsonin esimerkin kuvaaman muutoksen alueiden väestörakenteessa. Ne kuvaavat ryhmien välisen kohtaamisen keskimääräistä todennäköisyyttä. Indeksien nykyisen muodon kehittänyt yhdysvaltalainen sosiologi Stanley Lieberson (1981: 67; indeksin aikaisemmista versioista ks. esim. Bell 1954) kuvaa kohtaamisindeksin mittaavan todennäköisyyttä, jolla satunnaisesti joltakin kaupungin asuinalueelta valitun ryhmään X kuuluvan henkilön jälkeen samalta asuinalueelta satunnaisesti valittu henkilö kuuluu ryhmään Y (${}_xP_y$). Kohtaamisindeksi kuvaa toisin sanoen todennäköisyyttä, jolla tarkastelevat ryhmät asuvat samoilla asuinalueilla. Kohtaamisindeksin kaava on:

$${}_xP_y = \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{X} \right) \left(\frac{y_i}{k_i} \right) \quad (2),$$

jossa x_i on ryhmän X määrä alueella i, X on ryhmän kokonaismäärä tarkasteltaval-

la kaupunkiseudulla, y_i on ryhmän Y määrä alueella i ja k_i on alueella i asuvan väestön kokonaismäärä. Kohtaamisindeksi on luonteeltaan epäsymmetrinen. Ryhmän X keskimääräinen todennäköisyys kohdata ryhmään Y kuuluva henkilö (${}_xP_y$) asuinalueellaan on yhtä suuri kuin ryhmän Y todennäköisyys kohdata ryhmään X kuuluva henkilö (${}_yP_x$) vain silloin kun molemmat ryhmät ovat yhtä suuria ($X=Y$). Pienemmän ryhmän todennäköisyys kohdata suurempaan ryhmään kuuluvia jäseniä on aina suurempi kuin toisin päin.

Eristyneisyysindeksi on kohtaamisindeksin kaltainen, mutta se mittaa todennäköisyyttä, jolla kaksi satunnaisesti samalta asuinalueelta valittua henkilöä kuuluvat keskenään samaan ryhmään (${}_xP_x$). Toisin sanoen eristyneisyysindeksi kertoo, millä todennäköisyydellä jokin tarkasteltava ryhmä kohtaa asuinalueellaan ainoastaan samaan ryhmään kuuluvia naapureita (Lieberson 1981: 66–67; Massey & Denton 1988: 287–288; Simpson 2007: 408–409). Eristyneisyysindeksin kaava on:

$${}_xP_x = \sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{X} \right) \left(\frac{x_i}{k_i} \right) \quad (3),$$

jossa x_i on ryhmän X määrä alueella i, X on ryhmän kokonaismäärä tarkasteltavalta kaupunkiseudulla ja k_i on alueella i asuvan väestön kokonaismäärä. Laskennallisesti eristyneisyysindeksi mittaa kyseisen väestöryhmän keskimääräistä painotettua osuutta asuinalueilla (Lieberson 1981: 67; Cutler ym. 1999: 458–459; Simpson 2007: 309; Peach 2009: 1384).

Eristyneisyysindeksin saamat arvot riippuvat tarkasteltavan ryhmän koosta vaihdellen $X/K-1$ välillä. Indeksien ylin arvo yksi kuvaa tilannetta, jossa tarkastel-

tava ryhmä on sijoittunut täysin eristykseen muista ryhmistä, eikä jaa asuinaluetta minkään muun ryhmän kanssa. Indeksien alin arvo X/K on ryhmän X osuus tarkasteltavan kaupungin kokonaisväestöstä K. Mitä suurempi ryhmä on kooltaan, sitä todennäköisemmin sen jäsenet kohtaavat oman ryhmänsä jäseniä asuinalueillaan. Vastaavasti mitä pienempi ryhmä on kooltaan, sitä todennäköisemmin sen jäsenet kohtaavat valtaväestöön kuuluvia tai muiden ryhmien jäseniä asuinalueillaan (ks. esim. Cutler ym. 1999: 458–459).

Indeksien arvojen riippuvuus ryhmän koosta hankaloittaa ryhmien eristyneisyyden vertaamista ja etenkin eristyneisyyden tasossa tapahtuneiden muutosten havainnoimista, mikäli ryhmien koko kasvaa merkittävästi tarkastelujakson aikana. Ryhmän koon kasvaessa heidän todennäköisyytensä kohdata asuinalueellaan muita samaan ryhmään kuuluvia asukkaita kasvaa. Väestöryhmien koon aiheuttaman vaikutuksen poistamiseksi eristyneisyysindeksi voidaan standardisoida (ks. esim. Cutler ym. 1999: 458–459, 2008: 480; Simpson 2007: 409; Johnson & Jones 2010: 1267–1268). Jos standardoitu indeksi kasvaa tarkastelujakson aikana, osoittaa se eriytymisen lisääntyneen väestörakenteen muutoksista irrallisena kehityksenä. Käytän eristyneisyysindeksin standardoimiseen Simpsonin (2007: 409; ks. myös Bell 1954: 359; Massey & Denton 1987: 806; Johnson & Jones 2010: 1267–1268) käyttämää laskukaavaa:

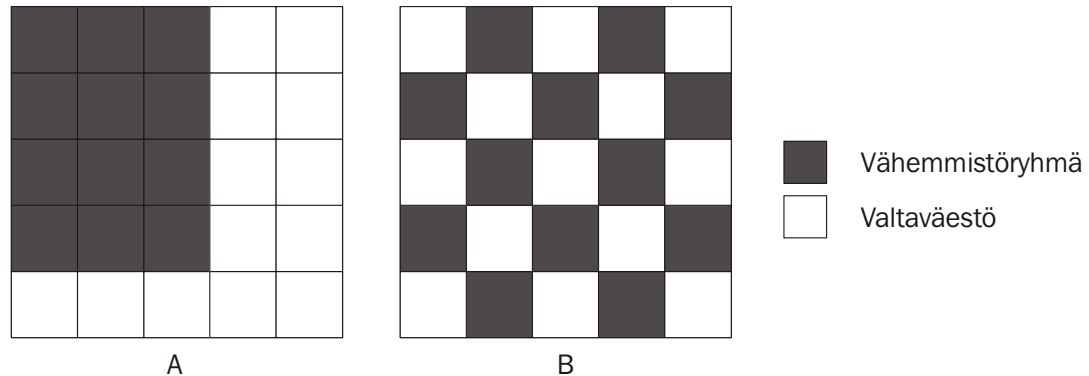
$$M_x P_x = \frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{X}\right) \left(\frac{x_i}{k_i}\right) - \frac{X}{K}}{1 - \frac{X}{K}} \quad (4),$$

jossa eristyneisyysindeksistä vähennetään ryhmän X osuus koko kaupungin väestöstä $K (X/K)$. Tämä kertoo, kuinka paljon eristyneemmin tarkasteltava ryhmä X asuu suhteessa tilanteeseen, jossa he olisivat sijoittuneet kullekin asuinalueelle samassa suhteessa kuin kaupungissa keskimäärin (Liebersohn 1981: 68; Johnson & Jones 2010: 1268). Tämän jälkeen arvo jaetaan muiden väestöryhmien osuudella kaupungin kokonaisväestöstä $(1 - \frac{X}{K})$, jotta indeksin riippuvaisuus tarkasteltavan ryhmän koosta poistuisi (Simpson 2007: 409).

Erilaisuus-, eristyneisyys- ja kohtaamisindeksien etuna on niiden helppo tulkittavuus. Kaikkien kolmen indeksien selvä heikkous on kuitenkin siinä, etteivät ne huomioi asuinalueiden eriytymisen *alueellista* rakennetta. Indeksejä kutsutaan tästä syystä a-spatiaalisiksi. Niiden tuottamat arvot ovat suoraan yhteydessä väestötilastoinnissa käytettävien hallinnollisten aluejakojen rajoihin ja tarkkuuteen, eivätkä ne huomioi tarkasteltavien asuinalueiden sijaintia kaupunkirakenteessa (ks. tarkemmin luku 3.2.2.). Esimerkiksi kuvan 10 kaltaisessa tilanteessa asuinalueiden etninen eriytyminen näyttäytyy erilaisuus-, eristyneisyys- ja kohtaamisindekseillä mitaten yhtä suurena, vaikka eriytymisen alueellisessa rakenteessa on merkittävä ero. A-spatiaalisuuden korjaamiseksi indekseille on kehitetty erilaisia asuinalueiden maantieteellisen sijainnin ja tutkittavan kaupunkiseudun alueellisen rakenteen huomioivia vaihtoehtoja (ks. esim. White 1983; Dawkins 2004).

Tarkastelen asuinalueiden etnisen eriytymisen *alueellista* rakennetta tutkimuksessani erilaisiin vaihtoehtoihin indekseihin nojautumisen sijaan graafisten kuvi-

Kuva 10. Esimerkki kahden kuvitteellisen kaupungin alueellisesta rakenteesta. Harmaat ruudut kuvaavat vähemmistöryhmän asuinalueita ja valkoiset ruudut valtaväestön asuinalueita. Molemmissa tapauksissa vähemmistöryhmä ja valtaväestö asuvat samassa suhteessa omilla eksklusiivisilla alueillaan, mutta ryhmien alueellisessa sijoittumisessa on selkeä ero. Erilaisuus-, eristyneisyys- ja kohtaamisindeksit tuottavat saman tuloksen molemmissa tapauksissa (Dawkinsia 2004: 834 mukaillen; ks. myös Andersson & Fransson 2008: 106).

oiden ja paikkatietomenetelmien avulla, joiden mahdollistamat visuaaliset esittämismuodot tuovat eriytymisen alueelliset piirteet matemaattisia indeksejä selkeämmin esille. Hyödynnän näitä esittämistapoja myös Massey'n ja Dentonin (1988) tunnistamien eriytymisen kolmen muun ulottuvuuden – keskittymisen, ryvästymisen ja keskustahakuisuuden – tarkastelussa.²⁶

²⁶ Segregaatioindeksien herkyys käytetylle alueta-
solle ja tarkasteltavien ryhmien koolle (ks. esim.
Cowgill & Cowgill 1951 825–827; Duncan & Dun-
can 1955: 215–217; Cortese ym. 1976 ; White 1983:
1009–1011; Simpson 2007: 421–422; ks. myös luku
3.2.2) puoltaa monipuolisten menetelmien käyttöä
yksinomaan matemaattisiin indekseihin nojautu-
misen sijaan. Tämän lisäksi osa indekseistä ei ole
pääkaupunkiseudun tilanteessa ylipäättään mielek-
kää. Esimerkiksi keskustahakuisuuden indeksi on
kehitetty pohjoisamerikkalaisten kaupunkien olo-
suhteisiin, joissa kaupunkien keskustoja ympäröivät
asuinalueet ovat tyypillisesti köyhimpien vähemmis-
töryhmien asuinalueita. Helsingin kantakaupungin
asuinalueet, joita voidaan pitää pääkaupunkiseudun
ydinkeskustana, ovat sen sijaan arvostettuja ja veto-
voimaisia. Indeksi mittaisi pääkaupunkiseudulla siten
hyvin eri asiaa.

3.3.2. Menetelmät asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottavien muuttovirtojen analysoimiseksi

Tarkastelen asuinalueiden etniseen eriy-
tymiseen vaikuttaneita väestörakenteen
muutoksia muodostamani asuinalue-ty-
pologian pohjalta sekä kokonaisnettomuut-
tojen alueellista suuntautumista, vuosit-
taisia muuttaneisuuksia ja luonnollisen
väestönkasvun alueellisia eroja analysoi-
dessani. Kokonaisuuttovirtojen ja alu-
eiden välisen nettomuuton suuntautu-
misen tarkastelussa sovellan ruotsalaisen
maantieteilijän Åsa Bråmån (2008) käyttä-
mää menetelmää, jossa kaupunkiseudun
sisäisten nettomuuttovirtojen suuntautu-
mista tarkastellaan aluetyyppien välillä
kunkin väestöryhmän osalta erikseen (ks.
luku 6.1.3.). Nettomuutolla tarkoitetaan
alueille muuttaneiden ja niiltä pois lähte-
neiden erotusta, joka kertoo menettävät-
kö alueet asukkaita muuttotappiona, vai

kasvatko ne muuttovoiton seurauksena. Aluetyyppien välisten nettomuuttovirtojen tarkastelu paljastaa, mitkä aluetyypit menettävät asukkaita pääkaupunkiseudun sisäisen nettomuuton nollasummapelissä, ja mihin näiltä alueilta muuttaneet ovat pääsääntöisesti suunnanneet.

Visualisoin seudun sisäisen muuttoliikkeen dynamiikkaa ja seudulle suoraan ulkomailta tai muualta Suomesta suuntautuneen muuton alueellista jakautumista Bråmån (2008: 113–114) analyysin tapaan kuvilla (ks. kuva 11), joissa kuvaan kunkin kieliryhmän nettomuuttovirtojen volyymin ja suuntautumista aluetyypeittäin (ks. luvut 6.1.3.1.–6.1.3.5.). Nettomuuttovirtojen suuntaa osoittavien nuolten paksuus on kuvissa suhteutettu kunkin tarkasteltavan ryhmän kokoon pääkaupunkiseudulla vuonna 2000, jotta muuttovirtojen volyymin aluetyyppien välillä on vertailtavissa. Nuolen paksuus on siis sitä suurempi, mitä suuremmasta muuttajien määrästä on kyse kyseisen ryhmän kohdalla. Aluetyypejä kuvaavien neliöiden koko on puolestaan skaalattu siten, että ne kuvaavat tarkasteltavan ryhmän jakautumista aluetyypeihin vuonna 2000. Mitä suurempi neliö, sitä suurempi osuus tarkasteltavasta ryhmästä asui kyseisen aluetyypin pienalueilla vuonna 2000. Absoluuttisesti hyvin pieniksi jääviä nettomuuttovirtoja (nettomuutto < 50) kuvaavat nuolet on merkitty harmaiksi, jotta ne erottuisivat volyymitaan muista nettomuuttovirroista. Nettomuuton suuntautumista visualisoivien kuvien lisäksi hyödynnän paikkatietomenetelmien mahdollistamia visualisointeja muuttoliikkeen alueellisen rakenteen kuvaamisessa.

Asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttaneiden kehityskulkujen tarkas-

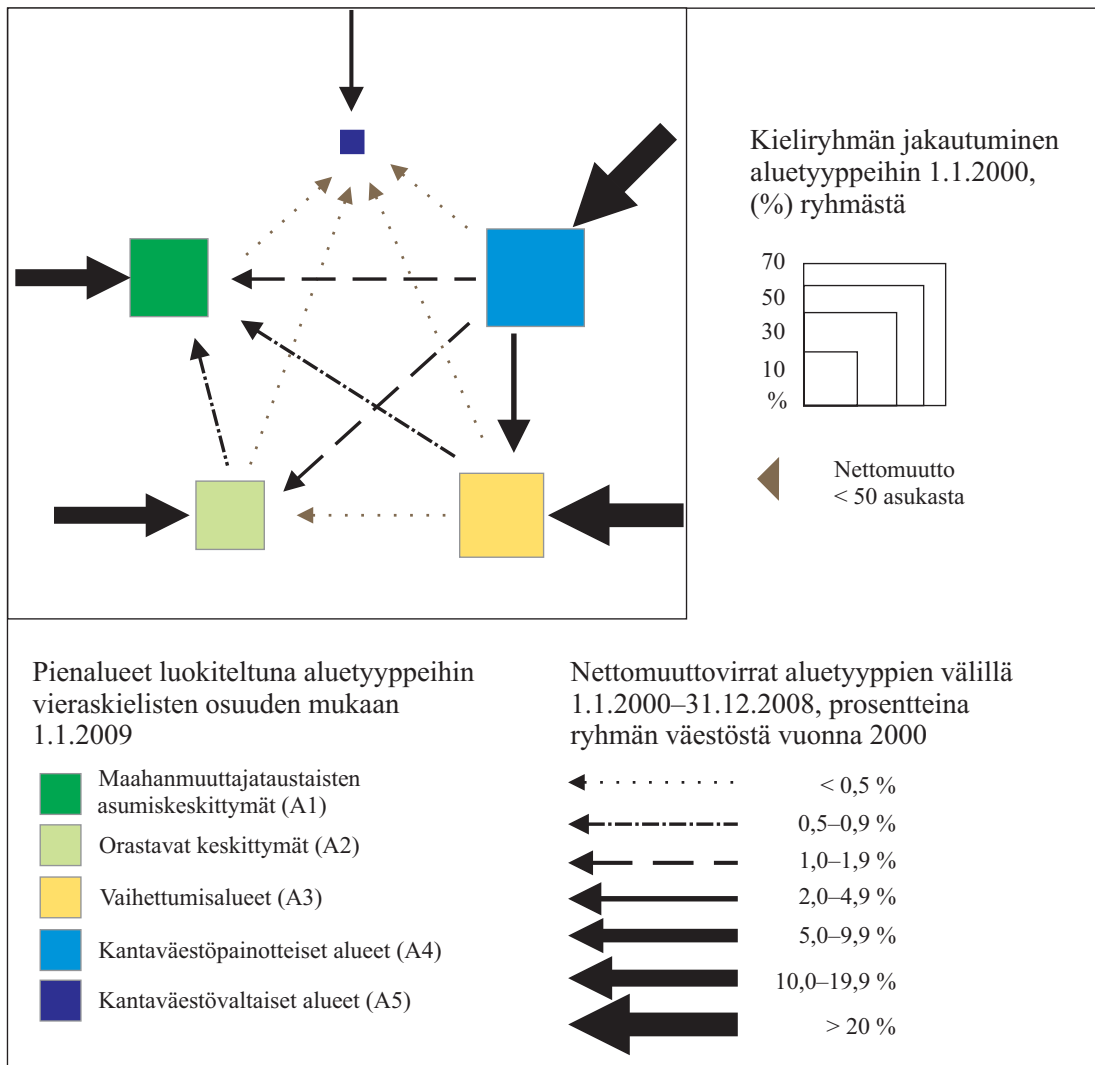
telemiseksi analysoin myös aluetyyppi- en vuosittaisten muuttovirtojen kehitystä tulo- ja lähtömuuton suhdetta kuvaavien yleisten ja ikäryhmittäisten indeksien sekä muuttaneisuuslukujen avulla. Vuosittainen tarkastelu mahdollistaa muuttoliikkeen suuntautumisessa tapahtuneiden muutosten havainnoimisen. Se paljastaa, onko seudulla näkyvissä merkkejä teoreettisten mallien mukaisesta kehityksestä, jossa kantaväestön muuttoalttius kiihtyi ja alueiden karttelu lisääntyisi – tai vastaavasti maahanmuuttajataustaisten muutto kohti asumiskeskittymiä voimistui – maahanmuuttajataustaisten osuuden kohotessa asuinalueilla (kuva 4).

Tulo- ja lähtömuuton suhdetta kuvaavat indeksit on laskettu jakamalla tulomuuttajien määrä lähtömuuttajilla, joka kertoo, kuinka monta prosenttia tulomuuttajat ovat lähtömuuttajien määrästä. Muuttaneisuusluvut on laskettu suhteuttamalla muuttaneiden määrät niin sanottuun riskiväestöön eli muutolle alttiina olleen väestön määrään (ks. esim. Rees ym. 2000: 208–209; Koskinen ym. 2007a: 23–24). Riskiväestö muodostuu tutkimuksessani kunkin vuonna tarkasteltavalla pienalueella tai aluetyypillä asuneiden asukkaiden keskiluvusta eli vuoden alun ja lopun väestömäärien keskiarvosta. Niin sanotut yleiset lähtö- ja tulomuuttaneisuusluvut (*crude migration rate*, CMR) on siten laskettu jakamalla tulo- ja lähtömuuttajien määrä alueen keskiluvulla. Esimerkiksi yleisen tulomuuttaneisuuden kohdalla:

$$CMR^{tulo} = \frac{M_{it}^{tulo}}{k_{it}} \times 100$$

(5),

Kuva 11. Aluetyyppien välisten ja niille seudun ulkopuolelta suunnanneiden nettomuuttovirtojen visualisointitapa luvussa 6.1.3. (Brämå 2008: 113–114 mukailten).

jossa M_{it}^{tulo} on tulomuuttajien määrä alueella i vuonna t ja k_{it} on saman alueen keskiväkiluku vuonna t . Väestötieteen yleisestä käytännöstä poiketen (ks. esim. Koskinen ym. 2007a: 33) olen kertonut muuttaneisuusluvut sadalla tuhannen si-

jaan, jolloin luku on tulkittavissa prosentteina. Yleiset muuttaneisuusluvut kertovat, kuinka suuri osuus jollakin alueella vuonna t asuneista on muuttanut kyseisen vuoden kuluessa alueelta pois (lähtömuuttaneisuus), tai vastaavasti kuinka

suuri osuus alueella asuvista on muuttanut alueelle saman vuoden aikana (tulomuuttaneisuus).

Koska muuttoalttius on tunnetusti yhteydessä tarkasteltavan väestön ikärakenteeseen (Koskinen ym. 2007a: 36–39), olen laskenut kantaväestön ja vieraskielisten lähtö- ja tulomuuttaneisuudelle myös ikävakioidut muuttaneisuusluvut (*age specific migration rate*, ASMR). Maahanmuuttajataustainen väestö on ikärakenteeltaan kantaväestöä nuorempaa, mikä voi heijastua heidän muuttoalttiuteensa aluetyyppien välillä. Ikävakioidut muuttaneisuusluku kertoo, miten tarkasteltavat väestöryhmät olisivat muuttaneet aluetyypeillä, jos molempien ikärakenne olisi samankaltainen. Ikävakiointimenetelmänä olen käyttänyt suoraa ikävakiointia (ks. Koskinen ym. 2007a: 36–38), jossa ikäryhmittäisten tulo- ja lähtömuuttaneisuuslukujen painotettu keskiarvo lasketaan käyttäen painona ikäryhmien osuutta vakioväestöstä (ikäryhmien määrittelystä ks. luku 3.2.). Esimerkiksi ikävakioidut tulomuuttaneisuus lasketaan seuraavasti:

$$ASMR^{tulo} = CMR_{0-6}^{tulo} \times X_{0-6} + \dots + CMR_{65-}^{tulo} \times X_{65-} \quad (6),$$

jossa CMR_{0-6}^{tulo} on 0–6-vuotiaiden yleinen tulomuuttaneisuusluku, CMR_{65-}^{tulo} 65-vuotiaiden tai sitä vanhempien yleinen tulomuuttaneisuusluku, X_{0-6} on 0–6-vuotiaiden osuus vakioväestöstä ja X_{65-} on 65-vuotiaiden tai sitä vanhempien osuus vakioväestöstä. Vakioväestönä olen käyttänyt Helsingin, Espoon ja Vantaan yhteenlasketun väestön ikärakennetta tutkimusaineistossani vuonna 2000.

Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten tulo- ja lähtömuuttaneisuudes-

sa eri aluetyypeillä havaittavien erojen tarkastelujen tukena hyödynnän Mann-Whitney U-testiä ja Kruskal-Wallis epäparametristä varianssianalyysia ja siihen liittyviä monivertailutestejä²⁷ (ks. esim. Black 1999: 590–595). Vaikka muuttovirta-aineisto on kokonaisotos asuinalueiden välisistä muuttovirroista, eikä sinällään sisällä otokseen liittyvää epävarmuutta, voidaan myös siinä satunnaisten tekijöiden ajatella vaikuttaneen havaintoihin (ks. esim. Rubin 1985; Hoem 2008: 439; vrt. Cowger 1984: 366). Testit tarjoavat siten lisätietoa aluetyyppien muuttaneisuusprosenttien ja graafisten visualisointien perusteella tehtävän päättelyn tueksi.

3.3.3. Menetelmät paikallisen toimintaympäristön piirteiden selvittämiseksi – asiantuntijahaastattelut ja politiikkadokumentit

Asuinalueiden etninen eriytyminen on vahvasti paikkaan ja aikaan sidoksissa oleva prosessi (kuva 3), jonka paikallisiin piirteisiin vaikuttavat olennaisesti esimerkiksi paikallisten asuntomarkkinoiden toimintaa ja alueellista rakennetta ohjaavat hallinnolliset käytännöt sekä taloudelliset suhdanteet. Paikallisen toimintaympäristön nyanssien ymmärtämiseksi haastattelin tutkimustani varten pääkaupunkiseudulla työskenteleviä asumisen asiantuntijoita. Haastattelujen tarkoituksena oli saada paikallista tietoa asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttavista pro-

27 Monivertailumenetelmänä on käytetty bonferroni-korjattua U-testiä, jossa p-arvo kerrotaan tehtyjen parivertailujen määrällä.

sesseista ja niiden seurauksista sekä kartoittaa kantaväestön ja maahanmuuttajien asumistoiiveisiin ja alueelliseen sijoittumiseen liittyviä erityispiirteitä asiantuntijoiden näkökulmasta. Haastattelut olivat jatkoa Pro Gradu -tutkielmassani tekemäleni analyysille, jossa kartoitin Helsingin asunto- ja kotouttamispolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä maahanmuuttajien asumisen ja alueellisen sijoittumisen suhteen (ks. Vilkkama 2006).

Haastattelin yhteensä 15 asiantuntijaa, joiden työtehtävät vaihtelivat johtotehtävistä asiakaspalvelutehtäviin ja ruohonjuuritason asukastyöhön asuinalueilla. Haastateltavat työskentelivät pääkaupunkiseudun kuntien asuntotoimessa tai sosiaalitoimen asumisneuvojina, kaksi haastateltavaa työskenteli kansalaisjärjestössä. Haastattelut toteutettiin vuosina 2007–2008, suurin osa tammi–helmikuussa 2007. Osan haastatteluista tein yhteistyössä kollegani Hanna Dhalmannin kanssa.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja ja teemahaastatteluja, joiden tarkka sisältö vaihteli haastateltavan työtehtävistä riippuen. Asuntotoimen työntekijöiden haastatteluissa osa teemoista käsitteli tarkemmin kuntien vuokra-asunnon jaossa noudatettavia hallinnollisia käytäntöjä ja tavoitteita. Sosiaalitoimen asuntoneuvojien ja järjestötyöntekijöiden haastatteluissa korostuivat asumiseen liittyvät erityishaasteet ja kokemukset asukkaiden yhteiselon sujuvuudesta asukasrakenteeltaan monietnisisillä asuinalueilla. Osa haastateltavista pyysi saada haastattelurungon etukäteen nähtäväkseen, jotta he voisivat varautua haastatteluiden teemoihin etukäteen. Muissa tapauksissa haastatteluisa edettiin mahdollisimman haastatelta-

valähtöisesti, jolloin haastateltavan oma kerronta määräsi haastattelun kulun ja käsiteltävien teemojen järjestyksen. Teemahaastattelujen etuna on mahdollisuus mukauttaa käsiteltäviä teemoja ja haastattelun kulkua haastateltavan asiantuntijuus ja oma aktiivisuus huomioiden (ks. Valentine 1997: 118–122; Hirsjärvi & Hurme 2010: 47–48).

Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluina haastateltavien työpajoilla. Suurin osa haastatteluista nauhoitettiin ja litteroitiin. Joidenkin haastateltavien kohdalla haastattelujen nauhoittaminen muutti haastattelun luonnetta haastateltavien varoessa sanomisiaan (ks. myös Virtanen & Vilkkama 2008: 135). Muutamassa haastattelussa nauhoituksesta päätettiin tästä syystä luopua jo etukäteen, jotta haastateltava voisi puhua vapautuneemmin (ks. myös Valentine 1997: 114, 122–123). Osa haastateltavista myös kieltäytyi haastattelun nauhoituksesta, jolloin haastattelun dokumentointi pohjautui haastatteluhetkellä ja heti sen jälkeen tekemiini muistiinpanoihin.

Asiantuntijahaastatteluiden lisäksi olen perehtynyt Helsingin, Espoon ja Vantaan virallisiin maahanmuuttajien asumiskysymyksiä ja asuinalueiden etnistä ja sosiaalista eriytymistä käsitteleviin politiikkaohjelmiin vuosilta 1990–2009. Tavoitteenani on ollut kartoittaa kaupunkien toimenpiteiden laajuutta ja tavoitteita sekä näissä tapahtuneita muutoksia. Tämän lisäksi olen osallistunut useisiin asuinalueiden etnistä eriytymistä ja maahanmuuttajien asumiskysymyksiä käsitteleviin keskustelutilaisuuksiin ja seminaareihin. Näissä tilaisuuksissa olen rakentanut ymmärrystäni asuinalueiden etniseen eriytymiseen

liitetyistä mielikuvista ja aiheen kimmoittamista mielipiteistä. Tilaisuuksissa olen myös keskustellut asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttavista prosesseista ja pääkaupunkiseudun kuntien virallisista etnistä eriytymistä koskevista tavoitteista eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Osassa seminaareista olen itse esiintynyt asiantuntijan roolissa, jolloin positioni tutkijana ja asiantuntijana on vaihdellut (ks. Hoggart ym. 2002: 223–233).

Haastattelut, politiikkadokumentteihin tutustuminen sekä erilaisissa seminaareissa ja työryhmissä käydyt keskustelut ovat

syventäneet ymmärrystäni pääkaupunkiseudun asuinalueiden etniseen eriytymiseen vaikuttaneista prosesseista ja eriytymisen paikallisista erityispiirteistä. Vaikka tutkimukseni tavoitteena ei ole pureutua tarkemmin pääkaupunkiseudun asunto- ja kotouttamispolitiikan käytäntöihin ja tavoitteisiin, auttavat tekemäni haastattelut ja lukuisat epäviralliset keskustelut jäsentämään, tulkitsemaan ja kontekstualisoimaan tilastoaineistoni osoittamia tuloksia asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteesta ja kehityksestä pääkaupunkiseudulla.

4. TUTKIMUSKOHTENA PÄÄKAUPUNKISEUTU

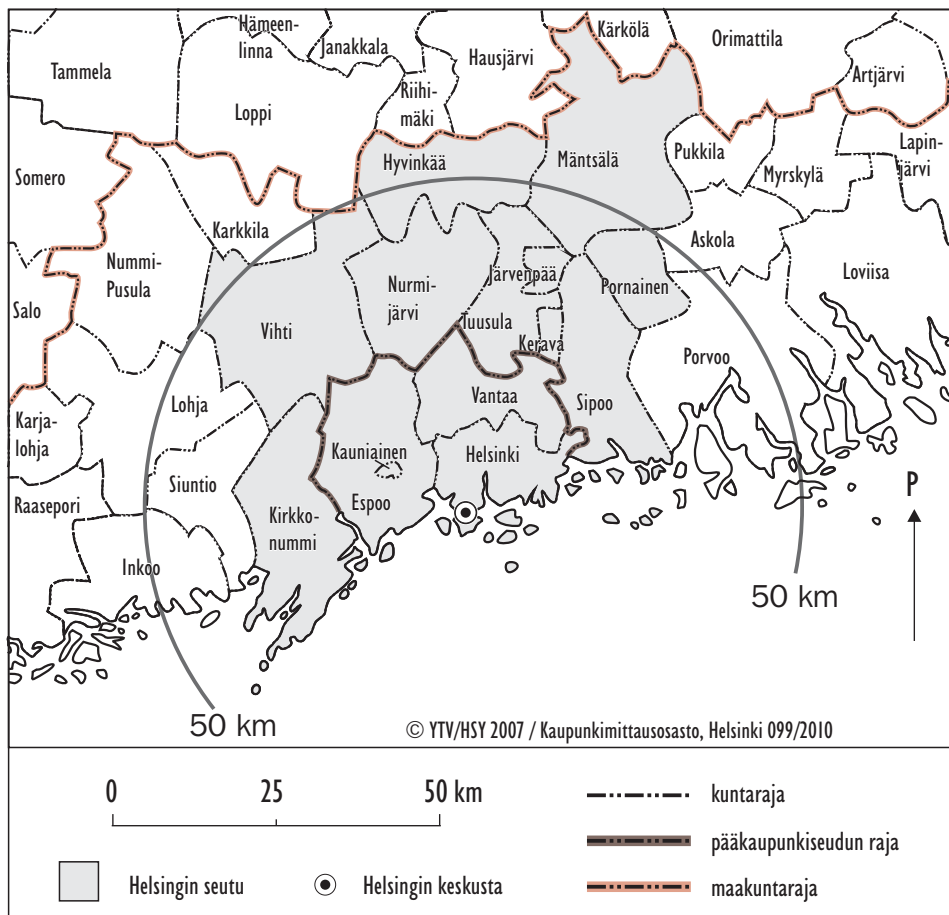
4.1. Pääkaupunkiseudun alueellisen eriytymisen yleisiä piirteitä

Pääkaupunkiseudulla asui vuoden 2011 alussa 1 045 000 asukasta eli noin viidesosa Suomen väestöstä. Yhdessä ympäröivien kehyskuntien kanssa (kuva 12) pääkaupunkiseudun kunnat muodostavat yhtenäisen työ- ja asuntomarkkina-alueen, jonka väestö ja talous ovat kasvaneet nopeasti viimeisten parin kymmenen vuoden aikana (Laakso & Kostianen 2007). 2000-luvulla talouskasvu on hieman hidastunut uuden taloudellisen taantuman myötä 1990-luvun laman jälkeiseen talouden nopeaan elpymiseen verrattuna. Eurooppalaisittain tarkasteltuna Helsingin seudun väestö, talous ja työvoiman kysyntä kasvavat kuitenkin edelleen keskimääräistä nopeammin (em.). Helsingin seutu onkin muun muassa asuntorakentamisen ja työpaikkakehityksen suhteen yksi Suomen nopeimmin kasvavista kaupunkiseuduista (Myrskylä 2006: 9–10, 113–117; Housing market... 2010). Seudun sisällä väestön ja vaurauden kasvu jakautuvat kuitenkin hieman eri tavoin. Esimerkiksi väestönkasvusta merkittävän osan muodostanut maahanmuutto suuntautuu Helsingin seudulla pääkaupunkiseudun kuntiin, erityisesti Helsinkiin sekä Espooseen ja Vantaalle (ks. tarkemmin seuraava luku 4.2.). Kantaväestön muuttoliikkeelle on

sen sijaan ollut tyypillistä muuton suuntautuminen pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin (Vaattovaara & Vuori 2000: 18–21; Helsingin väestö... 2009: 34–37; Kytö & Väliniemi 2009: 14–16). Pääkaupunkiseutu saa muuttovoittoa muualta Suomesta, mutta menettää väestöä muualle Helsingin seudulle (ks. tarkemmin luku 6.1.1.).

Väestönkasvun alueelliset erot ja 1990-luvun laman jälkeisen talouskasvun tuoma vaurastuminen ovat heijastuneet pääkaupunkiseudun alueelliseen ja sosiaaliseen eriytymiseen. Pääkaupunkiseutu – lähinnä Helsinki – oli jakautunut jyrkästi työväenluokan ja porvariston asuinalueisiin 1900-luvun alussa ja vielä toisen maailman sodan jälkeisinä vuosina (ks. esim. Waris 1932/1973; Sosiaalinen tasapaino... 1982: 13–14), Espoon ja Vantaan ollessa vielä tuolloin rakentamatonta maaseutua. Asunto- ja sosiaalipolitiikan sekä yleisen vaurastumisen ja koulutustason nousun myötä alueelliset erot kuitenkin tasoituivat Helsingissä 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla aina 1990-luvun alkuun asti (Lankinen 1997). Pääkaupunkiseudun sosiaalista rakennetta selvittäneiden tutkimusten mukaan seudun asuinalueet jakautuivat 1990-luvun taitteessa asuntokannan alueellisten piirteiden sekä asukkaiden elämänvaiheen ja sosioekonomisen aseman – erityisesti vaurauden ja koulutustason – mukaan erilaisiin aluetyppeihin (Maury 1997; Vaattovaa-

Kuva 12. Pääkaupunkiseutu ja sen kehyskunnat muodostavat yhtenäisen työ- ja asuntomarkkina-alueen.

ra 1998). Esimerkiksi koulutuksen perusteella seutu jakautui suhteellisen selkeästi itä-länsi-suunnassa siten, että korkeakoulutettujen osuus oli Helsingin länsiosissa, kantakaupungin alueella ja Espoossa selvästi itäistä Helsinkiä ja Itä-Vantaata korkeampi (em.). Erot alueiden työllisyydessä ja tulotasossa eivät kuitenkaan olleet suuria (Lankinen 1997: 173–186). Työttömyys ja pienituloisuus paikantuivat piste-mäisesti eri puolille seutua (Vaattovaara 1998: 91–93).

Tulo- ja koulutustason sekä työllistymisen alueelliset erot alkoivat pääkaupunkiseudulla kuitenkin lisääntyä 1990-luvulla hyväosaisimman väestöryhmän tulotason ja vaurastumisen kasvaessa muuta väestöä nopeammin (Kortteinen ym. 1999; Kortteinen & Vaattovaara 1999; Vaattovaara & Kortteinen 2003; Lankinen 2006: 20–21). Toipuminen 1990-luvun alkuun ajoituneesta syvästä lamasta oli nopeinta tietointensiivisillä aloilla, jotka työllistivät parhaiten korkeasti koulutettua väestöä.

Tämä näkyi niiden asuinalueiden muuta seutua nopeampana työllistymiskehityksenä, joilla korkeasti koulutettujen osuus oli keskimääräistä suurempi (Kortteinen ym. 1999). Alueet, joilla väestö oli keskimääräistä iäkkäämpää ja vähemmän koulutettua, kärsivät laman aikaisesta työttömyydestä muita alueita enemmän ja niillä myös laman jälkeinen työllisyyskehitys oli selvästi hitaampaa (Kortteinen ym. 1999; Vaattovaara & Kortteinen 2003; ks. myös Ohjelma syrjäytymisen... 1998: 22–25; Kauppinen ym. 2009). Kaikilla alueilla ja väestöryhmissä työllisyys kuitenkin parani selvästi laman jälkeen. Olennaista laman jälkeisessä tuloerojen kasvussa oli ylimmän tuloluokan (ylin kymmenes) irtiotto muusta väestöstä (Uusitalo 1999). Ylimpään tuloluokkaan kuuluvien tulot kasvoivat selvästi muuta väestöä nopeammin.²⁸

Työllisyyskehityksen ja tulotason eriasiatteinen nousu näkyi pääkaupunkiseudun sosiaalisessa eriytyemisessä siten, että jo ennen lamaa havaitut alueelliset erot alkoivat laman jälkeen vahvistua (Kortteinen ym. 1999; vrt. Lankinen 2007). Korkeasti koulutettu ja hyvätuloinen väestö on keskittynyt pääkaupunkiseudulla entistä selkeämmin erityisesti Otaniemen, Keilaniemen ja Helsingin kantakaupungin ympäristöön muodostuneiden tietointensiivisten ja luovien työpaikkojen läheisyyteen (Kortteinen & Vaattovaara 1999; Vaattovaara & Kortteinen 2003; Kortteinen

ym. 2005a; Ala-Outinen 2010: 17–19)²⁹ sekä kehyskuntiin (Vaattovaara & Vuori 2000: 18–21). Pienituloisten, työttömien tai kokonaan työvoiman ulkopuolelle jääneiden osuus nousee puolestaan korkeimmaksi pistemäisissä ”köyhyystaskuissa”, jotka sijaitsevat eri puolilla seutua paikantuen kuitenkin entistä useimmin seudun itäisiin lähiöihin (Kortteinen & Vaattovaara 1999, 2007; Vaattovaara & Kortteinen 2003; Ala-Outinen 2010: 17–19).

1990-luvun laman jälkeiset muutokset pääkaupunkiseudun työmarkkinarakenteissa ja sosiaalisessa eriytyemisessä ovat heijastuneet myös asuntojen hintakehitykseen. Aiempi keskustaetäisyyden vaikutus asuntojen hintoihin on muuttunut (Lönnqvist & Vaattovaara 2004: 43–59). Reaalisten neliöhintojen nousu oli laman jälkeen voimakkainta samoilla Helsingin keskustan ja läntisten osien sekä Espoon itäisten osien asuinalueilla, joille korkeasti koulutettu ja suhteellisen hyvätuloinen väestö on keskittynyt. Vastaavasti pääkaupunkiseudun edullisimmat neliöhinnat löytyivät vuonna 2001 – lähes saman keskustaetäisyyden päästä – Helsingin tai Vantaan 1960–70-luvuilla rakennetuista kerrostalolähiöistä (em.). Myöhempi asuntojen hintakehityksen tarkastelu osoittaa alueiden välisten erojen pysyneen selkeinä. Vaikka hintataso on noussut kaikilla pääkaupunkiseudun asuinalueilla 1990-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta alkaen, näyttäytyy alueiden suhteellinen

28 Gini-indeksillä mitattuna ylimmän tulodesiilin ja alimman tulodesiilin välinen ero kasvoi Suomessa laman jälkeen miltei samalle tasolle kuin 1970-luvun puolivälissä. Tämä johtui ennen kaikkea ylimmän tuloluokan omaisuustulojen kasvusta. Laman aikana toimeentuloerot eivät kasvaneet. (Uusitalo 1999.)

29 Myös hyvätuloisten ja korkeasti koulutettujen on kuitenkin osoitettu paikantuvan seudulle eri tavoin ammattiaseman, alan ja henkilökohtaiseen elämäntyyliin ja arvostuksiin liittyvien erojen perusteella (ks. esim. Kortteinen ym. 2005a).

asema seudun asuntomarkkinoilla varsin vakaana (Lönnqvist 2009).

Esitettyjen tulkintojen mukaan nykyisten alueellisten ja sosiaalisten erojen vahvistumista pääkaupunkiseudulla ovat tuottaneet ennen kaikkea 1990-luvun laman jälkeisen talouskasvun rakenteet, jotka ovat suosineet erityisesti korkeasti koulutettua työvoimaa ja seudun läntisiin osiin sijoittuvia asuinalueita, joille monet uusista informaatioteknologian työpaikoista sijoittuivat (Kortteinen ym. 1999; Vaattovaara & Kortteinen 2003; Lönnqvist & Vaattovaara 2004; vrt. Niska 2004; Lankinen 2007). Myös valikoiva muuttoliike on vaikuttanut alueellisen eriytymisen kehitykseen tulo- ja koulutustaustoiltaan erilaisten kotitalouksien suunnistaessa seudun asuinalueilla eri tavoin (Vaattovaara & Vuori 2000: 18–21; Kortteinen ym. 2005a; Broberg 2007: 51–68; Kauppinen ym. 2009: 369).

Viimeaikaiset tutkimukset laman aikaisten työttömien myöhemmästä tulokehityksestä ja lapsiperheiden muuttohalukkuudesta ovat kuitenkin nostaneet esille myös segregaatiokierteitä korostavia tulkintoja (Kortteinen ym. 2006; Kauppinen ym. 2009; Vaattovaara 2011: 212–215). Asumisviihtyvyyttä ja muuttohalukkuutta kartoittaneissa tutkimuksissa asuinalueen sosiaaliin ongelmiin ja turvattomuuteen liittyvien kokemusten on havaittu lisääntyneen ja lisäävän pois muuton halukkuutta asuinviihtyvyydeltään heikoiksi arvioitulta alueilta (Kortteinen ym. 2005b: 124–127; 2006; ks. myös Lankinen 2006: 59–79). Tulokset lamatyöttömien tulokehityksestä ovat puolestaan osoittaneet pääkaupunkiseudun alueellisten erojen tuottaneen kumuloituvaa huono-osaisuuden keskittymistä aluevaikutusteorioiden osoitta-

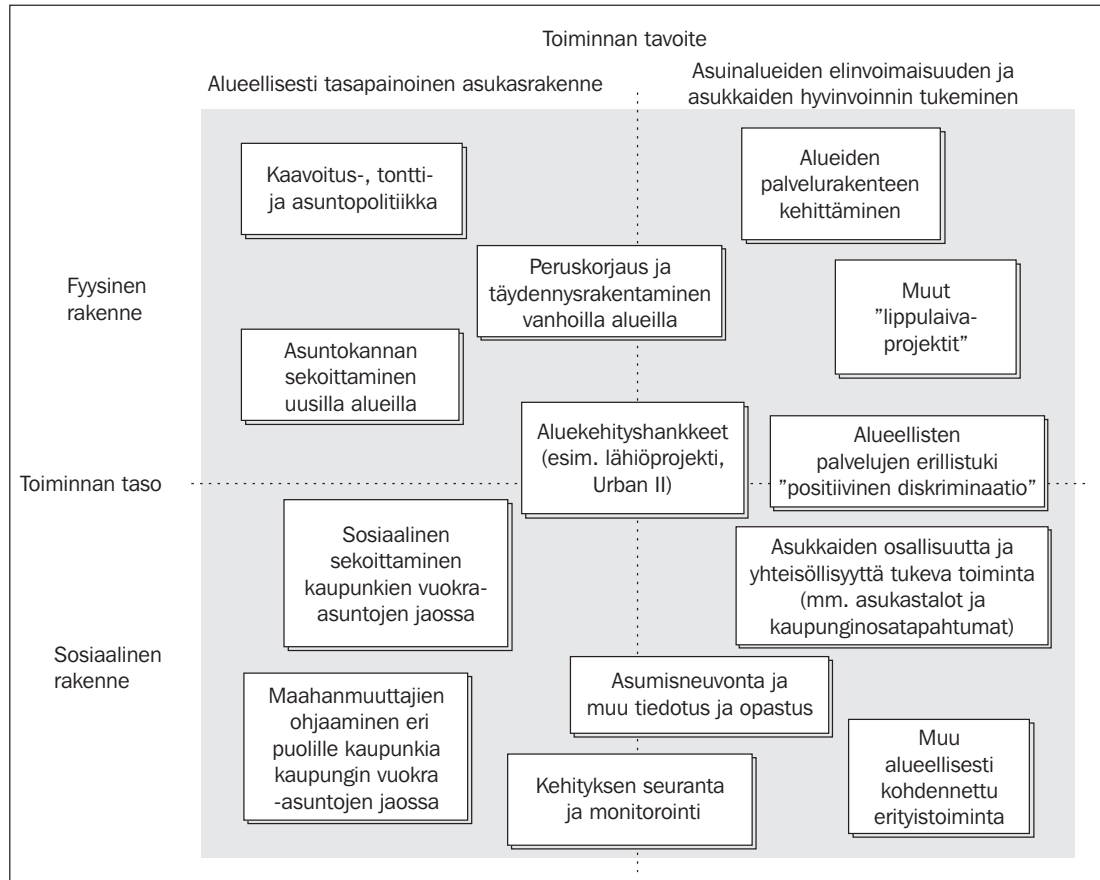
malla tavalla yksilöiden taustoista irrallisena kehityskulkuna (Kauppinen ym. 2009, 2011).³⁰ Tämä näkyy pääkaupunkiseudulla korkeimman työttömyyden alueilla asuneiden laman jälkeisenä heikompana tulokehityksenä matalamman työttömyyden alueilla asuneisiin verrattuna. Asuinalueen yhteys tulokehitykseen ei ole kovin voimakas, mutta säilyy, vaikka yksilölliset taustatekijät vakioidaan (em.).³¹ Asukarakenteen alueellisten erojen on osoitettu heijastuvan myös pääkaupunkiseudun kouluihin (Bernelius 2010, 2011). Uusimmat tutkimukset viittaavat siihen, että etenkin Helsingissä koulujen oppilaspuhjan eriytyminen on jo niin suurta, että erot voivat tuottaa jonkinasteisia itsenäisiä, yksilöiden taustatekijöistä riippumattomia vaikutuksia peruskoululaisten oppimistuloksiin ja koulutusasenteisiin (Bernelius 2011).

Alueellisten ja sosiaalisten erojen jonkinasteisesta voimistumisesta, tai vähintäänkin vakiintumisesta, huolimatta asuinalueiden sosiaalinen eriytyminen on pääkaupunkiseudulla edelleen kansainvälisesti vertaillen maltillista (ks. esim. Bertaux ym. 2002: 9–13, 29–34; Andersson ym. 2010b: 277–279). Erojen kasvu on kuitenkin tunnistettu haasteeksi kuntien palvelusektoreilla, joissa eriytymisen vaikutukset näkyvät palvelutarpeiden lisääntymi-

30 Aluevaikutusteorioiden mukaan asuinalueen väestörakenne ja asuinympäristö yhdessä paikallisten instituutioiden kanssa (esim. koulut) voivat vaikuttaa yksilöiden kehitykseen ja elämään (erilaisin indikaattorein mitattuna) yksilöiden taustatekijöistä irrallisena kehityskulkuna (ks. esim. Buck 2001; Galster ym. 2008; Bernelius 2011).

31 Suurin osa työttöminä olleiden laman jälkeisestä tulokehityksestä selittyy kuitenkin yksilöllisillä taustatekijöillä (Kauppinen ym. 2009).

Kuva 13. Pääkaupunkiseudun kuntien toimenpiteet alueellisen eriytymisen ehkäisemiseksi voidaan jakaa asukasrakenteen vinoutumista ehkäiseviin sekä eriytymisen vaikutuksia lieventäviin toimenpiteisiin (koottu asiantuntijahaastattelujen ja politiikkaohjelmien perusteella, joita esitellään tarkemmin tässä kappaleessa; ks. myös Ala-Outinen 2010: 33–71).

senä erityisesti niillä alueilla, joiden väestö on keskimääräistä heikommin toimeentulevaa (Ala-Outinen 2010). Maahanmuuttajataustaisen väestön nopea kasvu pääkaupunkiseudulla on tuonut oman lisänsä alueiden eriytymiskehitykseen ja lisännyt palvelutarpeiden eroja alueiden välillä.

Pääkaupunkiseutujen kunnat ovat pyrkineet omalla toiminnallaan ennalta ehkäisemään ja torjumaan asuinalueiden liiallista sosiaalista ja etnistä eriytymistä. Alueellisesti ja sosiaalisesti tasapainoinen

kaupunkikehitys on ollut kaupunkipolitiikan lähtökohtana. Helsinki, Espoo ja Vantaa ovat pyrkineet torjumaan alueellista ja sosiaalista eriytymistä muun muassa asunto- ja tonttipolitiikan ja kaavoituksen keinoin sekä erilaisten aluekehitysprojektien avulla (ks. esim. Monta kaupunkia... 2000; Ala-Outinen 2010: 33–71; Maankäytön ja asumisen... 2011: 23–27). Toimenpiteet eriytymisen kumuloitumisen estämiseksi ovat tähänneet yhtäältä asukasrakenteen vinoutumista ennalta ehkäiseviin

ja paikkaaviin toimenpiteisiin sekä toisaalta eriytymisen seurauksien lieventämiseen. Kuva 13 tiivistää pääkaupunkiseudun kuntien politiikkaohjelmissa ja tekemissäni asiantuntijahaastatteluisa esiin nousseet keskeisimmät toimenpiteet, joilla alueellista eriytymistä on pyritty ehkäisemään.

Tärkeimpinä alueellista ja sosiaalista eriytymistä ehkäisevinä keinoina ovat olleet alueiden väestö- ja asuntorakenteen monipuolisuuteen tähtäävät toimenpiteet. Erityisesti Helsinki on toteuttanut kaavoitus- ja asuntopolitiikassaan 1970-luvulta alkaen niin sanottua sosiaalisen sekoittamisen politiikkaa, joka on tähdännyt monipuolisen asukasrakenteen muodostumiseen uusille asuinalueille (ks. esim. Sosiaalinen tasapaino... 1982: 30–33; Lankinen 1997: 191–192). Tähän on pyritty sijoittamalla omistus- ja vuokra-asumista samoille asuinalueille.³² Uusien asuinalueiden rakentamisessa on noudatettu kiintiöitä, jotka ovat määrittäneet eri rahoitusmuotojen ja hallintasuhteiden suunnitellun osuuden uusilla asuinalueilla. 1990-luvulla kiintiöinti oli

32 1970-luvulla asuntokannan sekoittaminen oli Helsingissä vielä nimellistä: vuokra- ja omistusasuntoja rakennettiin samoille alueille, mutta kuitenkin selvästi toisistaan erillisiin kortteleihin. Tämänkaltaista asuntorakentamista toteutettiin muun muassa Helsingin Kontulassa, Myllypurossa ja Pihlajistossa. 1980- ja 1990-luvuilla asuntokannan sekoittamisessa siirryttiin omistus- ja vuokra-asuntojen rakentamiseen rinnakkain samoihin kortteleihin ja 1990-luvulla kokeiltiin myös asuntojen hallintasuhteiden sekoittamista asuinkiinteistöjen sisällä. Osassa Ruoholahteen rakennetuista asuinkiinteistöistä omistus- ja vuokra-asuntoja on sijoitettu saman katon alle. Arabianrannassa omistus- ja vuokra-asumista on puolestaan sijoitettu saman pihan ympärille, mutta kuitenkin eri kiinteistöihin. (Lankinen 1997: 191–192; Helsingin asunto-ohjelma... 1998: 69–70; Vaattovaara & Kortteinen 2003: 2131.)

voimakkaimmillaan, jolloin uusien alueiden rakentamisessa pyrittiin niin sanottuun 50–50-periaatteeseen. Puolet uusien alueiden asunnoista tuli olla omistusasuntoja ja puolet vuokra-asuntoja (Helsingin asunto-ohjelma... 1998: 69–70; Lankinen 1997: 191–192). Käytännössä suunnitelluista kiintiöistä on kuitenkin jouduttu joustamaan asuntorakentamisen edetessä. 2000-luvulla sosiaalista sekoittamista on Helsingissä toteutettu valikoidummin ja joillekin uusille asuinalueille on rakennettu lähes yksinomaan vapaarahoitteisia omistusasuntoja pyrkimyksenä tasapainottaa ympäröivien alueiden väestörakennetta (ks. Monimuotoisen asumisen Helsinki... 2004: 14, 17–18, 22; Laadukkaan asumisen... 2008: 7–9). Uusien asuinalueiden rakentamisen lisäksi Helsinki on pyrkinyt monipuolistamaan vanhojen asuinalueiden asuntokantaa täydennysrakentamisella (ks. Marttila ym. 2006; Laadukkaan asumisen... 2008: 15).

Myös Espoossa ja Vantaalla on toteutettu asuntokannan sosiaalista sekoittamista asuinalueiden suunnittelussa ja täydennysrakentamisessa joskin Helsingiä valikoidummin (ks. esim. Vantaan kaupungin asuntostrategia... 2005: 10–16; Espoo-strategia... 2009: 19–22; Maankäytön ja asumisen... 2011: 23–27). Molemmissa kaupungeissa asuntorakentaminen on myös painottunut Helsingiä useammin pientaloasuntojen rakentamiseen. Tämä näkyy kaupunkien asuntokannan rakenteissa, joka on Espoossa ja Vantaalla Helsingiä omistus- ja pientalovaltaisempaa (liite 2).³³

33 Esimerkiksi omakotitalojen osuus asuntokannasta on Espoossa ja Vantaalla 11 ja 16 prosenttia, Helsingissä vain 3 prosenttia (ks. liite 2).

Kaikissa kolmessa kaupungissa asukasrakenteen sosiaalista eriytymistä on pyritty ehkäisemään myös kaupunkien vuokra-asuntojen jakokäytännöillä. Sosiaalisesti tuettujen aravavuokra-asuntojen jakoa säätelevien aravarajoituslain ja korkotukilain mukaan asunnot tulee jakaa asunnon tarpeen kiireellisyyden mukaan. Laki kuitenkin mahdollistaa tarveharkinnan asuntojen jaossa:

Asukasvalinnan tavoitteena on, että aravavuokra-asunnot osoitetaan vuokra-asuntoa eniten tarvitseville ruokakunnille ja samalla pyritään vuokratalon monipuoliseen asukasrakenteeseen ja sosiaalisesti tasapainoiseen asuinalueeseen (Aravarajoituslaki 1993/1190: 4a§; ks. myös Laki vuokra-asuntojen... 2001/604: 11a§).³⁴

Kaupungin asuntotoimen viranomaiset voivat siten jakaa asuntoja harkintansa mukaan asuinkiinteistöjen ja asuinalueen kokonaisväestörakenteen huomioiden. Näin on haastattemieni asiantuntijoiden mukaan myös toimittu (ks. myös Dhalmann & Vilka 2009: 431). Esimerkiksi Helsinki on sisällyttänyt asunnonjaon tavoitteen ehkäistä alueellista ja sosiaalista eriytymistä myös viralliseen asuntopolitiikkaansa:

Segregaation ehkäisemiseksi vältetään sosiaalisten ongelmien paikallista ja korttelikohtaista kasaantumista. Kiireellisyydskriteeriä sovellettaessa myös

34 Myös Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskus (ARA) ohjeistaa kuntia toteuttamaan vuokra-asuntojen jakoa siten, ettei ”*useita asuntomarkkinoilla vaikeasti asutettavia hakijoita asutettaisi samaan taloon ja samalle alueelle*” (Arava- ja korkotukivuokra-asuntojen... 2008: 15).

vähemmän kiireellisessä asunnontarpeessa oleville osoitetaan asuntoja siten, että kiireellisessä ja vähemmän kiireellisessä asunnontarpeessa olevia hakijoita sijoitetaan alueellisen, korttelikohtaisen ja talokohtaisen sekoittamisen periaatteella. Asukkaiden enemmistön tulee aina olla omilla tuloillaan toimeentulevia (Monimuotoisen asumisen... 2004: 39).

Asukasrakenteen monipuolisuuteen tähtäävien suorien toimenpiteiden lisäksi kaikki kolme kaupunkia ovat pyrkineet ehkäisemään alueellisen ja sosiaalisen eriytymisen kumuloitumista ja kielteisiä kerrannaisvaikutuksia asuinalueiden vetovoimaisuuteen, palvelurakenteen monipuolisuuteen ja asukkaiden osallisuuteen panostamalla (kuva 13). Erilaisten asuinalueiden kehittämiseen tähtäävien hankkeiden, kuten lähiöprojektien ja URBAN I ja II -hankkeiden, avulla on pyritty kunnostamaan lähiöiden fyysistä rakennetta, lisäämään asumisviihtyvyyttä ja paikallisten asukkaiden osallisuutta sekä kohentamaan alueiden mainetta (ks. esim. Nupponen ym. 2008: 9–23; Ala-Outinen 2010: 33–70). Yhteistyö kaupunkien eri palvelusektorien, kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden sekä muiden yksityisten tai julkisten toimijoiden kanssa on usein ollut tiivistä asuinalueiden kehittämiseen tähtääviä hankkeita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kaupunkien vuokra-asunnoissa asuville kohdennetun asumisneuvonnan kehittäminen on yksi esimerkki Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla palvelusektoreiden yhteistyönä toteutetuista asukkaiden viihtyvyyteen ja asumisen sujuvuuteen tähtäävistä toimenpiteistä (ks. esim. Haapanen 2004).

Erityisesti Helsingissä kaupungin vi-
ranomaiset ovat pyrkineet ehkäisemään
alueellisten erojen kumuloitumista myös
niin sanotun positiivisen diskriminaation
avulla (ks. esim. Lankinen 2001; Ala-Outi-
nen 2010: 37–39) eli kanavoimalla ylimää-
räistä tukea erilaisten sosioekonomisten
indikaattoreiden perusteella heikoimmin
 pärjäävien alueiden palvelusektoreille.
Tällä on pyritty tasapainottamaan julkis-
ten palvelujen eriasteista kuormittumis-
ta asuinalueilla. Käytännössä positiivinen
diskriminaatio on tarkoittanut alueellis-
ten julkisten palvelujen, kuten koulujen,
päivähoidon, sosiaalitoimen, terveyses-
kusten ja nuorisotoimen ylimääräistä re-
sursointia heikoimmin pärjävillä alueilla.

Tavoite asuinalueiden etnisen eriyty-
misen ehkäisemisestä yhdistyi osaksi kau-
pungin yleistä sosiaalisen sekoittamisen
politiikkaa 1990-luvulla maahanmuuttaji-
en määrän lisääntyttyä pääkaupunkiseu-
dulla nopeasti. Kaikissa kolmessa kau-
pungissa tavoite kirjattiin viralliseksi poli-
tiikkalinjaukseksi viimeistään 2000-luvun
taitteessa laadituissa kotouttamisohjel-
missa. Esimerkiksi Espoon vuonna 2000
hyväksytyssä kotouttamisohjelmassa to-
detaan maahanmuuttajien alueellisesta
sijoittumisesta seuraavasti:

Asukasvalinnalla edistetään väestö-
pohjaltaan monipuolisten ja kulttuuril-
lisesti vilkkaiden alueiden muodostu-
mista. Tavoitetta sovelletaan sekä alue-
että talokohtaisesti. Maahanmuuttajille
osoitettavat kaupungin vuokra-asun-
not pyritään mahdollisuuksien mu-
kaan antamaan tasaisesti eri alueilta
(Espoon maahanmuuttajien kotoutta-
misohjelma 2000: 27).

Ohjelmassa kuitenkin todetaan, ettei
Espoossa ollut vielä vuoden 2000 alussa
havaittavissa merkkejä asuinalueiden et-
nisestä eriytymisestä (Espoon maahan-
muuttajien kotouttamisohjelma 2000:
28). Myös Vantaan kotouttamisohjelman
korvaavassa monikulttuurisuusohjelmas-
sa tavoite etnisen eriytymisen ehkäisemi-
sistä mainitaan yhtenä asumista käsitte-
levistä toimenpiteistä:

Vaikutetaan siihen, että kaupungin
asuntostrategiassa ja asunto-ohjel-
massa tullaan kiinnittämään huomio-
ta **asuinalueiden sosiaaliseen ehey-
den turvaamiseen ja tasapainoiseen
etniseen koostumukseen**. Turvataan
myös mahdollisuus etnisesti riittävän
suurten **yhteisöjen** muodostumiseen.
Pyritään suunnittelemaan ympäristö-
jä, jotka tukevat yhteisöllisyyttä ja an-
tavat ihmisille mahdollisuuden tavata
muita (Vantaan kaupungin monikult-
tuurisuusohjelma 2002: 17; lihavoit
alkuperäisessä tekstissä).

Helsingissä tavoite asuinalueiden et-
nisen eriytymisen ehkäisemisestä nousi
esille jo kaupungin ulkomaalaispolitiik-
kaa valmistelemaan asetetun työryhmän
mietinnössä vuonna 1991 (ks. myös Vil-
kama 2006: 52–59; Dhalmann & Vilka-
ma 2009: 428–430). Työryhmän mukaan
maahanmuuttajien alueellisessa sijoit-
tumisessa tulisi ”*välttää kulttuurisesti ja
etnisesti eristäytyneiden asuinyhteisöjen
muodostuminen Helsinkiin*” (Helsingin
ulkomaalaispolitiikka... 1991: 50). Kau-
pungin vuokra-asuntojen jakokäytäntöjä
pidettiin mietinnössä tärkeimpänä keino-
na maahanmuuttajien alueellisesti tasa-

painoisen sijoittumisen saavuttamiseksi. Myöhemmät linjaukset muotoilevat tavoitteen maahanmuuttajien tasaisesta sijoittumisesta maltillisemmin. Esimerkiksi Helsingin kotouttamisohjelmassa vuonna 1999 tavoite todetaan seuraavasti:

Maahanmuuttajille osoitettavat kaupungin vuokra-asunnot pyritään mahdollisuuksien mukaan antamaan tasaisesti eri kaupunginosista, jotta Helsinkiin ei muodostuisi alueita, joilla asuu poikkeuksellisen paljon maahanmuuttajia (Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma... 1999: 23).

Tavoitteeseen pääsyn vaikeus todetaan ohjelmassa kuitenkin heti seuraavassa lauseessa:

Kunnan vuokra-asuntojen jaolla ei voida kuin osittain vaikuttaa alueiden asukaskoostumukseen, koska kaupungin asunnot sijaitsevat alueellisesti epätasaisesti ja koska asuntoja vapautuu eniten juuri sellaisilta alueilta, joilla jo entuudestaan asuu paljon maahanmuuttajia (Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma... 1999: 23).

Kaupungin vuokra-asuntojen jakokäytäntöjen korostuminen tärkeimpänä maahanmuuttajien alueelliseen sijoittumiseen tähtäävänä toimenpiteenä Espoon, Helsingin ja Vantaan kotouttamisohjelmissa johtuu osittain kuntien velvollisuudesta avustaa pakolaistaustaisia maahanmuuttajia ensiasunnon löytämisessä. Yleiseksi käytännöksi on muodostunut pakolaistaustaisten perheiden asuttaminen kunnallisiin vuokra-asuntoihin. Ennen

vuotta 2003 samaa käytäntöä sovellettiin myös paluumuuttajastatuksella Suomeen muuttaneiden inkerinsuomalaisten asuttamisessa.

Kaupunkien uusimmissa valtuustokauden 2009–2012 kaupunkistrategioiden yhteyteen laadituissa monikulttuurisuusohjelmissa maahanmuuttajien asumiseen ja asuinalueiden etniseen eriytymiseen liittyvät kysymykset nousevat esille entistä vahvemmin osana maahanmuuttajien kotoutumiseen sekä asuinalueiden kokonaisvaltaiseen tasapainoiseen kehitykseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Kaikissa ohjelmissa painotetaan tavoitteita tukea asuinalueiden sosiaalista eheyttä ja asukkaiden viihtyvyyttä ja osallisuutta asuinalueillaan (ks. Espoon kaupungin monikulttuurisuusohjelma... 2009: 8–11; Monimuotoisuus ja maahanmuutto 2009: 7, 10; Muunkielisen väestön... 2010: 18–20; Vantaa – kokonainen maailma... 2009: 16–19). Espoossa ja Helsingissä alueellisen eriytymisen torjuminen mainitaan myös kaupungin virallisessa strategiassa (ks. Espoo-strategia 2009: 20; Helsingin kaupungin strategiaohjelma... 2009: 6).

Helsingin strategiaohjelman ja monikulttuurisuusohjelman yhteyteen on laadittu myös erillinen maahanmuuttajataustaisen väestön tasaisempaan sijoittumiseen tähtäävä toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on edistää alueellisesti tasapainoisemman sijoittumisen lisäksi maahanmuuttajataustaisten tasaisempaa sijoittumista erilaisiin asuntojen hallintasuhteidenmuotoihin (ks. Muunkielisen väestön tasaisempi... 2010). Ohjelma listaa keskeisimmiksi toimenpiteiksi asuinalueiden asuntokannan ja asukasrakenteen monipuolisuudesta ja asuinalueiden ko-

konaisvaltaisesta kehityksestä huolehtimisen muun muassa täydennysrakentamisen, sosiaalisen sekoittamisen, lähiöprojektin ja kaupungin vuokra-asuntojen jakokäytäntöjen sekä neuvonnan ja tiedotuksen keinoin (Muunkielisen väestön ... 2010: 19–20). Suuri osa toimenpiteohjelmassa esitetyistä toimenpiteistä ei ole varsinaisesti maahanmuuttajataustaisten tasaisempaa alueellista sijoittumista tukevia, vaan pikemminkin asuinalueiden elinvoimaisuutta ja asukkaiden yleistä hyvinvointia tukevia toimenpiteitä.

Asuinalueiden etniseen eriytymiseen onkin pääkaupunkiseudun kunnissa pyritty vastaamaan pitkälti samoin alueellisen ja sosiaalisen eriytymisen yleiseen torjumiseen käytetyin keinoin (ks. esim. Espoon kaupungin monikulttuurisuusohjelma... 2009: 10; Muunkielisen väestön ... 2010: 19–20; Vantaa – kokonainen maailma... 2009: 19; kuva 13). Konkreettisin maahanmuuttajataustaisten alueellista sijoittumista ohjaava toimenpide on ollut käytäntö välttää – mahdollisuuksien mukaan – maahanmuuttajataustaisten sijoittamista kiinteistöihin, joissa heidän osuutensa nousee jo valmiiksi keskimääräistä korkeammalle. Myös asumiseen liittyvän tiedotuksen ja neuvonnan lisääminen ovat olleet tärkeä osa asukkaiden rinnakkaiselon sujuvuuteen ja etnisen eriytymisen ehkäisemiseen tähtääviä toimenpiteitä.

4.2. Maahanmuuttajataustaisten asettuminen pääkaupunkiseudulle

Aikaisemmat tutkimukset kaupunkiseutujen alueellisesta eriytymisestä ovat osoit-

taneet asuinalueiden sosiaalisen ja etnisen eriytymisen kytkeytyvän usein tiiviisti toisiinsa (esim. Massey 1985; van Kempen & Özüekren 1998; Kauppinen 2002; Aalbers & Deurloo 2003; ks. luku 2). Tässä luvussa tarkastelen pääkaupunkiseudulle suuntautuneen maahanmuuton rakennetta sekä kuntien välisiä eroja maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisessa sijoittumisessa ja tulotasossa taustoittaakseni lukujen viisi ja kuusi tarkasteluja seudun asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityskuluista.

Maahanmuutosta on tullut kiinteä osa pääkaupunkiseudun väestönkasvua. Vilkas maahanmuutto, luonnollinen väestönkasvu sekä muista kunnista pääkaupunkiseudulle suuntautunut muuttoliike ovat kasvattaneet pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajataustaisten asukkaiden määrää tuntuvasti 2000-luvulla. Pääkaupunkiseudun väestö kasvoi vuosina 2000–2011 yhteensä 99 500 asukkaalla. Maahanmuuttajataustaisten osuus väestönkasvusta oli yli 60 prosenttia. Vuoden 2011 alussa pääkaupunkiseudulla asui 74 700 ulkomaankansalaista ja 106 800 äidinkielenään muita kieliä kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvaa henkilöä. Ulkomaankansalaisten osuus väestöstä oli seitsemän prosenttia. Muita kieliä kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvat muodostivat kymmenen prosenttia seudun asukkaista.³⁵ Äidinkielen mukaan tarkasteltuna maahanmuuttajataustaisten määrä kaksinkertaistui vuosina 2000–2011 (+ 139 %). Seudulle muutti tai syntyi 62 000 uutta vieraskielistä asu-

35 Osa vieraskielisistä on kaksikielisiä ja puhuu suomea tai ruotsia sujuvasti toisena kielenään.

■ Taulukko 6. Pääkaupunkiseudun väestö kieliryhmittäin 1.1.2011 ja väestönkasvu 1.1.2000–1.1.2011 (Helsingin seudun väestörakenne... 2011).

Kieliryhmä	Väestö 1.1.2011		osuus vieras-	Väestönkasvu	
	N	%	kielisistä	N	%
Kotimaiset kielet	938 431	89,8		37 314	4
Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	23 177	2,2	22	12 277	113
Aasian kielet ²	17 338	1,7	16	11 314	188
Länsi-Euroopan kielet	16 618	1,6	16	8 066	94
Baltian maiden kielet	14 562	1,4	14	9 548	190
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	13 074	1,3	12	7 305	127
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	12 831	1,2	12	8 196	177
Itä-Euroopan kielet	7 700	0,7	7	4 705	157
Muut kielet tai tuntematon	1 532	0,1	1	813	113
Vieraskieliset yhteensä	106 832	10,2	100	62 224	139
Väestö yhteensä	1 045 263	100		99 538	11

¹ poislukien Baltian maiden kielet
² poislukien Lähi-idän kielet

kasta ja heidän osuutensa koko väestöstä kasvoi yli 5 prosenttiyksikköä vajaasta viidestä prosentista kymmeneen prosenttiin (Helsingin seudun väestörakenne... 2011).

Lähtömailtaan, kieleltään ja kulttuuriltaan pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaiset asukkaat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Hieman yli 40 prosenttia on taustaltaan itäeurooppalaisia puhuen äidinkielenään venäjää, viroa tai muita entisen Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan maiden kieliä (taulukko 6). Saman verran on Euroopan ulkopuolisten maiden kieliä äidinkielenään puhuvia. Loput 16 prosenttia puhuvat äidinkielenään länsieurooppalaisia kieliä. Venäjää (22 000), viroa (14 000) ja somalia (9 900) äidinkielenään puhuvat muodostavat suurimmat yksittäiset vieraskielisten ryhmät. Seuraavaksi suurimpia ryhmiä ovat englannin-, arabian-,

kiinan-, kurdin- ja albaniankieliset, joita asuu pääkaupunkiseudulla 3000–7000 henkilöä ryhmää kohti (Helsingin seudun väestörakenne... 2011). Baltian maiden kieliä, Aasian kieliä ja Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien ryhmät ovat kasvaneet voimakkaimmin 2000-luvulla (taulukko 6).

Pääkaupunkiseudun sisällä eri maista kotoisin olevat ovat painottuneet hieman eri tavoin (liite 3). Itä-Euroopan kieliä ja Aasian maiden kieliä puhuvat ovat yliedustettuina Espoossa, Itä-Euroopan ja Baltian maiden kieliä sekä venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvat Vantaalla. Helsingissä Itä-Euroopan kieliä puhuvat ovat sen sijaan selvästi aliedustettuina Länsi-Euroopan kieliä ja Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä tai venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä pu-

huvien ollessa puolestaan hieman yliedustettuina. Helsingin suurimmat maanosittaiset vieraskielisten ryhmät muodostuvat kuitenkin venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä, Länsi-Euroopan kieliä ja Aasian kieliä äidinkielenään puhuvista. Espoossa Aasian kieliä puhuvat ovat suurimpana ryhmänä. Vantaalla venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä, Balti-

an maiden kieliä ja Aasian kieliä puhuvat muodostavat kolme suurinta kieliryhmää. Länsi-Euroopan kieliä puhuvat ovat Vantaalla selvästi aliedustettuina. Kauniaisissa tilanne on päinvastainen: Länsi-Euroopan kieliä puhuvat muodostavat selvästi suurimman vieraskielisten asukkaiden ryhmän. Maahanmuuttajataustaisia asuu

■ Taulukko 7. Pääkaupunkiseudun väestön työtulot desiileitään 31.12.2008. Työtulodesiilit on määritelty koko maan työtulojen perusteella (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Väestö työtulodesiileitään (%) ¹	Kunta				Pääkaupunkiseutu yhteensä
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Kauniainen	
<i>Kantaväestö</i>					
1. ja 2. desiili	17	16	14	22	16
3. desiili	11	9	8	9	10
4. desiili	9	8	8	6	9
5. desiili	8	7	9	5	8
6. desiili	9	7	10	5	9
7. desiili	9	8	11	6	9
8. desiili	10	10	12	6	11
9. desiili	12	12	13	10	12
10. desiili	16	23	14	32	17
Työtuloa saavat (N)	314 422	132 581	106 450	4 417	557 870
<i>Vieraskieliset</i>					
1. ja 2. desiili	24	21	22	20	23
3. desiili	15	14	14	15	15
4. desiili	16	15	17	10	16
5. desiili	11	10	12	12	11
6. desiili	8	7	9	7	8
7. desiili	7	6	8	5	7
8. desiili	7	7	8	7	7
9. desiili	6	8	6	9	6
10. desiili	6	12	5	16	7
Työtuloa saavat (N)	26 910	10 246	8 375	176	45 707

¹ Työtulodesiilit koko maan työtulojen mukaan luokiteltuna

Kauniaisissa kuitenkin ylipäättään hyvin vähän (liite 3).

Pääkaupunkiseudulle asettuneet maahanmuuttajataustaiset eroavat keskenään myös muuttosyiltään. Vielä 1990-luvun alussa perhesuhteiden, paluumuuton tai pakolaisuuden perusteella muuttaneet muodostivat suurimmat maahanmuuttajien ryhmät pääkaupunkiseudulla. Työperäisten maahanmuuttajien määrä on kuitenkin lisääntynyt 2000-luvulla. Pääkaupunkiseudulle on muuttanut töihin keikkatyöläisiä, matalapalkka-aloille työllistyneitä sekä korkeasti koulutettuja kansainvälisiä osaajia. Eri kansallisuusryhmien erot yleisimmissä muuttosyissä heijastuvat ryhmien työllistymiskehitykseen. Vaikka maahanmuuttajien työllistyminen paranee maassaoloajan kuluessa, on työllistymisen nopeudessa kuitenkin selviä ryhmien välisiä eroja (Hämäläinen ym. 2005: 36–40; Linnanmäki-Koskela 2010: 50–54). Korkeasti koulutetut ja länsimaista tai lähialueilta – erityisesti Virosta tai muista Pohjoismaista – muuttaneet ovat työllistyneet Suomessa suhteellisen hyvin, kun taas etenkin pakolaistaustaisten työllistyminen on ollut selvästi muita ryhmiä hitaampaa (Forsander 2002: 144–185; Heikkilä & Järvinen 2003: 112–115; Heikkilä & Pikkarainen 2007; ks. myös Valtonen 2001).

Työllistymisen kohentumisesta huolimatta pääkaupunkiseudulla asuvat maahanmuuttajataustaiset asukkaat ovat keskimäärin kantaväestöä pienituloisempia. Kun tulotasoa tarkastellaan äidinkielen mukaan tulodesiileittäin, on havaittavissa vieraskielisten työtuloa saaneiden painottuminen selvästi kantaväestöä useammin pienimpiin tuloluokkiin. Tämä kertoo

maahanmuuttajataustaisten työllistymisestä kantaväestöä useammin matalapalkka-aloille. Vuonna 2008 työtuloa saaneista vieraskielisistä asukkaista 23 prosenttia sijoittui kahteen alimpaan tulodesiiliin ja peräti 54 prosenttia kahteen alimpaan tulokvintiiliin (taulukko 7). Kantaväestöstä vastaaviin tuloluokkiin sijoittui 16 ja 35 prosenttia työtuloa saaneista. Vastaavasti suurituloisia vieraskielisiä tulonsaajia oli selvästi kantaväestöä vähemmän: 14 prosenttia pääkaupunkiseudulla asuvista vieraskielisistä sijoittui kahteen ylimpään tulodesiiliin, kun kantaväestöstä ylimpiin tuloluokkiin sijoittui 29 prosenttia työtuloa saaneista.

Seudun kunnat profiloituvat vieraskielisen väestön tulotason suhteen eri tavoin. Espoossa ja Kauniaisissa ylimpiin tuloluokkiin sijoittuvia vieraskielisiä asukkaita asuu Helsinkiä ja Vantaata enemmän. Espoossa kahteen ylimpään tulodesiiliin (eli tulotasoltaan ylimpään viidennekseen) sijoittuu 20 prosenttia työtuloa saaneista vieraskielisistä asukkaista, Kauniaisissa peräti neljännes. Helsingissä (12 %) ja Vantaalla (11 %) vastaaviin tuloluokkiin sijoittuvien vieraskielisten osuus jää selvästi alhaisemmaksi. Kuntien väliset erot vieraskielisten tulotasossa ovat samansuuntaisia kuin kantaväestön tulojakaumissa havaittavat erot (taulukko 7; ks. myös edellinen luku 4.1.). Tämä viittaisi siihen, että maahanmuuttajataustaiset asukkaat sijoittuvat pääkaupunkiseudulla tulotasonsa mukaan pitkälti samalla tavoin kuin kantaväestö. Espoo ja Kauniainen ovat houkutelleet keskimääräistä enemmän hyvätuloisia asukkaita – sekä kantaväestöä että maahanmuuttajataustaisia. Alimpiin tuloluokkiin sijoittuvien vieraskielis-

ten osuuksissa ei kuitenkaan ole suuria eroja kuntien välillä. Pienituloisia vieraskielisiä asuu kaikissa pääkaupunkiseudun kunnissa. Kolmeen alimpaan työtulodesiiliin sijoittuvat vieraskieliset tulonsaajat ovat kuitenkin hieman yliedustettuina Helsingissä seudun keskitasoon nähden.

Tulotaso vaikuttaa olennaisesti yksilöiden ja kotitalouksien asuntomarkkina-asemaan ja alueellisen sijoittumisen

mahdollisuuksiin. Pääkaupunkiseudun kuntien väliset erot maahanmuuttaja-taustaisten ryhmien tulotasossa ja alueellisessa jakautumisessa heijastuvat siten todennäköisesti myös seudun alueelliseen eriytymiseen. Seuraavassa luvussa tarkastelen, miten tämä näkyy asuinalueiden etnisessä eriytymisessä pääkaupunkiseudulla.

5. KANTAVÄESTÖN JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN ALUEELLINEN ERIYTYMINEN PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

Tässä luvussa tarkastelen kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellisen eriytymisen kehitystä ja ominaispiirteitä pääkaupunkiseudulla 1990-luvun lopusta alkaen. Tarkastelun pääpaino on 2000-luvulla havaittavien kehityspiirteiden ja etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen kuvaamisessa ja analysoimisessa. Luvun tarkoituksena on vastata tutkimuskysymyksieni ensimmäiseen osaan:

1. Minkälaisena kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen näyttäytyy pääkaupunkiseudulla alueelliselta rakenteeltaan ja kehityssuunnaltaan?
 - a. Minkälaisille alueille pääkaupunkiseudulla sijaitsevat maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat muodostuneet? Miten nämä alueet poikkeavat muista asuinalueista asukasrakenteeltaan ja asuntokannan ominaisuuksiltaan?
 - b. Miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellisen sijoittumisen erot ovat kehittyneet?
 - c. Minkälaisia eroja eri maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisessa sijoittumisessa on havaittavissa?
 - d. Muistuttavatko seudulle muodostuneet maahanmuuttajataustaisten

asumiskeskittymät yksittäisten ryhmien muodostamia enklaveja vai ovatko keskittymät asukasrakenteeltaan etnisesti ja kulttuurisesti sekoittuneita?

5.1. Asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellinen rakenne

Maahanmuuton ja luonnollisen väestönkasvun tuottamat muutokset pääkaupunkiseudun väestörakenteessa näkyvät seudun asuinalueilla hyvin eri tavoin. Osalle asuinalueista alkoi muodostua tiivistyviä maahanmuuttajataustaisten asukkaiden pienalueittaisia keskittymiä jo 1990-luvun puolivälissä heti maahanmuuton vilkastumisen jälkeen (Kauppinen 2002; Vilkkama 2010; ks. vaihe 1 kuvassa 4). Toisilla asuinalueilla maahanmuuttajataustaisten määrä ja osuus ovat puolestaan edelleen hyvin alhaisia. Tämä näkyy selkeänä asuinalueiden välisenä etnisenä eriytymisenä ja samalla myös kuntien välisinä eroina maahanmuuttajataustaisen väestön alueellisessa sijoittumisessa. Tässä kappaleessa tarkastelen asuinalueiden etnistä eriytymistä ja maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien tiivistymistä kantaväestön ja vieraskieli-

sen väestön alueellista sijoittumista kuvaavien tilastojen ja karttaesitysten perusteella. Tarkastelu pohjautuu pienalueittaisiin väestötietoihin sekä Seutu CD:n rakennus- ja väestötietokannoista kerättyihin tilastoihin (ks. taulukko 3 luvussa 3.2.2.; Rakennustasoisen väestö 1997, 2003, 2009).

Noin 60 prosenttia pääkaupunkiseudun vieraskielisestä väestöstä asuu Helsingissä, jossa vieraskielisten alueellisia keskittymiä on selvästi muuta seutua enemmän sekä absoluuttisesti että suhteellisesti tarkastellen (kuvat 14 ja 15). Suurimmat Helsingin vieraskielisten asukkaiden absoluuttiset keskittymät löytyvät Itä- ja Koillis-Helsingistä sekä Vantaalle vievien junaratojen läheisiltä asuinalueilta (kuva 14). Näille alueille sijoittuvat myös Helsinkiin muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät (aluetyyppi 1) ja miltei kaikki Helsingin orastavista keskittymistä (aluetyyppi 2) vieraskielisten osuuden perusteella tarkasteltuna (kuva 15; asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien määrittelystä ks. luku 3.3.1.1). Vieraskielisiä asuu kuitenkin kattavasti miltei koko Helsingin alueella, muutamia pohjoisimpia asuinalueita ja Sipoosta Helsinkiin vuonna 2009 liitettyjä itäisiä alueita lukuun ottamatta. Myös kantakaupungin alueella asuu kohtalaisen paljon vieraskielisiä asukkaita, mutta heidän osuutensa jää kantakaupungissa seudun keskitaason alapuolelle (kuva 14 ja 15).

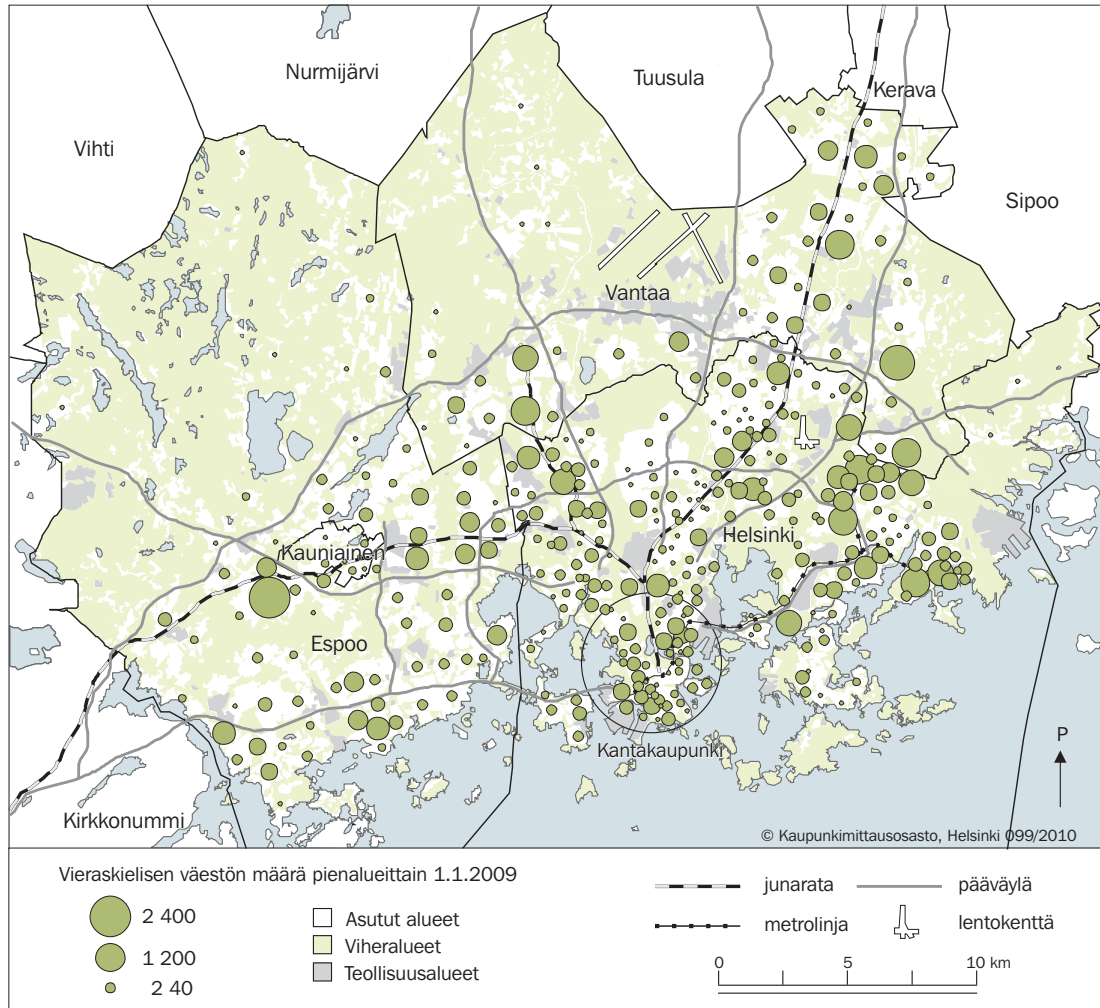
Espoossa ja Vantaalla tilanne näyttäyty toisenlaisena. Vieraskieliset asukkaat eivät ole sijoittuneet yhtä kattavasti kaikille asuinalueille kuin Helsingissä. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvat ovat painottuneet molemmissa kaupungeissa radan varsien

ja vilkkaasti liikennöityjen väylien läheisyyteen rakennetuille asuinalueille (kuva 14). Maahanmuuttajataustaisten asumiskesittymiä on Espoossa ja Vantaalla lukumääräisesti vähemmän kuin Helsingissä (kuva 15), mutta samalla kaupunkien sisäiset absoluuttiset keskittymät ovat Helsingin keskittymiä suurempia (kuva 14).

Espon ainoa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymä (aluetyyppi 1) ja samalla suurin absoluuttinen keskittymä löytyy Espoon keskuksen lähistöltä Suvelta (kuvat 14 ja 15). Suvella on Espoon väkirikkain asuinalue, jolla asuu hieman yli 12 prosenttia kaikista Espoon vieraskielisistä ja noin 4 prosenttia suomen- ja ruotsinkielisistä asukkaista. Muilla Espoon pienalueilla vieraskielisten osuus ei nouse riittävän korkealle, jotta ne erottuisivat varsinaisina maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittyminä seudullisesti tarkasteltuna. Orastavia keskittymiä (aluetyyppi 2) Espoosta löytyy kuitenkin neljä. Ne sijaitsevat Kirkkonummelle vievän junaradan varteen sijoittuvilla Kirkkojärven ja Kuninkaisten pienalueilla sekä Länsiväylän läheisyyteen sijoittuvilla Otaniemen ja Matinmetsän pienalueilla. Otaniemi on tunnettu Teknillisen korkeakoulun opiskelijakampuksestaan, jonka alueella asuvat ulkomaalaiset opiskelijat ja työntekijät ovat merkittävä syy Otaniemen suhteellisen korkeaan vieraskielisten osuuteen.

Myös Vantaalla sijaitsee vain yksi varsinainen maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymä (aluetyyppi 1) seudullisesti tarkasteltuna. Se sijaitsee Länsimäessä Helsingin koillisrajan tuntumassa (kuva 15). Absoluuttisesti suurin Vantaan vieraskielisten asukkaiden keskittymä sijaitsee kuitenkin Hakunilassa, jossa asuu noin

Kuva 14. Vieraskielisten määrä pääkaupunkiseudulla pienalueittain, 1.1.2009. Alle kahdenkymmenen vieraskielisen asukkaan alueita ei esitetä (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

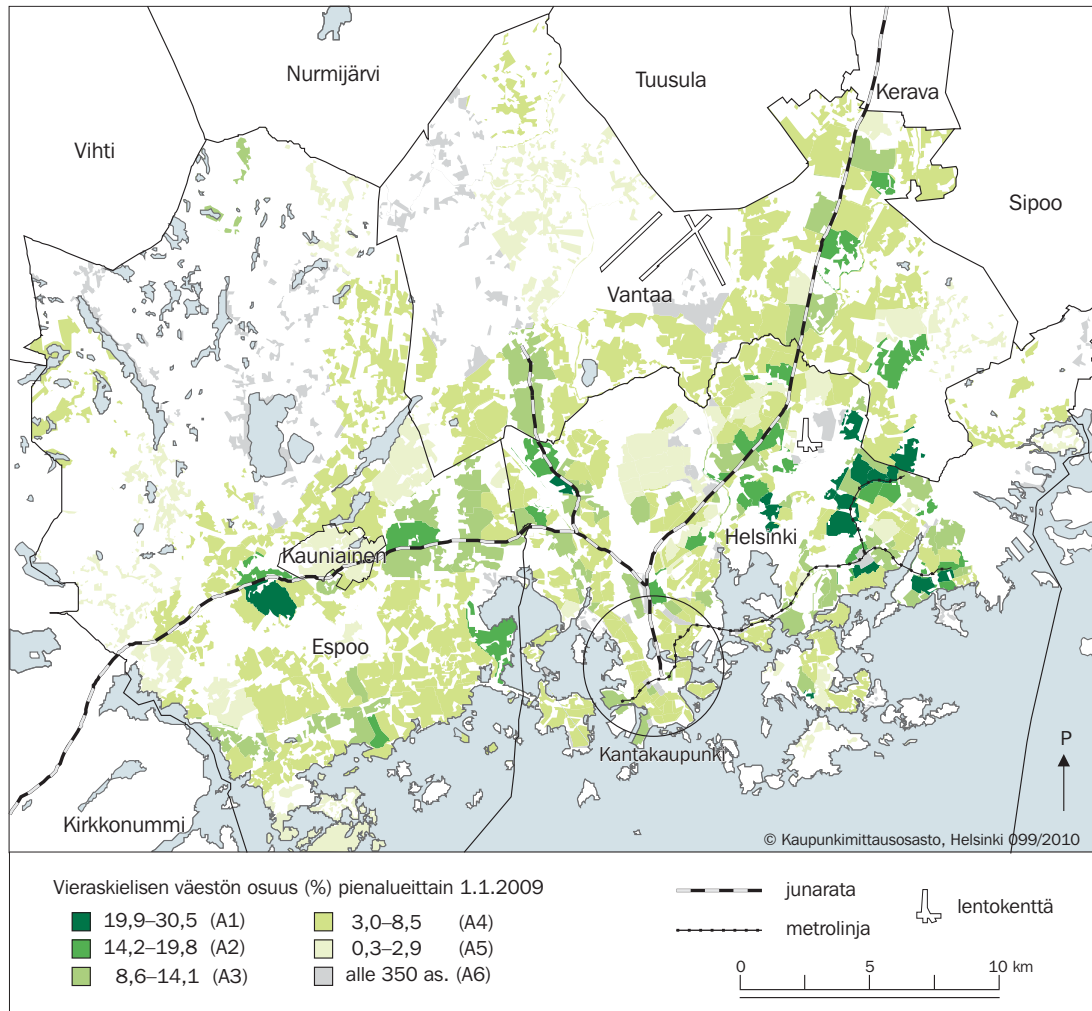

12 prosenttia kaikista Vantaan vieraskielisistä asukkaista (kuva 14). Hakunila on väkiluvultaan Vantaan kolmanneksi suurin asuinalue ja se on Itä-Vantaalle sijoittuvien Mikkolan ja Havukosken kaupunginosien ohella yksi Vantaalle muodostuneista kolmesta maahanmuuttajataustaisten orastavista keskittymistä (aluetyppi 2).

Toisin kuin Espoossa ja Vantaalla, Helsinkiin muodostuneet maahanmuuttaja-

taustaisten asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovat absoluuttiselta kooltaan suhteellisen pieniä. Mihinkään keskittymistä ei ole asettunut merkittävää osuutta Helsingin vieraskielisestä väestöstä. Suurimmassa absoluuttisessa keskittymässä, Myllypuron alueella sijaitsevalla pienalueella, asuu vain 2,5 prosenttia kaikista Helsingin vieraskielisistä asukkaista. Ero Espooseen ja Vantaaseen ei selity tutkimuk-

Kuva 15. Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudun pienalueilla 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

seen valitulla aluejaolla, joka Helsingissä pilkkoutuu muita kaupunkeja tarkemmaksi. Osa-alueittain tarkasteltuna Helsingin suurin vieraskielisten absoluuttinen keskittymä löytyy Kontulasta, jossa asui vuoden 2009 alussa 4,2 prosenttia Helsingin vieraskielisestä väestöstä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovatkin Helsingissä ennen kaikkea suhteellisia. Espoossa ja Vantaalla

vieraskielisten alueelliset keskittymät ovat sen sijaan samanaikaisesti sekä suhteellisia että absoluuttisia keskittymiä.

Kuva 15 osoittaa pääkaupunkiseudun jakautuneen vieraskielisten osuuden mukaan suhteellisen selkeisiin alueellisiin vyöhykkeisiin. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät (aluetyyppi 1, tästä lähtien tekstissä A1) sijaitsevat saarekkeina eri puolilla pääkaupunkiseutua. Ne ovat

kuitenkin sijoittuneet pääasiassa metrolinjan ja junaratojen läheisyyteen rakennetuille asuinalueille. Erityisesti Helsingin ja Vantaan itäisissä osissa keskittymät ovat tiivistyneet laajemmiksi ryppäiksi siten, että useammat lähekkäiset asuinalueet sijoittuvat vieraskielisten osuudeltaan selvästi seudun keskitason yläpuolelle (kuva 15). Monet orastavista keskittymistä (aluetyyppi 2, tästä lähtien A2) sijoittuvat tiiviisti varsinaisten asumiskeskittymien läheisyyteen. Tämä lisää vieraskielisten osuudeltaan yli seudun keskitason sijoittuvien pienalueiden alueellista ryvästymistä. Myös vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle asettuvat vaihettumisalueet (aluetyyppi 3, tästä eteenpäin A3) sijaitsevat tiiviisti varsinaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien läheisyydessä. Tämän lisäksi vaihettumisalueita sijaitsee varsinaisista asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä irrallaan pää ratojen varsille ja Länsiväylän läheisyyteen rakennetuilla asuinalueilla.

Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle sijoittuvat kantaväestöpainotteiset ja kantaväestövaltaiset alueet (aluetyypit 4 ja 5, tästä eteenpäin tekstissä A4 ja A5) sijaitsevat sen sijaan tyypillisimmin kaupunkien reuna-alueilla sekä Helsingin ja Espoon läntisissä ja eteläisissä osissa. Eteläisen Espoon pienalueet, eteläinen kantakaupunki ja Helsingin merenrantakaupunginosat muodostavat laajan lähes yhtenäisen vyöhykkeen, jolla vieraskielisten osuus jää seudun keskitasoa alhaisemmaksi. Toinen vastaava vyöhyke sijaitsee Kauniaisissa sekä Espoon ja Vantaan pohjoisosien asuinalueilla (kuva 15).

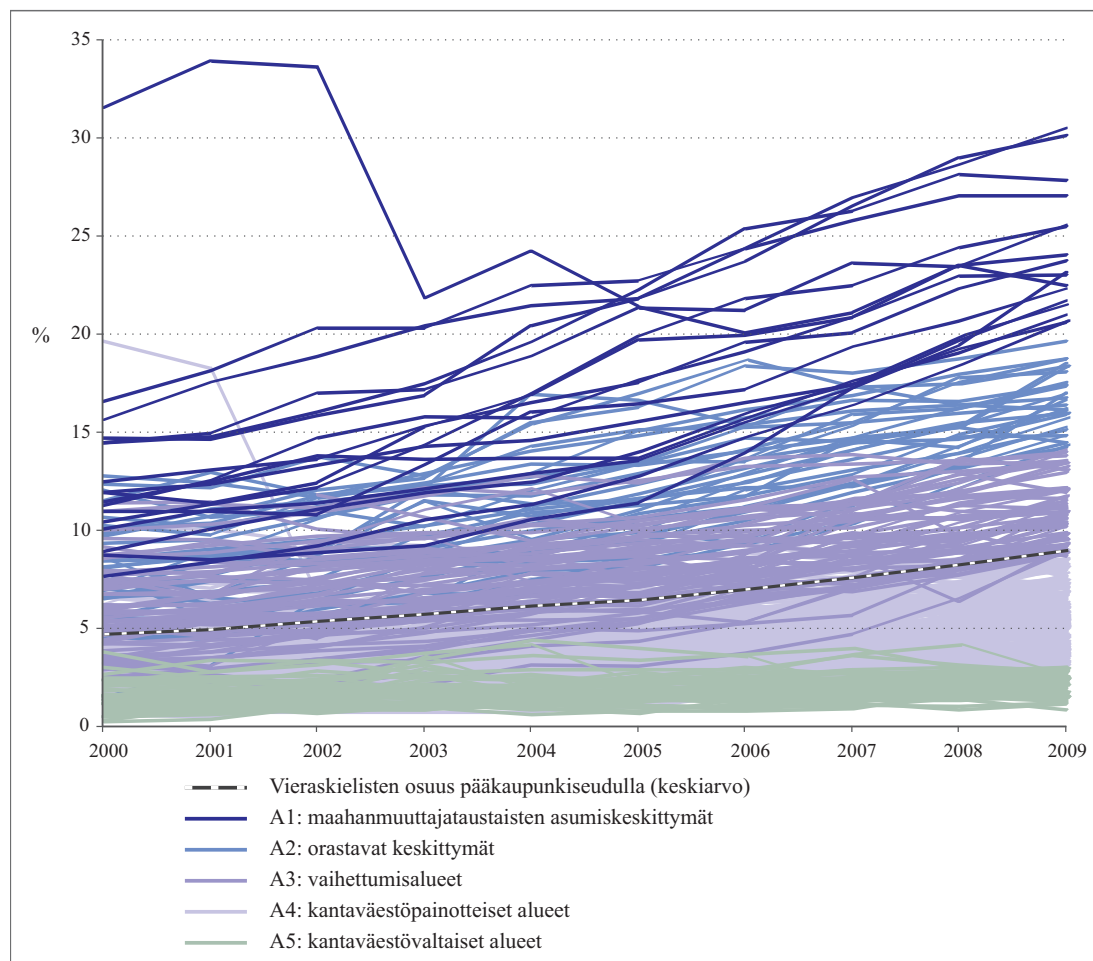
Asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellinen rakenne on muotoutunut pää-

kaupunkiseudulla nykyiseen 2000-luvun kuluessa. Vaikka merkkejä nykyisen rakenteen kehityksestä oli havaittavissa jo 1990-luvun puolivälissä maahanmuuton nopean vilkastumisen jälkeen (ks. esim. Kortteinen & Vaattovaara 1999: 142–143; Kauppinen 2002; Vilkkama 2010), ovat asuinalueiden väliset erot alkaneet näkyä voimakkaammin vasta viime vuosina. Erityisesti Espoossa ja Vantaalla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovat tiivistyneet nykyisiksi selkeiksi keskittymiksi vasta viimeisten 5–10 vuoden aikana.

Kuva 16 havainnollistaa vieraskielisten osuudessa havaittavia muutoksia seudun pienalueilla aluetyypeittäin vuosina 2000–2009. Valtaosa pääkaupunkiseudun pienalueista (66 %) on säilyttänyt suhteellisen asemansa seudun sisäisessä aluerakenteessa, mutta yksittäisten pienalueiden asema suhteessa seudun keskitasoon on vaihdellut (ks. myös liite 4). Esimerkiksi seitsemästätoista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneesta pienalueesta kaksitoista oli jo vuoteen 2000 mennessä erottautunut alueiksi, joilla vieraskielisten osuus nousi selvästi seudun keskitasoa korkeammalle. Loput viisi ovat tiivistyneet asumiskeskittymiksi 2000-luvun aikana.³⁶ Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymik-

36 Seitsemällä vuonna 2000 suhteellisenä asumiskeskittymänä näyttäytyvällä pienalueella vieraskielisten osuuden kasvu on puolestaan hieman hidastunut seudun keskitasoon nähden ja ne sijoittuvat vuonna 2009 muihin aluetyyppeihin. Suurin pudotus suhteellisessa asemassa on tapahtunut yhdellä Helsingin Meilahteen sijoittuvista pienalueista, joka näyttäytyi vielä vuonna 2000 maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymänä, mutta jolla vieraskielisten osuus on sittemmin laskenut nopeasti jääden vuonna 2009 selvästi alle seudun keskiarvon (ks. kuva 16).

Kuva 16. Vieraskielisten osuuden kehitys pääkaupunkiseudun pienalueilla aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

si muodostuneilla alueilla vieraskielisten osuus onkin noussut 2000-luvun kuluessa muuta seutua nopeammin (liite 4) – keskimäärin 11 prosenttiyksiköllä eli hieman yli prosenttiyksiköllä vuodessa. Koko seudulla kasvua on ollut vuosina 2000–2009 yhteensä neljä prosenttiyksikköä eli alle puoli prosenttiyksikköä vuotta kohden. Kantaväestövaltaisiin alueisiin kuuluvilla pienalueilla vieraskielisten osuus on pysynyt hyvin alhaisena (kuva 16). Viikin

tiedepuisto on maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin lukeutuvista pienalueista ainoa, jolla vieraskielisten osuus on selvästi pienentynyt. Tämä näkyy hyvin kuvassa 16. Vuonna 2000 vieraskielisten osuus oli Viikin tiedepuistossa yli 30 prosenttia, mutta on sittemmin laskenut hieman yli 20 prosenttiin (ks. myös taulukko 8).

Kuva 16 osoittaa alueellisten erojen kasvaneen aluetyyppien välillä erityisesti

■ Taulukko 8. Vieraskielisten osuuden keskihajonta ja muita tilastollisia tunnuslukuja (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudun pienalueilla (%)							
vuosi	Minimi	Maksimi	Mediaani	Keskiarvo	Painotettu keskiarvo	Keski-hajonta	Variaatio-kerroin
2000	0	31,5	3,1	4,1	4,6	3,6	88,0
2001	0	34,0	3,3	4,2	4,8	3,6	85,6
2002	0	33,6	3,6	4,6	5,2	3,6	79,2
2003	0	21,8	3,8	4,8	5,6	3,6	74,7
2004	0	24,2	4,1	5,3	6,0	4,0	75,7
2005	0	22,7	4,3	5,5	6,3	4,2	75,6
2006	0	25,3	4,6	5,9	6,8	4,4	74,6
2007	0	26,9	4,9	6,4	7,3	4,7	74,2
2008	0	29,0	5,3	6,9	8,0	5,0	73,2
2009	0	30,5	5,7	7,4	8,6	5,3	72,4

ääripäihin – maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin ja kantaväestövaltaisiin alueisiin – sijoittuvien pienalueiden välillä. Tämä näkyy pienalueiden välisen hajonnan lisääntymisenä vieraskielisten osuuden suhteen erityisesti 2000-luvun jälkimmäisellä puoliskolla (taulukko 8). Keskihajonnan ja keskiarvon suhdetta mittaava variaatiokerroin on kuitenkin laskenut 2000-luvun kuluessa, mikä osoittaa alueiden välisen hajonnan kasvaneen seudun keskiarvoa hitaammin. Valtaosalla pienalueista vieraskielisten osuus jää kuitenkin edelleen selvästi seudun keskiarvoa (8,6 %) alhaisemmaksi: puolella alueista vieraskielisten osuus oli vuonna 2009 alle kuusi prosenttia (taulukko 8). Samanaikaisesti ylimpään luokkaan sijoittuvissa asumiskeskitymissä vieraskielisten osuus ylittää kahdenkymmenen prosentin rajan. Korkeimmillaan vieraskielisten osuus oli vuoden 2009 alussa Helsingin Kivikkoon sijoittuvalla pienalueella, jonka asukkaista hieman yli 30 prosenttia puhui äidinki-

lenään jotain muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea.

Eriytyminen näyttäytyy kuitenkin voimakkaampana 250*250 metrin väestöruuduittain tarkasteltuna. Pienalueiden sisältä löytyy kortteleita ja asuinkiinteistöjä, joissa vieraskielisten osuudet nousevat huomattavasti ympäröivän alueen keskimääräistä tasoa korkeammalle (kuva 17)³⁷. Muutamissa kortteleissa vieraskieliset asukkaat muodostavat enemmistön asukkaista, korkeimmillaan heidän osuutensa nousee lähes 60 prosenttiin. Samanaikaisesti saman pienalueen sisällä, muutama sata metriä kauempana sijaitsevissa asuinkiinteistöissä tai kortteleissa vieraskielisten osuus ja määrä saattavat jäädä edelleen hyvin alhaiseksi. Tämä osoittaa

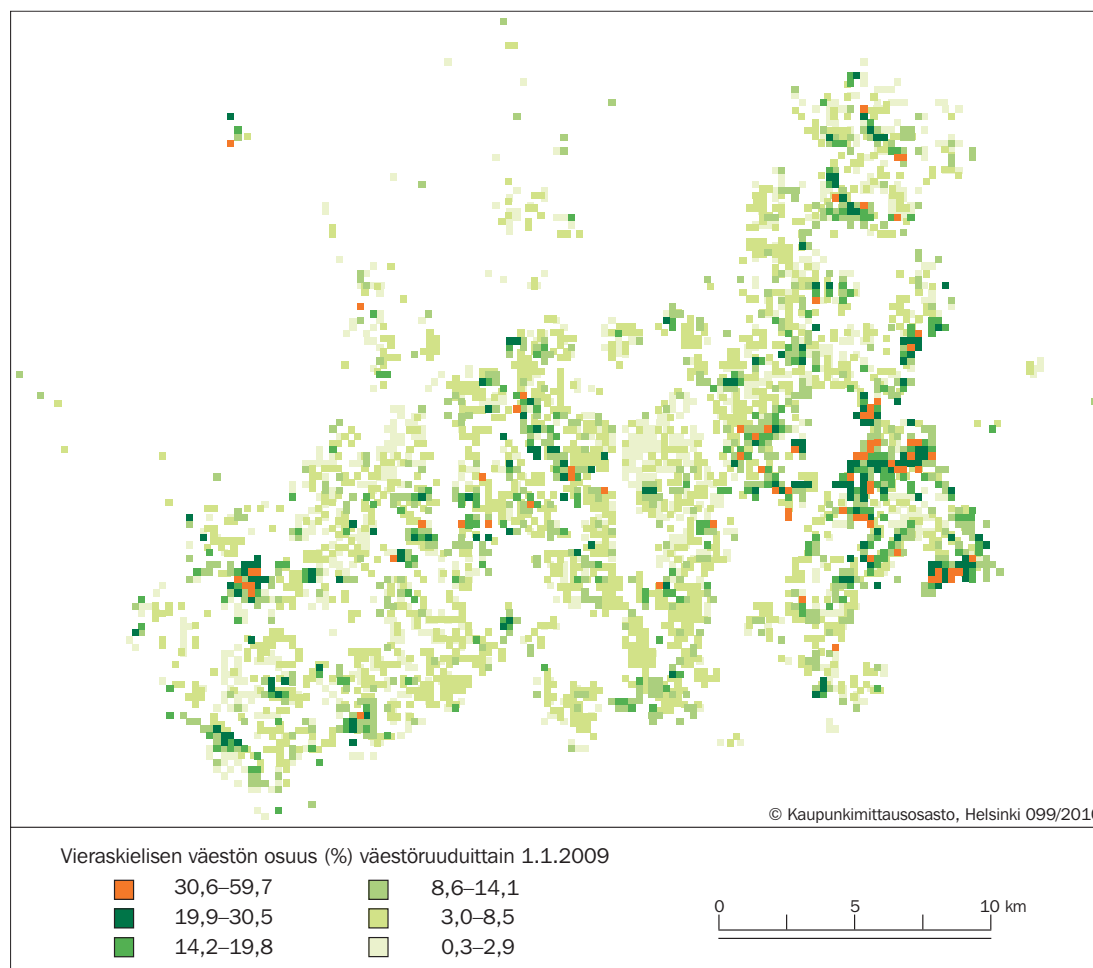
37 Kuvan aineisto on aggregoitu Seutu CD:n 2009 väestötietokannasta 250 * 250 metrin ruutukantaan. Alle 20 asukkaan ja alle 10 asunnon ruudut on rajattu tarkastelun ulkopuolelle, jotta asukasmääriltään pienten alueiden osuus ei korostuisi. Kuvasta on jätetty pois karttaelementit, jotka osoittaisivat väestöruutujen tarkan sijainnin.

etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen piirtyvän pääkaupunkiseudulla hallinnollisia aluejakoja paikallisemmin. Suurien koko pienalueiden laajuisten keskittymien sijaan vieraskielisen väestön alueelliset keskittymät paikantuvat mosaiikkimaisemmin tiettyihin kortteleihin. Eriytymisen alueellinen rakenne erottuu kuitenkin myös väestöruuduittain tarkasteltuna hyvin selvästi. Vieraskielisten osuudeltaan kahteen ylimpään luokkaan sijoittuvat

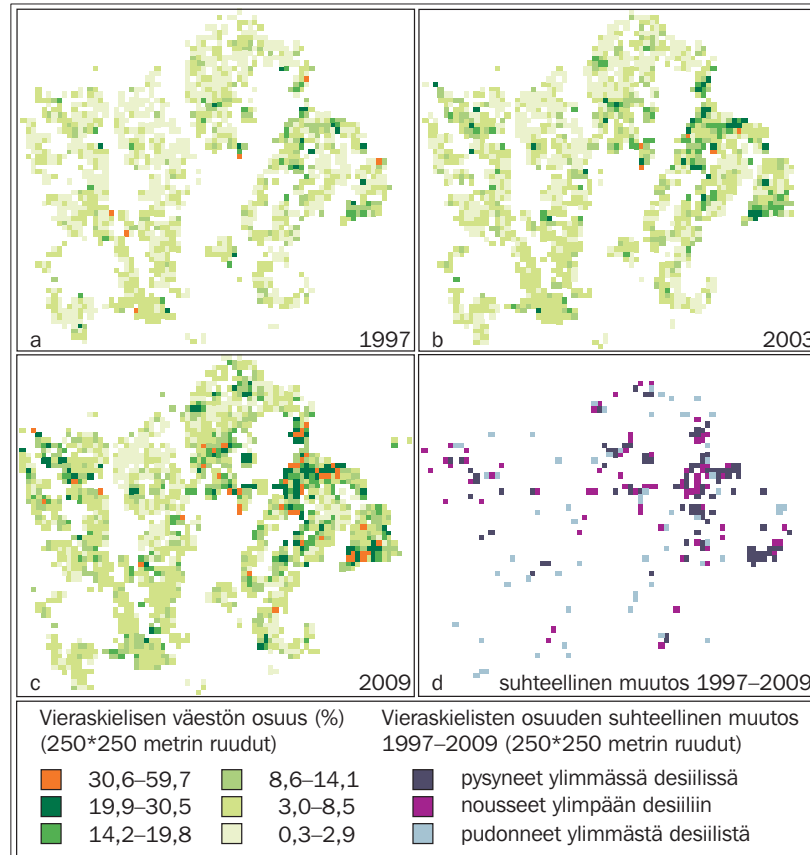
korttelit, joiden asukkaista yli 20 prosenttia on vieraskielisiä, sijaitsevat tiiviisti toistensa läheisyydessä. Korttelikohtaiset keskittymät muodostavat laajempia ryppäitä, jotka levittäytyvät paikoin pienalue rajojen yli ja yltyvät muutamilla alueilla lähes koko pienalueen laajuudelle.

Kuvasarja Helsingin alueellisesta eriytmisestä 250*250 metrin väestöruuduittain tarkasteltuna osoittaa nykyisten kaupunkirakenteessa erottuvien vieraskielisten

Kuva 17. Vieraskielisten osuus pääkaupunkiseudulla väestöruuduittain tarkasteltuna (250*250 metrin ruutukanta). Alle 20 asukkaan ja alle 10 asunnon ruudut on rajattu tarkastelun ulkopuolelle (Rakennustasoinen väestö 2009).

Kuva 18. Vieraskielisten osuus Helsingissä vuosina 1997, 2003 ja 2009 väestöruuduittain (250*250 metrin ruutukanta) sekä ylimpään desiiliin kuuluvien väestöruutujen suhteellisen aseman muutos. Alle 20 asukkaan ja 10 asunnon ruudut on rajattu tarkastelun ulkopuolelle (Rakennustasoinen väestö 1997, 2003, 2009).

korttelittaisten keskittymien tiivistyneen ja laajentuneen varsin systemaattisesti 1990-luvun lopusta alkaen (kuva 18) luvussa 2.4. hahmottelemani etnisen eriytymisen kehityskulkua jäsentävän hypoteesin mukaisesti (ks. kuva 4 vaihe 2). Alueellisiksi keskittymiksi jo vuoteen 1997 mennessä muodostuneissa kortteleissa vieraskielisten osuus on noussut entisestään, muutamaa läntisen Helsingin alueella sijainnutta korttelia lukuun ottamatta. Lisäksi vieraskielisten osuus on noussut muuta kaupunkia nopeammin alkupe-

räisten keskittymien läheisyydessä sijaitsevilla kortteleilla. Tämä näkyy erityisen hyvin kuvassa 18d, joka kuvaa väestöruutujen suhteellisessa asemassa tapahtunutta muutosta vuodesta 1997 vuoteen 2009. Vieraskielisten osuuden suhteen ylimpään desiiliin vuoteen 2009 mennessä nousseet ruudut sijaitsevat suhteellisen tiiviisti ylimmässä desiilissä pysyneiden ruutujen läheisyydessä. Korttelikohtaiset keskittymät ovat siten selvästi laajentuneet ja ryvästyneet. Selkeimmin kehitys näkyy Helsingin itäisissä ja koillisissa osissa, sekä

osassa Luoteis-Helsinkiä. Vieraskielisten osuudeltaan ylimmästä desiilistä pudonneet ruudut sijaitsevat sen sijaan eri puolilla kaupunkia.

Kuvat 18a–c osoittavat korttelikohtaisten keskittymien laajentuneen ja tiivistyneen erityisesti 2000-luvun jälkimmäisellä puoliskolla vuosien 2003–2009 aikana. Tämä näkyy myös kuvassa 16 vieraskielisten osuuden nopeana kasvuna maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi tai orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla pienalueilla. Tutkimusaineisto ei mahdollista ajallisen kehityksen tarkastelua väestöruuduittain koko pääkaupunkiseudun alueella. Kuvan 17 tiiviit ryppäät antavat kuitenkin viitteitä siitä, että vieraskielisten keskittyminä erottuvien kortteleiden tiivistyminen ja alueellinen ryvästyminen ovat edenneet myös Espoossa ja Vantaalla Helsingin esimerkin tavoin.

5.2. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät sijoittuvat pienituloisille vuokra-asuntovaltaisille alueille

Vieraskielisten osuuden alueellinen vaihtelu pienalueiden välillä ja niiden sisällä noudattelee läheisesti pääkaupunkiseudun asuntokannan rakenteessa havaittavia alueellisia eroja. Pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteen sosiaalista ja alueellista eriytymistä selvittäneissä faktori- ja ryhmittelyanalyysihin perustuneissa tutkimuksissa seudun asuinalueiden on osoitettu jakautuvan asuntokannan alueellisten piirteiden sekä taustoiltaan erilaisten kotitalouksien ja heidän elämänsä vaiheidensa tyypittämiin aluetyyppisiin

(Maury 1997; Vaattovaara 1998). Ulkomaalaisten korkean osuuden on osoitettu näissä tutkimuksissa kohdentuvan vuokra-asuntojen korkean osuuden kanssa samoille alueille (Vaattovaara 1998: 85–87, 92). Kauppisen (2002: 188–193) tutkimus pääkaupunkiseudulla 1990-luvun puolivälissä asuneiden ulkomaankansalaisten alueellisesta sijoittumisesta osoitti asuntokannan aravavuokra-asuntovaltaisuuden ohjaavan erityisesti matalan bruttokansantuotteen maista tulleiden ja pakolais- taustaisten maahanmuuttajien alueellista sijoittumista.

Havainnot asuntokannan alueellisen rakenteen vaikutuksesta maahanmuuttajataustaisten alueelliseen sijoittumiseen pitävät tältä osin edelleen paikkansa. Taulukko 9 havainnollistaa asuntojen hallintasuhdejakaumien eroja vieraskielisten osuudeltaan erilaisissa aluetyypeissä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät (A1) ovat sijoittuneet pienalueille, joilla vuokra-asuntojen osuus on suuri. Vantaan Länsimäkeä lukuun ottamatta, kaikilla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi lukeutuvilla pienalueilla vuokra-asunnot olivat vallitsevana hallintasuhdemuotona vuoden 2008 lopussa, ja yli 60 prosenttia asuntokunnista asui vuokralla (taulukko 9). Miltei kaikilla alueilla oli lisäksi kyse sosiaalisin perustein tuetuista arava- ja korkotukivuokra-asunnoista, joiden ympärille vieraskielisten alueelliset keskittymät paikantuivat. Mitä suurempi arava- ja korkotukivuokra-asuntojen osuus on, sitä korkeammaksi vieraskielisten osuus alueella tyypillisesti nousee. Vuokra-asuntovaltaisuus on tyypillistä myös orastavien keskittymien (A2) ja vaihettumisalueiden (A3) asuntokan-

■ Taulukko 9. Pääkaupunkiseudun pienalueiden asuntokanta aluetyypeittäin 31.12.2008: a) vallitseva hallintasuhdemuoto pienalueittain; b) asuntokuntien jakautuminen hallintasuhteittain aluetyypin pienalueilla (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

a) Pienalueiden määrä aluetyypeittäin vallitsevan hallintasuhteen mukaan

Vallitseva hallintasuhte ¹	Aluetyyppi					Yhteensä
	A1	A2	A3	A4	A5	
Omistusasunnot		1	17	136	53	232
... omakotiasuminen				14	20	48
Vuokra-asunnot	16	19	33	21	5	105
... arava- ja korkotukiasunnot	14	12	14	6	2	55
Muut ²			1			3
Ei yhtä vallitsevaa asumismuotoa	1	10	19	52		86
Pienalueita yhteensä (N)	17	30	70	209	58	426

b) Asuntokuntien jakautuminen hallintasuhteittain aluetyypeissä

Asuntokunnat hallintasuhteittain (%)	Aluetyyppi					Yhteensä
	A1	A2	A3	A4	A5	
Asuu omistusasunnossa	30	38	42	54	74	49
Asuu vuokralla	62	55	48	35	16	40
... yksityisessä vuokra-asunnossa	9	13	16	22	11	19
... arava- tai korkotukivuorka-asunnossa	53	42	32	12	5	22
Asuu asumisoikeusasunnossa	5	3	4	2	1	3
Hallintasuhte tuntematon	3	4	5	10	9	8
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
Asuntojen lukumäärä (N)	31 953	49 663	124 446	284 729	33 560	528 962

¹ vähintään 50 % asunnoista

² asumisoikeisasunnot tai hallintamuoto muu tai tuntematon

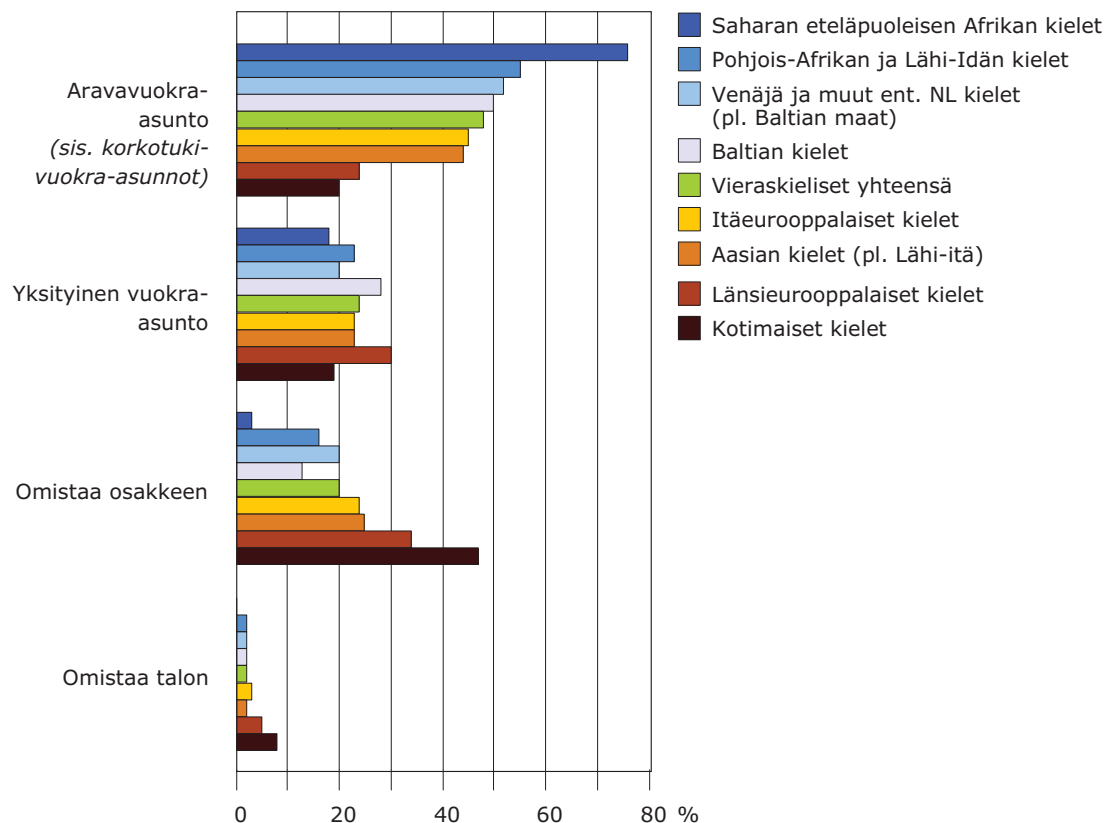
tarakenteelle. Molemmissa aluetyypeissä asuntokanta on kuitenkin selvästi asumiskeskittyä monipuolisempaa. Orastavien keskittymien alueella asuntokunnista hieman yli puolet vuokraa asuntonsa ja vaajaat 40 prosenttia asuu omistusasunnoissa (taulukko 9).

Mitä suuremmaksi omistusasumisen osuus asuntokannasta nousee, sitä alhaisemmaksi vieraskielisten osuus alueella jää. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä pienalu-

eilla (A4 ja A5) omistusasujat ovat enemmistönä: 54 prosenttia kantaväestöpainotteisten alueiden asuntokunnista ja 74 prosenttia kantaväestövaltaisten alueiden asuntokunnista asui omistusasunnoissa vuonna 2008 (taulukko 9). Myös pientalovaltaisuus on näillä alueilla muuta seutua yleisempää. Reilu kolmannes kantaväestövaltaisista pienalueista (A5) on asuntokannaltaan pientalovaltaisia.

Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien

Kuva 19. Pääkaupunkiseudun väestön jakautuminen asuntojen hallintasuhteen mukaan kieliryhmittäin, 31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

paikantuminen vuokra-asuntovaltaisille pienalueille on pitkälti seurausta maahanmuuttajien asuntomarkkina-asemasta pääkaupunkiseudulla. Valtaosa maahanmuuttajataustaisista asuntokunnista asuu vuokralla, ja erityisesti arava- ja korkotukivuokra-asunnoissa (kuva 19; liite 5). Ainoastaan Länsi-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvilla omistusasuminen tai yksityiseltä vuokranantajalta vuokratut asunnot ovat arava- ja korkotukiasuntoja yleisempi asumismuoto. Myös heistä enemmistö asuu kuitenkin vuokralla. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla aravavuokra-asunnoissa asuminen on kaikkein korostuneinta. Pe-

räti 76 prosenttia heistä asuu arava- tai korkotukivuokra-asunnoissa, useimmiten kaupungin vuokra-asunnoissa. Muilla maahanmuuttajataustaisten ryhmillä aravavuokra-asunnoista riippuvaisuus vaihtelee Länsi-Euroopan kieliä puhuvien 24 prosentista Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien 55 prosenttiin. Erityisesti omistusasunnoissa ja pientaloissa asuminen on maahanmuuttajataustaisilla selvästi kantaväestöstä harvinaisempaa (kuva 19).

Taulukko 9 kuitenkin osoittaa, ettei maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien muodostumisessa ole kyse yksinomaan asuntokannan alueellisen ra-

kenteen eroista ja maahanmuuttajataustaisten perheiden asumisesta vuokralla. Myös kantaväestöpainotteisiin ja kanta-
väestövaltaisiin aluetyyppeihin (A4 ja A5) kuuluu joitakin vuokra-asuntovaltaisia pienalueita (26 aluetta), joista kahdeksalla arava- ja korkotukivuokra-asunnot ovat enemmistönä (taulukko 9a). Näillä alueilla ei kuitenkaan asu merkittävää määrää vieraskielisiä asukkaita. Arava- ja korkotukiasuntojen suuri osuus pienalueella ei siten yksinään riitä selittämään asumiskeskittymien muodostumista ja alueellista sijoittumista.

Nykyiset maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskitymiksi muodostuneet pienalueet ovat pääasiassa 1960–70-luvuilla tai 1990-luvun taitteen molemmin puolin rakennettuja vuokrataloalueita (liite 6; kuva 20). Näiltä alueilta oli saatavilla vapaita vuokra-asuntoja maahanmuuton vilkastuessa 1990-luvun alkupuolella (Kauppinen 2002: 189–193; Vilkkama 2010: 187–189). Samoilla alueilla vieraskielisten osuus on sittemmin jatkanut nousuaan muuta seutua nopeammin (Vilkkama 2010: 189–191; liite 4). Vieraskielisen väestön määrä ja osuus ovat lisääntyneet näillä alueilla paitsi kaupunkien vuokra-asunnoissa myös muissa asuinkiinteistöissä (Kaupungin vuokra-asunnot... 2011: 27–28).

Kantaväestöpainotteisiin ja kanta-
väestövaltaisiin aluetyyppeihin (A4 ja A5) kuuluvat arava- ja korkotukivaltaiset pienalueet ovat sen sijaan pääsääntöisesti 1940–50-luvuilla tai 1980–90-luvuilla rakennettuja asuinalueita (liite 6), jotka sijaitsevat suhteellisen arvostettujen asuinalueiden läheisyydessä Helsingin Jollaksessa, Käpylässä, Kumpulassa, Valli-

lassa ja Maunulassa sekä Espoon Karvasmäessä (kuva 20). Näille alueille ei muut-
tanut suurta määrää maahanmuuttajia 1990-luvun alkupuoliskolla, eikä vieraskielisten määrä alueilla ole tämän jälkeenkään merkittävästi noussut. Ero maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneiden ja kulttuurisen ja etnisen moninaistumisen ulkopuolelle jääneiden arava- ja korkotukivaltaisten pienalueiden välillä liittyyneekin 1990-luvulla vallinneen asuntomarkkinatilanteen luomiin alueellisiin eroihin, jotka ovat 2000-luvulla vahvistuneet eriytymiskehityksen polkuriippuvuuden kautta (ks. kuva 4 vaihe 2; ks. myös luku 6). Myös alueiden asuntokannan ikä, koko ja sijainti ovat todennäköisesti vaikuttaneet kehitykseen (ks. esim. Kauppinen 2000, 2002). Esimerkiksi kantaväestövaltaisiin ja kantaväestöpainotteisiin aluetyyppeihin kuuluvilla Maunulan, Käpylän ja Vallilan pienalueilla kaupungin vuokra-asuntojen koko on keskimääräistä pienempi (Kaupungin vuokra-asunnot... 2011: 11–12).

Asuntokannan hallintasuhdejakauma, rakennuskannan ikä, asuntojen koko ja alueellinen sijainti heijastuvat myös alueiden hinta- ja vuokratason sekä alueiden statukseen pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoilla (ks. esim. Sosiaalinen tasapaino... 1982: 13–20; Lankinen 1997: 37–39; Lönnqvist & Vaattovaara 2004; Lönnqvist 2009). Asuinalueiden väliset erot asuntojen neliöhinnoina ja statuksessa ovat pääkaupunkiseudulla hyvin selkeitä ja noudattavat pitkälti seudun sosiaalisessa eriytyemisessä havaittuja alueellisia eroja (esim. Kortteinen & Vaattovaara 1999; Lönnqvist & Vaattovaara 2004; Lönnqvist 2009; ks. luku 4.1).

Erot asuinalueiden statuksessa heijastuvat myös etnisen eriytymisen alueelliseen rakenteeseen. Taulukko 10 kuvaa asukkaiden tulojakaumia vieraskielisten osuuden mukaan luokitelluissa aluetyypeissä. Erot tulotasossa ja alueiden sosiaalisessa statuksessa näkyvät taulukossa selkeinä. Ylimpiin tuloluokkiin kuuluvien asukkaiden osuus on sitä pienempi, mitä korkeammaksi vieraskielisten osuus – ja samalla arava- ja korkotukiasunnoissa asuvien osuus – pienalueella nousee. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuvasta (A1) työtuloa saaneesta kantaväestöstä vain 17 prosenttia sijoittui kahteen ylimpään tulodesiiliin vuonna 2008. Kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla alueilla (A4 ja A5) vastaaviin ylimpiin tuloluokkiin sijoittui yli 30 prosenttia työtuloa saaneesta kantaväestöstä (taulukko 10a). Vastaavasti alimpiin tuloluokkiin sijoittuvien osuus on kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla alueilla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä asuvia alhaisempi. Ero on kuitenkin suurimmillaan ylimpiin tuloluokkiin kuuluvien kohdalla.

Vieraskielisten tulojakaumissa aluetyyppien väliset erot näkyvät jopa kantaväestöä selkeämmin (taulukko 10b). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla alueilla asuu keskimääräistä pienituloisempia vieraskielisiä asukkaita erityisesti kantaväestöpainotteisiin ja kantaväestövaltaisiin alueisiin verrattuna. Vain kuusi prosenttia asumiskeskittymissä ja yhdeksän prosenttia orastavissa keskittymissä asuvista vieraskielisistä sijoittui kahteen ylimpään tulodesiiliin vuonna

2008. Kantaväestöpainotteisissa ja kantaväestövaltaisissa aluetyypeissä (A4 ja A5) kahteen ylimpään tuloluokkaan kuului 20 ja 27 prosenttia työtuloa saaneista vieraskielisistä asukkaista. Vastaavasti kahteen alimpaan tulodesiiliin (siis alimpaan viidennekseen) kuului 27 prosenttia asumiskeskittymien ja 25 prosenttia orastavien keskittymien vieraskielisistä työtuloa saaneista asukkaista. Kantaväestöpainotteisissa ja kantaväestövaltaisissa aluetyypeissä alimpaan tuloviidennekseen sijoittui 20 ja 16 prosenttia vieraskielisistä tulonsaajista. Vaihettumisalueilla asuvien vieraskielisten tulojakauma asettuu orastavien keskittymien ja kantaväestöpainotteisten alueiden välille.

Taulukko 10 osoittaa pääkaupunkiseudun väestön, erityisesti vieraskielisten, sijoittuneen aluetyypeihin selvästi tulotasonsa mukaisesti. Tämä osoittaa asuinalueiden etnisen eriytymisen kytkeytyvän pääkaupunkiseudulla läheisesti sosiaaliseen eriytymiseen ja eroihin asukkaiden käytettävissä olevissa tuloissa (ks. myös Kortteinen & Vaattovaara 1999; Kauppinen 2000, 2002; Vaattovaara & Kortteinen 2003: 2137–2138). Voidaankin sanoa, että maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovat muodostuneet ja tiivistyneet pääkaupunkiseudulla asuinalueille, joiden asuntokanta on keskimääräistä vuokra-asuntovaltaisempaa ja joilla asuu keskimääräistä pienituloisempaa väestöä. Olennaista taulukon 10 tulojakaumissa on kuitenkin se, ettei missään aluetyypeissä asu yksinomaan pienituloisia. Kaikilla aluetyypeillä asuu myös ylimpiin tuloluokkiin kuuluvia ”resurssirikkaita” asukkaita – niin maahanmuuttajataustaisia kuin kantaväestöäkin. Mikään

aluetyypeistä ei siten näyntyä äärimmäisen yksipuolisena tulotasoltaan, asuntokannaltaan tai vieraskielisten osuudeltaan.

■ Taulukko 10. Työnteosta ansiotuloa saaneiden jakautuminen tulodesiileittäin pääkaupunkiseudun aluetyypeillä, 31.12.2008. Kauniainen ei ole mukana tarkastelussa. Työtulodesiilit on määritelty koko maan työtulojen perusteella (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Työtuloa saaneet desiileittäin (%) ¹	Aluetyypit					Yhteensä
	A1	A2	A3	A4	A5	
<i>Kantaväestö</i>						
1. ja 2. desiili	19	18	15	15	16	16
3. desiili	11	12	10	9	7	10
4. desiili	10	10	9	8	7	9
5. desiili	11	10	9	7	6	8
6. desiili	11	10	10	8	7	9
7. desiili	11	10	10	9	8	9
8. desiili	11	11	11	10	10	11
9. desiili	10	10	12	13	13	12
10. desiili	7	9	13	20	26	17
<i>Vieraskieliset</i>						
1. ja 2. desiili	27	25	23	20	16	23
3. desiili	16	15	15	13	13	15
4. desiili	17	18	16	15	15	16
5. desiili	13	12	12	10	9	11
6. desiili	8	9	8	8	8	8
7. desiili	7	6	7	7	6	7
8. desiili	6	7	7	7	7	7
9. desiili	4	5	6	8	9	6
10. desiili	2	4	6	12	18	7

¹ Työtulodesiilit koko maan työtulojen mukaan luokiteltuna

5.3. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien rakenne: Pikku-italioita vai maailma kylässä?

Edellisten lukujen tarkastelu osoitti pääkaupunkiseudun asuinalueiden profiloituvan vieraskielisten osuuden suhteen hyvin eri tavoin. Asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellinen rakenne näyttäytyy selkeänä ja heijastelee seudun sosiaalisessa eriytymisessä havaittuja alueellisia piirteitä. Vieraskielisten ryhmien sijoittumisessa aluetyyppeihin on kuitenkin selvää eroja. Pääkaupunkiseudulla asuvat vieraskieliset ovat etniseltä ja kulttuuriselta taustaltaan, tulotasoltaan ja asuntomarkkina-asemaltaan heterogeenisiä, eivätkä sijoitu seudun asuinalueille yhteneväisesti. Tässä luvussa tarkastelen, minkälaisia eroja kieliryhmien alueellisessa sijoittumisessa on havaittavissa ja missä määrin seudulta on löydettävissä tutkimuskirjallisuudessa kuvattuja (ks. luvut 2.2.1. ja 2.2.2.) yksittäisten kieliryhmien ”etnisiä” enklaveja.

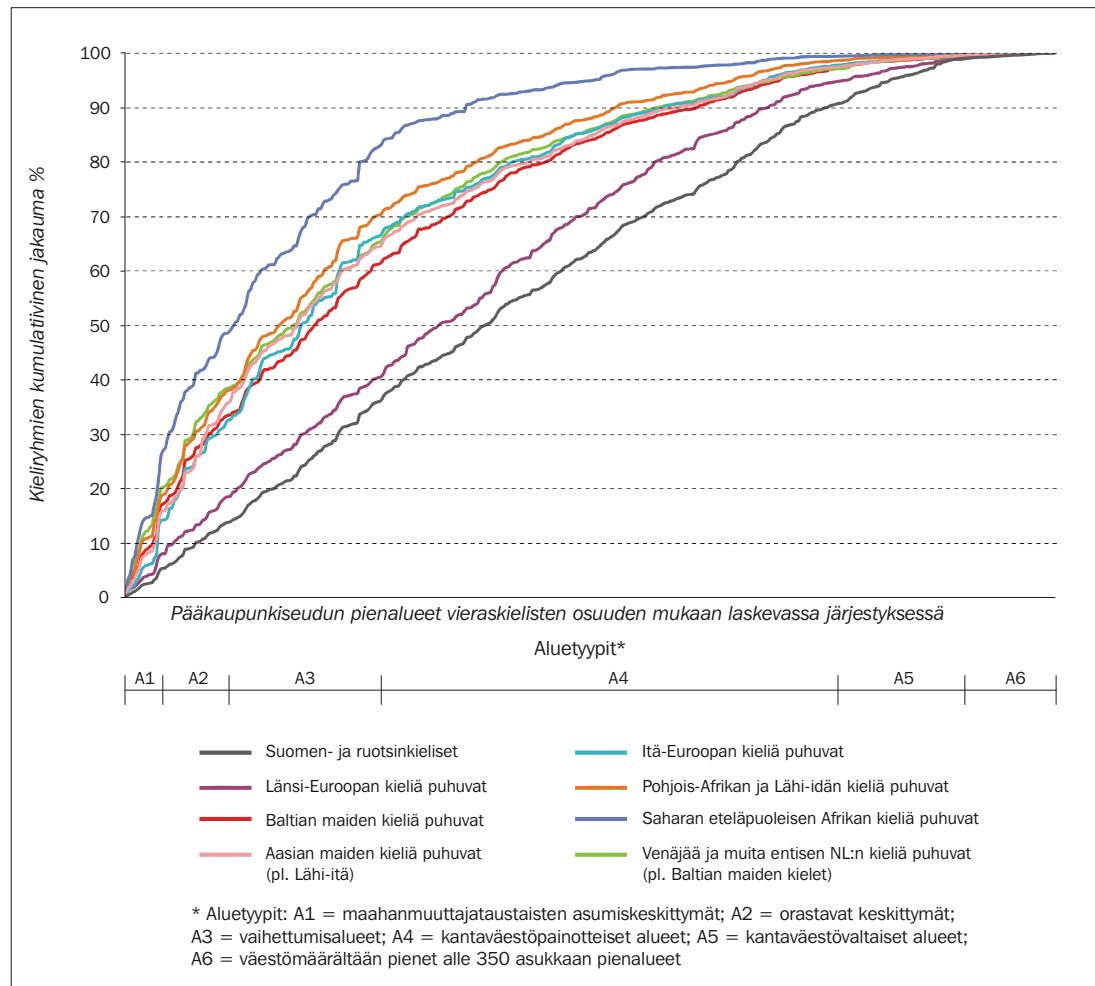
Kuva 21 havainnollistaa kieliryhmien eroja aluetyyppeihin painottumisessa kumulatiivisten frekvenssijakaumien avulla. Pääkaupunkiseudun pienalueet on järjestetty kuvassa x-akselille vieraskielisten osuuden perusteella laskevaan järjestykseen. Pienimmät alle 350 asukkaan asuinalueet (A6) sijoittuvat x-akselin oikeaan laitaan. Y-akseli kuvaa kieliryhmien kumulatiivista kertymistä aluetyypeissä. Vain vakainaista asuntoa olevat henkilöt eivät ole mukana kumulatiivisissa osuuksissa (asunnottomien ja laitosväestön osuuksista kussakin kieliryhmässä ks. liite 7).

Kumulatiiviset frekvenssijakaumat osoittavat kieliryhmien sijoittuvan alue-

Kuva 20. Asuinkerrostaloja maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla (vasemmalla) ja kantaväestövaltaisilla alueilla (oikealla), joilla aravavuokra-asunnot muodostavat enemmistön asuntokannasta (Kuvat: Katja Vilkama 2006–2011).

Kuva 21. Kieliryhmien alueellisten jakaumien kumulatiiviset frekvenssit aluetyypeittäin, 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

tyyppeihin eri tavoin. Selkein ero aluetyyppeihin sijoittumisessa on havaittavissa Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä ja Länsi-Euroopan kieliä sekä kotimaisia kieliä puhuvien välillä. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat ovat sijoittuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin ja orastaviin keskittymiin (A1 ja A2) muita kieliryhmiä useammin.

Heistä noin neljäsosa asuu asumiskeskittymiksi tiivistyneillä alueilla ja miltei toinen neljäsosa orastavissa keskittymissä. Lähes puolet Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvista on siten sijoittunut asuinalueille, joilla vieraskielisten osuus asukkaista on vähintään 14 prosenttia. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä kantaväestö-

painotteisilla tai kantaväestövaltaisilla alueilla (A4 ja A5) Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvia asuu suhteellisen vähän, 17 prosenttia asuinväestöstä (ks. myös liite 7)³⁸.

Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä äidinkielenään puhuvilla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin sijoittuminen on toiseksi yleisintä. Heistä viidennes asuu maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja 18 prosenttia orastavissa keskittymissä. Yhteensä 38 prosenttia venäjänkielisistä on siten sijoittunut asuinalueille, joiden asukkaista vähintään 14 prosenttia on vieraskielisiä. Myös kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla alueilla asuu kuitenkin suhteellisen paljon venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvia asukkaita, reilu kolmannes venäjänkielisestä asuinväestöstä.

Länsi-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvien alueellinen jakauma on lähes päinvastainen Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien jakaumalle. Heistä vain seitsemän prosenttia on sijoittunut maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin ja 11 prosenttia orastaviin keskittymiin (kuva 21). Suurin osa (60 %) Länsi-Euroopan kieliä puhuvista on

38 Merkittävää Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien alueellisessa sijoittumisessa on se, että heistä peräti 13 prosenttia oli vailla vakinaista osoitetta tai kuului niin sanottuun laitosväestöön vuonna 2009 (ks. liite 7). Osuus on poikkeuksellisen suuri koko väestön ilman vakinaista asuntoa olevien osuuteen (2,4 %) verrattuna. Vailla vakinaista asuntoa olevien korkea osuus Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien keskuudessa johtunee osittain pitkittyneistä odotusajoista vastaanottokeskuksissa oleskeluluvan myöntämisen jälkeen. Osa saattaa olla myös muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle sukulaisten tai ystävien luokse muuttaneita, jotka eivät ole onnistuneet löytämään omaa asuntoa (ks. kappale 6.1.1.).

sijoittunut kantaväestön tavoin kantaväestöpainotteisille ja kantaväestövaltaisille alueille, joilla vieraskielisten osuus jää seudun keskitasoa alhaisemmaksi. Muilla vieraskielisten ryhmillä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin sijoittuneiden osuus vaihtelee 14–18 prosentin välillä ja asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä asuvien yhteenlaskettu osuus 28–32 prosentin välillä.

Kieliryhmien erot aluetyppeihin painottumisessa muistuttavat läheisesti ryhmien välisiä eroja asuntojen hallintasuhtemuotoihin sijoittumisessa (ks. kuva 19 luvussa 5.2.). Mitä tyypillisempää sosiaalisesti tuetuissa arava- tai korkotuki- vuokra-asunnoissa asuminen ryhmälle on, sitä selkeämpänä keskittyminen maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien alueelle näyttäytyy. Mikään vieraskielisten ryhmistä ei kuitenkaan ole sijoittunut äärimmäisen keskittyneesti yksinomaan maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille. Länsi-Euroopan kieliä ja Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien alueellisessa jakaumassa havaittavia eroja lukuun ottamatta ryhmien väliset erot eivät myöskään ole kovin suuria.

Erot kieliryhmien kumulatiivisissa jakaumissa näkyvät suoraan myös ryhmien välisen alueellisen eriytymisen tasoa mitaavissa erilaisuus- ja kohtaamisindekseissä (taulukko 11; indeksien ominaisuuksista ks. yhtälöt 1 ja 2 luvussa 3.3.1.2.). Erilaisuusindeksit osoittavat eriytymisen olevan voimakkainta kantaväestön ja Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien välillä ja alhaisinta kantaväestön ja Länsi-Euroopan kieliä puhuvien välil-

lä (taulukko 11a). Noin viidenneksen (21 %) Länsi-Euroopan kieliä puhuvista tulisi vaihtaa asuinalueitaan, jotta he sijoittuisivat tasaisesti kantaväestöön verrattuna. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvista puolestaan hieman yli puolen (51 %) tulisi sijoittua toisin, jotta heidän alueellinen jakaumansa olisi yhteneväinen kantaväestön jakauman kanssa. Muiden kieliryhmien alueellinen jakauma poikkeaa kantaväestön jakaumasta noin 31–36 prosentilla.

Vieraskielisten ryhmien parittaiset erilaisuus- ja kohtaamisindeksit osoittavat Länsi-Euroopan kieliä puhuvien sijoittuvan selkeimmin erilleen muista vieraskielisistä ryhmistä (taulukko 11). Noin reilun kolmanneksen heistä tulisi sijoittua toisin, jotta heidän alueellinen jakaumansa muistuttaisi muita vieraskielisten ryhmiä keskimäärin. Länsieurooppalaisia kieliä puhuvien todennäköisyys (91 %) tavalta asuinalueellaan kantaväestöön kuuluvia naapureita onkin muita vieraskielisiä ryhmiä korkeampi. Kantaväestön lisäksi he kohtaavat asuinalueellaan todennäköisimmin venäjänkielisiä, muita Länsi-Euroopan kieliä puhuvia tai Aasian kieliä puhuvia naapureita (taulukko 11b).

Toiseen laitaan sijoittuvat Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat, jotka ovat sijoittuneet muita vieraskielisiä ryhmiä keskittyneemmin. Myös heistä reilun kolmanneksen tulisi sijoittua toisin, jotta heidän alueellinen sijoittumisensa suhteessa muihin vieraskielisiin tasoittuisi (taulukko 11a). Läheisimmin Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien alueellinen jakauma muistuttaa maantieteellisesti läheisten maiden, Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän, kieliä puhuvien sijoittumista.

Voimakkainta eriytyminen on puolestaan Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien ja Länsi- ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien välillä (taulukko 11a).

Muut vieraskielisten ryhmät ovat asettuneet toisiinsa nähden tasaisemmin. Kaikkein tasaisinta sijoittuminen on maantieteellisesti läheisten Baltian maiden ja venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton kieliä äidinkielenään puhuvien ryhmien välillä (taulukko 11a). Venäjänkieliset ovatkin todennäköisin Baltian maiden kieliä puhuvien kohtaama vieraskielinen naapuri asuinalueellaan (taulukko 11b). Väestömäärältään suurimpana vieraskielisten ryhmänä venäjänkieliset ovat tosin todennäköisin vieraskielinen naapuri myös muille äidinkielenään muuta kuin suomea ruotsia tai saamea puhuville ryhmille. Myös voimakkaimmin alueellisesti keskittyneet Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat kohtaavat asuinalueellaan todennäköisemmin venäjänkielisiä naapureita kuin muita Afrikan kieliä puhuvia.

Yllä oleva tarkastelu osoittaa kieliryhmien alueellisen sijoittumisen eroavan toisistaan, vaikkei mikään ryhmistä ole eriytynyt äärimmäisen voimakkaasti muista kieliryhmistä. Alueellisen sijoittumisen erot heijastelevat kieliryhmien välisiä kulttuurisen ja sosiaalisen etäisyyden eroja. Erityisesti erot työ- ja asuntomarkkina-asemassa näyttäisivät vaikuttavan alueellisen sijoittumisen piirteisiin. Alueellisten jakaumien sekä erilaisuus- ja kohtaamisindeksien tarkastelu ei kuitenkaan kerro vielä riittävästi yksittäisten asumiskeskitymien asukasrakenteesta. Erilaisuus- ja kohtaamisindeksit kuvaavat ryhmien jakaumien keskimääräistä poikkeavuutta

■ Taulukko 11. Erilaisuus- ja kohtaamisindeksit pareittain, 1.1.2009. Indeksit on taulukossa kerrottu sadalla, jotta niiden tulkinta prosentteina olisi helpompaa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

a) Parittaiset erilaisuusindeksit (D)

Kieliryhmä	Kieliryhmä							
	Kotimaiset kielet	Baltian kielet	Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	Länsi-Euroopan kielet	Itä-Euroopan kielet	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	Saharan eteläp. Afrikan kielet	Aasian kielet ²
Kotimaiset kielet		31,2	32,4	20,6	36,1	35,9	51,4	32,0
Baltian kielet	31,2		18,5	37,0	27,3	23,6	36,8	24,5
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ¹	32,4	18,5		35,9	30,8	21,6	31,9	24,1
Länsi-Euroopan kielet	20,6	37,0	35,9		39,7	37,7	49,3	31,0
Itä-Euroopan kielet	36,1	27,3	30,8	39,7		27,3	40,1	27,0
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	35,9	23,6	21,6	37,7	27,3		27,7	23,9
Saharan eteläp. Afrikan kielet	51,4	36,8	31,9	49,3	40,1	27,7		34,6
Aasian kielet ²	32,0	24,5	24,1	31,0	27,0	23,9	34,6	

b) Kohtaamisindeksit (xPy)³

Kohdattava kieliryhmä	Kohtaava kieliryhmä							
	Kotimaiset kielet	Baltian kielet	Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	Länsi-Euroopan kielet	Itä-Euroopan kielet	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	Saharan eteläp. Afrikan kielet	Aasian kielet ²
Kotimaiset kielet	91,7	88,0	87,1	90,7	88,1	87,0	85,1	87,8
Baltian kielet	1,0	1,7	1,6	1,1	1,5	1,6	1,7	1,4
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ¹	1,9	3,0	3,5	2,0	2,7	3,1	3,6	2,8
Länsi-Euroopan kielet	1,4	1,3	1,4	1,8	1,4	1,4	1,5	1,5
Itä-Euroopan kielet	0,6	0,9	0,9	0,6	1,2	1,0	1,0	0,9
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	1,0	1,5	1,6	1,0	1,5	1,8	1,9	1,5
Saharan eteläp. Afrikan kielet	0,9	1,6	1,8	1,1	1,6	1,9	2,8	1,6
Aasian kielet ²	1,3	1,8	1,9	1,5	1,9	2,0	2,2	2,3

¹ poislukien Baltian maiden kielet

² poislukien Lähi-idän kielet

³ Diagonaalissa kursivilla kunkin kieliryhmän eristyneisyysindeksi (xPx)

■ Taulukko 12. Alueelliset keskittymät kieliryhmittäin, 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kieliryhmä	Alueellisia keskittymiä	Alueita, joilla enemmistönä vieraskielisistä	Osuus alueen asukkaista (korkeimmillaan)	Alueellisissa keskittymissä asuvien yhteenlaskettu osuus	Korkein yksittäiseen keskittymään sijoittuneiden osuus
	N	N	%	%	%
Länsi-Euroopan kielet	3	1	4,6	4,0	1,6
Itä-Euroopan kielet	8		3,1	18,6	5,3
Baltian kielet	6		3,7	9,7	3,7
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ¹	8		11,9	12,4	1,9
P-Afrikan ja Lähi-idän kielet	9		5,2	13,5	2,5
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	12		7,2	18,6	3,7
Aasian kielet ²	5	1	9,8	9,0	3,3
Keskittymiä yhteensä	51				
Pienalueiden määrä yhteensä	28				

¹ poislukien Baltian maiden kielet

² poislukien Lähi-idän kielet

ja keskimääräistä kohtaamistodennäköisyyttä, kumulatiiviset frekvenssijakaumat puolestaan ryhmien aluetyyppeihin painottumisen eroja. Ne eivät paljasta, ovatko vieraskieliset ryhmät sijoittuneet toisistaan erillisille asuinalueille aluetyypin sisällä. Tarkastelen seuraavaksi, löytyykö pääkaupunkiseudulta yksittäisiä asuinalueita, joille jokin tai jotkut kieliryhmistä olisivat muodostaneet enklaveiksi tulkittavia keskittymiä.

Kaikilla vieraskielisten ryhmillä on pääkaupunkiseudulla omat alueelliset keskittymänsä, joilla kyseinen ryhmä on yliedustettuna. Menetelmäluvussa todettuun tapaan määrittelen kieliryhmien alueellisiksi keskittymiksi pienalueet, joilla tarkasteltavan ryhmän osuus on vähintään kahden

keskihajonnan verran seudun keskiarvoa korkeampi, ja joilla asuu vähintään prosentti kyseisen ryhmän väestöstä (ks. luku 3.3.1.1). Tämänkaltaisia yliedustusalueita löytyy pääkaupunkiseudulta kaiken kaikkiaan 51 kappaletta (taulukko 12). Monet keskittymistä sijoittuvat kuitenkin keskenään samoille alueille. Pienalueita, joilla jonkin tai useamman kieliryhmän alueellinen keskittymä sijaitsee, oli pääkaupunkiseudulla vuoden 2009 alussa 28 (taulukko 12). Eniten alueellisia keskittymiä on Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla, jotka ovat selvästi yliedustettuina kahdellatoista pienalueella. Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla alueellisia keskittymiä on puolestaan vähiten, mutta myös he ovat yliedustettuina kolmella seudun pienalu-

eella. Muilla kieliryhmillä alueellisten keskittymien määrä vaihtelee viidestä yhdeksään. Suurin osa kieliryhmien alueellisista keskittymistä sijoittuu maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi tai orastaviksi keskittymiksi muodostuneille alueille, mutta osa sijoittuu myös muille pääkaupunkiseudun pienalueille.

Taulukko 12 osoittaa kieliryhmien alueellisten keskittymien olevan kansainvälisiin esimerkkeihin verrattuna hyvin pieniä. Tutkimuskirjallisuudessa maahanmuuttajataustaisten ryhmien enklaveina on usein pidetty alueita, joilla jonkin yksittäisen vähemmistön osuus nousee merkittäväksi, yleensä vähintään 20–40 prosenttiin asukkaista (esim. Poulsen ym. 2001: 2074–2076; Johnston ym. 2002: 595–597; Bolt ym. 2008: 1375; ks. luku 3.3.1.1.). Pääkaupunkiseudulta ei löydy tämänkaltaisia maahanmuuttajataustaisten ryhmien enklaveiksi luokiteltavia pienalueita. Kieliryhmien osuudet alueellisissa keskittymissä vaihtelevat korkeimmillaan 3–12 prosentin välillä (taulukko 12), eikä minkään yksittäisen ryhmän osuus nouse millään muullakaan seudun pienalueella yli viidentoista prosentin. Vieraskielisten ryhmien alueellisten keskittymien suhteellisuutta kuvastaakin se, etteivät kieliryhmät muodosta keskittymissään, kahta pienaluetta lukuun ottamatta – Länsi-Euroopan kieliä puhuvat Etu-Töölön pienalueella 1 ja Aasian kieliä puhuvat Otaniemessä – selkeää enemmistöä (yli 50 %) edes alueen vieraskielisistä asukkaista (taulukko 12). Kantaväestön lisäksi ryhmien alueellisissa keskittymissä asuu siten lähes poikkeuksetta myös muita vieraskielisten ryhmiä.

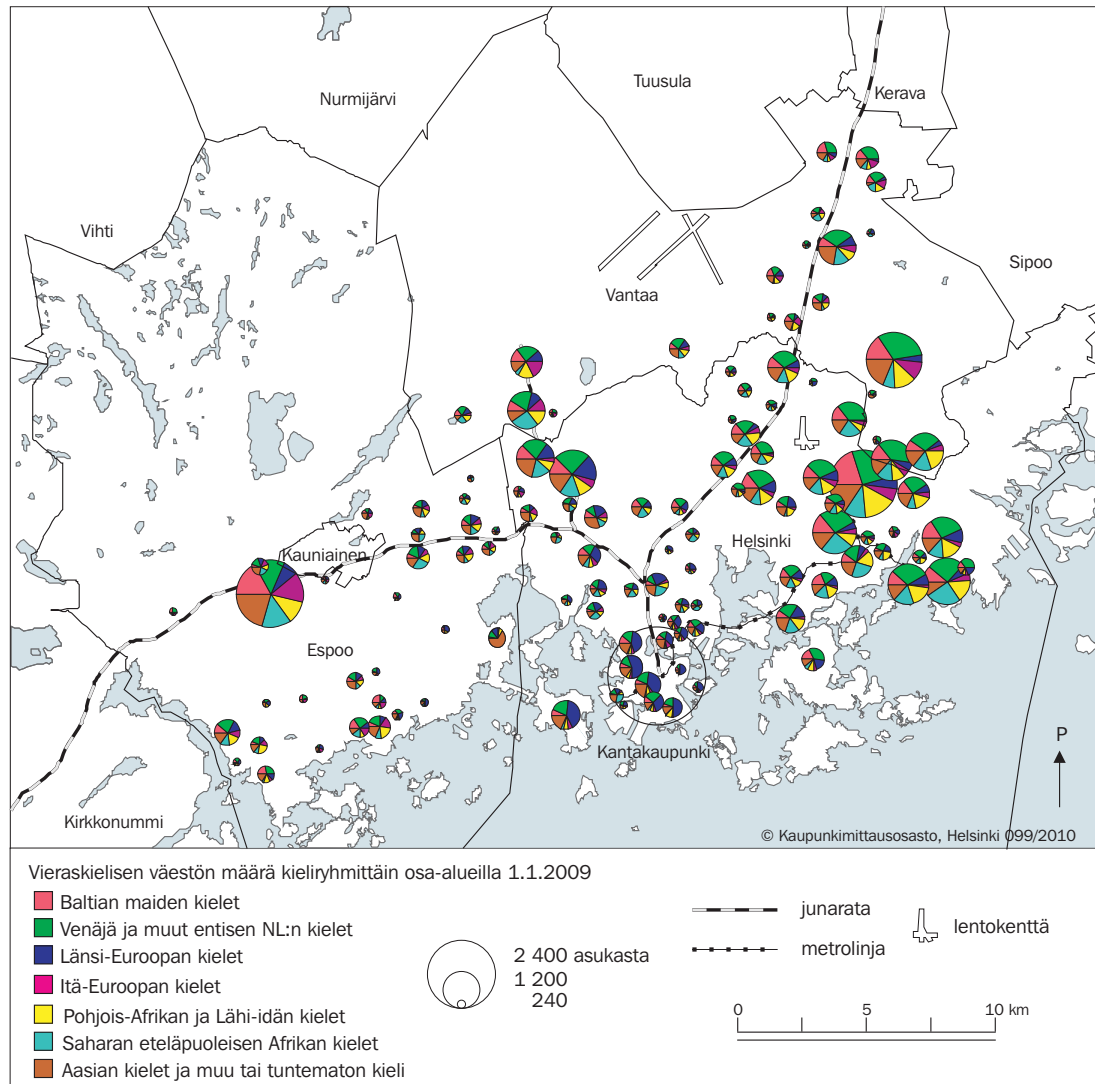
Mikään kieliryhmistä ei myöskään ole keskittynyt voimakkaasti millekään yksit-

täiselle asuinalueelle absoluuttisesti tarkasteltuna (taulukko 12). Korkeimmillaan yksittäiselle alueelle keskittyminen on Itä-Euroopan kieliä puhuvilla, mutta heistäkin vain viisi prosenttia on sijoittunut Itä-Euroopan kieliä puhuvien suurimpaan absoluuttiseen keskittymään, Espoon Suvelaan (taulukko 12).³⁹ Kieliryhmien alueellisiin keskittymiin ei ole ylipäätään sijoittunut kovin suurta osuutta mistään kieliryhmästä, vaikka alueellisissa keskittymissä asuvien osuudet laskettaisiin yhteen (taulukko 12). Selkeimmin alueellisesti keskittyneistä Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvistakin vain vajaa viidennes asuu alueilla, joilla he ovat selvästi yliedustettuina pääkaupunkiseudun keskitasoon nähden. Itä-Euroopan kieliä puhuvilla alueellisiin keskittymiin asettuneiden osuus on samaa luokkaa.

Monissa muissa Euroopan maissa maahanmuuttajataustaisten keskittyminen tiiviisiin asumiskeskittymiin on huomattavasti tätä yleisempää. Esimerkiksi Lontoossa voimakkaimmin alueellisesti keskittyneet bangladeshilaiset muodostivat keskimäärin 51 prosenttia enklavien asukkaista vuonna 1991, ja kolmannes Lontoon bangladeshilaisista asui kaupunginosissa, joissa heidän osuutensa ylitti 30 prosenttia asukkaista (Peach 1996b: 220–221). Göteborgissa puolestaan 56 prosent-

39 Kuntakohtaisesti tarkasteltaessa Espoosta ja Vantaalta löytyy selvästi seudullista tarkastelua suurempia kaupunkien sisäisiä vieraskielisten ryhmien absoluuttisia keskittymiä. Korkeimmillaan kieliryhmän alueellinen painottuminen yksittäiselle asuinalueelle nousee noin 18 prosenttiin sekä Espoossa että Vantaalla. Näissäkin tapauksissa kyseisen ryhmän suhteellisen osuus jää kuitenkin alueilla alhaiseksi. Helsingistä tämänkaltaisia suurempia yksittäisten ryhmien alueellisia keskittymiä ei löydy pien- tai osaluetasoilla tarkasteltuna.

Kuva 22. Vieraskielinen väestö kieliryhmittäin pääkaupunkiseudun osa-alueilla, 1.1.2009. Alle kahdensadan vieraskielisen asukkaan alueita ei esitetä (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

tia afrikkalaistaustaisista ja 46 prosenttia Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maista kotoisin olevista asui vuonna 2000 kaupunginosissa, joiden asukkaista ulkomaalaistaustaiset muodostivat yli 50 prosenttia ja kyseiset ryhmät 22–35 prosenttia (BråmÅ 2008: 105–109). Vastaavasti Hollannissa 30–50 prosenttia länsimaiden ulkopuolel-

ta kotoisin olevista maahanmuuttajista ja heidän lapsistaan asuu asuinalueilla, joilla länsimaiden ulkopuolelta kotoisin olevien osuus ylittää kolmanneksen alueen asukkaista (Hartog & Zorlu 2009: 19–20).

Pääkaupunkiseudun vieraskielisten ryhmien alueellisia keskittymiä ei selvästikään voi pitää tämänkaltaisina enklaa-

vimaisina keskittyminä – ghetoista puhumattakaan – katsottiinpa keskittymien asukasrakennetta kieliryhmien suhteellisten tai absoluuttisten osuuksien näkökulmasta. Mikään ryhmistä ei ole keskittynyt millekään asuinalueelle voimakkaasti, eivätkä ryhmät muodosta alueillaan merkittävää osuutta asukkaista. Kieliryhmien alueelliset keskittymät ovatkin pääkaupunkiseudulla asukasrakenteeltaan hyvin moniethnisiä. Samoilla alueilla asuu poikkeuksetta eri kieliryhmiin kuuluvia maahanmuuttajia sekä suomen- ja ruotsinkielistä kantaväestöä.

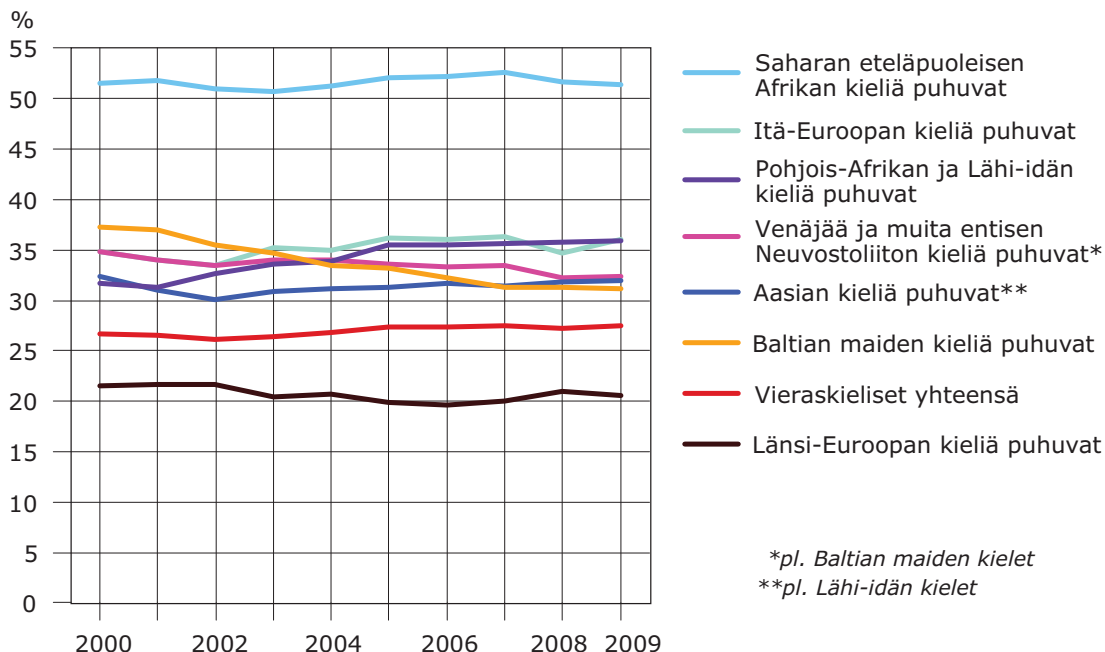
Alueiden väestörakenteen tarkastelu kartalla osa-alueittain osoittaa tuloksin oikeaksi (kuva 22). Yksittäisten kieliryhmien enklavien sijaan, pääkaupunkiseudun asuinalueilla on pikemminkin ”koko maailma kylässä”. Länsi-Euroopan kieliä puhuvat ovat ryhmistä ainoa, joka on painottunut muita vieraskielisiä ryhmiä selkeämmin Helsingin läntisiin osiin ja kantakaupungin alueelle sekä Espoon itäisiin osiin. Länsi-Euroopan kieliä puhuvia asuu kuitenkin myös seudun itäisiin osiin ja radan varsille sijoittuvilla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla, tosin muita ryhmiä vähemmän. Maahanmuuttajataustaisten ryhmien eristäytymisestä omille asuinalueilleen ei siten ole pääkaupunkiseudulla merkkejä ainakaan pien- ja osa-alueitasolla tarkasteltuna. Suomen- ja ruotsinkielinen kantaväestö on kieliryhmistä ainoa, joka on sijoittunut omille eksklusiivisille asuinalueilleen erityisesti seudun pientaloalueilla.

5.4. Alueellisen eriytymisen muutokset kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien välillä

Edellisen luvun tarkastelu osoitti, ettei mikään pääkaupunkiseudulla asuvista vieraskielisten ryhmistä ole eriytynyt kantaväestöstä tai toisista vieraskielisten ryhmistä erityisen voimakkaasti. Selkeimpänä alueellinen eriytyminen näyttäytyy kantaväestön ja Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien välillä. Heidänkin kohdallaan alueellinen eriytyminen on kuitenkin edelleen melko maltillista kansainvälisesti vertaillen. Tutkimuskirjallisuudessa vasta yli 0,6 (tai 60 %) kohoavaa erilaisuusindeksiä pidetään yleensä osoituksena voimakkaasta alueellisesta eriytymisestä (ks. esim. Massey 1985: 323; Massey & Denton 1993: 75–77; Cutler ym. 1999: 458; Peach 2005a: 15, 2009: 1383). Tässä luvussa tarkastelen, mihin suuntaan eriytyminen on kantaväestön ja vieraskielisten ryhmien välillä edennyt 2000-luvulla segregaatioindekseillä mitattuna ja miten alueellisen eriytymisen kehitys poikkeaa eri ryhmien välillä.

Kuva 23 osoittaa vieraskielisten alueellisen sijoittuminen poikkeavan kantaväestön alueellisesta jakaumasta keskimäärin 27 prosentilla (ks. myös taulukko 13a). Vajaan kolmanneksen vieraskielisistä tai kantaväestöstä tulisi siten vaihtaa asuin- aluetta, jotta molempien alueellinen sijoittuminen olisi yhteneväistä. Jakaumien välinen ero on pysytellyt suhteellisen samalla tasolla vuosina 2000–2009. Erilaisuusindeksi osoittaa kantaväestön ja vieraskielisten välisen eriytymisen aavistuksen lisääntyneen, mutta muutos on ollut hyvin pieni (kuva 23; taulukko 13a).

Kuva 23. Erilaisuusindeksit kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien ja muiden kieliryhmien välillä vuosina 2000–2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Vieraskielisten ja kantaväestön keskimääräisten alueellisen eriytymisen muutosten tarkastelu peittää kuitenkin kieliryhmien väliset erot eriytymiskehityksessä. Alueellisen eriytymisen kehitys näyttää erityyppisenä kieliryhmittäin tarkasteltuna. Baltian maiden kieliä äidinkielenään puhuvien eriytyminen kantaväestöstä on vähentynyt 2000-luvun kuluessa (kuva 23, taulukko 13a) eli heidän sijoittumisensa suhteessa kantaväestöön on tasoittunut. Hieman lievempänä, mutta samansuuntaisena kehitys on edennyt myös venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvilla sekä Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla. Molemmilla ryhmillä eriytyminen kantaväestöstä on hieman vähentynyt 2000-luvun kuluessa.

Muiden kieliryhmien alueellinen eriytyminen kantaväestöstä ei ole erilaisuus-

indeksin perusteella juurikaan muuttunut. Ainoa poikkeus ovat Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä äidinkielenään puhuvat, joiden eriytyminen kantaväestöstä on lisääntynyt 13 prosentilla, eli noin neljällä prosenttiyksiköllä (kuva 23; taulukko 13a). Heistä tai kantaväestöstä noin 36 prosentin tulisi vaihtaa asuinalueensa, jotta molempien alueelliset jakaumat olisivat keskenään tasaisia. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien lisääntynyt eriytyminen kantaväestöstä on koskenut erityisesti Helsinkiä. Espoossa ja Vantaalla Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien ja kantaväestön välinen erilaisuusindeksi on pysynyt ennallaan tai jopa hivenen laskenut (liite 8). Myös Itä-Euroopan kieliä puhuvien ja kantaväestön välinen alueellinen eriytyminen on 2000-luvulla hieman lisääntynyt (kuva 23; taulukko 13a).

Taulukko 13. Erilaisuusindeksit, eristyneisyysindeksit ja standardoidut eristyneisyysindeksit kieliryhmittäin, 1.1.2000 ja 1.1.2009. Indeksit on taulukossa kerrottu sadalla, jotta niiden tulkinta prosentteina olisi helpompaa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Indeksi	2000	2009
<i>a) Erilaisuusindeksi (D)</i>		
<i>Kantaväestö vs. muut kieliryhmät</i>		
Baltian kielet	37,3	31,2
Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	34,8	32,4
Länsi-Euroopan kielet	21,6	20,6
Itä-Euroopan kielet	34,8	36,1
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	31,7	35,9
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	51,6	51,4
Aasian kielet ²	32,4	32,0
Vieraskieliset yhteensä	26,7	27,5
<i>b) Eristyneisyysindeksi (xPx)</i>		
Kotimaiset kielet	95,5	91,7
Baltian kielet	1,1	1,7
Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	2,3	3,5
Länsi-Euroopan kielet	1,2	1,8
Itä-Euroopan kielet	0,6	1,2
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	0,8	1,8
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	1,6	2,8
Aasian kielet ²	1,3	2,3
Vieraskieliset yhteensä	6,7	12,3
<i>c) Standardoitu eristyneisyysindeksi (MxPx)</i>		
Kotimaiset kielet	2,2	4,0
Baltian kielet	0,6	0,6
Venäjä ja muut entisen NL:n kielet ¹	1,2	1,5
Länsi-Euroopan kielet	0,3	0,5
Itä-Euroopan kielet	0,3	0,5
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	0,3	0,8
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	1,0	1,8
Aasian kielet ²	0,7	0,9
Vieraskieliset yhteensä	2,2	4,0

¹ poislukien Baltian maiden kielet

² poislukien Lähi-idän kielet

Erilaisuusindeksin osoittamat tulokset ovat hyvin samansuuntaisia Kauppinen (2002: 187) aikaisempien tutkimustulosten kanssa. Kauppinen tarkasteli ulkomaalaistaustaisten ryhmien alueellista sijoittumista ja eriytymistä pääkaupunki-seudulla 1990-luvun puolivälissä. Kauppinen tuloksiin verrattuna näyttäisi siltä, että Baltian maiden kieliä ja venäjää tai muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvien alueellinen sijoittuminen suhteessa kantaväestöön olisi 1990-luvun jälkimmäisen puoliskon tilanteesta hieman entisestään tasoittunut ja sittemmin vakiintunut. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien alueellinen eriytyminen kantaväestöstä näyttäisi puolestaan pysyneen suunnilleen samalla tasolla tai kenties hieman lisääntyneen. Täysin ongelmitta kuvan 23 tuloksia ei kuitenkaan voi verrata Kauppinen tuloksiin, sillä hänen käyttämänsä ulkomaalaistaustaisen väestön luokittelu ja aluetaso poikkeavat tutkimuksessani käyttämästäni luokittelusta⁴⁰ (ks. Kauppinen 2002: 180–183). Käytetty aluetaso ja tarkasteltavien ryhmien koko vaikuttavat indeksin tuloksiin: mitä tarkempi aluetaso, sitä korkeampia arvoja erilaisuusindeksi tyyppillisesti saa (ks. tarkemmin menetelmäluvun kappaleet 3.2.2. ja 3.3.1.2.). Vertailu on kuitenkin suuntaa antava.

40 Myös erilaisuusindeksin laskukaava poikkeaa hieman tutkimuksessani käyttämästäni kaavasta. Kauppinen (2002) hyödynsi omassa tutkimuksessaan Massey ja Dentonin (1988: 284) käyttämää menetelmää, jossa väestöryhmien alueellista jakaumaa verrataan koko kaupungin väestön sijoittumiseen. Tutkimuksessani olen verrannut kahden ryhmän alueellista sijoittumista keskenään (ks. luku 3.3.2.1.). Koska kantaväestö vastaa kooltaan miltei koko pääkaupunkiseudun väestöä, eivät indeksien tuottamat arvot todennäköisesti poikkea toisistaan merkittävästi.

Erilaisuusindeksien vähäinen vaihtelu 2000-luvulla osoittaa eriytymisen kanta- väestön ja vieraskielisten välillä asettuneen pääkaupunkiseudulla suhteellisen vakiintuneelle tasolle alueellisten jakaumien keskimääräistä tasoa tarkasteltaessa. Tämä asuinalueiden eriytymiskehityksen näkökulmasta (ks. luku 5.1.) riskitietoiselta vaikuttava tulos johtuu pitkälti erilaisuusindeksin laskentatavasta. Indexi vertaa alueellisissa jakaumissa tapahtuneita muutoksia. Se ei huomioi väestönkasvun vaikutusta, mikäli kasvu tapahtuu samassa suhteessa olemassa olevien keskittymien sisällä (Simpson 2004: 666–667; ks. myös luku 3.3.1.2). Asuinalueiden kehityksessä tämänkaltainen muutos näkyy selkeänä maahanmuuttajataustaisten lukumäärän ja suhteellisen osuuden kasvuna kyseisten keskittymien alueella – eli alueiden välisten erojen vahvistumisena. Muutos jää kuitenkin eriytymisindeksillä mitattuna havaitsematta.

Erilaisuusindeksit eivät myöskään kerro koko kuvaa kantäväestön ja vieraskielisten ryhmien välisen eriytymisen suunnasta ja tahdista, sillä erilaisuusindeksi mittaa ainoastaan ryhmien alueellisen jakauman tasaisuutta. Se ei huomioi esimerkiksi sitä, kuinka erillään ryhmät asuvat omilla asuinalueillaan (esim. Johnston ym. 2002: 595–596; ks. myös luku 3.3.2.1.). Eristyneisyysindeksit antavatkin vieraskielisten alueellisen sijoittumisen kehityksestä pääkaupunkiseudulla hieman toisenlaisen kuvan (indeksin määrittymisestä ks. yhtälö 3 luvussa 3.3.1.2.). Maahanmuuttajien määrän kasvaessa vieraskielisten asukkaiden todennäköisyys kohdata asuinalueillaan muita vieraskielisiä on lisääntynyt vuoden 2000 vajaan seitsemästä prosen-

tista 12 prosenttiin vuonna 2009 (taulukko 13b). Vuonna 2009 pääkaupunkiseudun vieraskielinen väestö asui siis alueilla, joiden asukkaista keskimäärin 12 prosenttia oli muita vieraskielisiä.

Myös todennäköisyys kohdata samaan kieliryhmään kuuluvia asukkaita omalla asuinalueella on hieman lisääntynyt kaikilla vieraskielisten ryhmillä 2000-luvun kuluessa. Tämä johtuu ennen kaikkea vieraskielisten ryhmien nopeasta väestönkasvusta, sillä keskimääräinen todennäköisyys kohdata asuinalueella omaan ryhmään kuuluvia naapureita lisääntyy ryhmän absoluuttisen koon kasvaessa (ks. tarkemmin luku 3.3.1.2.). Kieliryhmien koon huomioivat standardoidut eristyneisyysindeksit (ks. yhtälö 4 luvussa 3.3.1.2.) osoittavat alueellisen eristyneisyyden lisääntyneen väestönkasvusta irrallisena kehityksenä hyvin vähän (taulukko 13c). Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä ja Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla muutos näkyy hieman muita kieliryhmiä selkeämmin. Väestönkasvusta irrallinen eristyneisyysindeksin muutos on kuitenkin kaikilla ryhmillä hyvin pieni.

Ylipäätään todennäköisyys kohdata asuinalueella samaan kieliryhmään kuuluvia asukkaita on kaikilla ryhmillä edelleen hyvin alhainen. Pääkaupunkiseudun venäjänkielisten naapureista keskimäärin 3,5 prosenttia on muita venäjänkielisiä. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla samaan kieliryhmään kuuluvia naapureita on keskimäärin 2,8 prosenttia. Muilla kieliryhmillä oman ryhmän keskuudessa asuminen on tätäkin harvinaisempaa eristyneisyyden hienoisesta lisääntymisestä huolimatta.

Tulokset alueellisen eriytymisen muutoksista eristyneisyysindekseillä mitattuna vahvistavat siten edellisen luvun havainnot väestörakenteen monietnisyydestä seudun asuinalueilla. Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaiset asukkaat sijoittuvat tyypillisimmin kantaväestön ja muiden vieraskielisten ryhmien kanssa samalle alueelle oman ryhmän keskuuteen hakeutumisen sijaan. Kunkin ryhmän todennäköisyys kohdata asuinalueellaan

muihin vieraskielisiin ryhmiin kuuluvia naapureita on omaan ryhmään kuuluvien kohtaamisen todennäköisyyttä suurempi. Yksittäisten ryhmien enklavimaisten keskittymien puuttumisesta huolimatta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat pääkaupunkiseudulla tiivistyneet useiden vieraskielisten ryhmien sijoittuessa samoille asuinalueille. Tämä on vahvistanut asuinalueiden eriytymistä 2000-luvulla.

6. KANTAVÄESTÖN JA MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN VALIKOIVA MUUTTOLIIKE PÄÄKAUPUNKISEUDULLA

Edellisen luvun tarkastelu osoitti asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen muotoutuneen pääkaupunkiseudulla nykyiseen muotoonsa 2000-luvun kuluessa. Yksittäisten asuinalueiden suhteellisen aseman muutoksista huolimatta asuinalueiden väliset erot näyttävät selkeinä. Erityisesti ääripäihin sijoituvien pienalueiden ero on 2000-luvun kuluessa kasvanut. Tässä luvussa analysoin asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteeseen vaikuttaneita muuttoliikeprosesseja sekä seudun ulkopuolisen että seudun sisäisen muuttoliikkeen näkökulmasta (ks. vaiheet 2–6 kuvassa 4). Pohdin vastauksia tutkimuskysymyksieni jälkimmäiseen osaan:

- 2) Miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoiva muuttoliike ja luonnollisen väestönkasvun erot ovat vaikuttaneet asuinalueiden etniseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla, ja miten eriytymisen alueellinen rakenne on puolestaan heijastanut muuttoliikkeen rakenteisiin?
 - a. Mitä eroja kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttovirtojen suuntautumisessa ja luonnollisessa väestönkasvussa on havaittavissa pääkaupunkiseudulla?

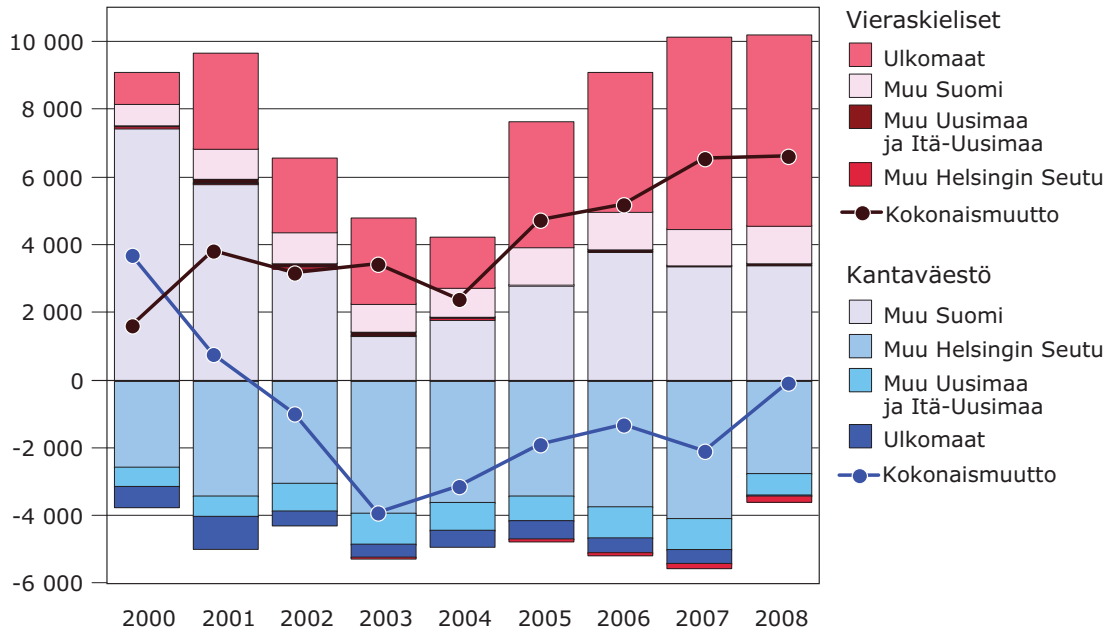
- b. Osoittaako kantaväestön muuttoliikemerkkejä ulosmuutosta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta, tai näiden alueiden karttamisesta? Minkälaisia muutoksia kantaväestön seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on havaittavissa?
- c. Suuntautuuko maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliike kohti asumiskeskittymiä alueellista keskittymistä korostaen, vai keskittymistä pois päin alueellisesti hajautuen? Minkälaisia muutoksia maahanmuuttajataustaisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on havaittavissa?

6.1. Muuttovirtojen alueellinen suuntautuminen pääkaupunkiseudulla

6.1.1. Pääkaupunkiseudun tulomuutto vahvistaa asuinalueiden etnistä eriytymistä

Asuinalueiden eriytymiskehitys on kytkeytynyt pääkaupunkiseudulla sekä seudun ulkopuoliseen että seudun sisäiseen

Kuva 24. Pääkaupunkiseudun nettomuutto muualta Suomesta ja ulkomailta 1.1.2000–31.12.2008. Aineisto ei sisällä Kauniaisten muutttoa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

muuttoliikkeeseen. Pääkaupunkiseutu sai muuttovoittoa muualta Suomesta tai ulkomailta yhteensä noin 29 000 asukkaan verran vuosina 2000–2008. Seudulle muutti 339 053 asukasta ja poismuuttaneita oli 309 842. Muuttovoitto koostui yksinomaan vieraskielisistä asukkaista. Suomen- ja ruotsinkielisen kantaväestön nettomuutto suuntautui seudulta pois. Muuttaneiden määrät ja nettomuuton suunta ovat kuitenkin vaihdelleet 2000-luvun aikana (kuva 24). Vuosikymmenen alussa kantaväestön muuttoliike pääkaupunkiseudulle oli positiivista, mutta vuoden 2002 jälkeen nettomuutto painui tappiolliseksi. Seudulle muuttaneiden määrä jäi aikaisempaa pienemmäksi ja pois muuttaneiden määrä hieman lisääntyi. Vuoden 2003 jälkeen kantaväestön nettomuuton tappiollisuus on jälleen pienentynyt. Eri-

tyisesti muihin Helsingin seudun kuntiin ja muualle Uudellemaalle suuntautunut muutto on kuitenkin ollut tappiollista koko tarkastelujakson ajan. Pääkaupunkiseudun kunnat, etenkin Helsinki, ovat menettäneet kehyskuntiin erityisesti hyvin toimeentulevia lapsiperheitä (Vaattovaara & Vuori 2000: 18–21; Broberg 2007: 43–68; ks. myös Helsingin väestö... 2009: 34–37). Muualta Suomesta pääkaupunkiseudun kunnat ovat saaneet muuttovoittoa. Suurinta muuttovoittoa on ollut nuorten aikuisten ikäryhmissä, jotka muuttavat seudulle opintojen ja töiden perässä (Vaattovaara & Vuori 2000: 18–21; Kyttälä 2006; Helsingin väestö... 2009: 34–37).

Vieraskielisten muuttoliike pääkaupunkiseudulle näyttäytyy kantaväestön muutolle päinvastaisena (kuva 24; ks. myös luku 4.2.). Muutto pääkaupun-

kiseudulle on ollut vilkasta ja voitollista koko tarkastelujakson ajan. Erityisesti vuosina 2005–2008 vieraskielisten muuttovoitto on voimistunut. Suurin osa muutosta on tullut suoraan ulkomailta, mutta pääkaupunkiseudun kunnat ovat saaneet muuttovoittoa vieraskielisistä myös muualta Suomesta ja muualta Uudeltamaalta. Myös vieraskielisillä muutto muihin Helsingin seudun kuntiin on kuitenkin ollut niukasti tappiollista.

Pääkaupunkiseudulle suuntautunut tulomuutto on vahvistanut asuinalueiden etnistä eriytymistä, sillä seudulle muuttaneet kantaväestö ja vieraskieliset asukkaat ovat asettuneet seudun asuinalueille eri tavoin (kuva 25 ja taulukot 14–15). 81 prosenttia seudulle vuosina 2000–2008 muuttaneista oli suomen- ja ruotsinkielisiä, loput 19 prosenttia puhuivat äidinkielenään muita kieliä.⁴¹ Jos kantaväestön ja vieraskielisten muutto olisi jakautunut asuinalueille samalla tavoin, olisi kullekin alueelle muuttanut kantaväestöä ja vieraskielisiä samassa suhteessa kuin seudulle keskimäärin. Kullekin alueelle muuttaneista 81 prosenttia olisi siis suomen- tai ruotsinkielisiä ja 19 prosenttia puhuisi äidinkielenään jotain muuta kieltä.

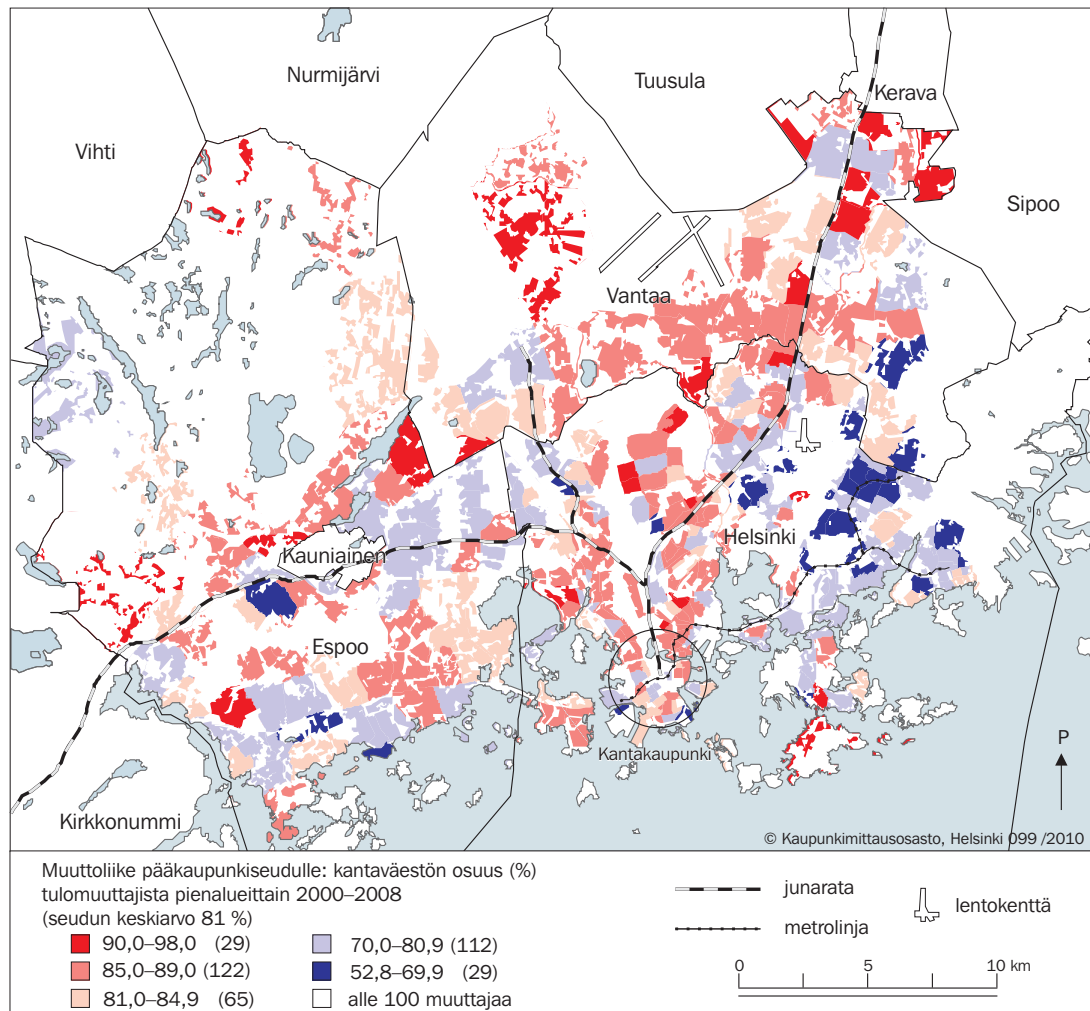
Kuva 25 osoittaa, ettei näin ole. Kaikilla pääkaupunkiseudun pienalueilla suomen- ja ruotsinkieliset muuttajat ovat enemmistönä. Kantaväestö on kuitenkin aliedustettuna seudun keskitasoon nähden miltei koko itäisen ja koillisen Helsingin pienalueille, Espoon radan varsilta ja eteläisen Espoon asuinalueille sekä muutamiin Itä-Vantaan kaupunginosaan muuttaneissa. Aluetyypeittäin tarkastel-

tuna tulomuuttajien jakaumissa on selvä ero. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille (A1) muuttaneissa kantaväestö on selvästi aliedustettuna vieraskielisten osuuden noustessa muuttajista yli 30 prosenttiin (taulukko 14). Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jääville kantaväestöpainotteisille ja kantaväestövaltaisille alueille (A4 ja A5) muuttaneissa suhde on joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta päinvastainen⁴². Kantaväestö on yliedustettuna tai hyvin lähellä seudun keskitasoa näille alueille muuttaneiden joukossa ja vieraskielisten osuus muuttaneista jää seudun keskitasoa alhaisemmaksi. Erityisen selvästi tämä näkyy pääkaupunkiseudun pientalovaltaisille asuinalueille muuttaneissa, joissa vieraskieliset ovat selvästi aliedustettuina muutamaa yksittäistä pienaluetta lukuun ottamatta (taulukko 14). Kantaväestön ja vieraskielisten suhde tulomuuttajissa noudattaa siten varsin selväpiirteisesti vieraskielisten osuudessa havaittavaa vaihtelua pääkaupunkiseudun pienalueilla. Tämä osoittaa seudulle muualta Suomesta ja suoraan ulkomailta suuntautuneen muuttoliikkeen tuottaneen ja vahvistaneen asuinalueiden etnistä eriytymistä.

42 Selkeimmän poikkeuksen yllä kuvatusta alueellisesta jakaumasta muodostavat kantaväestöpainotteisiin asuinalueisiin lukeutuvat Espoon vauraat merenrantakaupunginosat, Nuottaniemi ja Westend. Ne poikkeavat yleisestä linjasta erottumalla alueina, joille muuttaneissa vieraskieliset ovat selvästi yliedustettuina seudun keskitasoon nähden. Näille alueille on muuttanut pääasiassa länsimaalaistaustaisia maahanmuuttajia suoraan ulkomailta. Tulijoiden sosioekonominen asema vastaa todennäköisesti hyvin alueilla asuvan kantaväestön vaurautta. Nuottaniemi ja Westend ovat molemmat tunnettuja asunto- ja väestörakenteeltaan vauraina hyväosaisten asuinalueina.

41 Kauniaisiiin muuttaneet eivät ole luvuissa mukana.

Kuva 25. Pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja ulkomailta muuttaneiden alueellinen jakauma pienalueittain, 1.1.2000–31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Tarkasteltaessa muualta Suomesta ja suoraan ulkomailta muuttaneiden sijoittumista kieliryhmittäin on havaittavissa selvä ero kantaväestön ja Länsi-Euroopan kieliä puhuvien sekä toisaalta muiden vieraskielisten ryhmien sijoittumisessa. Kuvan 25 mukaisesti yli puolet muualta Suomesta (56 %) tai ulkomailta (65 %) muutta-

neista suomen- ja ruotsinkielisistä asettui alueille, joilla vieraskielisten osuus jää alle seudun keskitason (A4 ja A5). Hyvin pieni osa (7 % muualta Suomesta ja 4 % ulkomailta muuttaneista) asettui maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueille (A1) tai orastaviin keskittymiin (A2; 12 % muualta Suomesta ja 6 % ulkomailta muuttaneista). Länsi-Euroopan

■ Taulukko 14. Pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja ulkomailta muuttaneiden alueellinen jakauma aluetyypeittäin, 1.1.2000–31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Aluetyyppi ¹	Osuus tulomuuttajista (%)		Pienalueiden määrä, joilla kantaväestö on tulomuuttajissa		Alueet, joille muutti alle	Alueet
	kantaväestö	vieraskieliset	yliedustettuna ²	aliedustettuna ²	100 asukasta	N
A1	68	32	0	17	0	17
A2	75	25	2	26	2	30
A3	79	21	22	48	0	70
A4	85	15	151	46	12	209
A5	88	12	37	3	18	58
A6	85	15	4	1	37	42
Yhteensä	81	19	216	141	69	426

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; A2= orastavat keskittymät;

A3= vaihettumisalueet; A4 = kantaväestöpainotteiset alueet;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta

² pääkaupunkiseudulle muuttaneiden keskimääräiseen jakaumaan verrattuna

kieliä puhuvien muutto pääkaupunkiseudulle on jakautunut pitkälti kantaväestön tavoin, kuten edellisessä luvussa kuvattujen alueellisten jakaumien ja erilaisuusindeksien perusteella oli oletettavissa. Puolet heistä on sijoittunut alueille, joilla vieraskielisten osuus jää seudun keskitasoa alemmaksi. Suoraan ulkomailta muuttaneilla kantaväestöpainotteisille ja -valtaisille alueille (A4 ja A5) asettuneiden osuus on jopa hivenen korkeampi.

Muilla ryhmillä muutto pääkaupunkiseudulle on jakautunut tasaisemmin eri aluetyypeille. Muutto on kuitenkin kohdistunut yleisemmin pienalueille, joilla vieraskielisten osuus nousee seudun keskitasoa korkeammalle (A1–A3). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin ja orastaviin keskittymiin asettuneiden osuus on korkeimmillaan Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla, joilla yli viidennes pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta muuttaneista asettui asu-

miskeskittymiin ja peräti 44 prosenttia alueille, joilla vieraskielisten osuus ylittää 14 prosenttia (taulukko 15a). Asian kieliä ja muita tai tuntematonta kieltä puhuvilla asumiskeskittymiin ja orastaviin keskittymiin asettuneiden osuus muualta Suomesta muuttaneista nousi toiseksi korkeimmaksi, liki 40 prosenttiin. Länsi-Euroopan kieliä puhuvia lukuun ottamatta, suurin osa muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttavista vieraskielisistä sijoittui siten alueille, joilla asui jo entuudestaan keskimääräistä enemmän maahanmuuttajataustaisia. Myös Länsi-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvilla muutto suuntautui pitkälti samoille alueille, joilla muita länsimaalaistaustaisia asukkaita asui jo entuudestaan seudun keskitasoa enemmän.

Suoraan ulkomailta pääkaupunkiseudulle kohdistunut vieraskielisten muutto on jakautunut vieraskielisten ryhmillä muualta Suomesta tullutta muuttoa ta-

■ Taulukko 15. Pääkaupunkiseudulle muuttaneiden sijoittuminen aluetyyppeihin kieliryhmittäin, 1.1.2000–31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kieliryhmä	Aluetyypit ¹						Yht.	Muuttajat
	A1	A2	A3	A4	A5	Muut		
<i>a) Muualta Suomesta</i>	%	%	%	%	%	%	%	N
Kotimaiset kielet	7	12	23	52	4	3	100	249 433
Länsi-Euroopan kielet	10	12	24	49	2	4	100	2 596
Itä-Euroopan kielet	15	20	33	29	1	2	100	2 025
Baltian kielet	11	15	26	40	3	4	100	1 975
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ²	16	17	26	36	2	4	100	4 243
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	15	19	28	32	1	6	100	3 239
Saharan eteläpuol. Afrikan kielet	23	22	28	19	1	7	100	1 847
Aasian kielet ³	16	23	25	30	2	4	100	2 528
Muu tai tuntematon kieli	18	22	22	31	2	4	100	829
Vieraskieliset yhteensä	15	18	27	34	2	4	100	19 282
Väestö yhteensä	7	12	23	50	3	3	100	268 715
<i>b) Ulkomailta</i>								
Kotimaiset kielet	4	6	18	58	6	8	100	25 245
Länsi-Euroopan kielet	9	10	18	56	3	4	100	11 751
Itä-Euroopan kielet	10	14	25	45	2	4	100	2 748
Baltian kielet	14	15	27	38	4	3	100	6 664
Venäjä ja muut ent. NL:n kielet ²	13	17	25	39	2	4	100	7 781
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	15	16	25	36	1	6	100	3 310
Saharan eteläpuol. Afrikan kielet	19	18	35	22	1	5	100	3 101
Aasian kielet ³	13	18	24	38	2	5	100	8 368
Muu tai tuntematon kieli	15	15	25	39	1	4	100	1 370
Vieraskieliset yhteensä	12	15	24	42	2	4	100	45 093
Väestö yhteensä	9	11	22	48	4	6	100	70 338

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

Muut = laitospöytä eli vailla vakinaista asuntoa olevat sekä alueet, joilla alle 350 asukasta

² poislukien Baltian kielet

³ poislukien Lähi-idän kielet

saisemmin (taulukko 15b). Asumiskeskittymiin ja orastaviin keskittymiin asetuneiden osuudet jäävät Baltian maiden kieliä puhuvia lukuun ottamatta kaikilla

kieliryhmillä hieman muualta Suomesta muuttaneita alhaisemmiksi. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason ympärille jäävien alueiden (A3 ja A4) yleisyys

ensimmäisenä Suomeen muuton jälkeisenä asuinalueena on sen sijaan korostuneempi. Vieraskieliset ovat kuitenkin vahvasti yliedustettuina maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittyymiin ja orastaviin keskittyymiin suoraan ulkomailta muuttaneiden joukossa.

Muulta Suomesta muuttaneiden vieraskielisten asettuminen alueille, joilla asui jo entuudestaan suhteellisen paljon muita maahanmuuttajataustaisia asukkaita muistuttaa tutkimuskirjallisuudessa kuvattua ketjumuuton tapaista ilmiötä, jossa muualta muuttavat suuntaavat jo aiemmin seudulle asettuneiden perässä samoille alueille (ks. esim. Massey 1985: 318–319; Qadeer 2005: 57–58; ks. myös kuva 4 vaihe 2). Tieto sopivista asuinalueista ja vapautuvista asunnoista välittyy usein tuttavien, työnantajien ja sukulaisten kautta myös Suomessa (Kepsu ym. 2009: 93–107; Dhalmann 2010: 128–129, 2011: 68). Sosiaalisten verkostojen merkitys asuinalueen valinnassa korostuu erityisesti muualta Suomesta muutettaessa. Lisäksi väliaikainen majoittuminen sukulaisten tai tuttavien luokse saattaa ylläpitää ketjumuuttoa (ks. esim. Dhalmann 2011: 57, 74; Pitkäaikaisasunnottomien... 2011). Asunnon löytyminen uudelta paikkakunnalta vie aikansa, jolloin majoittuminen tuttavien nurkkiin mahdollistaa opiskelemaan tai töihin muuton vakinaisen asunnon löytymisen ajaksi. Väliaikainen majoittuminen tuttavien luona saattaaakin selittää osin muun muassa sitä, miksi Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän sekä Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle ilman vakinaista asuntoa muuttaneiden osuus on muita ryhmiä korkeampi (taulukko 15a). Lisäk-

si syynä saattaa olla omaehtoinen muutto suoraan pakolaisten vastaanottokeskuksesta tai ensisijoituskunnista suurimpiin kaupunkeihin, joka on tunnistettu yhdeksi maahanmuuttajien asunnottomuutta tuottavista tekijöistä pääkaupunkiseudulla (Rastas 2002; Fredriksson 2011).

Ketjumuuton lisäksi myös vapaiden vuokra-asuntojen saatavuus ja hintaerot ohjaavat todennäköisesti pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta suuntautuneen muuttoliikkeen kohdentumista. Alueelliset erot asuntojen vuokra- ja myyntihinnoissa ovat seudulla kohtuullisen suuria (Lönnqvist & Vaattovaara 2004: 43–59; Lönnqvist 2009; ks. luku 4.1.). Monissa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneissa lähiöissä hintataso on tyypillisesti kaupunkiseudun keskimääräistä tasoa edullisempi. Tämä saattaa houkuttaa alueille muualta Suomesta muuttavia maahanmuuttajataustaisia asukkaita kantaväestöä useammin.

Suoraan ulkomailta muuttaneiden kohdalla ketjumuuton tapaista ilmiötä on yllättäen heikommin nähtävissä (vrt. vaihe 2 kuvassa 4). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovat vieraskielisillä selvästi kanta-väestöä yleisempi muuton kohde, mutta ulkomailta tullut muuttoliike kohdistuu yleisesti ottaen muulta Suomesta tullutta muuttoa tasaisemmin. Tämä kertonee kaupunkien asuttamispolitiikan vaikutuksista sekä heti maahanmuuton jälkeisen alueellisen sijoittumisen satunnaisuudesta. Vaikka sosiaaliset verkostot ja erityisesti mahdollisen työnantajan tarjoama tuki asunnon etsinnässä ovat myös ulkomailta muutettaessa tärkeitä asuinalueen va-

lintaa ohjaavia tekijöitä (ks. esim. White 1998: 1726; Kepsu ym. 2009: 93–107; Teixeira 2008: 265–267; Virtanen 2008: 645–646; Dhalmann 2011: 83; Eskelä 2011), saattaa ensimmäisen asuinalueen valikoituminen olla maan sisäistä muuttoa satunnaisempaa. Asuntomarkkinoiden paikallistuntemus on usein uuteen maahan muutettaessa puutteellista, jolloin ensimmäinen asunto voidaan joutua ottamaan vastaan sieltä, mistä se helpoiten löydetään ja saadaan (Sarre ym. 1989: 163–164; Magnusson & Özüekren 2002: 469; Murdie 2002: 433–434; Eskelä 2011; ks. myös, Murie 2005: 162–163). Tämän lisäksi kaupunkien viranomaisten asuntoneuvonta ja asunnonjakokäytännöt vaikuttavat etenkin kaupungin vuokra-asuntojen tarjonnasta riippuvaisten maahanmuuttajien alueelliseen sijoittumiseen (ks. Dhalmann 2010: 128–129, 2011: 61). Pääkaupunkiseudun asuntoviranomaiset ovat pyrkinet omalla asunnonjaolla ohjaamaan uusien maahanmuuttajien alueellista sijoittumista mahdollisimman tasapuolisesti useille eri asuinalueille (ks. luku 4.1.).

Alueellisen sijoittumisen myöhempien muutosten voidaankin olettaa heijastelevan perheiden omia asumistavoitteita ja valintoja ensimmäistä sijoittumista vahvemmin (ks. esim. Sarre ym. 1989: 163–164; Kepsu ym. 2009: 100–107). Pääkaupunkiseudun sisäisen muuttoliikkeen tarkastelu on tästä näkökulmasta erityisen kiinnostavaa, sillä seudun sisäisen muuttoliikkeen voidaan olettaa osoittavan muualta tullutta muuttoa tarkemmin, mihin suuntaan asuinalueiden välinen eriytymiskehitys on pääkaupunkiseudulla kehittyvässä.

6.1.2. Seudun sisäinen muutto tuottaa ja ylläpitää asuinalueiden etnistä eriytymistä

Pääkaupunkiseudulle muualta Suomesta ja suoraan ulkomailta suuntautuneen muuton lisäksi myös seudun sisäinen muuttoliike on vaikuttanut olennaisella tavalla asuinalueiden etniseen eriytymiseen. Pääkaupunkiseudun asukkaat muuttivat vuosina 2000–2008 seudun sisällä asuinalueelta toiselle yhteensä noin 1 200 000 kertaa eli keskimäärin noin 132 000 muuttoa vuodessa. Vilkkaimpia muuttajia olivat nuoret aikuiset (18–29-vuotiaat), joiden osuus asuinalueita vaihtaneista oli noin 43 prosenttia (ks. myös Helsingin väestö... 2009: 34). Alueellisesti muuttaneisuus onkin tyypillisesti vilkkainta Helsingin kantakaupungin, erityisesti Kallion, Vallilan ja Alppiharjun tapaisilla alueilla, joilla asuu paljon nuoria aikuisia ja opiskelijoita (ks. Valkonen ym. 1984: 120–123; Helsingin väestö... 2009: 36–39). Alhaisinta muuttaneisuus on puolestaan pientaloalueilla (em.). 90 prosenttia asuinalueita pääkaupunkiseudun sisällä vaihtaneista puhui äidinkielenään suomea tai ruotsia.⁴³ Vieraskielisten osuus muuttajista oli 10 prosenttia, mikä on hieman enemmän kuin heidän osuutensa seudun asukkaisista. Vieraskielisten muuttovilkkaus oli siten hieman kantaväestöä korkeampaa.

Pääkaupunkiseudun sisäisen tulomuuton alueellinen rakenne muistuttaa pääpiirteiltään seudulle muualta Suomesta ja suoraan ulkomailta muuttaneiden alueellista jakaumaa. Aluetyyppien väliset

43 Kauniaisten sisäiset muuttajat eivät ole luvuissa mukana. Luku ei myöskään sisällä pienalueen sisällä asunnosta toiseen muuttaneita.

■ Taulukko 16. Pääkaupunkiseudun sisäisen tulomuuton alueellinen rakenne aluetyypeittäin, 1.1.2000–31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Aluetyppi ¹	Osuus tulomuuttajista (%)		Pienalueiden määrä, joilla kantaväestö on tulomuuttajissa		Alueet, joille muutti alle	Alueet
	kantaväestö	vieraskieliset	yliedustettuna ²	aliedustettuna ²	100 asukasta	N
A1	76	24	0	17	0	17
A2	84	16	0	30	0	30
A3	89	11	22	48	0	70
A4	94	6	203	4	2	209
A5	96	4	57	0	1	58
A6	93	7	30	5	7	42
Yhteensä	90	10	312	104	10	426

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; A2= orastavat keskittymät;

A3= vaihtumisasiirialueet; A4 = kantaväestöpainotteiset alueet;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta

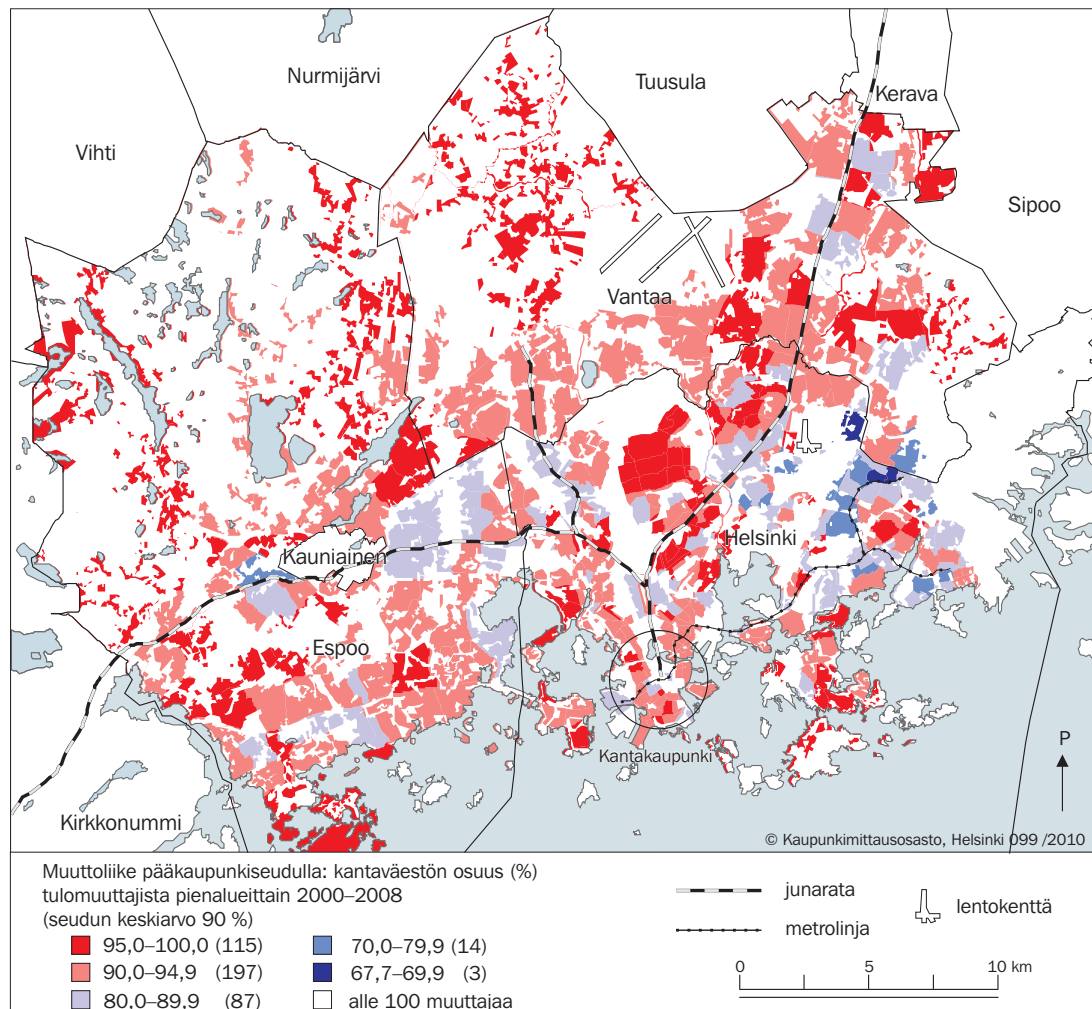
² pääkaupunkiseudulle muuttaneiden keskimääräiseen jakaumaan verrattuna

erot tulomuuttajien rakenteessa ovat kuitenkin jopa seudun ulkopuolista muuttoa selkeämpiä. Vieraskielisten yliedustus tulomuuttajissa on seudun ulkopuolelta tulleelta muuttoa paikallisempaa kohdentuneen vahvasti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien alueille sekä suurimpaan osaan vaihtumisasiirialueista (taulukko 16). Miltei neljännes maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin muuttaneista oli vieraskielisiä, kun heidän keskimääräinen osuutensa seudulla muuttaneista oli kymmenen prosenttia. Kolmella Itä-Helsingin pienalueella vieraskielisten osuus nousee seudun sisällä muuttaneissa yli 30 prosenttiin eli kolminkertaiseksi keskitasoon nähden. Kyseiset alueet erottuivat maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittyminä jo 2000-luvun alkuun mennessä. 2000-luvulla vieraskielisten osuus on noussut näillä alueilla nopeasti valikoivan muuttoliikkeen seurauksena.

Kantaväestön seudun sisäinen muuttoliike on puolestaan kohdistunut ensisijaisesti alueille, joilla vieraskielisten osuus on alhainen (taulukko 16). Neljää pienaluetta lukuun ottamatta kantaväestö oli yliedustettuna kaikille kantaväestöpainotteisille ja kantaväestövaltaisille alueille muuttaneissa. Tulos on merkittävä, sillä se osoittaa pääkaupunkiseudun sisäisen valikoivan muuttoliikkeen vaikuttavan olennaisella tavalla asuinalueiden eriytymiskehitykseen. Kantaväestö ja vieraskieliset kotitaloudet suunnistavat seudun asuinalueilla eri tavoin. Kantaväestö muodostaa kuitenkin enemmistön kaikille pienalueille muuttaneissa myös seudun sisäisiä muuttovirtoja tarkasteltaessa. Vieraskielisten määrä on pääkaupunkiseudulla edelleen sen verran alhainen, etteivät he nouse millään alueella enemmistöön pienalueelle muuttaneista.

Kuva 26 havainnollistaa seudun sisäisen tulomuuton rakennetta kartalla. Se

Kuva 26. Pääkaupunkiseudun sisäisen tulomuuton alueellinen rakenne pienalueittain 1.1.2000–31.12.2008. Aineisto ei sisällä Kauniaista eikä pienalueiden sisäistä muuttoa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

osoittaa vieraskielisten osuuden nousevan tulomuuttajista korkeimmaksi erityisesti metro- ja junaratojen varsilla sijaitsevilla pienalueilla, joilla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet, orastavat keskittymät sekä suuri osa vaihettumisalueista sijaitsevat. Asuinalueiden etnisen eriytymisen alueellisen rakenteen kannalta kiinnostavaa on

kuitenkin se, että hyvinkin lähellä sijaitsevat asuinalueet saattavat asemoitua muuttoliikkeen rakenteen osalta eri tavoin (kuva 26). Erityisen hyvin tämä näkyy Helsingissä, jossa käytössä oleva pienaluejako mahdollistaa Espoon ja Vantaan hallinnollisia aluejakoja tarkemman tarkastelun. Itäisen, koillisen ja luoteisen Helsingin alueella sijaitsevien pienalueiden tu-

lomuuton rakenteessa on havaittavissa selkeitä eroja osittain jopa saman kaupunginosan (osa-alueen) sisällä. Tämä on pääkaupunkiseudun alueelliselle eriytymiselle ominainen piirre (ks. esim. Vaattovaara 1998), joka on pitkälti seurausta asuntokannan alueellisen rakenteen sekoittamisesta. Vieraskielisten osuudessa havaitun vaihtelun tapaan (ks. luku 5.2.) muuttoliikkeen alueellinen rakenne näyttää olevan yhteydessä asuntokannan alueellisissa rakenteissa havaittaviin paikallisiin eroihin. Espoon ja Vantaan hallinnollinen aluejako ei mahdollista muuttoliikkeen rakenteen tarkastelua yhtä tarkalla aluejaolla. On kuitenkin oletettavaa, että kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisen muuttoliikkeen erot paikantuvat myös Espoossa ja Vantaalla ainakin osittain käytössä olevia hallinnollisia rajoja – Espoon pienalueita ja Vantaan kaupunginosia – paikallisemmin.

Kuntien välistä muuttoliikettä tarkasteltaessa erot vieraskielisten ja kantaväestön nettomuuton suuntautumisessa osoittautuvat aluetyyppisiin kohdistunutta muuttoa pienemmiksi. Vieraskielisten nettomuuttovirrat suuntautuvat kuntien välillä pitkälti kantaväestön muuttoliikkeen tavoin (kuva 27). Helsinki on menettänyt kantaväestöön kuuluvia asukkaita sekä Espooseen että Vantaalle vuosina 2000–2008. Muuttotappio Vantaalle oli yhteensä 10 900 asukasta ja Espooseen 10 700 asukasta. Kantaväestön tavoin myös vieraskielisillä kuntien välinen nettomuutto oli Helsingille tappiollista. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä ja Baltian maiden kieliä puhuvat muodostavat ainoat poikkeukset. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla kuntien välinen net-

tomuutto on kohdistunut Vantaalta Helsinkiin ja Espooseen. Baltian maiden kieliä puhuvien muutto on puolestaan ollut Helsingin ja Espoon välillä hyvin tasaista. Helsinki sai Espoosta muuttovoittoa Baltian maiden kieliä puhuvista yhdellä asukkaalla. Espoon ja Vantaan välillä muutto on suuntautunut tasaisemmin. Espoo sai muuttovoittoa Vantaalta kantaväestöstä, Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvista, Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvista ja Aasian kieliä puhuvista. Vantaa puolestaan sai muuttovoittoa Espoosta Baltian maiden kieliä puhuvista, venäjänkielisistä sekä Länsi-Euroopan ja Itä-Euroopan kieliä puhuvista.

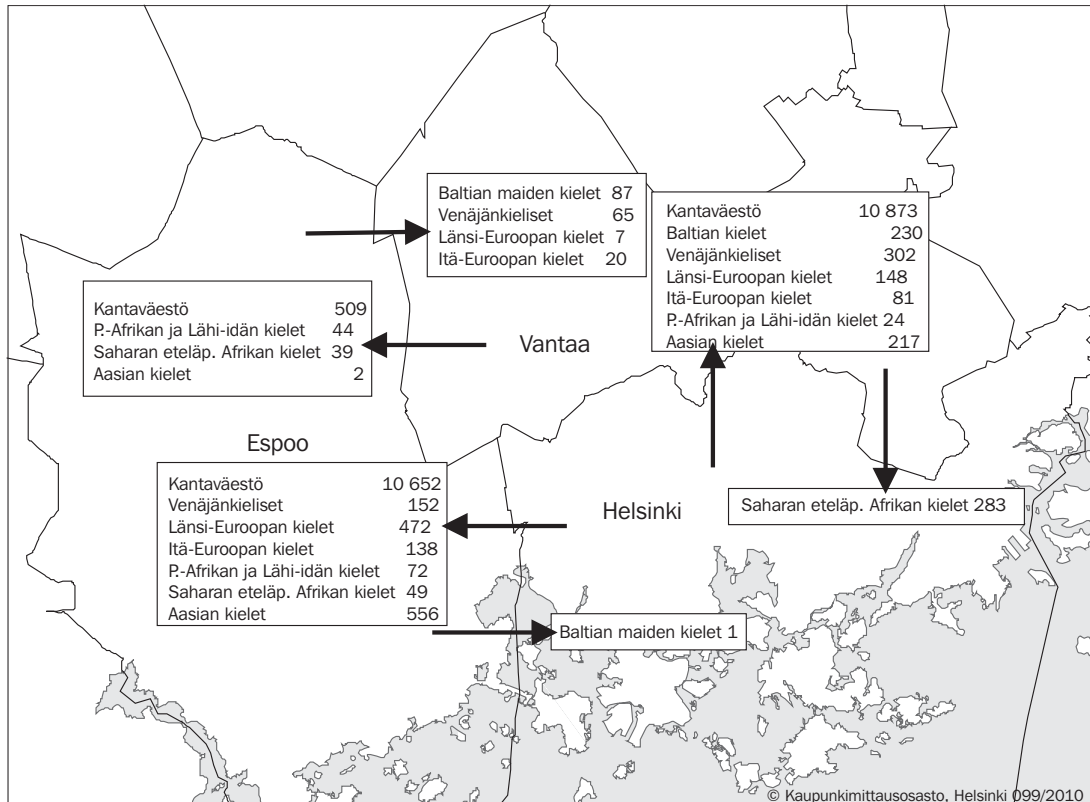
Tarkastelen seuraavaksi pääkaupunkiseudun sisäisen ja ulkoisen muuttoliikkeen dynamiikkaa ja väestönkasvun alueellisia piirteitä kunkin kieliryhmän osalta tarkemmin erikseen havainnoidakseni, minkälaisia eroja kieliryhmien valikoivan muuttoliikkeen rakenteissa on havaittavissa seudun sisällä. Osoittaako vieraskielisten ryhmien muuttoliike alueellisesti hajautuvaa vai kohti keskittyviä kohdistuvaa kehitystä, ja muuttaako kantaväestö valikoidusti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittyviä karttaen?

6.1.3. Kieliryhmien muuttovirtojen alueellisten erojen tarkastelu

6.1.3.1. Kantaväestön muuttovirrat suuntautuvat pois asumiskeskitymistä

Kansainväliset tutkimukset asuinalueiden etnisestä eriytymisestä ovat osoittaneet valtaväestöön kuuluvien perheiden

Kuva 27. Helsingin, Espoon ja Vantaan väliset nettomuutot kieliryhmittäin 1.1.2000–31.12.2008. (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

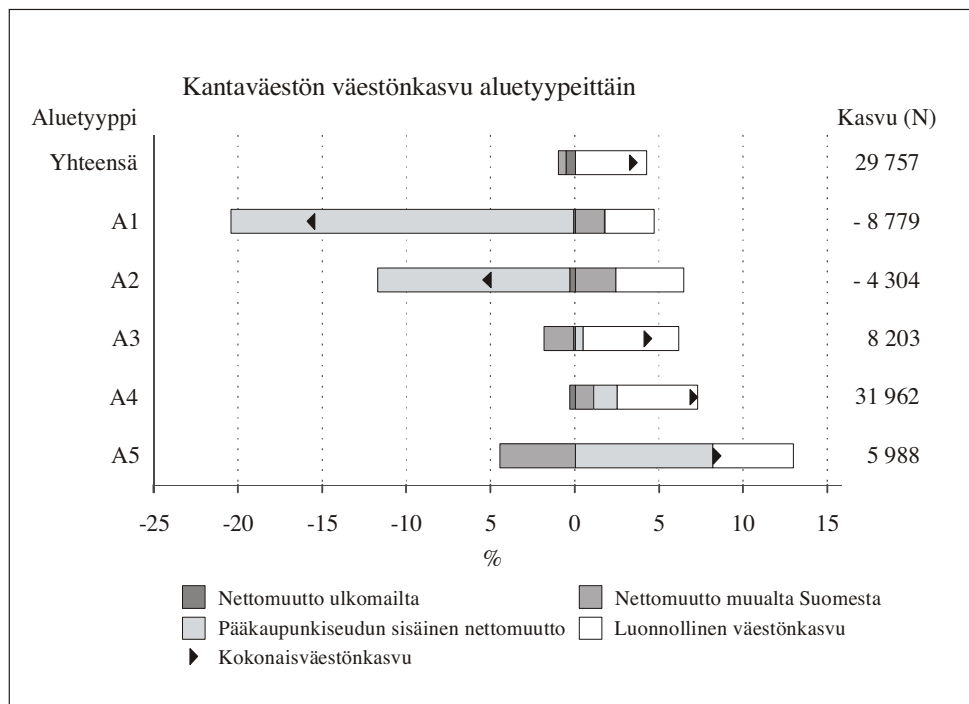

muuttoliikkeen vaikuttavan olennaisesti asuinalueiden eriytymiseen ja maahanmuuttajavaltaisten asuinalueiden muodostumiseen kaupunkiseuduilla (esim. Andersson 1998; Skifter Andersen 2003; Bråmås 2006a; Bolt ym. 2008; Crowder 2011; ks. luku 2.3.). Tämänkaltainen kehitys on havaittavissa selkeänä myös pääkaupunkiseudulla. Kantaväestön seudun sisäinen muuttoliike on tuottanut ja vahvistanut asuinalueiden välisiä eroja ja nopeuttanut vieraskielisten osuuden nousua maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla alueilla 2000-luvulla.

Suomen- ja ruotsinkielisen kantaväestön määrä kasvoi pääkaupunkiseudulla hieman yli kolmella prosentilla vuosina 2000–2009. Kasvu oli tyystin luonnollisen väestönkasvun ansiota, sillä kantaväestön muuttoliike suuntautui seudulta pois päin.⁴⁴ Pääkaupunkiseutu menetti suo-

⁴⁴ Espoo pärjäsi tässä suhteessa Vantaata ja Helsinkiä paremmin, sillä Espoossa myös kantaväestön nettomuutto on ollut kokonaisuutena tarkastellen positiivista vuosina 2000–2008. Espoossa asuvan kantaväestön väkiluku on siis kasvanut sekä luonnollisen väestönkasvun että muualta Suomesta tulleen muuton ansiosta. Helsinki ja Vantaa menettivät asukkaitaan muihin Suomen kuntiin. Helsingissä kantaväestön väestönkasvu on ollut tämän seurauksena tappiollista kokonaisuutena tarkastellen.

Kuva 28. Kantaväestön väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

men- ja ruotsinkielisiä asukkaita sekä muualle Suomeen (-0,4 %) että ulkomaille (-0,5 %). Suuri osa muihin kuntiin suunnanneesta muutosta (36 %) kohdistui lähialueen kuntiin Uudellemaalle. Kokonaismuuttotappio painoi väestönkasvua alas noin yhdellä prosenttiyksiköllä (liitteet 9 ja 10). Väestönkasvun ja muuttoliikkeen alueelliset erot asettavat seudun asuinalueet kuitenkin keskenään hyvin erilaiseen asemaan.

Kuva 28 havainnollistaa muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun vaikutusta suomen- ja ruotsinkielisten kokonaisväestönkasvuun seudun pienalueilla. Luonnollinen väestönkasvu on ollut positiivista kaikilla aluetyypeillä, mutta muuttoliikkeen tuottamat erot väes-

tönkasvussa ovat suuria. Muuttoliikkeen seurauksena väestönkasvu oli tappiollista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla alueilla (A1 ja A2). Kantaväestön määrä väheni asumiskeskitymissä yhteensä 16 prosenttia ja orastavien keskittymien alueilla noin viisi prosenttia vuodesta 2000 vuoteen 2009. Tämä oli seurausta ensisijaisesti seudun sisäisistä nettomuuttovirroista, jotka suuntautuivat molemmilta aluetyypeiltä pois päin. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueella asuneen kantaväestön määrä supistui muille aluetyypeille suuntautuneen muuttotappion seurauksena peräti viidenneksellä ja orastavissa keskittymissä asuneiden 11 prosentilla. Molemmissa

tapauksissa kantaväestön määrä olisi siten vähentynyt huomattavasti nykyistä enemmän, elleivät luonnollinen väestönkasvu ja muualta Suomesta saatu muuttovoitto olisi tasoittaneet kehitystä.⁴⁵ Seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutus maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien väestönmuutoksiin on siten huomattava ottaen huomioon, että kantaväestön väestönkasvu oli pääkaupunkiseudulla kokonaisuutena tarkasteltuna positiivista. Muut aluetyypit saivat muuttovoittoa seudun sisäisestä muuttoliikkeestä ja niillä asuvan kantaväestön määrä lisääntyi vuosina 2000–2008.

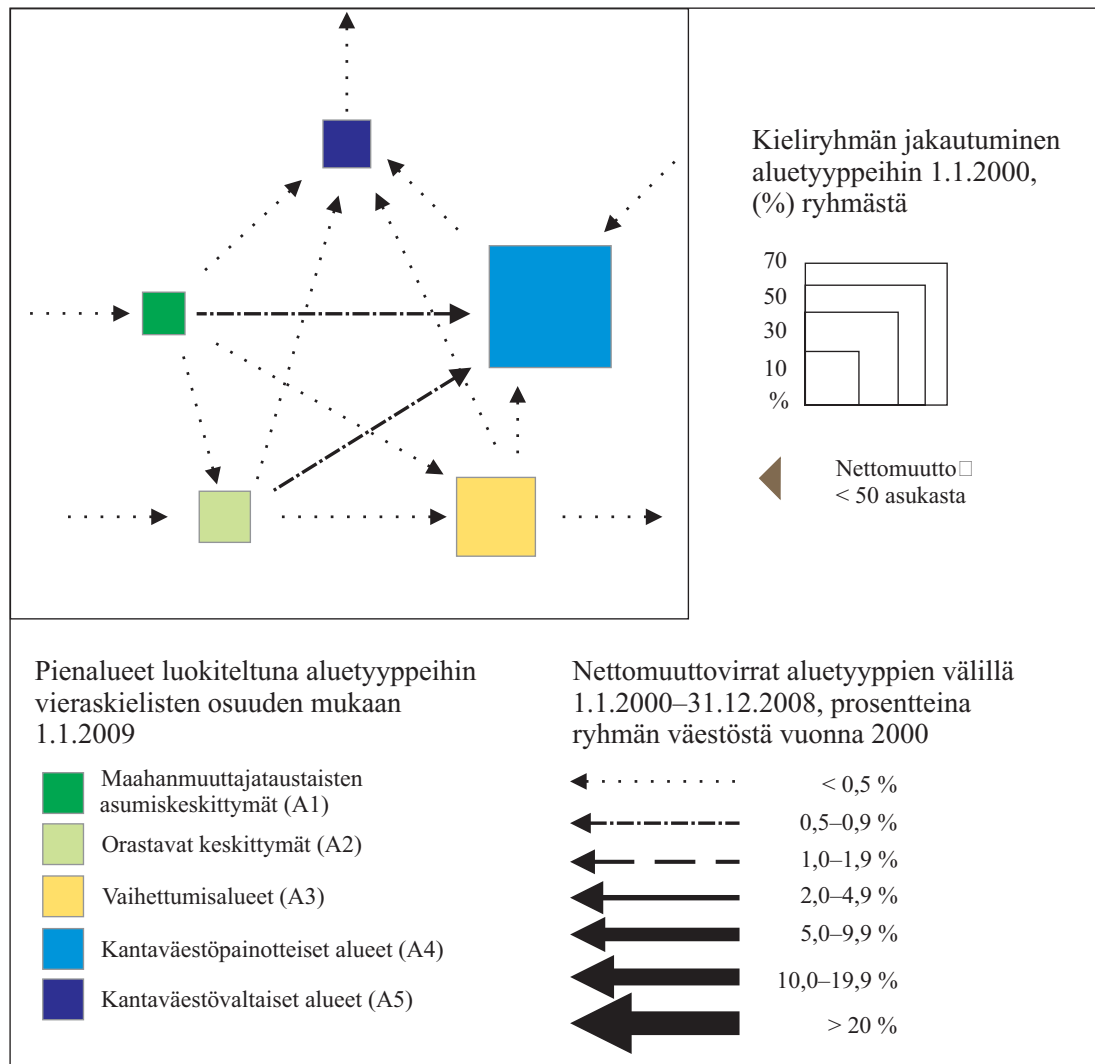
Kantaväestön muuttoliikkeessä pääkaupunkiseudulla on siten nähtävissä selvä alueellinen hierarkia. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ja orastavat keskittymät (A1 ja A2) menettävät väestöä muille seudun asuinalueille, mutta saavat muuttovoittoa muualta Suomesta. Muut aluetyypit (A3–A5) saavat muuttovoittoa seudun sisäisessä muutossa, mutta menettävät väestöä muualle Suomeen, kantaväestöpainotteisia asuinalueita (A4) lukuun ottamatta. Kantaväestön nettomuutto ulkomaille on ollut tappiollista kaikilla aluetyypeillä kantaväestövaltaisilla (A5) asuinalueilla lukuun ottamatta. Myös näillä alueilla ulkomailta tulleet muuttovoitto on kuitenkin ollut varsin vähäistä.

45 Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin ja orastaviin keskittymiin kuuluvien pienalueiden nettomuutossa on havaittavissa pieniä eroja aluetyyppien sisällä. Yhdellä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi lukeutuvalla alueella ja viidellä orastaviksi keskittymiksi lukeutuvilla alueilla seudun sisäinen nettomuutto on ollut voitollista. Näille alueille on pääsääntöisesti rakennettu uusia asuntoja 2000-luvun alussa.

Alueiden keskinäinen hierarkia nousee esille erityisen kiinnostavalla tavalla tarkasteltaessa seudun sisäisiä muuttovirtoja aluetyypeiltä toisille. Kuva 29 osoittaa kunkin aluetyypin saaneen kantaväestön muuttovoittoa aluehierarkiassa vieraskielisten osuuden suhteen korkeammalle sijoituvilta alueilta ja kärsineen muuttotappiota alueille, joilla vieraskielisten osuus on lähtöaluetta pienempi (ks. myös liite 11). Alueiden välisten nettomuuttovirtojen volyymia ja suuntaa osoittavien nuolten paksuus on suhteutettu kuvassa 29 pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 asuneen kantaväestön määrään, jotta eri aluetyyppien muuttovirrat ovat keskenään vertailtavissa. Nuolen paksuus on sitä suurempi, mitä suuremmasta muuttajien määrästä on kyse. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet saivat muuttovoittoa seudun ulkopuolelta muuttaneista suomen- ja ruotsinkielisistä vuosina 2000–2008 yhteensä 910 asukkaan verran, joka on alle puoli prosenttia seudulla asuneen kantaväestön yhteenlasketusta määrästä vuonna 2000 (kuva 29; liite 9; ks. myös luku 3.3.2.).

Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat häviäjiä seudun sisäisen muuttoliikkeen alueellisessa hierarkiassa. Kuva 29 osoittaa kiistatta niiden kärsivän muuttotappiota kantaväestön nettomuuttovirtojen suunnatessa alueilta pois. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat menettäneet kantaväestöä kaikille muille aluetyypille. Suurin ulosmuuttovirta (nettomuuttotappio) kohdistui maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä vieraskielisten osuudeltaan seudun kes-

Kuva 29. Kantaväestön nettomuuttovirrat pääkaupunkiseudulla aluetyypeittäin 2000–2008. Muuttovirtojen volyyymia osoittavat nuolet on suhteutettu pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 asuneen kantaväestön määrään (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

kitason alapuolelle jääville kantaväestöpainotteisille asuinalueille, joille muutti neljännes kaikista asumiskeskittymissä tai niiden alueilta vuosina 2000–2008 pois muuttaneista. Orastavat keskittymät saivat muuttovoittoa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä muutta-

neista suomen- ja ruotsinkielisistä, mutta menettivät kantaväestöä muille aluetyypeille. Suurimmat nettomuuttovirrat kohdistuivat jälleen kantaväestöpainotteisille asuinalueille, joille muutti reilu neljännes (28 %) kaikista orastavien keskittymien sisällä tai niiltä pois muuttaneista.

Vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvat vaihettumisalueet (A3) saivat muuttovoittoa asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien alueilta pois muuttaneista, mutta menettivät kantaväestöä muille aluetyypeille. Kantaväestöpainotteiset alueet (A4) saivat muuttovoittoa puolestaan kaikilta muilta alueilta paitsi kantaväestövaltaisilta alueilta (A5). Asuntokannaltaan omistus- ja pientalovaltaisia kantaväestövaltaisia alueita voidaankin pitää kantaväestön pääkaupunkiseudun sisäisen muuttoliikkeen nollasummapelien voittajina. Ne saivat muuttovoittoa kaikilta aluetyypeiltä. Kantaväestön määrä kasvoi kantaväestövaltaisilla asuinalueilla seudun sisäisen muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun ansiosta 8,5 prosenttia eli miltei kolminkertaisesti seudun keskitasoon nähden (6 000 uutta suomen- tai ruotsinkielistä asukasta) vuosina 2000–2008 (liitteet 9 ja 10). Absoluuttisesti eniten muuttovoittoa pääkaupunkiseudun sisäisestä muuttoliikkeestä saivat kuitenkin kantaväestöpainotteiset alueet (6 300 uutta asukasta), joita on pääkaupunkiseudulla aluetyypeistä eniten.

Aluetyyppien väestönkasvun ja muuttoliikkeen rakenteelliset erot osoittavat kantaväestön seudun sisäisten muuttovirtojen noudattavan selvää alueellista rakennetta, jossa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneet alueet menettävät kantaväestöä muille aluetyypeille. Tämä on vaikuttanut olennaisesti asuinalueiden eriytymiskehitykseen pääkaupunkiseudulla. Muuttotappio on vähentänyt kantaväestön määrää maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastavik-

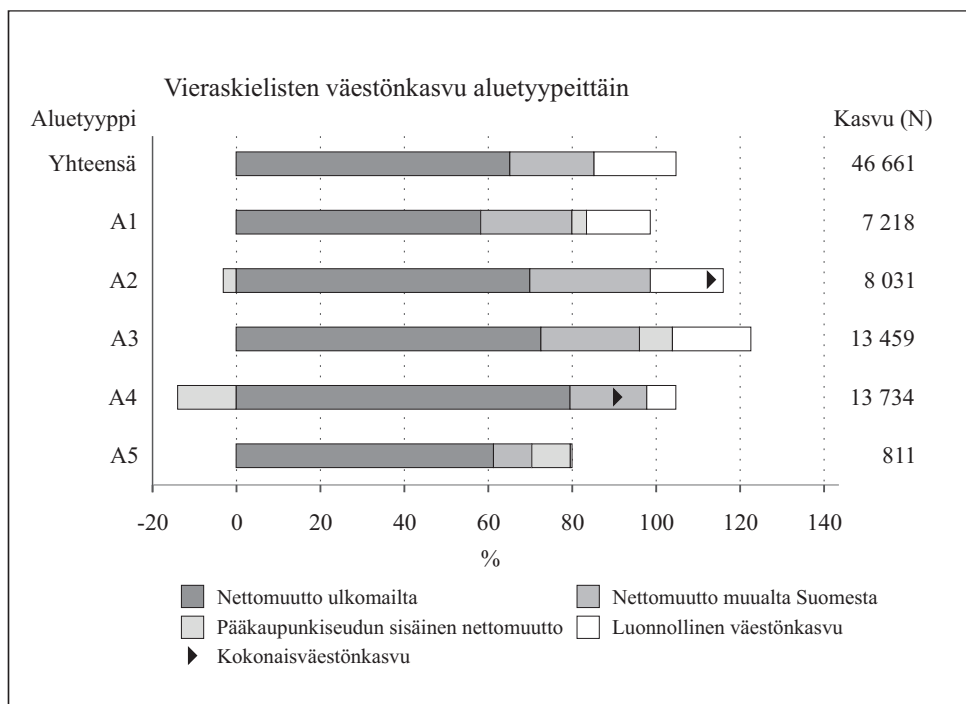
si keskittymiksi muodostuneilla alueilla, jonka seurauksena alueilta on vapautunut asuntoja maahanmuuttajataustaisille perheille (ks. vaihe 2 kuvassa 4).

6.1.3.2. Vieraskielisen väestön seudun sisäinen nettomuutto suuntautuu kohti asumiskeskittymiä

Kantaväestön muuttoliikkeen ohella vieraskielisten muutto seudulle ja seudun sisällä on vaikuttanut pääkaupunkiseudun asuinalueiden eriytymiskehityksen piirteisiin. Vieraskielisen väestön muuttoliike näyttäytyy pääpiirteiltään kantaväestön muuttoliikkeelle päinvastaisena. Vieraskielisillä seudun sisäiset nettomuuttovirrat ovat suuntautuneet vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvia alueita kohti. Tämä on voimistanut kantaväestön valikoivan muuttoliikkeen vaikutusta. Suoraan ulkomailta tulleen muuton suuri määrä ja tasaisempi alueellinen jakautuminen (ks. edellinen luku 6.1.1. ja sen taulukko 15b; kuva 24) ovat kuitenkin tasoittaneet vieraskielisten seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutusta asuinalueiden eriytymiskehitykseen.

Kuva 30 havainnollistaa muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun osuutta vieraskielisten kokonaisväestönkasvusta seudun pienalueilla vuosina 2000–2008. Muutto ulkomailta on ollut ylivoimaisesti merkittävin väestönkasvuun vaikuttanut tekijä kaikilla aluetyypeillä. Ulkomailta muuttaneiden osuus vieraskielisten väestönkasvusta oli 62 prosenttia vuosina 2000–2008. Suurimmillaan ulkomailta saadun muuttovoiton vaikutus väestönkasvuun oli kantaväestöpainot-

Kuva 30. Vieraskielisten väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

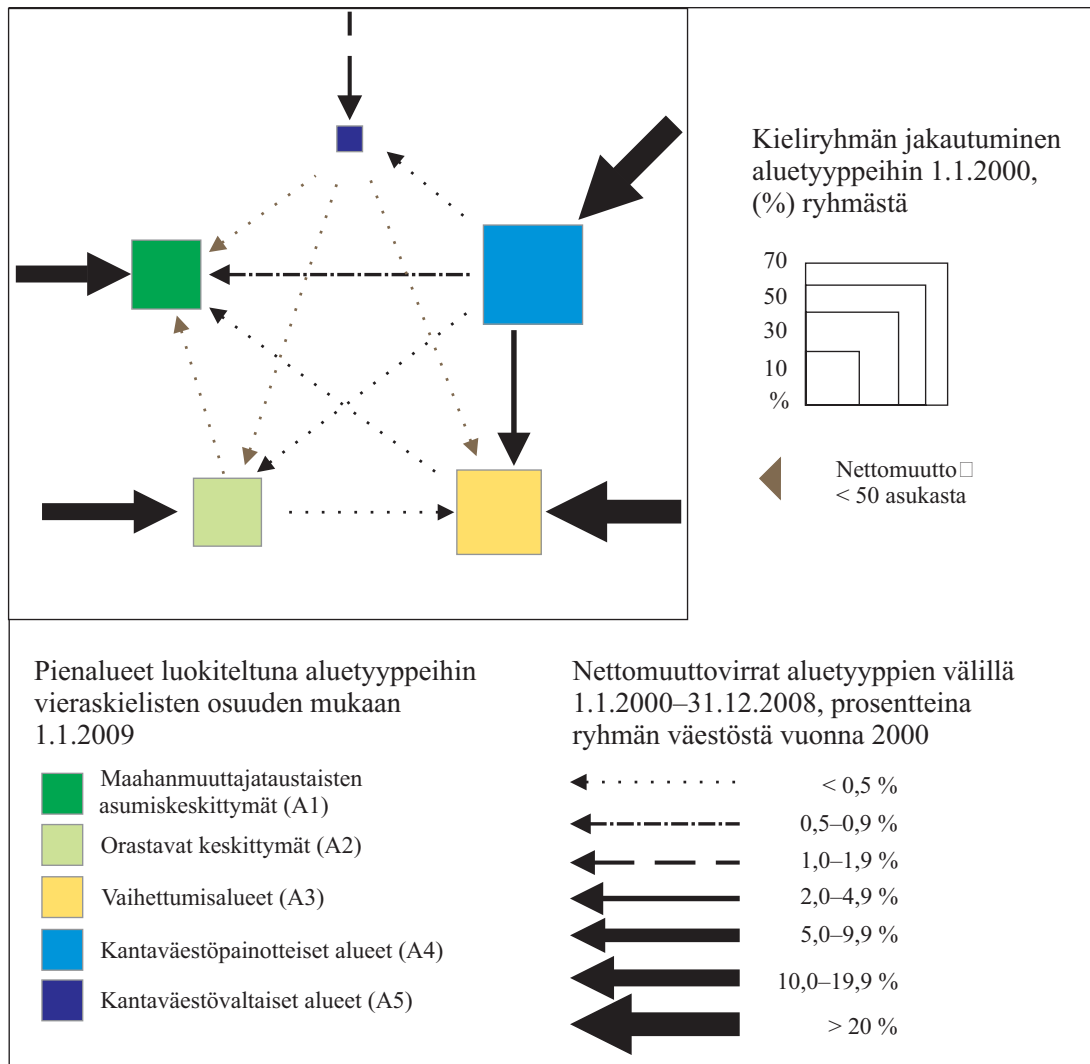
teisilla alueilla (A4), joilla maahanmuuton osuus vieraskielisten väestönkasvusta oli 88 prosenttia. Pienimmäksi maahanmuuton vaikutus jäi puolestaan maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueilla (A1), joilla ulkomailta tulleen muuton osuus kokonaisväestönkasvusta oli 59 prosenttia.

Muuttoliike muualta Suomesta osoittautuu toiseksi merkittävimmäksi vieraskielisten väestönkasvun tekijäksi pääkaupunkiseudulla. Muualta Suomesta saatu muuttovoitto on lisännyt pääkaupunkiseudun vieraskielisten määrää viidenneksellä. Muualta Suomesta muuttaneiden osuus väestönkasvusta oli suurin orastavissa keskittymissä (25 %) ja maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien

alueilla (22 %), jotka saivat eniten muuttovoittoa myös kantaväestön Suomen sisäisestä muutosta. Aluetyyppien välillä ei kuitenkaan ole tässä suhteessa kovin suurta eroa. Luonnollinen väestönkasvu oli sekin positiivista kaikilla aluetyypeillä, joskin kantaväestövaltaisiksi lukeutuvilla alueilla (A5) luonnollisen väestönkasvun osuus jää minimaaliseksi. Asuntokannaltaan omistus- ja pientalovaltaisilla kantaväestövaltaisilla alueilla asuu ylipäätään hyvin vähän vieraskielistä väestöä.

Maahanmuuttajataustaisten valikoivaa muuttoliikettä käsittelevien teorioiden näkökulmasta erityisen kiinnostavaa kuvasa 30 on vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä havaittava dynamiikka, joka asettaa aluetyypit hyvin erilaiseen

Kuva 31. Vieraskielisten asukkaiden nettomuuttovirrat pääkaupunkiseudulla aluetyypeittäin 2000–2008. Muuttovirtojen volyyymia osoittavat nuolet on suhteutettu pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 asuneen vieraskielisen väestön määrään (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

asemaan. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet (A1) ja vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvat vaihtumisalueet (A3) ovat saaneet muuttovoittoa seudun sisäisestä muuttoliikkeessä. Kantaväestöpainot-

teiset (A4) alueet ja orastavat keskittymät (A2) ovat puolestaan menettäneet vieraskielisiä asukkaita muille seudun asuinalueille (kuva 30). Myös omistus- ja pientalovaltaiset kantaväestövaltaiset alueet (A5) ovat saaneet muuttovoittoa vieraskielisten seudun sisäisestä muuttoliikkeestä, mutta

niiden sama nettomuutto jää alle sadan asukkaan.

Kuva 31 havainnollistaa seudun sisäisen muuttoliikkeen dynamiikkaa tarkemmin tuoden aluetyyppien väliset erot selkeämmin esille. Alueiden välisten nettomuuttovirtojen volyymia ja suuntaa osoittavien nuolten paksuus on suhteutettu kuvassa pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 asuneen vieraskielisen väestön määrään, jotta aluetyyppien väliset muuttovirrat olisivat keskenään vertailtavissa. Nettomuuttomääriltään hyvin alhaisia muutusuuntia (alle 50 henkilön muuttovoitto) kuvaavat nuolet on värjätty harmaiksi, jotta nettomuuttotaseeltaan pienet muuttovirrat eivät vääristäisi tulkintaa. Kaiken kaikkiaan aluetyyppien väliset nettomuuttovirrat jäävät vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä selvästi kantaväestön muuttovirtoja pienemmiksi (liite 11). Tämä kertoo aluetyyppien välisten tulo- ja lähtömuuttojen olevan vieraskielisillä kantaväestöä tasaisempia.

Vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on kuitenkin havaittavissa aluetyyppien välinen hierarkia kantaväestön muuttoliikkeen tavoin. Hierarkia ei kuitenkaan ole yhtä selkeää ja suuntautuu kantaväestön muuttoliikkeeseen verrattuna toisin päin. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet (A1) ovat saaneet muuttovoittoa kaikilta aluetyypeiltä (kuva 31). Muuttomäärältään suurin nettomuuttovoitto (313 asukasta) on tullut kantaväestöpainotteisilta alueilta (A4), jotka ovat vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä häviäjiä. Ne ovat menettäneet asukkaita kaikille muille aluetyypeille. Suurin nettomuuttotappio (1 310 asukasta) on koh-

distunut kantaväestöpainotteisilta alueilta vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle jääville vaihettumisalueille (A3). Vaihettumisalueet ovat saaneet muuttovoittoa myös orastavista keskittymistä, mutta menettäneet puolestaan vieraskielisiä asukkaita maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueelle (kuva 31).

Muuttoliikkeen alueellisten erojen seurauksena vieraskielisten alueellinen painottuminen vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuville aluetyypeille (A1–A3) on 2000-luvulla hieman vahvistunut (ks. liite 7). Kaikki alueet ovat kuitenkin saaneet voimakasta muuttovoittoa ulkomailta ja muualta Suomesta, mikä peittää osittain seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksen eriytymisketjuun. Vieraskielisten ryhmien alueellisessa painottumisessa ja muuttoliikkeen suuntautumisessa on kuitenkin selviä ryhmien välisiä eroja, joita tarkastelen seuraavaksi tarkemmin.

6.1.3.3. Baltian, Länsi-Euroopan ja Aasian maiden kieliä puhuvien nettomuutto suuntautuu asumiskeskittymistä pois päin

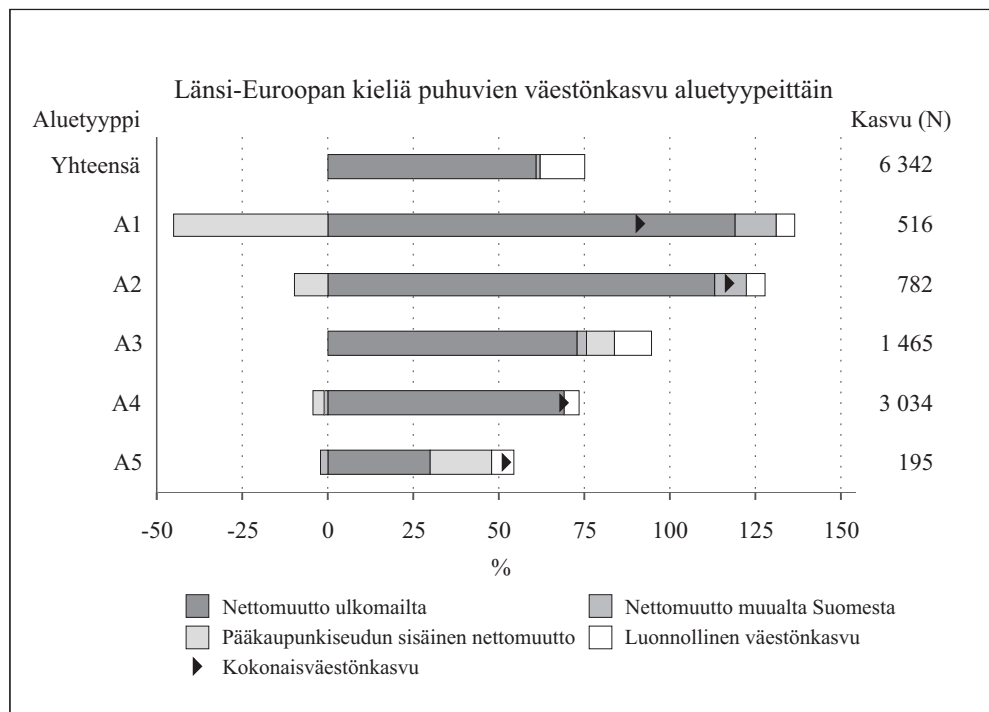
Vieraskielisten ryhmien muuttovirtojen tarkastelu kieliryhmittäin eriteltynä osoittaa Länsi-Euroopan, Baltian ja Aasian maiden kieliä puhuvien seudun sisäisen painottumisen ja muuttoliikkeen poikkeavan pääkaupunkiseudulla asuvien vieraskielisten alueellisesta sijoittumisesta ja muuttoliikkeen suuntautumisesta keskimäärin. Länsi-Euroopan kieliä puhuvat asuvat selvästi muita ryhmiä harvemmin maahan-

muuttajataustaisten asumiskeskittymissä (ks. luku 5.3.; liite 7). Baltian maiden ja Aasian kieliä puhuvilla alueellisen sijoittumisen painopiste on puolestaan siirtynyt 2000-luvulla asumiskeskittymistä kohti alhaisemman vieraskielisten osuuden alueita, erityisesti vaihettumisalueiden (A3) suuntaan (liite 7). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuvien Baltian maiden kieliä äidinkielenään puhuvien osuus on kuitenkin edelleen vieraskielisten keskitasoa, Aasian kieliä puhuvilla hieman keskitason alapuolella. Myös seudun sisäinen nettomuutto suuntautuu ryhmillä muista vieraskielisistä poiketen.

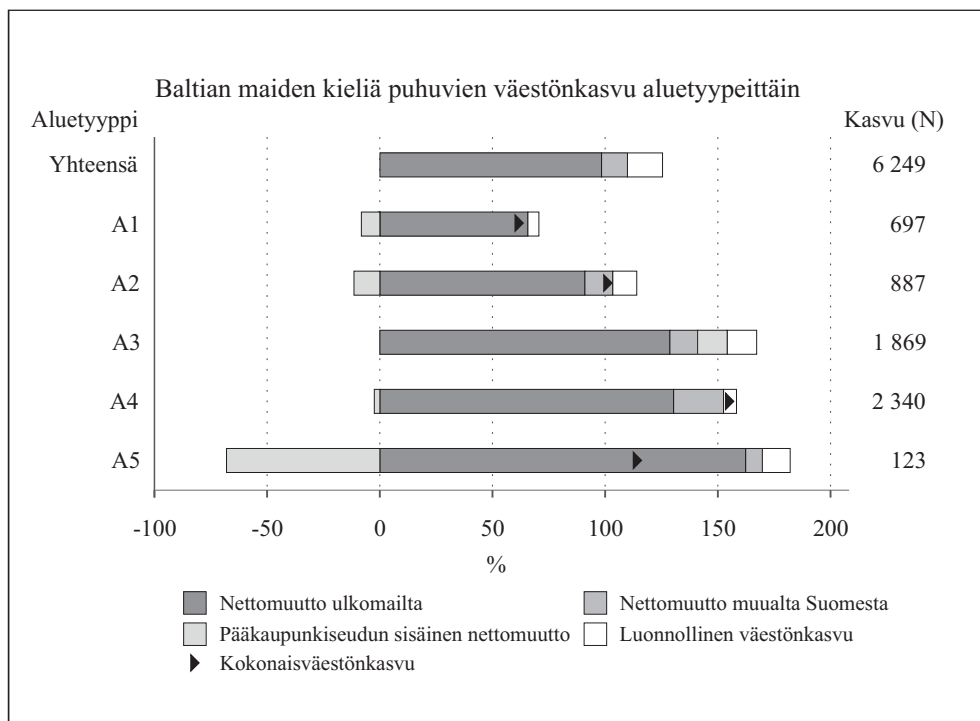
Kuvat 32–34 havainnollistavat Länsi-Euroopan, Baltian ja Aasian maiden kieliä puhuvien väestönmuutoksia aluetyypeittain.

peittain. Kaikkien kolmen ryhmän määrä kasvoi pääkaupunkiseudulla voimakkaasti vuosina 2000–2009. Suurin osa väestönkasvusta koostui suoraan ulkomailta muuttaneista: Baltian maiden kieliä puhuvilla 79 prosenttia, Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla 82 prosenttia ja Aasian kieliä puhuvilla 70 prosenttia. Muualta Suomesta lähtöisin olevien osuus väestönkasvusta jäi sen sijaan selvästi pienemmäksi kuin vieraskielisillä keskimäärin. Aasian kieliä puhuvilla muualta Suomesta tulleen muuton osuus väestönkasvusta oli 10 prosenttia, Baltian maiden kieliä puhuvilla 9 prosenttia ja Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla vain prosentin. Vieraskielisten väestönkasvusta muualta Suomesta tulleen muuton osuus oli keskimäärin 19 prosenttia.

Kuva 32. Länsi-Euroopan kieliä puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kuva 33. Baltian maiden kieliä puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

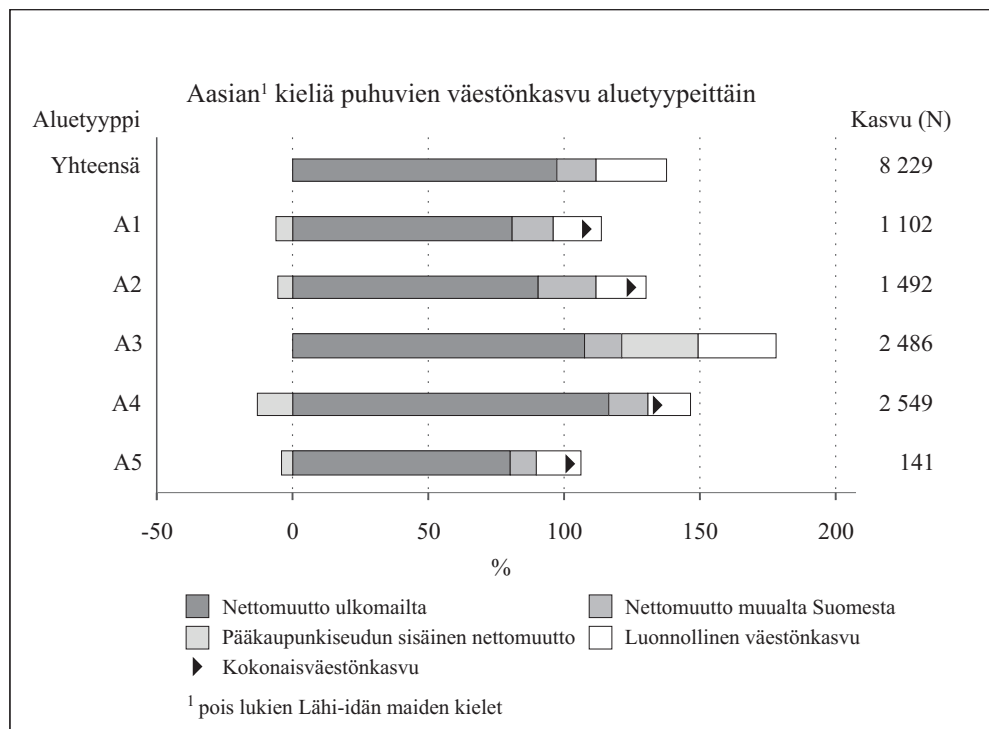

Aluetyypeittäin muulta Suomesta tullut nettomuutto jakautui Länsi-Euroopan, Baltian maiden ja Aasian kieliä puhuvilla eri tavoin (kuvat 32–34). Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla nettomuuttovirta muualta Suomesta suuntautui vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoituville alueille (A1–A3). Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävät alueet (A4 ja A5) puolestaan menettivät Länsi-Euroopan kieliä puhuvia muihin Suomen kuntiin. Tältä osin Länsi-Euroopan kieliä puhuvien muutto muistuttaakin läheisesti kantaväestön muuttoliikettä. Baltian maiden kieliä puhuvilla muualta Suomesta tullut nettomuutto suuntautui tasaisemmin aluetyyppien vä-

lille. Kaikki aluetyypit maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä lukuun ottamatta saivat muuttovoittoa muista Suomen kunnista. Aasian kieliä puhuvilla muutto muualta Suomesta oli puolestaan positiivista kaikilla aluetyypeillä.

Myös seudun sisäisessä nettomuutossa ero vieraskielisten keskimääräiseen muuttoon näkyy suhteellisen selkeänä. Kaikilla kolmella ryhmällä seudun sisäinen nettomuutto kohdistui maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä (A1) kohti matalamman vieraskielisten osuuden alueita, erityisesti vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoituville vaihettumisalueille (A3; kuva 35). Länsi-Euroopan kieliä puhuvil-

Kuva 34. Aasian kieliä äidinkielenään puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin (pois lukien Lähi-idän kielet) 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

la tämä on kuitenkin nähtävissä selvästi Baltian maiden ja Aasian kieliä puhuvia ryhmiä vahvemmin. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuvien Länsi-Euroopan kieliä puhuvien määrä olisi vähentynyt miltei puolella (45 %), jos ulkomailta ja muualta Suomesta muuttaneet eivät olisi korvanneet lähtijöitä. Suurin osa (23 %) asumiskeskittymistä muuttaneista Länsi-Euroopan kieliä puhuvista suuntasi kantaväestöpainotteisille alueille (kuva 35a; liite 11). Myös orastavat asumiskeskittymät menettivät Länsi-Euroopan kieliä puhuvia muille aluetyypeille saaden muuttovoittoa ainoastaan maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueilta (kuva 35a). Kantaväestön muut-

tovirroista poiketen Länsi-Euroopan kieliä puhuvien seudun sisäinen muutto kohdistui kuitenkin ennen kaikkea vaihettumisalueille (A3), jotka saivat muuttovoittoa kaikilta aluetyypeiltä asuntokannaltaan omistus- ja pientalovaltaisia kantaväestövaltaisia alueita (A5) lukuun ottamatta. Kantaväestöpainotteiset alueet (A4) saivat muuttovoittoa asumiskeskittymistä ja orastavista asumiskeskittymistä, mutta menettivät väestöä vaihettumisalueisiin (A3) ja kantaväestövaltaisiin alueisiin (A5) kuuluville alueille.

Vironkielisillä ja muilla Baltian maiden kieliä puhuvilla muutto maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ei ole ollut yhtä korostunutta kuin kantaväestöllä

tai Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla. Asumiskeskittymät ja orastavat keskittymät ovat menettäneet Baltian kieliä puhuvia muille aluetyypeille, mutta näin on ollut myös vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä alueilla (A4 ja A5) (kuvat 33 ja 35b). Baltian maiden kieliä puhuvien seudun sisäinen muuttovoitto onkin kohdistunut ensisijaisesti vaihettumisalueille (A3). Myös kantaväestöpainotteiset alueet (A4) ovat houkutteleet suhteellisen suuren osan seudulla muuttaneista Baltian maiden kieliä puhuvista. Ne ovat kuitenkin samanaikaisesti menettäneet asukkaita erityisesti vaihettumisalueille (A3). Kantaväestöpainotteisten alueiden (A4) seudun sisäinen nettomuutto jää tästä syystä tappiolliseksi (kuva 35b; liite 9).

Myös Aasian kieliä puhuvien seudun sisäiset muuttovirrat ovat kohdistuneet vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoittuville vaihettumisalueille (A3; kuvat 34 ja 35c). Ne ovat ainoa aluetyppi, joka on saanut muuttovoittoa Aasian kieliä puhuvien seudun sisäisestä muuttoliikkeestä. Aasian kieliä puhuvien nettomuutto kohti vaihettumisalueita on ollut positiivista kaikilta muilta aluetyypeiltä paitsi asuntokannaltaan omistus- ja pientalovaltaisilta kantaväestövaltaisilta alueilta (A5; kuva 35c). Absoluuttisesti suurinta muuttovoittoa (214 henkilöä) vaihettumisalueet ovat saaneet kantaväestöpainotteisilta alueilta (A4). Hieman pienempää muuttovoittoa vaihettumisalueet ovat saaneet myös orastavien keskittymien alueilta (114 henkilöä). Myös maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät (A1) ovat saaneet pientä muuttovoittoa kantaväestö-

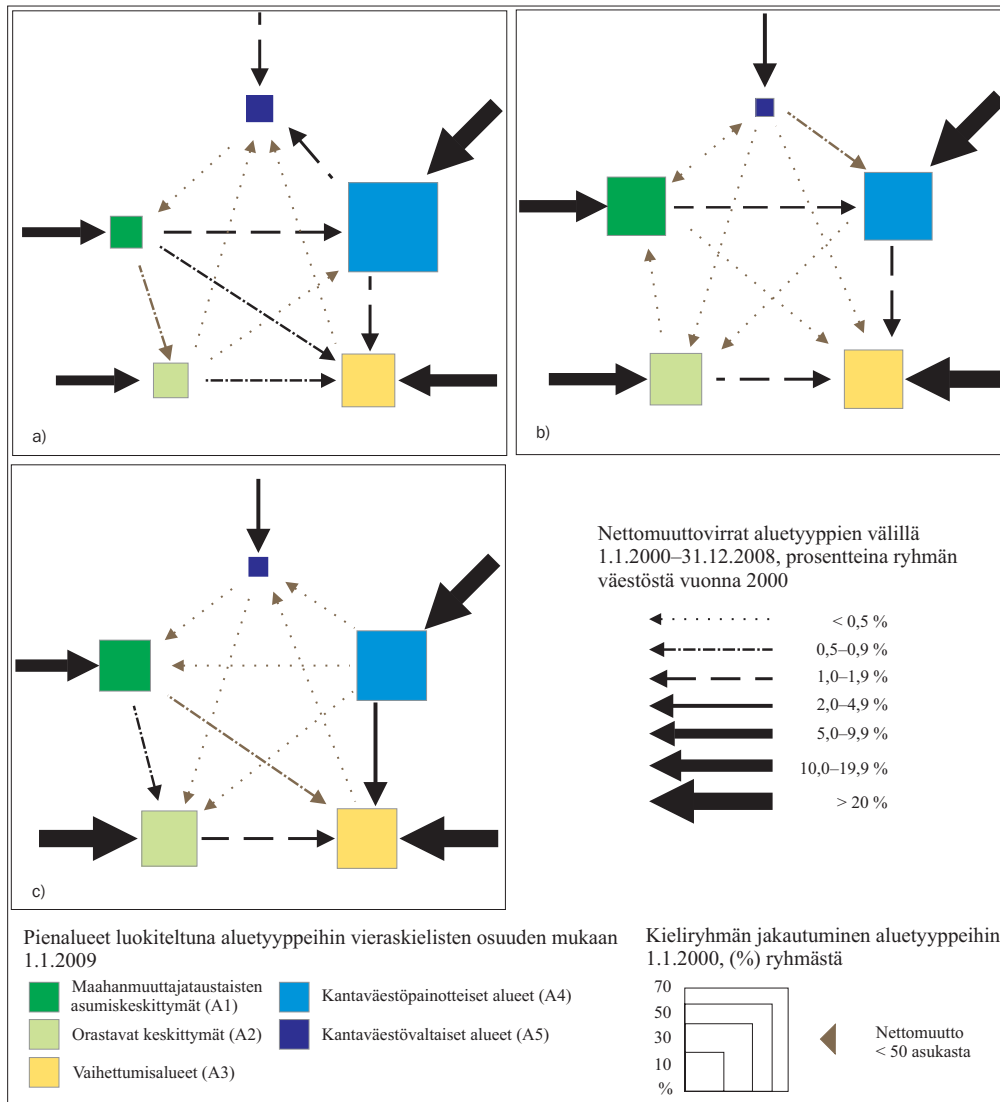
painotteisilta ja -valtaisilta alueilta (A4 ja A5), mutta menettäneet Aasian kieliä puhuvia ulosmuuttona orastavien keskittymien ja vaihettumisalueiden pienalueille (kuva 35c).

Kuten kuva 35c osoittaa, Aasian kieliä puhuvien seudun sisäisen muuton alueellinen hierarkia ei siten ole kovin vahva. Aluetyyppien väliset muuttovirrat menevät osin ristiin ja suurimmaksi osaksi nettomuuttovirtojen määrät jäävät pieniksi. Sama pätee myös Baltian maiden kieliä puhuvien seudun sisäisiin muuttovirtoihin. Ryhmien painottumisen erot aluetyyppien välillä ovat siten seurausta ennen kaikkea seudun ulkopuolisen – muulta Suomesta ja ennen kaikkea suoraan ulkomailta tulleen – muuton alueellisista eroista. Seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutus alueelliseen painottumiseen jää pienemmäksi.

Seudun ulkopuolisen ja seudun sisäisen muuttoliikkeen yhteisvaikutuksesta Baltian maiden kieliä puhuvien suurimmat absoluuttiset keskittymät ovat muodostuneet pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi, orastaviksi keskittymiksi ja vaihettumisalueiksi lukeutuville pienalueille erityisesti Helsingin Kontulan, Espoon Suvelan ja Vantaan Hakunilan kaupunginosiin, sekä Helsingin Myllypuroon ja Keski-Vuosaa-reen (liite 12a). Samoilla alueilla, Myllypuroa lukuun ottamatta, vironkielisten ja muita Baltian kieliä puhuvien määrä on myös kasvanut absoluuttisesti eniten 2000-luvulla. Helsingin kantakaupungin alueella Baltian maiden kieliä puhuvia asuu edelleen suhteellisen vähän.

Länsi-Euroopan kieliä puhuvien suurimmat absoluuttiset keskittymät sijaitse-

Kuva 35. Länsi-Euroopan (a), Baltian maiden (b) ja Aasian maiden (c) kieliä puhuvien nettomuuttovirrat pääkaupunkiseudulla aluetyypeittäin 2000–2008. Muuttovirtojen volyyymia osoittavat nuolet on suhteutettu kuvissa kunkin ryhmän määrään pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

vat muista vieraskielisten ryhmistä poiketen Helsingin kantakaupungissa erityisesti Töölön, Lauttasaaren ja Kampin alueilla sekä Kannelmäessä (liite 12b). Näillä alueilla sekä Itä-Pasilassa, Latokartanossa ja Pihlajamäessä Länsi-Euroopan kieliä puhuvi-

en määrä on myös kasvanut absoluuttisesti eniten. Aasian kieliä äidinkielenään puhuvien suurimmat absoluuttiset keskittymät ovat muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien alueille Espoon Suvelaan ja

Otaniemeen, Helsingin Kontulaan ja Malminkartanoon sekä Vantaan Hakunilaan ja Havukoskelle (liite 12c). Muuttoliikkeen seurauksena suurinta absoluuttista kasvua ovat saaneet Suvelan, Otaniemen ja Kontulan kaupunginosat. Länsi-Euroopan kieliä puhuvien tavoin Aasian kieliä puhuvia asuu kohtalaisen paljon myös Helsingin kantakaupungin ja Lauttasaaren alueilla.

6.1.3.4. Venäjänkielisten ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien nettomuuttovirrat suuntautuvat kohti asumiskeskittymiä

Venäjänkielisten ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien muuttoliike muistuttaa läheisesti vieraskielisten muuttoliikettä pääkaupunkiseudulla keskimäärin. Molemmilla ryhmillä vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävät alueet, etenkin kantaväestöpainotteiset alueet, ovat saaneet muuttovoittoa erityisesti ulkomailta. Seudun sisäinen nettomuutto on puolestaan suuntautunut kohti vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle jääviä alueita (kuvat 36–37). Aluetyyppien välisen hierarkian jyrkkyys kuitenkin vaihtelee ryhmien välillä.

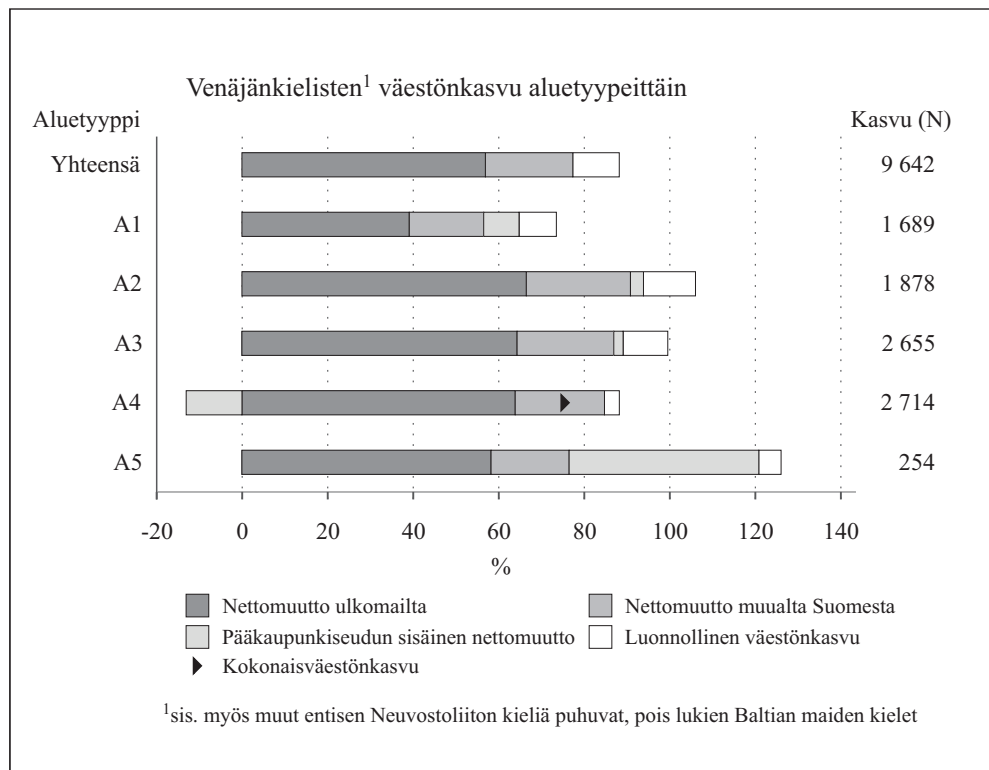
Venäjänkielisten ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien määrä kasvoi pääkaupunkiseudulla voimakkaasti vuosina 2000–2009, kuten kaikilla vieraskielisten ryhmillä (venäjänkielisillä yhteensä 87 prosentilla ja Itä-Euroopan kieliä puhuvilla 126 prosentilla). Suurin osa kasvusta kohdistui vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason ympärille sijoittuville alueille (aluetyypit 3 ja 4). Suhteellisesti tarkasteltuna eniten kasvua saivat venäjänkielisillä kantaväes-

tövaltaiset alueet (A5) ja orastavat keskitymät (A2) (kuva 36). Omistus- ja pientalovaltaisilla kantaväestövaltaisilla asuinalueilla kasvu oli kuitenkin absoluuttisesti hyvin pientä. Itä-Euroopan kieliä puhuvilla suhteellisesti eniten kasvua saivat vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvat vaihettumisalueet (A3; kuva 37).

Venäjänkielisten määrä kasvoi pääkaupunkiseudulla ennen kaikkea vilkkaan maahanmuuton ansiosta. Maahanmuutto tuotti 65 % venäjänkielisten kokonaisväestönkasvusta vuosina 2000–2008. Vajaa neljännes (23 %) kasvusta koostui muualta Suomesta tulleesta muuttovoitosta ja 12 prosenttia luonnollisesta väestönkasvusta. Muualta Suomesta tulleen muuton osuus väestönkasvusta oli korostunein kantaväestöpainotteisilla alueilla (A4) ja maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1), joilla muista Suomen kunnista muuttaneiden osuus väestönkasvusta oli 28 ja 24 prosenttia (kuva 36; liite 10).

Itä-Euroopan kieliä puhuvilla maahanmuuton osuus väestönkasvusta jäi paljon pienemmäksi, 42 prosenttiin. Muualta Suomesta tulleen muuton (37 %) ja luonnollisen väestönkasvun (21 %) osuus kokonaisväestönkasvusta oli sen sijaan huomattavasti venäjänkielisiä korostuneempi. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä, orastavissa keskitymissä ja vaihettumisalueilla muualta Suomesta tullut muutto ylitti suoraan ulkomailta muuttaneiden määrän nousten tärkeimmäksi Itä-Euroopan kieliä puhuvien väestönkasvua tuottaneeksi tekijäksi. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla alueilla

Kuva 36. Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä (pois lukien Baltian maiden kielet) puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

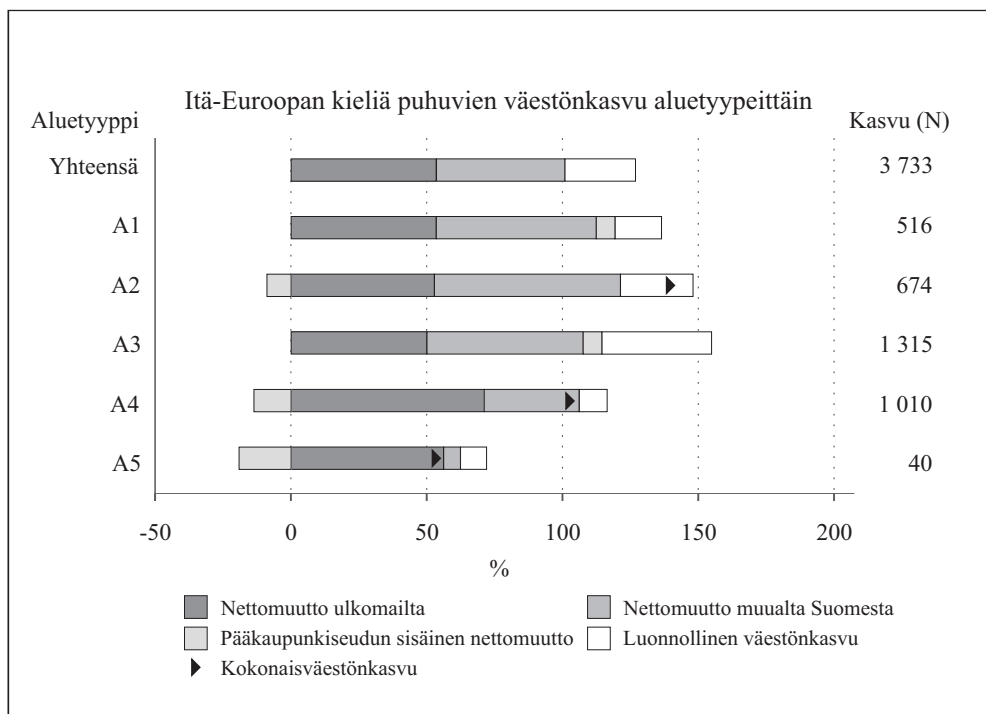
(A4 ja A5) ulkomailta tullut muutto oli kuitenkin merkittävin väestönkasvu tuottanut tekijä myös Itä-Euroopan kieliä puhuvilla (kuva 37).

Ryhmiensä välillä on eroa myös seudun sisäisen muuttoliikkeen alueellisessa hierarkiassa. Venäjänkielisillä aluetyyppien välinen hierarkia näkyy hyvin selkeänä. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävät kantaväestöpainotteiset alueet (A4) menettivät venäjänkielisiä asukkaita seudun sisäisessä muuttossa kaikille muille aluetyypeille (kuva 38a). Absoluuttisesti suurin ulosmuuttovirta (nettomuuttotappio) suuntautui kantaväestöpainotteisilta alueilta vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun yläpuo-

lulle sijoituville vaihettumisalueille (A3), jotka saivat muuttovoittoa kantaväestöpainotteisilta alueilta yhteensä 224 asukkaalla. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet (A1) olivat kuitenkin seudun sisäisen muuttoliikkeen voittajia. Ne saivat eniten muuttovoittoa seudun sisällä muuttaneista venäjänkielisistä sekä absoluuttisesti että suhteellisesti tarkastellen. Kuva 38a paljastaa asumiskeskittymien saaneen muuttovoittoa kaikilta muilta aluetyypeiltä paitsi kantaväestövaltaisilta alueilta (A5).

Itä-Euroopan kieliä puhuvilla aluetyyppien välinen hierarkia seudun sisäisessä muuttoliikkeessä ei ole yhtä selkeä (kuva 38b). Itä-Euroopan kieliä puhu-

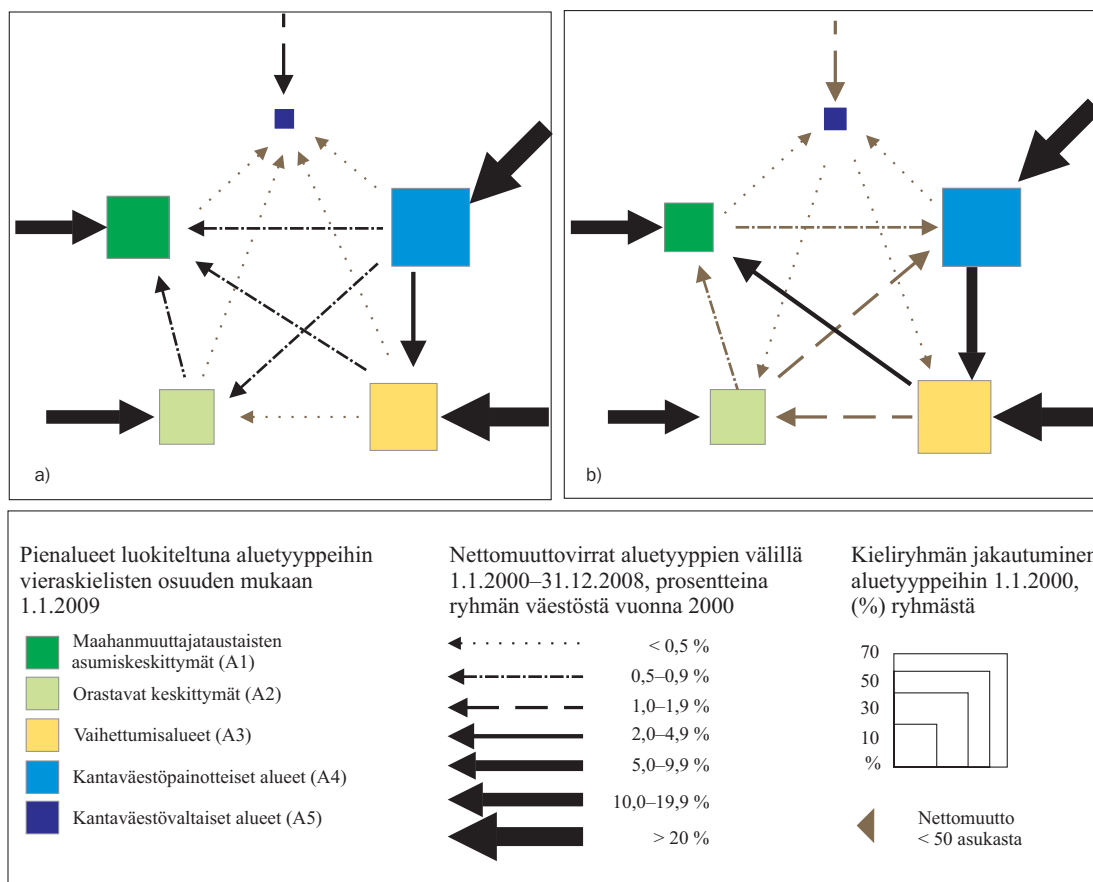
Kuva 37. Itä-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

vien seudun sisäinen nettomuutto kohdistui maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille (A1) ja vaihettumisalueille (A3). Kuva 38b kuitenkin osoittaa aluetyyppien välisten muuttovirtojen menevän pitkälti ristiin. Vaihettumisalueet saivat muuttovoittoa kantaväestöpainotteisilta alueilta, mutta menettivät asukkaita maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueille. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät puolestaan kärsivät muuttotappiota kantaväestöpainotteisille alueille. Aluetyyppien väliset nettomuuttovirratt jäävät myös suurimmaksi osaksi hyvin pieniksi. Kovin vahvasta alueellisesta hierarkiasta ei Itä-Euroopan kieliä puhuvien seudun sisäisessä muutossa voi siis puhua.

Muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun alueellisten erojen seurauksena venäjänkielisten ja Itä-Euroopan kieliä puhuvien alueellinen painottuminen vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoituville aluetyypeille on 2000-luvulla hieman korostunut (liite 7). Venäjänkielisillä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuvien osuus on kuitenkin hieman laskenut, mikä selittää erilaisuusindeksin osoittamaa aavistuksenomaista alueellisen eriytyksen laskua kantaväestön ja venäjänkielisten välillä (ks. luku 5.3.). Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvien määrä on kasvanut 2000-luvulla eniten orastaviin keskittymiin kuuluvilla alueilla sekä joillakin yksittäisillä maahanmuutta-

Kuva 38. Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvien (pois lukien Baltian kielet) (a) ja Itä-Euroopan maiden kieliä (b) puhuvien nettomuuttovirrat pääkaupunkiseudulla aluetyypeittäin 2000–2008. Muuttovirtojen volyyymia osoittavat nuolet on suhteutettu kuvissa ryhmän määrään pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

jataustaisten asumiskeskittymiksi lukeutuvilla alueilla. Absoluuttisesti suurinta kasvu on ollut Vantaan Hakunilassa, Länsimäessä ja Havukoskella, osalla Helsingin Kontulan, Vesalan, Kivikon, Kallahden ja Meri-Rastilan pienalueista sekä Espoon Suvelassa. Näiden lisäksi venäjänkielisten määrä on kasvanut selvästi vaihtumisasialueiksi lukeutuvilla Aurinkolahden pienalueilla sekä Vantaan Myyrmäessä ja Martinlaaksossa. Suurimmat venäjänkielisten absoluuttiset keskittymät ovatkin muo-

dostuneet Kontulan, Hakunilan ja Vesalan kaupunginosaan (liite 12d). Helsingin kantakaupungin alueella asuvien venäjänkielisten määrä ei ole 2000-luvulla kasvanut merkittävästi. Joissakin kantakaupungin osissa venäjänkielisten määrä on jopa hivenen laskenut.

Itä-Euroopan kieliä puhuvien suurimmat absoluuttiset keskittymät ovat muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin, orastaviin keskittymiin ja vaihtumisasialueisiin lukeutuville

pienalueille Espoon Suvelaan ja Martinmetsään, Vantaan Martinlaaksoon, Hakunilaan ja Myyrmäkeen sekä Helsingin Kontulaan (liite 12e). Nämä kaupunginosat ovat myös saaneet eniten Itä-Euroopan kieliä puhuvien absoluuttista kasvua vuosina 2000–2008.

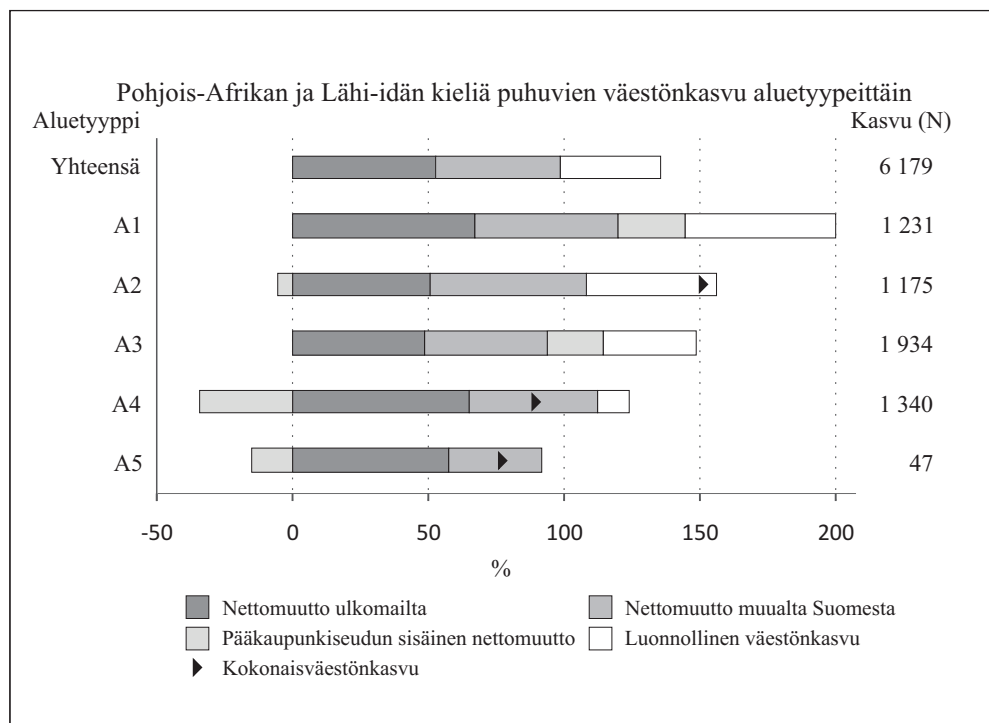
6.1.3.5. Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien nettomuutto kohdistuu asumiskeskittymiin

Saharan eteläpuoleisen Afrikan sekä Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla seudun sisäinen nettomuutto on suuntautunut vieraskielisten ryhmistä selkeimmin kohti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä. Molemmilla ryhmillä myös väestönkasvun dynamiikka poikkeaa rakenteeltaan vieraskielisten keskimääräisestä kehityksestä. Selvästi muita vieraskielisten ryhmiä suurempi osa kokonaisväestönkasvusta on perustunut muualta Suomesta tulleeseen muuttoon ja luonnolliseen väestönkasvuun (kuvat 39–40). 44 prosenttia Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien kokonaisväestönkasvusta oli luonnollisen väestönkasvun ansiota, 22 prosenttia muodostui muualta Suomesta tulleesta muuttovirtasta ja 34 prosenttia oli maahanmuuton seurausta (kuva 40). Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla muualta Suomesta tulleen muuttovirran osuus vuosien 2000–2009 kokonaisväestönkasvusta oli vielä suurempi (33 %) (kuva 39). Luonnollisen väestönkasvun osuus oli vastavasti hieman pienempi (28 %) ja suoraan ulkomailta tullut muutto vastasi 39 prosenttia kokonaisväestönkasvusta.

Seudun asuinalueille väestönkasvu jakautui hieman eri tavoin. Molempien ryhmien määrä lisääntyi suhteellisesti eniten maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1; kuvat 39–40). Absoluuttisesti suurinta väestönkasvu oli sen sijaan vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvilla vaihettumisalueilla (A3). Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla seudun sisäinen nettomuutto kohdistui näihin kahteen aluetyyppiin. Suurimman osan aluetyyppien väestönkasvusta muodostivat kuitenkin suoraan ulkomailta ja muualta Suomesta tulleet muuttovirta sekä luonnollinen väestönkasvu. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla seudun sisäinen nettomuutto kohdistui maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin (A1), jotka olivat heillä ainoa muuttovirta seudun sisäisestä muutosta saanut aluetyyppi.

Kuva 41 osoittaa seudun sisäisen muuttoliikkeen alueellisen hierarkian näyttäytyvän molempien ryhmien kohdalla selkeänä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat saaneet muuttovirtaa kaikilta muilta aluetyypeiltä sekä Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän (kuva 41a) että Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä (kuva 41b) puhuvien seudun sisäisessä muuttoliikkeessä. Suurin nettomuuttovirta on kohdistunut asumiskeskittymiin kantaväestöpainotteisilta alueilta (A4; 213 Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvaa ja 178 Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvaa muuttajaa; ks. liite 11). Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien absoluuttisesti suurin nettomuuttovirta (290 asukasta) kohdistui kuitenkin

Kuva 39. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä äidinkielenään puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

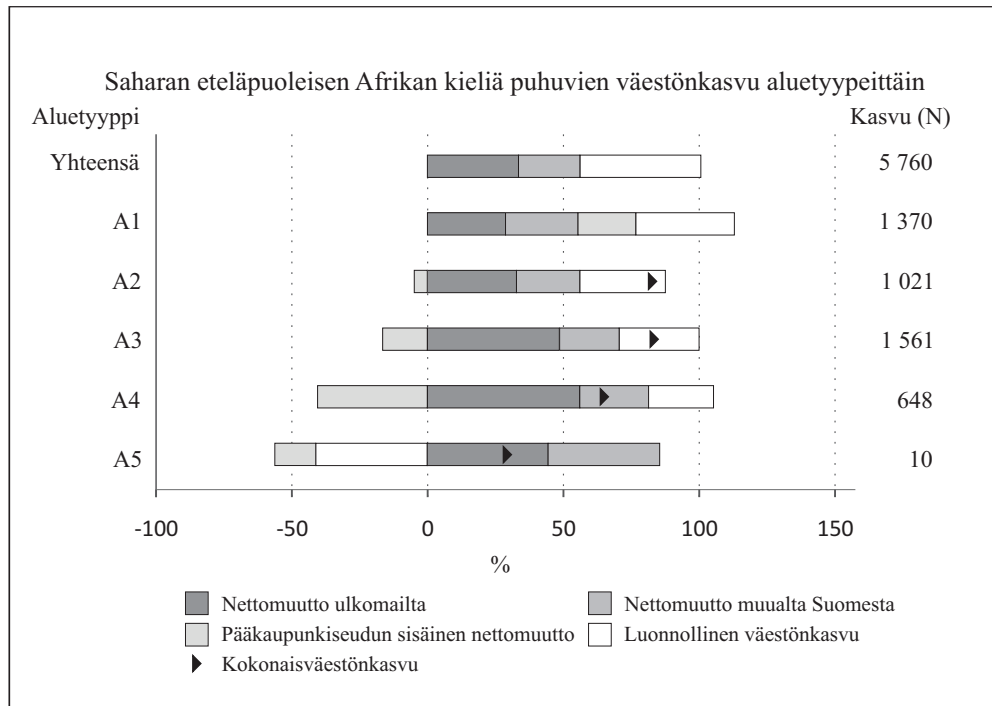
kantaväestöpainotteisilta alueilta (A4) vaihettumisalueille (A3).

Kantaväestöpainotteiset alueet (A4) menettivät seudun sisäisen muuttotappion seurauksena muille aluetyypeille yhteensä 507 Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvaa asukasta, noin kolmanneksen aluetyypissä vuonna 2000 asuneiden Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien määrästä (kuva 41). Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla kantaväestöpainotteisten alueiden kärsimä muuttotappio muille seudun asuinalueille oli suhteellisesti tarkasteltuna vielä suurempi. Nettomuuttotappio (402 asukasta) vastasi 40 prosenttia kantaväestöpainotteisilla alueilla vuonna 2000 asuneiden Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä

puhuvien määrästä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuvien määrä lisääntyi seudun sisäisen muuttovoiton seurauksena Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla viidenneksellä ja Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla neljänneksellä (liite 10). Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvilla myös vaihettumisalueilla asuvien määrä lisääntyi viidenneksellä muilta aluetyypeiltä saadun muuttovoiton ansiosta.

Muuttoliikkeen suuntautumisen alueelliset erot ovatkin voimistaneet Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien painottumista vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuville alueille, erityisesti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin (liite 7). Tämä

Kuva 40. Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä äidinkielenään puhuvien väestönmuutokset aluetyypeittäin 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

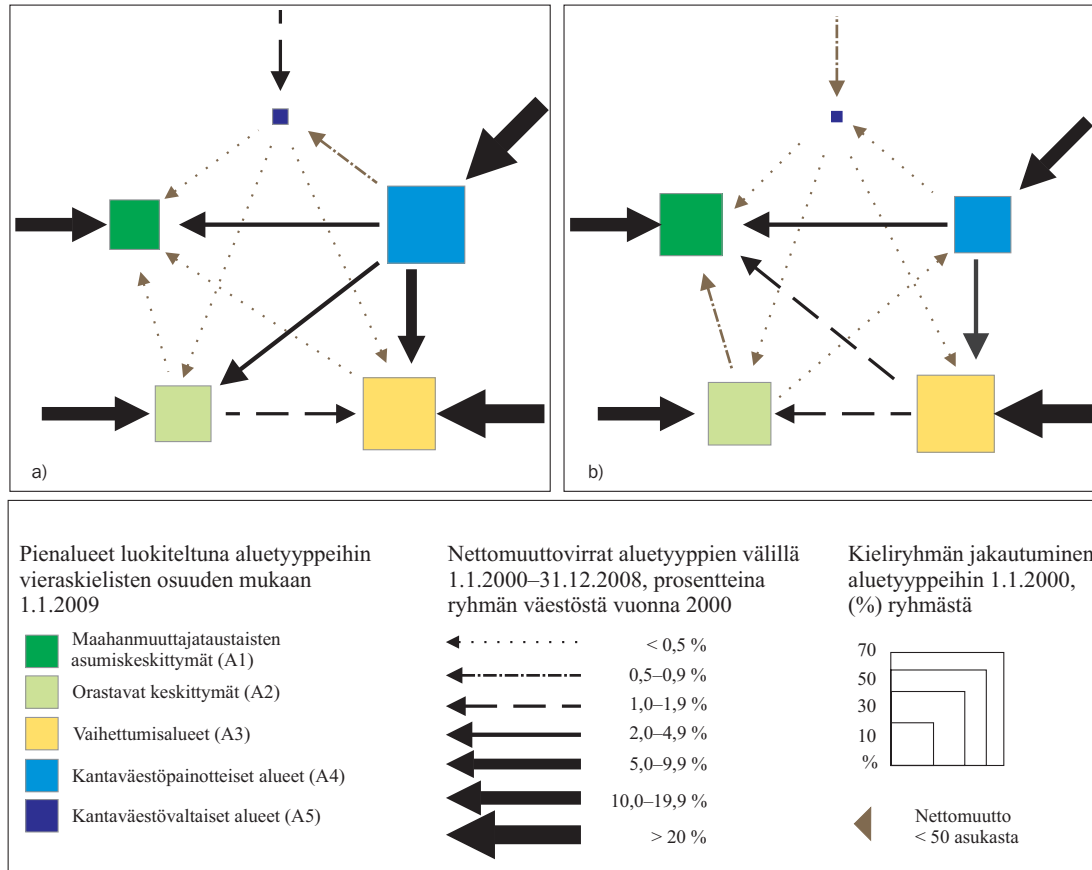

näkyi selkeästi myös erilaisuusindeksin kehityksessä, joka osoitti Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien alueellisen eriytymisen kantaväestöstä lisääntyneen 2000-luvulla (ks. luku 5.4.). Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla aluetyyppeihin painottuminen on pysynyt seudun sisäisestä muuttoliikkeestä huolimatta suhteellisen entisellään (liite 7). Muuttoliike ulkomailta ja luonnollinen väestönkasvu ovat tasoittaneet seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutusta.⁴⁶

⁴⁶ Jos laitospöytäkirjan osuus jätetään pois tarkastelusta, painottuminen maahanmuuttajataustaisten asuimiskeskittymiksi muodostuneiden alueiden alueelle on kuitenkin lisääntynyt myös Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvilla kolmella prosenttiyksiköllä. Laitospöytäkirjan osuuden kasvu vajaasta seitsemästä kolmeentoista prosenttiin peittää muutoksen.

Muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun seurauksena Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien määrä on kasvanut 2000-luvulla erityisesti Kontulassa ja Vuosaaren alueella sekä Suvelassa ja Länsimäessä. Suurimmat Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien absoluuttiset keskittymät sijoittuvatkin pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisten asuimiskeskittymien ja orastavien keskittymien pienalueille Kontulassa, Kallahdessa, Meri-Rastilassa, Suvelassa, Länsimäessä ja Hakunilassa sekä vaihettumisalueisiin kuuluville pienalueille Keski-Vuosaarella (liite 12f). Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien suurimmat absoluuttiset keskittymät ovat muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asuimiskeskitty-

Kuva 41. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien (a) ja Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien (b) nettomuuttovirrat pääkaupunkiseudulla aluetyypeittäin 2000–2008. Muuttovirtojen volyyymiä osoittavat nuolet on suhteutettu kuvissa ryhmän määrään pääkaupunkiseudulla vuonna 2000 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

mien, orastavien keskittymien ja vaihtumisalueiden pienalueille Myllypuroon, Kallahteen, Suvelaan ja Myyrmäkeen (liite 12g). Absoluuttisesti eniten kasvua ovat 2000-luvulla saaneet Myllypuron, Suvelan, Kallahden ja Itäkeskuksen kaupunginosat.

6.1.3.6. Kieliryhmien muuttosuunnat vertailussa

Yllä esitetty kantaväestön ja vieraskielisten ryhmien seudun sisäisten nettomuuttovirtojen tarkastelu osoittaa kieliryhmien muuttoliikkeen jakautuvan seudun asuinalueille erisuuntaisesti. Kantaväestön nettomuutto suuntautuu vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jääville alueille, kun taas vieras-

kielisillä nettomuuttovirrat suuntautuvat pääsääntöisesti kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus ylittää seudun keskitason. Tulokset noudattelevat tältä osin läheisesti luvussa 2.4. hahmottelemani tutkimushypoteesin kehityskulkuja (ks. kuva 4). Kantaväestön muutto pois maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilta alueilta on vapauttanut näiltä alueilta tyhjiä asuntoja alueille sisään muuttaneiden määrän jäädessä ulosmuuttaneiden määrää pienemmäksi. Vieraskielinen väestö on muuttanut kantaväestöltä vapautuneisiin asuntoihin. Selkeimmin tämä näkyy vieraskielisten seudun sisäisen nettomuuton sekä osin myös muualta Suomesta tulleen muuttoliikkeen suuntautumisena kohti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä. Muutto suoraan ulkomailta ei sen sijaan ole kohdistunut yksinomaan maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueille uusien maahanmuuttajien ketjumuuttoa ja sosiaalisten verkostojen merkitystä ensiasunnon hankinnassa korostavien assimilaatioteorioiden (ks. luku 2.2.1.) ja etnis-kulttuuristen näkökulmien (ks. luku 2.2.2.) esittämään tapaan. Vieraskielisten ryhmien seudun sisäisen muuttoliikkeen suuntautumisessa on kuitenkin eroja.

Taulukko 17 esittää yhteenvetona pääkaupunkiseudulla vuosina 2000–2008 asuntoa vaihtaneiden muuttoliikkeen kohdentumisen kootusti eri kieliryhmillä. Muuttajien lähtö- ja kohdealueet on taulukossa esitetty aluetyypeittäin. Taulukon oikeassa reunassa on lisäksi esitetty lähtömuuton keskimääräiset muuttaneisuusprosentit aluetyypeittäin ja kieliryhmittäin. Pienalueen sisäisen ja saman

aluetyypin pienalueiden välisen muuton osuus näkyy taulukossa diagonaalissa. Muuttaneisuusprosentteihin saman pienalueen sisällä tapahtunutta muuttoa ei ole huomioitu, jotta muuttaneisuus kertoisi nimenomaisesti asuinalueen vaihtoon liittyvästä muuttoalttiudesta.

Edellisissä alaluvuissa esitettyjen muuttovirtojen suuntautumista havainnollistaneiden kuvien dynamiikka näkyy taulukossa diagonaalissa. Kantaväestön seudun sisäinen muuttoliike on kohdistunut tyypillisimmin vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason tuntumaan tai sen alapuolelle jääville aluetyypeille 3–5. Samansuuntaisena seudun sisäinen muuttoliike näyttäytyy myös Länsi-Euroopan kieliä puhuvilla. Muilla vieraskielisillä ryhmillä aluetyyppien välinen muuttoliike kohdistuu useammin kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus on seudun keskitasoa korkeampi (A1–A3). Yksinomaan kohti asumiskeskittymiä ja orastavia keskittymiä muuttoliike ei kuitenkaan suuntaudu millään ryhmällä.⁴⁷

47 Huomattavaa seudun sisäisen muuttoliikkeen suuntautumisessa on myös se, että suhteellisen iso osa vieraskielisten muutosta suuntautuu erilaisiin laitostasuminen muotoihin tai näyttäytyy vailla vakinaista asuntoa olevien ryhmään siirtymisenä. Esimerkiksi miltei viidennes (17 %) Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvista ja 11 prosenttia Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvista siirtyi vuosina 2000–2008 johonkin laitokseen tai jäi ilman asuntoa. Tämä kertoo maahanmuuttajien asunnottomuuden lisääntymisestä pääkaupunkiseudulla (ks. esim. Rastas 2002; Pitkäaikaisasunnottomien... 2011). Osa korkeasta osuudesta selittyy kuitenkin myös väliaikaisilla muutoilla ulkomaille sekä tilastointikäytännöllä, joka vaalivuosien yhteydessä siirtää ilman tunnettua osoitetta olevat henkilöt tilastoissa luokkaan "muu laitosväestö". Osa tähän luokkaan kuuluvista henkilöistä saattaa siten asua pysyvästi jollakin seudun pienalueella, tai muualla Suomessa, mutta heidän olinpaikkaansa ei syystä tai toisesta tiedetä.

■ Taulukko 17. Pääkaupunkiseudun lähtömuuttojen kohdentuminen ja keskimääräinen muuttaneisuus kieliryhmittäin ja aluetyypeittäin, 1.1.2000–31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Lähtöalue	Kohdealue: Aluetyypit ¹							Yhteensä %	Muuttajat N	Muuttaneisuus % ²	
	A1	A2	A3	A4	A5	Muut	Muualle Suomeen				Ulkomaille
<i>Suomen- ja ruotsinkieliset</i>											
A1	23	10	18	25	2	5	17	1	100	98 559	17,8
A2	5	23	17	28	3	5	18	1	100	157 166	18,4
A3	4	7	32	31	3	5	17	1	100	356 023	16,8
A4	2	5	14	52	4	5	16	2	100	776 188	16,1
A5	2	6	14	36	19	4	17	2	100	73 925	9,9
Yhteensä	5	8	19	41	4	5	17	2	100	1 544 880	16,6
<i>Vieraskieliset yhteensä</i>											
A1	34	12	17	15	1	10	6	6	100	24 368	20,8
A2	12	29	18	19	1	9	6	6	100	25 362	22,1
A3	10	11	33	20	1	10	7	7	100	40 198	22,7
A4	7	9	17	38	2	8	7	12	100	55 699	27,5
A5	7	9	18	26	11	8	8	15	100	2 896	21,9
Yhteensä	13	13	22	26	1	8	6	10	100	164 964	25,3
<i>Länsi-Euroopan kieliä puhuvat</i>											
A1	20	10	16	23	1	7	8	14	100	2 277	30,4
A2	6	21	16	25	1	6	9	15	100	2 810	29,7
A3	5	6	25	28	2	7	10	16	100	5 889	27,4
A4	2	4	11	42	2	6	9	23	100	15 578	28,9
A5	3	4	11	28	11	7	7	29	100	923	20,0
Yhteensä	5	7	15	35	2	6	9	22	100	30 180	28,6
<i>Baltian maiden kieliä puhuvat</i>											
A1	32	11	15	20	1	7	8	6	100	2 773	19,2
A2	12	26	18	21	1	6	8	8	100	2 657	20,9
A3	9	10	33	24	1	5	9	8	100	4 355	22,9
A4	8	10	19	38	1	6	8	10	100	5 979	25,6
A5	4	9	17	28	9	7	12	13	100	445	26,2
Yhteensä	13	12	21	28	1	6	8	10	100	17 562	23,8
<i>Aasian kieliä puhuvat³</i>											
A1	33	14	16	16	1	6	7	7	100	3 902	23,7
A2	10	34	18	17	1	6	7	7	100	5 212	24,7
A3	10	13	34	20	2	6	7	8	100	6 158	24,6
A4	8	11	18	36	2	7	6	13	100	8 012	28,3
A5	8	15	19	25	9	7	8	9	100	411	20,4
Yhteensä	13	17	22	24	1	6	7	10	100	25 782	26,7

Kohdealue: Alueyytit ¹											
Lähtöalue	A1	A2	A3	A4	A5	Muut	Muualle Suomeen	Ulkomaille	Yhteensä %	Muuttajat N	Muuttaneisuus % ²
<i>Itä-Euroopan kieliä puhuvat</i>											
A1	36	11	16	14	1	9	6	6	100	1 362	17,4
A2	10	35	16	19	0	9	4	7	100	1 847	19,7
A3	9	10	40	18	1	8	6	8	100	3 206	18,2
A4	5	9	20	37	2	6	7	14	100	3 660	25,4
A5	2	9	23	29	12	7	5	14	100	182	19,1
Yhteensä	11	14	25	25	1	7	6	11	100	11 174	21,9
<i>Venäjänkieliset ja muita ent. NL : kieliä puhuvat⁴</i>											
A1	39	12	19	16	1	6	5	3	100	5 953	16,9
A2	16	30	19	20	1	6	6	3	100	5 022	17,8
A3	15	13	34	22	2	6	6	3	100	7 972	19,5
A4	10	10	19	39	2	6	7	7	100	10 522	22,5
A5	10	10	20	29	12	6	7	5	100	469	17,5
Yhteensä	18	14	23	27	2	6	6	5	100	32 232	20,6
<i>Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat</i>											
A1	35	13	17	14	0	13	5	2	100	2 855	21,3
A2	12	29	18	18	1	13	5	5	100	3 110	21,6
A3	10	10	36	19	1	14	7	4	100	5 042	22,0
A4	10	11	21	34	1	12	6	4	100	5 875	28,6
A5	11	13	26	17	10	11	8	3	100	193	22,9
Yhteensä	14	14	24	24	1	12	6	5	100	19 623	26,2
<i>Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat</i>											
A1	37	12	14	8	0	21	2	5	100	4 409	20,8
A2	15	26	20	13	0	20	3	4	100	3 857	21,6
A3	12	14	34	11	1	22	2	3	100	6 096	22,0
A4	14	12	21	26	1	20	3	3	100	3 999	31,0
A5	14	8	35	14	6	18	3	3	100	158	34,5
Yhteensä	19	16	24	15	1	17	3	5	100	22 512	26,0

¹ Alueyytit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3= vaihtumisasialueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

Muut = laitosväestö eli vailla vakinaista asuntoa olevat sekä alueet, joilla alle 350 asukasta

² keskimääräinen muuttaneisuus vuodessa. Muuttaneisuusprosentit eivät sisällä saman pienalueen sisällä muuttaneita.

³ poislukien Lähi-idän kieliä puhuvat

⁴ poislukien Baltian maiden kieliä puhuvat

Muuttoliikkeen suuntautumisessa on myös havaittavissa kiinnostavaa eroa tarkasteltaessa vieraskielisten lähtömuuttojen jakautumista alueyypeittäin sen suh-

teen asuvatko henkilöt vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä vai keskitason yläpuolelle sijoittuvilla alueyypeillä (taulukko 17). Vie-

raskieliset, jotka asuivat ennen muuttoa kantaväestöpainotteisilla tai kantaväestövaltaisilla alueilla (A4 ja A5) muuttavat muilta aluetyypeiltä lähteviä epätodennäköisemmin maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin tai orastaviin keskittymiin, kohti asumiskeskittymiä suuntautuvista nettomuuttovirroista huolimatta. Sen sijaan heidän muuttonsa suuntautuu todennäköisimmin muille seudun kantaväestöpainotteisille tai kantaväestövaltaisille alueille. Tämä saattaa kertoa eriävistä asumispreferensseistä tai erilaisista asumisuran vaiheista eri aluetyypeille sijoituneiden välillä. Aluetyyppien asuntokannan rakenne poikkeaa toisistaan (ks. luku 5.2.), mikä saattaa ohjata muuttojen suuntautumista eri tavoin esimerkiksi vuokralle tai omistusasuntoihin muuttavien kesken.

Todennäköisesti ilmiössä on kuitenkin kyse myös lähialueiden vetovoimasta uutta asuntoa etsittäessä. Muuttoliiketikimukset ovat osoittaneet asunnonvaihtojen suuntautuvan kaupunkiseuduilla tyypillisimmin lähtöalueen läheisyyteen (esim. Clark 1986: 116; Crowder ym. 2011: 26, 33). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät, orastavat keskittymät ja vaihettumisalueet ovat ryvästyneet toistensa läheisyyteen (ks. luku 5.1.). Uutta asuntoa etsittäessä nämä aluetyypit tarjoavat tutun vaihtoehdon asumiskeskittymistä, orastavista keskittymistä ja vaihettumisalueilta muuttaville, kun taas kantaväestöpainotteisilla ja -valtaisilla alueilla asuville ne saattavat olla entuudestaan vieraita.

Suuri osa kunkin kieliryhmien muuttoliikkeestä onkin suuntautunut saman aluetyypin sisälle. Asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien sisällä muutta-

neiden osuuksissa on kuitenkin havaittavissa selkeä ero kantaväestön ja vieraskielisten ryhmien kesken. Vieraskielisillä muutto asumiskeskittymien ja orastavien keskittymien sisällä on selvästi kantaväestöä tyypillisempää. Kantaväestöstä reilu viidennes maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä asuneista, ja asuntoa vaihtaneista, muutti johonkin toiseen keskittymään tai löysi uuden asuntonsa saman asuinalueen sisältä. Loput suuntasivat pois sijoittuen muille seudun pienalueille tai muuttaen muualle Suomeen. Ainoastaan Länsi-Euroopan kieliä puhuvat muuttivat kantaväestöäkin useammin pois asumiskeskittymistä. Heillä viidennes keskittymistä lähteneestä muuttoliikkeestä suuntautui muihin asumiskeskittymiin. Muilla vieraskielisten ryhmillä huomattavasti suurempi osuus, vähintään kolmannes, maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä muuttaneista muutti saman aluetyypin sisällä. Tämä vahvistaa aikaisempien lukujen perusteella esitetyn tulkinnan, jonka mukaan kantaväestö muuttaa asumiskeskittymistä muita ryhmiä useammin pois, Länsi-Euroopan kieliä puhuvia lukuun ottamatta.

Vahvimmillaan seudun sisäisen muuttoliikkeen alueellinen hierarkia onkin nähtävissä nimenomaan kantaväestön keskuudessa. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien sisällä muuttaneita lukuun ottamatta, hyvin pieni osa kantaväestön seudun sisäisestä muuttoliikkeestä on kohdistunut asumiskeskittymien tai orastavien keskittymien alueelle. Tämä siitäkkin huolimatta, että maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneet alueet ovat asuntomääriltään kohtuulli-

sen suuria kerrostalovaltaisia asuinalueita. Vieraskielinen väestö näyttäisi sen sijaan toteuttavan asumisuraansa toistaiseksi pitkälti niiden alueiden sisällä, joilla heidän osuutensa on seudun keskitasoa korkeampaa. Poikkeuksen muodostavat Länsi-Euroopan kieliä puhuvat, sekä josain määrin myös Baltian ja Aasian maiden kieliä puhuvat, joiden nettomuuttovirrat kohdistuivat kuitenkin nekin useimmiten vieraskielisten osuudeltaan hieman seudun keskitason yläpuolelle jääville vaihtumisalueille.

Taulukko 17 osoittaa vieraskielisten muuttaneisuuden olevan kantaväestöä korkeampaa kaikissa aluetyypeissä. Seuraavassa luvussa selvitän kantaväestön ja vieraskielisten ryhmien muuttaneisuuden eroja tarkemmin tarkastellen muuttovirtojen ja muuttoalttiuden kehitystä vuositasolla.

6.2. Muuttoliikkeen kehitys vuosittain

Edellisen luvun tarkastelu osoitti, että kantaväestön ja vieraskielisten ryhmien seudun sisäisen muuttoliikkeen suuntautumisessa esiintyy selvää alueellista eriytymistä, joka on vaikuttanut maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien tiivistymiseen. Tässä luvussa tarkastelen, miten aluetyyppien väliset muuttovirrat ovat kehittyneet vuositasolla. Vuosittaisen muuttoliikkeen tarkastelu paljastaa, onko kantaväestön tai vieraskielisten muuttoliikkeessä havaittavissa muutoksia valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten valikoivaa muuttoliikettä käsittelevien teorioiden osoittamaan tapaan esimerkik-

si kantaväestön kiihtyvän ulosmuuton tai vieraskielisten ryhmien voimakkaamman asumiskeskittymiin hakeutumisen suuntaan (ks. vaiheet 4–5 kuvassa 4). Koska yksittäisten vieraskielisten ryhmien muuttomäärät jäävät pienaluetasolla vuosittain tarkasteluna pieniksi, tarkastelen vieraskielisten muuttoa tämän luvun analyysissä kokonaisuutena. Pieniin muuttomääriin liittyvä satunnaisuus saattaisi haitata liikaa tulosten tulkintaa (ks. Koskinen ym. 2007b: 20–21).

Kuva 42 havainnollistaa kantaväestön ja vieraskielisten muuttoliikkeen rakennetta aluetyypeittäin vuosina 2000–2008. Tulomuuttaneiden määrä on kuvassa suhteutettu kultakin aluetyypiltä pois muuttaneiden määrään, jotta voitaisiin tarkastella, kuinka tasaista tulo- ja lähtömuutto on aluetyypeissä ollut ja mihin suuntaan kehitys on etenemässä. Kantaväestön tulo- ja lähtömuuton suhde näyttäytyy kuvan perusteella varsin vakaana erityisesti pääkaupunkiseudun sisäisen muuton osalta. Edellisen luvun tulokset nettomuuttovirroista aluetyyppien välillä saavat siten vahvistusta. Muuttovirtojen suuntautumisessa ei ole ollut kyse yksittäisten vuosien aiheuttamasta heilahduksesta vaan pysyvämmästä rakenteesta aluetyyppien välillä. Ainoastaan orastavien keskittymien (A2) tulo- ja lähtömuuttaneiden suhteessa on nähtävissä selvää muutosta seudun sisäisessä muuttoliikkeessä (kuva 42a). Orastavista keskittymistä pois muuttaneiden määrä on kasvanut suhteessa tulomuuttajiin erityisesti vuosien 2001–2004 välillä. Tämän jälkeen tulo- ja lähtömuuttajien suhde on kuitenkin jälleen tasoittunut. Vuonna 2009 tulomuuttajien osuus lähtömuuttajista jää kuitenkin edel-

leen vuotta 2000 tappiollisemmaksi. Tulomuuttajien osuus lähtömuuttajista on vaihdellut orastavien keskittymien alueella 85 prosentista 102 prosenttiin. Keskimäärin tulomuuttajien osuus lähtömuuttaneista jäi 91 prosenttiin.

Muissa aluetyypeissä tulo- ja lähtömuuttajien suhde on pysynyt selvästi tasisempuna. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin (A1) muuttaneiden määrä on jäänyt jatkuvasti pois muuttaneiden määrää pienemmäksi, keskimäärin 83 prosenttiin lähtömuuttaneista. Suurta muutosta muuttotappion määrässä ei kuitenkaan ole havaittavissa. Muissa kolmessa aluetyypissä kantaväestön tulo- ja lähtömuuttojen tase jää positiiviseksi seudun sisäisessä muuttoliikkeessä (kuva 42a). Kantaväestövaltaisilla (A5) ja kantaväestöpainotteisilla (A4) alueilla tulomuuttajien määrä on ylittänyt lähtömuuttaneiden määrän varsin tasaisesti kaikkina vuosina vuoden 2000 poikkeusta lukuun ottamatta (A4). Myös vaihettumisalueilla (A3) tulo- ja lähtömuuttajien suhde on ollut suhteellisen tasaista. Nettomuutto on kuitenkin kääntynyt aavistuksen tappiolliseksi vuoden 2003 jälkeen muualle muuttaneiden määrän kasvaessa ja tulomuuttajien määrän vastaavasti hieman supistuessa. Merkittävästä kantaväestön ulosmuuton kiihtymisestä tulomuuttajiin nähden ei kuitenkaan ole nähtävissä merkkejä vaihettumisalueillakaan.

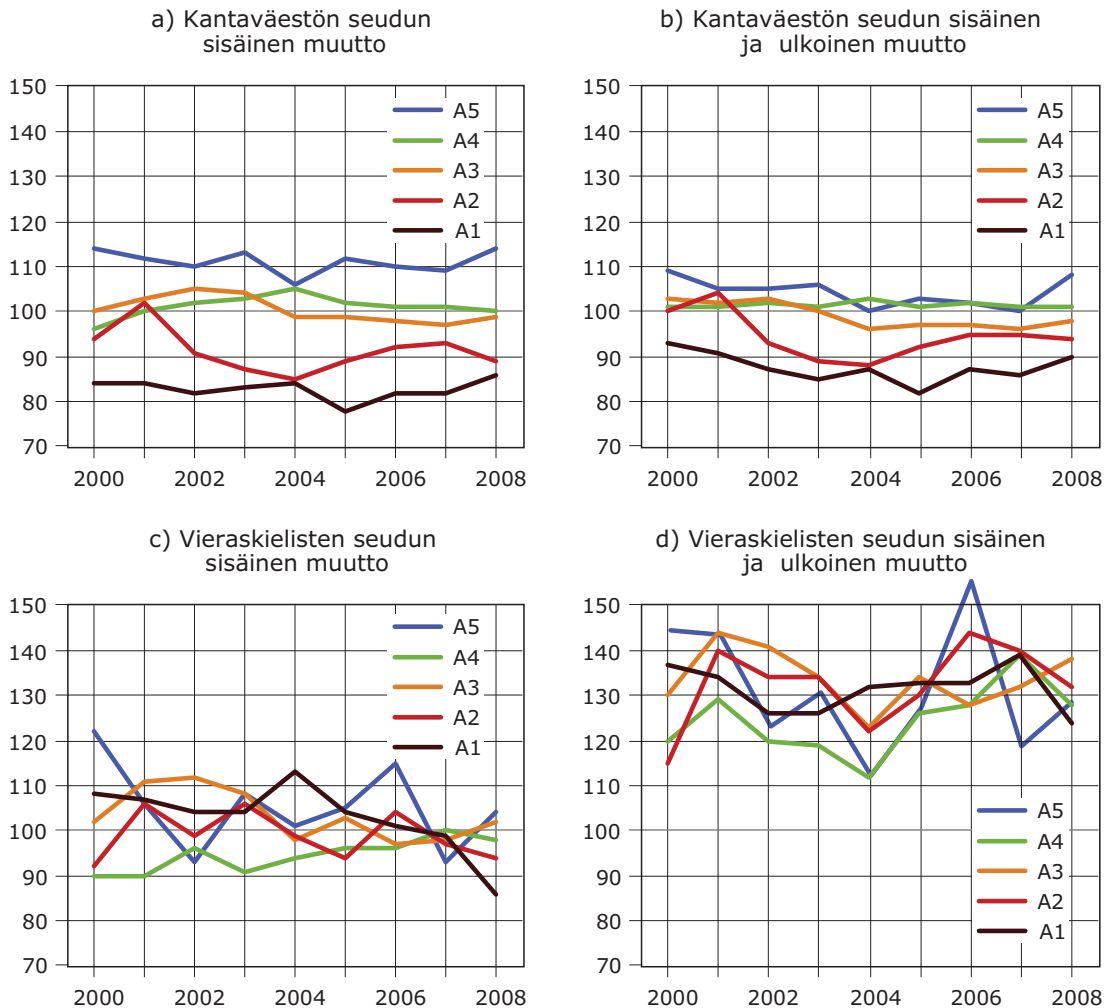
Eriytymisen kierrettä käsittelevien kynnysarvoteorioiden oletus valtaväestön ulosmuuton kiihtymisestä maahanmuuttajataustaisten osuuden noustessa ei siten saa vahvaa tukea aineistosta. Vieraskielisten osuuden nousu alueilla ei ole laukaissut voimistuvaa kantaväestön ulos-

muuttoa tulomuuttaneiden määrään verrattuna, kuten valtaväestön pakoa käsittelevien teorioiden perusteella olisi oletettavissa (ks. luku 2.3.3. ja vaihe 4 kuvassa 4). Tulo- ja lähtömuuttajien erotus on kuitenkin pysynyt etenkin maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä jatkuvasti muita aluetyyppejä suurempana (kuva 42a). Tämä kertoo siitä, etteivät alueet onnistu houkuttelemaan uutta asuntoa etsivää kantaväestöä samassa suhteessa lähteneisiin verrattuna kuin seudun muut aluetyypit. Aluetyypien välinen hierarkia on tässä suhteessa säilynyt selkeänä miltei koko tarkastelujakson ajan.

Pääkaupunkiseudun ulkoisen ja sisäisen muuton yhteenlaskettuja muuttomääriä tarkasteltaessa kantaväestön tulo- ja lähtömuuton välisen taseen laskeva trendi tulee seudun sisäistä muuttoa korostuneemmin esille vaihettumisalueilla, orastavissa keskittymissä sekä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä. Kaikilla kolmella aluetyypillä tulo- ja lähtömuuttajien välinen epäsuhta on kuitenkin tasoittunut tarkastelujakson jälkimmäisinä vuosina vuoden 2005 jälkeen. Kovin selkeää yhtäjaksoista ulosmuuton kiihtymistä suhteessa tulomuuttajien määrään ei siten ole nähtävissä kokonaisuuttovirroissaakaan.

Muuttoliiketutkimukset ovat korostaneet elämänvaiheen ja iän vaikutuksia muuttoalttiuteen ja muuton suuntautumiseen (esim. Rossi 1955/1980; Lee ym. 1994: 256–258; Myrskylä 2006: 28–36; ks. myös luku 2.1.). Ikäryhmittäinen aluetyypien muuttotaseen tarkastelu osoittaaakin maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien (A1), orastavien keskittymien

Kuva 42. Kantaväestön ja vieraskielisten muuttoliikkeen rakenne aluetyypeittäin 1.1.2000–31.12.2008. Tulomuuttajien osuus lähtömuuttajista (100 = tulo- ja lähtömuutto yhtä suuria) (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

(A2) ja vaihettumisalueiden (A3) tulo- ja lähtömuuttajien välisen erotuksen olevan kantaväestöllä tappiollisinta 0–6-vuotiaiden lasten ja 7–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kohdalla (ks. liite 13). Tämä viittaa siihen, että erityisesti lapsiperheillä tulo- ja lähtömuuton suhde on näillä alueilla epäedullisin. Kokonaisuuttotasetta

tarkasteltaessa myös 30–39-vuotiaiden ja 40–49-vuotiaiden muuttotaseet jäävät kyseisissä aluetyypeissä kantaväestön keskimääräistä muuttotasetta epäedullisemmaksi. Selvästi laskevaa trendiä kantaväestön muuttotaseissa ei kuitenkaan ole havaittavissa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymissä tai orastavissa keskit-

tymissä ikäryhmittäinkään tarkasteltuna. Hieman selkeämmin lähtömuuttaneiden enemmisyys suhteessa tulomuuttaneisiin näyttäisi kuitenkin lisääntyneen vaihtetumisalueilla, joilla myös kantaväestön kokonaisuuttotase painui tappiolliseksi tarkastelujakson loppupuolella (ks. kuvat 42a ja b; liite 13). Ainoa ikäryhmä, jonka muuttovirroissa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä on havaittavissa suhteellisen selkeää lähtö- ja tulomuuttaneiden välisen epäsuhtan kasvua, ovat 50–64-vuotiaat (ks. liite 13). Heillä lähtömuuton enemmisyys suhteessa tulomuuttajien määrään on lisääntynyt erityisesti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä sekä seudun sisäisessä että kokonaisuutossa. 50–64-vuotiaiden lähtö- ja tulomuuton välisen taseen tappiollisuus jää maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä kuitenkin keskimäärin selvästi lasten ja nuorten tulo- ja lähtömuuton välistä epäsuhtaa pienemmäksi.

Vieraskielisten muuttoliikkeessä on selvästi kantaväestöä enemmän vuosittaista vaihtelua. Tämä näkyy erityisen selkeästi seudun sisäisten muuttovirtojen rakenteessa (kuva 42c; liite 14). Tulo- ja lähtömuuttajien suhde on saannut kaikilla aluetyypeillä ylösalas. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi (A1) muodostuneilla alueilla ja vaihettumisalueilla (A3) nettomuutto on ollut keskimäärin voitollista. Orastavien keskittymien (A2) ja kantaväestöpainotteisten (A4) alueiden muutto jää sen sijaan tappiolliseksi. Myös kantaväestövaltaisten (A5) alueiden seudun sisäinen muutto on ollut voitollista. Vuosittaiset muuttaneiden määrät jäävät alueilla kuitenkin suhteel-

lisen pieniksi. Pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tullut muuttovoitto tasoittaa vieraskielisten muuttovirroissa havaittavaa vuosittaista vaihtelua. Aluetyyppien sama nettomuutto on ollut voimakkaan voitollista kaikilla aluetyypeillä seudun sisäisen ja ulkoisen muuton kokonaismääriä tarkasteltaessa (kuva 42d; liite 14).

Eriytymiskehityksen alueellisen rakenteen näkökulmasta erityisen kiinnostavaa vieraskielisten muuttoliikkeesä on kuvan 42c osoittama muutos seudun sisäisen muuttoliikkeen alueellisessa suuntautumisessa. Vieraskielisten muuttovirroissa seudun sisällä on ollut havaittavissa jonkinasteista hakeutumista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien, orastavien keskittymien ja vaihettumisalueiden asuinalueille erityisesti 2000-luvun ensimmäisellä puoliskolla, mikä näkyi myös seudun sisäisten nettomuuttovirtojen suuntautumisena näille aluetyypeille erityisesti kantaväestöpainotteisilta alueilta (ks. luku 6.1.3.2.). Tämän jälkeen aluetyyppien keskinäiset erot nettomuuton suuntautumisessa ovat kuitenkin kaventuneet. Nettomuuttovoittoa saaneiden maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien ja vaihettumisalueiden muuttovoitto on selvästi pienentynyt 2000-luvun jälkimmäisinä vuosina painuen molemmissa aluetyypeissä tarkastelujakson loppuvaiheissa tappiolliseksi. Erityisen hyvin tämä näkyy maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien muuttovirroissa vuosina 2007–2008 (kuva 42c). Kantaväestöpainotteisten alueiden muuttotappio muille aluetyypeille on vastaavasti kaventunut ja etenkin vuosina 2007–2008 tulo- ja lähtömuuttajien suhde oli miltei tasapainossa. Orastavi-

en keskittymien alueilla seudun sisäisen tulo- ja lähtömuuton suhde on puolestaan vaihdellut edestakaisin muuttotapioista muuttovoittoon.

Kuvan 42 osoittama muutos seudun sisäisten muuttojen suuntautumisessa voi olla seurausta vieraskielisten ikärakenteesta tapahtuneista muutoksista, esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten nuorten muutosta pois kotoa opiskelemaan siirtymässään. Ikäryhmittäisten muuttovirtojen tarkastelu kuitenkin osoittaa, ettei havaittu muutos selity vieraskielisten ikärakenteella. Muuttotaseen kääntyminen tappiolliseksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla näkyy samankaltaisena kaikissa ikäryhmissä, vaikka muutos on selkeimmillään nuorten aikuisten (18–29-vuotiaiden) ikäryhmässä (ks. liite 14). Kehityksessä ei myöskään ole kyse jonkin yksittäisen vieraskielisten ryhmän muuttoliikkeen muutoksista. Muuttotaseen kääntyminen negatiiviseksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä tarkastelujakson viimeisinä vuosina näkyy samalla tavoin kaikkien vieraskielisten ryhmien muuttotaseissa, Baltian maiden kieliä ja Itä-Euroopan kieliä puhuvia lukuun ottamatta.⁴⁸ Tämä viittaa siihen, että vieraskielisten seudun sisäiset muuttovirrat ovat murroksessa. Jos havaittu muutos jää pysyvämmäksi, saattaa koh- ti keskittymiä suuntautunut nettomuutto

kääntyä päinvastaiseksi. Tulkinnan varmistaminen vaatii kuitenkin nykyistä pidemmän aikavälin seurantaan vieraskielisten seudun sisäisen muuttoliikkeen kehityksestä.

Kantaväestön ja vieraskielisten muuttoalttiuden tarkastelu vuositasolla vahvistaa tulkinnan kantaväestön muuttovirtojen suhteellisen vakaasta alueellisesta hierarkiasta ja toisaalta vieraskielisten muuttovirtojen vakiintumattomuudesta. Muuttaneisuusprosenttien tarkastelu tuo samalla kiinnostavalla tavalla esille aluetyyppien väliset erot muuttoalttiuksissa (kuva 43). Kantaväestön lähtömuuttaneisuus on korkeinta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1). Ero orastavien keskittymien tai vaihettumisalueiden lähtömuuttaneisuuteen ei kuitenkaan ole kovin suuri. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1), orastavissa keskittymissä (A2) ja vaihettumisalueilla (A3) asuvasta kantaväestöstä keskimäärin 14–16 prosenttia muutti vuosittain pois jollekin toiselle pääkaupunkiseudun asuinalueelle (kuva 43a; liite 15a). Kantaväestöpainotteisilta (A4) ja kantaväestövaltaisilta (A5) alueilta pois muuttaneiden osuus oli pienempää jäädessä noin 12 ja 8 prosenttiin. Kantaväestön lähtömuuttaneisuus näyttää siten suurempana vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvilla alueilla seudun keskitason alapuolelle jääviin alueisiin verrattuna. Erityisesti kantaväestövaltaisilla alueilla lähtömuuttaneisuus on hyvin alhaista. Monet tähän aluetyyppiin kuuluvista alueista ovat asuntokannaltaan omistus- ja pientalovaltaisia alueita, joissa muuttoalttius on tunnetusti keskimääräistä alhaisem-

48 Yksi selitys muutokseen voisi olla eduskuntavaalivuoteen (2007) ja kunnallisvaalivuoteen (2008) liittyvä tilastojen siivous, jossa asunnottomiksi jääneet tai muuttoilmoituksen tekemättä jättäneet olisi siirretty tarkemman osoitteen puuttuessa luokkaan "muu". Tämä näkyisi lisääntyvinä "muuttoina" aluetyypeistä. Jos kyse olisi tämänkaltaisesta tilastojen siivouksesta, olisi oletettavaa, että muutos näkyisi kaikilla aluetyypeillä yhtäläisesti. Näin ei kuitenkaan ole.

paa (ks. esim. Helsingin väestö... 2009: 36–39).⁴⁹

Seudun sisäisessä tulomuuttaneisuudessa aluetyyppien väliset erot kantaväestön keskimääräisessä muuttoalttiudessa ovat pienempiä. Ainoastaan kantaväestövaltaisten alueiden tulomuuttaneisuus poikkeaa selkeästi muiden aluetyyppien tulomuuttaneisuudesta (kuva 43b; ks. myös liite 15a).⁵⁰ Kantaväestövaltaisilla alueilla keskimääräinen tulomuuttaneisuus oli noin 9 prosenttia. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä, orastavissa keskittymissä, vaihettumisalueilla ja kantaväestöpainotteisilla alueilla kantaväestön tulomuuttaneisuus vaihteli keskimäärin 13–16 prosentin välillä (kuva 43b; liite 15a).

Vilkkainta tulomuuttaneisuus on ollut vaihettumisalueisiin kuuluvilla pienalueilla, joilla kantaväestön tulomuuttaneisuus oli selvästi muita aluetyyppejä korkeampaa erityisesti 2000-luvun ensimmäisellä puoliskolla (kuva 43b; liite 15a). Poikkeuksellisen korkeana näyttäytyvä tulomuuttaneisuus selittyy tähän alue-

tyyppiin kuuluvien uusien asuinalueiden, kuten Aurinkolahden pienalueiden, Martinkylän keskuksen, Viikinmäen ja Etelä-Leppävaaran, voimakkaalla asuntorakentamisella. Uusina asuinalueina nämä alueet ovat saaneet runsaasti muuttovoittoa. Kyseisten asuinalueiden valmistuttua vaihettumisalueisiin kuuluvien pienalueiden keskimääräinen tulomuuttaneisuus on laskenut muiden aluetyyppien kanssa samalle tasolle 2000-luvun jälkimmäisellä puoliskolla (kuva 43b; liite 15a).

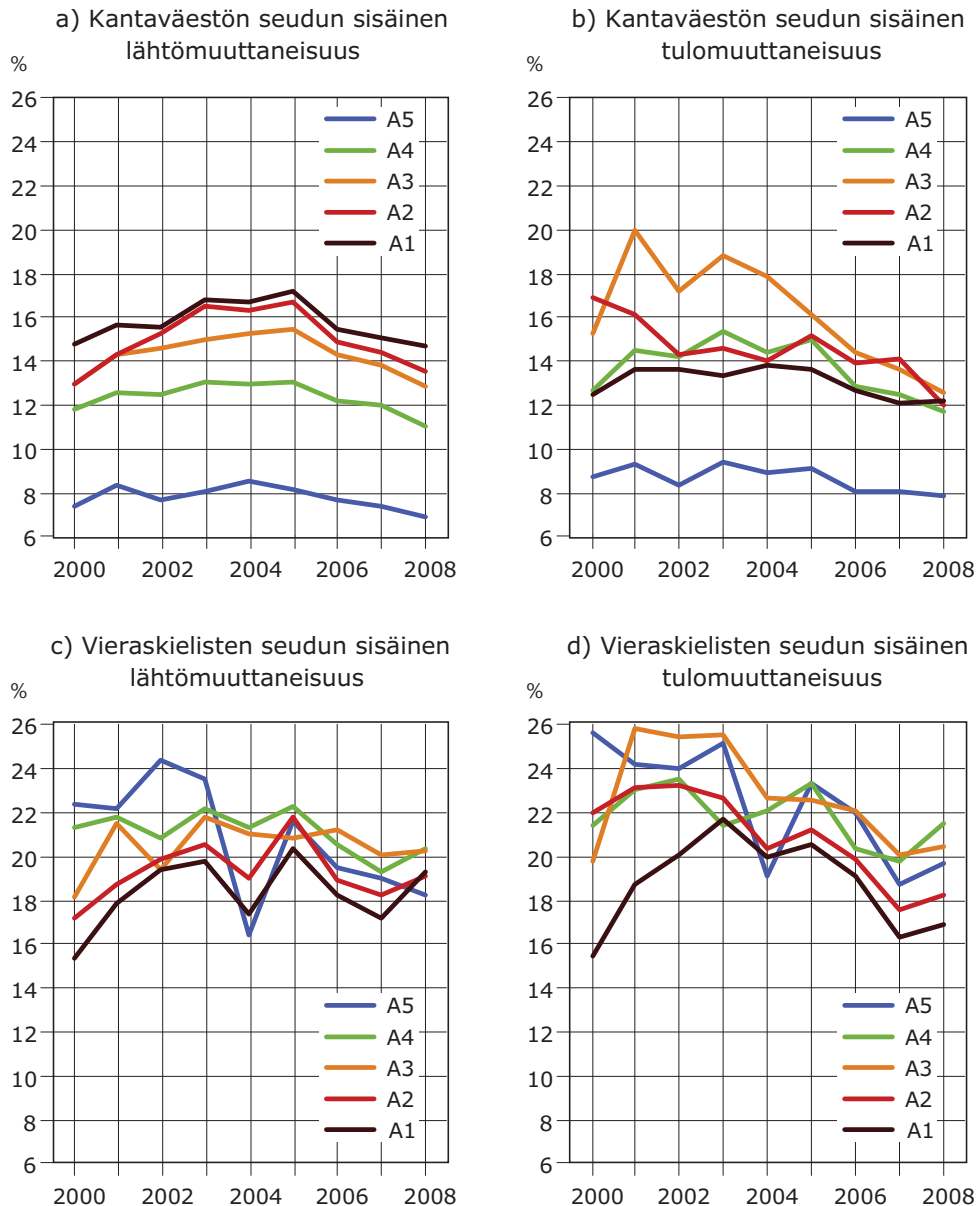
Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä kantaväestön keskimääräinen tulomuuttaneisuus on puolestaan ollut koko tarkastelujakson hieman muita aluetyyppejä alhaisempaa – kantaväestövaltaisia alueita lukuun ottamatta – ja lähtömuuttaneisuus vastaavasti hieman korkeampaa. Näyttäisikin siltä, että keskimääräistä korkeampi ulosmuutto sekä suhteellisen alhainen tulomuutto ovat molemmat ylläpitäneet kantaväestön määrän selvää supistumista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla sekä valtaväestön ulosmuuttoa että monietnisiä asuinalueita kiertävää muuttoa korostavien teorioiden tavoin (ks. kuva 4). Orastavissa keskittymissä ja vaihettumisalueilla kantaväestön ulosmuutto on ollut lähes samantasoista, mutta niiden saama tulomuutto on paikannut lähteneiden vajetta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä enemmän (kuva 43; ks. myös liite 15a).

Erot aluetyyppien tulo- ja lähtömuuttaneisuudessa eivät merkittävästi muutu, vaikka ikärakenteen vaikutus kantaväestön muuttaneisuuteen huomioidaan (ks. liitteet 15b–c ja 16d–c). Tämä viittaa siihen, että kantaväestön valikoiva muuttoliike –

49 Tilastolliset testit tukevat muuttaneisuusprosenttien perusteella muodostuvaa tulkintaa aluetyyppien välisistä eroista kantaväestön lähtömuuttaneisuudessa (ks. liite 16a). Erot kantaväestön lähtömuuttaneisuudessa ovat tilastollisesti merkitseviä siten, että maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien (A1), orastavien keskittymien (A2) ja vaihettumisalueiden (A3) lähtömuuttaneisuus poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi kantaväestöpainotteisten (A4) ja kantaväestövaltaisten (A5) alueiden lähtömuuttaneisuudesta (liite 16a). Tämän lisäksi kantaväestöpainotteisten alueiden lähtömuuttaneisuus poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi kantaväestövaltaisten alueiden lähtömuuttaneisuudesta.

50 Kantaväestövaltaisten alueiden tulomuuttaneisuus poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi muiden aluetyyppien tulomuuttaneisuudesta. Muiden aluetyyppien väliset erot kantaväestön tulomuuttaneisuudessa eivät ole tilastollisesti merkitseviä (ks. liite 16b).

Kuva 43. Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäinen muuttaneisuus aluetyypeittäin (prosentteina keskväkiluvusta) vuosina 2000–2008. (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

ulosmuutto ja alueet kiertävä tulomuutto – on vaikuttanut asuinalueiden etniseen eriytymiseen osin ikärakenteesta – ja siten elämänvaiheesta – irrallisena kehityskuluna ja ylläpitänyt vieraskielisten osuuden

nopeaa kasvua erityisesti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla.

Kynnysarvoteorioiden ennakoimaa kantaväestön ulosmuuton selvää kiihty-

mistä (ks. kuva 4 vaihe 4) ei kuitenkaan ole havaittavissa sen enempää maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä kuin muillakaan aluetyypeillä muuttaneisuusprosenttienkaan perusteella tarkasteltuna (kuva 43a; liite 15a). Lähtö- ja tulomuuttaneisuus ovat lisääntyneet miltei kaikilla aluetyypeillä – kantaväestövaltaisia alueita lukuun ottamatta – 2000-luvun alkupuolella, vuodesta 2000 noin vuoteen 2005 asti. Tämän jälkeen sekä tulo- että lähtömuuttoalttius ovat kuitenkin laskeutuneet kaikissa aluetyypeissä (kuva 43).

Vieraskielisten seudun sisäisessä tulo- ja lähtömuuttaneisuudessa havaittavat erot aluetyyppien välillä ovat selvästi kantaväestön lähtö- ja tulomuuttaneisuudessa havaittavia eroja pienempiä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1) tulo- ja lähtömuuttaneisuus ovat olleet hieman muita aluetyypejä alhaisempia miltei koko tarkastelujakson ajan (kuva 43c–d; liite 15a). Erot tulo- ja lähtömuuttaneisuudessa eivät kuitenkaan ole suuria.⁵¹ Edellisen luvun osoittamat aluetyyppien nettomuuttovirtojen väliset erot muuton suuntautumisessa (ks. luku 6.1.3.2.) eivät siten näytä korostuvan vieraskielisten seudun sisäistä tulo- ja lähtömuuttaneisuutta tarkasteltaessa. Kuvan 42 osoittama muutos vieraskielisten seudun sisäisen muuttoliikkeen suuntautumisessa näkyy sen sijaan myös tulo- ja lähtömuuttoalttiuden kehityksessä selkeänä. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä (A1) asuneiden vieraskielisten tulomuuttaneisuus on laskenut tarkastelujakson loppupuoliskolla ja lähtömuuttaneisuus samal-

51 Aluetyyppien väliset erot vieraskielisten tulo- ja lähtömuuttaneisuudessa eivät näyttäytyä myöskään tilastollisesti merkitsevinä (ks. liite 16a–b).

la hieman lisääntynyt, erityisesti vuonna 2008 (kuvat 43c–d; liite 15a). Aluetyyppien tulo- ja lähtömuuttaneisuuden rakenne ei merkittävästi muutu, vaikka vieraskielisten ikärakenteen vaikutus muuttaneisuuden huomioidaan (liite 15b–c; ks. myös liitteet 16 c–d).

Asuinalueiden etnistä eriytymistä jäsentävien tutkimusteorioiden pohjalta hahmottelemani tutkimushypoteesin näkökulmasta (ks. luku 2.4. ja kuva 4) erityisen kiinnostavaa aluetyyppien lähtö- ja tulomuuttaneisuuden eroissa ovat myös kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisen tulo- ja lähtömuuttaneisuuden keskinäiset erot. Vieraskielisten muuttaneisuus näyttäytyy selvästi kantaväestön muuttaneisuutta vilkkaampana kaikissa aluetyypeissä sekä tulo- että lähtömuuttaneisuuden osalta (kuva 43; ks. myös liite 15a, d).⁵² Tämä osoittaa, ettei kantaväestö muuta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi, orastaviksi keskittymiksi tai vaihettumisalueiksi muodostuneilta alueilta pois vieraskielisiä useammin. Vaikka näiden alueiden lähtömuuttaneisuus on kantaväestöllä selvästi vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävien kantaväestöpainotteisten ja kantaväestövaltaisten alueiden lähtömuuttaneisuutta suurempaa, ei ulosmuutto kuitenkaan näyttäytyä paon kaltaisena voimakkaana ulosmuuttona vieraskielisten muuttoon verrattuna (ks. liite 15 d; vrt. kuva 4 vaihe 4).

Ero kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä näyttää

52 Ero on myös tilastollisten testien perusteella tilastollisesti merkitsevä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien lähtömuuttaneisuutta lukuun ottamatta (ks. liite 17).

kin olevan erityisesti siinä, miten muuton kohdealue valitaan. Kantaväestön seudun sisäinen muuttoliike näyttää kiertävän maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneita alueita, kun taas vieraskielisillä nämä alueet tarjoavat houkuttelevan vaihtoehdon – ainakin osalle vieraskielisistä asukkaista. Suurimmillaan kantaväestön ja vieraskielisten muuttoalttiuden ero onkin tulomuuttaneisuudessa (kuva 43; liite 15a, d). Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta keskimäärin 18,4 prosenttia vieraskielisistä asukkaista ja 15,8 prosenttia kantaväestöstä muutti vuosittain jollekin muulle seudun asuinalueelle. Tulomuuttajissa ero oli selvästi suurempi: vieraskielisillä tulomuuttajien osuus oli 18,6 prosenttia ja kantaväestöllä 13,0 prosenttia. Ikärakenteen huomioiminen muuttoalttiudessa kaventaa kantaväestön ja vieraskielisten muuttaneisuuden eroja. Tulo- ja lähtömuuttaneisuudessa havaitut erot pysyvät kuitenkin selkeinä, vaikka ikärakenteen vaikutus muuttaneisuuteen vakioidaan (liite 15b, d; ks. myös liite 17).

Tulokset osoittavat kantaväestön ja vieraskielisten muuttoliikkeen rakenteiden tuottaneen ja ylläpitäneen asuinalueiden etnistä eriytymistä pääkaupunkiseudulla. Selkeimmillään muuttoliikkeen valikoivuus näkyy kantaväestön muuttoliikkeen alueellisessa rakenteessa. Vaikka kantaväestön lähtömuuttaneisuus maahan-

muuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä ei osoita tutkimusteorioiden pohjalta hahmottelemani hypoteesin mukaista ulosmuuton kiihtymistä (ks. kuva 4), on kantaväestön muuttotappio näillä alueilla ollut hyvin selkeää. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat menettäneet kantaväestöä ulosmuuton ylittäessä sisään muuttajien määrän selvästi. Myös vieraskielisten seudun sisäisessä muuttoliikkeessä on havaittavissa jonkinasteista muuton valikoivaa suuntautumista aluetyyppien välillä. Erityisesti 2000-luvun alkupuolella vieraskielisten seudun sisäisissä muuttovirroissa oli havaittavissa jonkinasteista hakeutumista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä kohti. Muutokset muuttoliikkeen rakenteissa eri aluetyypeissä kuitenkin osoittavat, ettei vieraskielisten seudun sisäinen muuttoliike ole toistaiseksi kovin vakiintunutta alueelliselta rakenteeltaan. Kantaväestön muuttoliikkeen kaltaista yhtä selkeää alueellista hierarkiaa ei ole havaittavissa. Aluetyyppien väliset muuttovirrat menevät vieraskielisten ryhmillä myös kantaväestöä useammin ristiin, jolloin nettomuutto jää absoluuttisilta määrittään suhteellisen pieneksi. Tämä korostaa kantaväestön muuttoliikkeen määräävää vaikutusta asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityksessä pääkaupunkiseudulla.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1. Keskeiset tulokset ja niiden tulkinta

Tutkimuksessani olen tarkastellut asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteita ja kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla. Erityisenä kiinnostuksenani on ollut koetella aikaisempien tutkimusten pohjalta rakennettuja teoreettisia yleistyksiä alueellista eriytymistä tuottavista kehityskuluista sekä maahanmuuttajien alueellista sijoittumista selittävästä tekijöistä. Kysymyksenasettelultaan ja teoriapohjaltaan tutkimus on kiinnittynyt olemassa oleviin teoreettisiin keskusteluihin asuinalueiden etnistä eriytymistä tuottavista ja ylläpitävistä valikoivan muuttoliikkeen prosesseista – erityisesti valtaväestön paosta ja monietnisiä asuinalueita kiertävästä muuttoliikkeestä (esim. Farley ym. 1978; Frey 1979; Krysan 2002; Bråmås 2006a; ks. luku 2.3.) sekä maahanmuuttajien muuttoliikkeen dynamiikasta kaupunkiseuduilla (esim. Massey 1985; Murdie 2002; Texeira 2006; ks. luku 2.2.).

Eriytymiskehitystä jäsentävien teorioiden mukaan asuinalueiden etniselle eriytymiselle on tyypillistä edetä kehämäisesti alueiden välisiä eroja kasvattaen (esim. Skifter Andersen 2003; Andersson & Bråmås 2004; ks. kuva 4). Valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliike kaupunkiseudulla on tässä kehityksessä keskeisessä roolissa (ks. kuva 4). Yksilöi-

den ja ryhmien muuttopäätöksien sekä luonnollisen väestönkasvun alueellisten erojen lisäksi eriytymisen paikallisiin rakenteisiin ja kehityskuluihin vaikuttavat kuitenkin myös erilaiset viranomaistahot ja muut julkiset ja yksityiset toimijat muun muassa kaupunkisuunnittelun, asuntorakentamisen ja asuntojen välityksen kautta (ks. kuva 3).

Tutkimustulokseni osoittavat asuinalueiden etnisen eriytymisen olleen pääkaupunkiseudulla vielä tutkimuksen tarkastelujakson alussa, 2000-luvun taitteessa, vähäistä. Maahanmuuttajien määrä ja alueiden väliset erot olivat seudulla suhteellisen pieniä. 2000-luvun kuluessa etnisen eriytymisen rakenne on kuitenkin selvästi vahvistunut ja alueiden väliset erot ovat kasvaneet. Pääkaupunkiseutu on jakautunut maahanmuuttajataustaisten osuuden suhteen pääpiirteittäin kahtaalle. Seudun itäisiin ja koillisiin osiin sekä pöytätojen varsille on muodostunut tiivistyviä, alueellisesti ryvästyneitä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä ja orastavia keskittymiä, joissa maahanmuuttajataustaisten osuus – vieraskielisten osuuden perusteella tarkasteltuna – on noussut selvästi seudun keskitasoa nopeammin. Toisaalta valtaosalla erityisesti seudun pohjois- ja luoteisosissa sekä Helsingin ja Espoon eteläisissä ja läntisissä osissa sijaitsevista asuinalueista maahanmuuttajataustaisten määrä ja osuus ovat

pysytelleet varsin alhaisena. Myös seudun itäisistä osista löytyy kuitenkin asuinalueita, joilla maahanmuuttajia asuu edelleen hyvin vähän.

Erot maahanmuuttajataustaisten osuuksissa heijastelevat asukkaiden tulotasossa ja asuntokannan rakenteissa havaittavia alueellisia eroja. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät paikantuvat pääkaupunkiseudulla erityisesti pienituloisille vuokra-asuntovaltaisille asuinalueille. Tarkasteluni kuitenkin osoittaa, ettei sosiaalisesti tuettujen arava- ja korkotukivuokra-asuntojen suuri osuus asuinalueella riitä yksinään selittämään maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien sijoittumista. Myös vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävistä kantaväestöpainotteisista ja kantaväestövaltaisista aluetyypeistä löytyy arava- ja korkotukivuokra-asuntovaltaisia asuinalueita. Näille alueille ei muuttanut suurta määrää maahanmuuttajia 1990-luvulla maahanmuuton vilkastuessa, eikä maahanmuuttajataustaisten osuus ole näillä alueilla tämän jälkeenkään merkittävästi kasvanut.

Erot asuinalueiden välillä kytkeytyvät tulosteni perusteella vahvasti kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaan. Aikaisemmat tutkimukset valikoivasta muuttoliikkeestä pääkaupunkiseudulla ovat tarkastelleet pääasiassa muuttoliikkeen ylikunnallisia rakenteita (esim. Vaatovaara & Vuori 2002; Laakso ym. 2005; Kytö & Väliniemi 2009). Suurin osa muutoista tapahtuu kuitenkin kuntien sisällä (Muuttoliike... 2009: 2). Tulokseni osoittavat valikoivan muuttoliikkeen rakenteiden näyttäytyvän selkeinä myös kuntien

sisäisissä muuttovirroissa. Pääkaupunki-seudulle suuntautunut ja seudun sisäinen muuttoliike ovat kohdentuneet kantaväestöllä ja maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä eri tavoin. Kantaväestön muuttoliike on suuntautunut kohti asuinalueita, joilla vieraskielisten osuus on seudun keskitasoa alhaisempi. Maahanmuuttajataustaisten muuttoliike on puolestaan kohdistunut yleisimmin asuinalueille, joilla vieraskielisten osuus nousee keskimääräistä korkeammaksi. Tämä on tuottanut seudun nykyisessä aluerakenteessa havaittavia eroja asuinalueiden välillä ja ylläpitänyt maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien muodostumista ja tiivistymistä. Esittelen tutkimuksen keskeiset tulokset ja niiden tulkinnat kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeen osalta seuraavaksi erikseen.

7.1.1. Kantaväestön muuttoliikkeen dynamiikka: pakoa vai asumiskeskittymien karttelua?

Tutkimustulosteni perusteella kantaväestön muuttoliikkeessä pääkaupunkiseudulla on havaittavissa selvä aluetyypin välinen hierarkia, jossa vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason yläpuolelle sijoittuvat alueet kärsivät muuttotappiota vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle sijoittuvilla asuinalueilla. Nettomuutto suuntautuu kuitenkin aluetyypiltä kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus on lähtöaluetta pienempi. Tämä näkyy selvänä muuttotappiona maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla asuinalueilla. Muuttoliikkeen

vuosittaisen vaihtelun tarkastelu osoittaa kantaväestön muuttovirtojen alueellisen rakenteen olevan varsin vakaa. Maahanmuuttajien asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla alueilla kantaväestön lähtömuutto on ylittänyt tulomuuton määrän miltei koko tarkastelujakson ajan. Selkeintä muuttoliikkeen tappiollisuus on ollut lapsiperheiden muuttovirroissa. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla aluetyypeillä muuttovirtojen rakenne on ollut päinvastainen. Aluetyypit ovat saaneet muuttovoittoa kantaväestön seudun sisäisessä muuttoliikkeessä miltei koko tarkastelujakson ajan.

Tulokset osoittavat kantaväestön muuttovirtojen muistuttavan alueellisen suuntautumisen rakenteiltaan tutkimusasetelmassani kuvattuja valtaväestön valikoivan muuttoliikkeen prosesseja, jotka suuntaavat muuttoliikettä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä ja orastavia keskittymiä kiertäen (ks. luvut 2.3. ja 2.4.; kuva 4). Kaupunkiseutujen etnistä eriytymistä jäsentävissä teorioissa valtaväestön ulosmuuttoa monietnisiltä asuinalueilta on selitetty muun muassa valtakulttuuriin kuuluvien perheiden kielteisillä tai ennakkoluuloisilla asenteilla etnisiä vähemmistöryhmiä kohtaan sekä huolella asuinalueiden kehityksen huonosta suunnasta (esim. Farley ym. 1979, 1994; Galster 1990; Krysan 2002; ks. luku 2.3.1.). Asukkaiden omakohtaisten arvioiden asuinalueensa heikentyvästä kehityksestä on osoitettu olevan objektiivisia mittareita olennaisempi muuttohalukkuutta ennustava tekijä.

Tämän tulkinnan mukaan tulosten osoittama kantaväestön muuttotappio maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä voi heijastella kantaväestöön kuuluvien perheiden kielteisiä kokemuksia monietnisillä asuinalueilla asumisesta tai pelkoja asuinalueiden tulevan kehityksen suunnasta. Näkökulmaa tukevia arvioita on esitetty pääkaupunkiseudulla viime aikoina runsaasti etenkin julkisuudessa. Muun muassa lapsiperheiden huoli monikulttuuristen koulujen oppimisrauhan säilymisestä tai opetukseen varattujen resursien riittämättömyydestä on nostettu esille yhtenä kantaväestön ulosmuuttoa ja eriytymistä mahdollisesti vahvistavana syynä (esim. Bernelius 2008: 71–74; Mäkinen & Moisio 2009; Lyytinen 2011). Oppilasarakenteen eriytyminen koulujen välillä on pääkaupunkiseudulla tutkimusten mukaan hyvin selkeää (Riitaoja 2010; Bernelius 2010, 2011). Erot heijastuvat koulujen oppimistuloksiin ja oppimisasenteisiin (Kuusela, 2010; Bernelius 2011). Koulujen opetuksen tasossa ei kuitenkaan tutkimusten mukaan ole suuria alueellisia eroja (Bernelius 2010: 19).

Muuttovirta-aineistoon pohjautuvan analyysin perusteella on vaikea tarkasti arvioida, missä määrin kielteiset asenteet tai huolet monietnisten asuinalueiden ja koulujen tulevasta kehityksestä selittävät kantaväestön ulosmuuttoa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä. On hyvin mahdollista, että osa muutosta johtuu tämänkaltaisista syistä. Asumisviihtyvyyttä kartoittaneissa tutkimuksissa maahanmuuttajien suuri määrä asuinalueella on noussut asukkaiden arvioissa esille asuin-

aluetta kielteisesti leimaavana ja asumisviihtyvyyttä vähentävänä tekijänä erityisesti osassa Itä-Helsingin lähiöitä (Korhonen 2008: 52–53; Korhonen & Niska 2011: 49–52). Myös asennetutkimukset ovat osoittaneet asenteiden maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa kohtaan muuttuneen pääkaupunkiseudulla aikaisempaa varuksellisemmiksi viime vuosina (ks. Jaakkola 2009).⁵³

Kantaväestön muuttaneisuudessa aluetyppeittäin havaittavien erojen tarkastelu osoittaa lähtömuuttaneisuuden olleen maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymissä hieman muita aluetyppejä suurempaa. Ero orastavien keskittymien ja vaihtumisasieluiden lähtömuuttaneisuuteen ei kuitenkaan ole suuri. Kantaväestön lähtömuuttaneisuus maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymiksi tai orastaviksi keskittymiksi muodostuneilta alueilta ei myöskään ole maahanmuuttajataustaisten lähtömuuttaneisuutta korkeampaa. Maahanmuuttajataustaisten muuttovilkkaus ylittää kantaväestön tulo- ja lähtömuuttaneisuuden näillä alueilla ikärakenteen vakioimisen jälkeenkin. Kantaväestö ei siten muuta alueilta pois maahanmuuttajataustaisia asukkaita useammin, kuten voisi olettaa, jos ulosmuutto liittyisi yksinomaan maahanmuuttajia kohtaan koettuihin ennakkoluuloihin ja kielteisiin kokemuksiin (ks. esim. Bråmås 2006a: 1133–1134).

53 Suhtautuminen maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin kuitenkin vaihtelee etnisestä ryhmästä ja maahanmuuttosyyistä riippuen. Työperäiseen maahanmuuttoon suhtaudutaan pakolaisten vastaanottoa myönteisemmin. Vastaavasti kulttuurisesti läheisemmistä, korkean elintason maista muuttaneisiin suhtaudutaan muita maahanmuuttajaryhmiä suopeammin (Jaakkola 2009).

Kantaväestön lähtömuuttoalttiudessa ei myöskään ole havaittavissa kynnsarvoteorioiden (ks. luku 2.3.3.; kuva 4) kaltaista selkeää ulosmuuton kiihtymistä vieraskielisten osuuden noustessa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymiksi, orastaviksi keskittymiksi tai vaihtumisasielueiksi muodostuneilla alueilla. Kantaväestön lähtömuuttaneisuus lisääntyi näissä aluetyppeissä 2000-luvun alkupuolella, mutta on tämän jälkeen uudelleen tasoitunut. Varsinaisesta kantaväestön kiihtyvistä paosta ei siten voi tulosten perusteella puhua.

Kantaväestön muuttoliikkeen suhteellisen vakiintunut rakenne viittaa siihen, ettei muuton valikoivuus johdu yksinomaan etnisen ja kulttuurisen erilaisuuden lisääntymisestä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneilla alueilla. Toinen mahdollinen selitys muuttoliikkeen valikoivalle rakenteelle liittyy siihen tapaan, jolla asumisurat pääkaupunkiseudulla tyypillisesti etenevät. Kantaväestön ulosmuutto maahanmuuttajataustaisten asumiskeskitymistä ja orastavista keskitymistä voi heijastella asuntokannan rakenteen alueellisia eroja ja kertoa näin ollen kantaväestön etenemisestä asumisurallaan. Asuntokannan hallintasuhderakenteessa on suuria eroja aluetyyppien välillä (ks. luku 5.2.). Kantaväestön muuttoliikkeen suuntautuminen alueille, joilla vieraskielisten osuus on lähtöaluetta alhaisempi, tarkoittaa samalla muuton suuntautumista kohti alueita, joilla myös omistusasuntojen osuus on lähtöaluetta korkeampi ja vuokra-asuntojen osuus vastaavasti pienempi. Osa lähtömuutosta voi näin ollen johtua perheiden

siirtymisestä vuokra-asumisesta omistus-asumiseen, tai kerrostaloista pientaloihin, ilman maahanmuuttajataustaisten osuuden työntävää vaikutusta lähtöalueella.

Suuri osa pääkaupunkiseudun muutto-liikkeestä liittyy asumismuodon vaihdokseen vuokra- ja omistus-asumisen välillä (Laakso 1995: 60–65; Kytö 2009: 22; Kytö & Väliniemi 2009: 28). Asuntoon liittyvien tekijöiden on myös osoitettu olevan perhetilanteen muutosten lisäksi tärkeimpiä muuttohalukkuuteen (Kortteinen ym. 2005b: 125; Korhonen & Niska 2011: 48–49) ja asuinalueen valintaan vaikuttavia tekijöitä pääkaupunkiseudulla (Kytö 2009: 19–21; Kytö & Väliniemi 2009: 27–30; Tuorila 2009: 5–6; Kepsu ym. 2010: 47–57). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneet vuokra-asuntovaltaiset asuinalueet voivat siten toimia kotitalouksille väliaikaisena etappina, josta muutetaan myöhemmin muualle omistusasuntoa etsittäessä tai perhetilanteen muuttuessa.

Havainnot kantaväestön lähtömuuttoalittiuden lievistä lisääntymisestä tarkastelujakson alkupuolella ja sen jälkeisestä hidastumisesta tukevat tulkintaa asumisuralla etenemisen yhteyksistä lähtömuuton rakenteisiin. Kantaväestön lähtömuuttoalittius maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä lisääntyi vuosina 2000–2005, jolloin asuntorakentaminen oli pääkaupunkiseudulla vilkasta ja seudulle rakennettiin useita uusia asuinalueita muun muassa Aurinkolahden, Arabianrannan, Viikinmäen, Latokartanon, Matinkylän keskuksen, Etelä-Leppävaaran ja Pakkalan kaupunginosaan. Asuntorakentamisen hidastuttua taloudellisen taantuman

myötä muuttaneisuus on pääkaupunkiseudulla ylipäättään laskenut (Rakentaminen... 2009; Helsingin väestö... 2009: 34–35; Kytö & Väliniemi 2009: 11–13). Tämä näkyy kantaväestön lähtömuuttaneisuuden pienentymisenä kaikissa aluetyypeissä vuoden 2005 jälkeen (ks. luku 6.2.).

Haastattelemani kaupunkien vuokra-asuntojen jaosta vastaavat asiantuntijat vahvistavat havainnon taloudellisen kehityksen ja erityisesti matalien asuntolainakorkojen vaikutuksesta vuokra-asuntojen kysyntään. Vaikka hakijoiden määrässä ei tapahtunut suurta notkahdusta, hakijoiden valikoivuus asuntojen suhteen ja tarjotuista asunnoista kieltäytyminen olivat selvästi yleisempiä 2000-luvun puolivälissä. Uuden taloudellisen taantuman myötä kieltäytymisten määrä on kuitenkin laskenut ja samalla vapautuvien asuntojen määrä on vähentynyt. Havainnot muuttoalittiuden vaihtelusta taloudellisen kehityksen ja asuntorakentamisen mukaisesti ovat yhdenmukaisia myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa esitettyjen tulkintojen kanssa (esim. Frey 1979; Crowder ym. 2011; ks. luku 2.3.2.). Valtaväestöön kuuluvien perheiden ulosmuuton on osoitettu olevan vilkkainta monietnisiltä asuinalueilta erityisesti silloin, kun kaupunkiseudulla on tarjolla runsaasti muita asuinalueita, joilla maahanmuuttajien määrä on pieni, ja joilla asuntojen ja asuinalueen laatu on muulla tavoin houkuttelevampi. Heikko taloudellinen tilanne tai vaihtoehtoisten asuinalueiden puute puolestaan vähentävät ulosmuuttoalittua (em.).

Kantaväestön muuttoliikkeen suuntautumisessa havaittavia alueellisia eroja on mahdollista tulkita myös moniet-

nisiä asuinalueita kiertävää muuttoa korostavien teorioiden näkökulmasta (esim. Frey 1979; Ellen 2000; Bråmås 2006; ks. luku 2.3.2.). Tulosten nojalla kantaväestön seudun sisäisen muuttoliikkeen dynamiikalle näyttäisi olevan ominaista muuttovirtojen valikoivuus erityisesti muuton kohdealuetta valittaessa. Tämän tulokannan mukaan kantaväestön muuttotappio maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä liittyy lähtömuuttoa laukaisevien tekijöiden sijaan – tai niiden ohella – ennen kaikkea alueiden heikkoon kykyyn houkuttaa uusia asukkaita pois muuttaneiden tilalle. Naapuruston sosiaalisen ja etnisen rakenteen merkitys muuttopäätöksissä on monietnisiä asuinalueita kiertävää muuttoliikettä tarkastelevien teorioiden mukaan korostuneimmillaan uutta asuinalueita valittaessa (esim. Frey 1979; Clark 1991; Ellen 2000; Quillian 2002). Uusi asuinalue valitaan tyypillisesti oman viiteryhmän läheisyyttä ja asuinympäristön viihtyisyyttä suosivin kriteerein.

Erot kantaväestön seudun sisäisessä tulomuuttaneisuudessa aluetyyppien välillä eivät ole kovin suuria, pien- ja omistusasuntovaltaisia kantaväestövaltaisia asuinalueita lukuun ottamatta. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä kantaväestön keskimääräinen tulomuuttaneisuus on kuitenkin ollut hieman muita aluetyyppejä alhaisempaa – mainittuja kantaväestövaltaisia alueita lukuun ottamatta – ja lähtömuuttaneisuus vastaavasti hieman korkeampaa. Orastavissa keskittymissä ja vaihettumisalueilla kantaväestön lähtömuutto on ollut lähes samantasoista, mutta niiden saama tulomuutto on paikannut lähteneiden vajetta maahanmuut-

tajataustaisten asumiskeskittymiä enemmän. Ero näkyy erityisen hyvin aluetyyppien seudun sisäisten muuttovirtojen taseessa, joka on maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilla alueilla selvästi muita aluetyyppejä epäedullisempi. Kantaväestön tulomuuton määrä on jäänyt maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä vuosittain lähtömuuttoa pienemmäksi, keskimäärin 83 prosenttiin lähtömuuttajien määrästä. Muilla aluetyypeillä tulomuuton osuus lähtömuutosta on vaihdellut keskimäärin 91–111 prosentin välillä.

Maahanmuuttajataustaisten tulomuuttaneisuuden verrattuna ero näyttäytyy vielä suurempana. Kantaväestön alttius muuttaa asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille on selvästi maahanmuuttajataustaisten tulomuuttaneisuutta alhaisempaa. Aineiston perusteella näyttääkin vahvasti siltä, että kantaväestön seudun sisäinen muuttoliike kiertää maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneita alueita, ainakin osittain.

Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneiden alueiden heikkoon kykyyn houkuttaa uutta asuntoa etsiviä perheitä samassa suhteessa pois muuttaneiden määrään nähden on useita syitä. Todennäköisesti syyt liittyvät ainakin osittain siihen tapaan, jolla asuinalueet ovat pääkaupunkiseudulla erilaistuneet. Tutkimukset pääkaupunkiseudun yleisestä alueellisesta erilaistumisesta ovat osoittaneet seudun jakautuvan kotitalouksien elämänvaiheen, sosioekonomisen aseman – erityisesti vaurauden ja koulutuksen – sekä asuntokannan alueellisten erojen perusteella erilaisiin aluetyyppei-

hin (Maury 1997; Vaattovaara 1998). Tämänkaltainen alueellinen erilaistuminen oli pääkaupunkiseudulla havaittavissa jo 1990-luvun alkupuolella ennen maahanmuuton vilkastumista. Mielikuvat asuinalueiden todellisista ja kuvitelluista ominaisuuksista ovat olleet suhteellisen vahvoja (ks. esim. Sosiaalinen tasapaino... 1982: 13–20; Ilmonen 1997: 95–101) tuottaen asuinalueiden erilaistumista elämäntilanteita, tulo- ja koulutusasemaltaan ja elämäntyylyltään erilaisten asukkaiden muuttaessa seudun sisällä eri tavoin (ks. esim. Laakso 1995; Tuorela 2009; Lapintie & Hasu 2010). Erityisesti omistusasuntoihin muuttajien on osoitettu suunnistavan pääkaupunkiseudulla tiiviisti oman sosioekonomisen asemansa mukaisille asuinalueille (Lankinen 1997: 189–190).

Tutkimukset asuinalueiden 1990-luvun laman jälkeisestä sosiaalisesta eriytymisestä ovat osoittaneet pääkaupunkiseudun alueellisen eriytymisen tältä osin entisestään vahvistuneen, joskin tulkinnot eriytymiskehityksen voimakkuudesta vaihtelevat (esim. Kortteinen & Vaattovaara 1999, 2007; Niska 2004; Lankinen 2005, 2007; ks. luku 4.1.). Maahanmuuton vilkastuminen on tuonut alueelliseen eriytymiseen oman lisänsä tulosteni osoittamalla tavalla. On siis hyvin mahdollista, että maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneet alueet rajautuvat kantaväestön mielissä potentiaalisten kohdealueiden listalta heidän etsiessään omaan elämäntilanteeseensa ja elämäntyyliinsä sopivaa uutta asuntoa ja asuinympäristöä. Erityisesti alueita entuudestaan tuntemattomille, nämä alueet voivat näyttäytyä houkuttelemattomilta alueisiin

tai niiden kouluihin liitettyjen kielteisten mielikuvien ja muiden asukkaiden sosioekonomisen tai etnisen taustan vuoksi. Myös alueiden suhteellisen yksipuolinen asuntokanta tai syrjäiseksi koettu sijainti voivat heikentää houkuttelevuutta.

Haastatteleman asiantuntijat vahvistavat asuinalueiden erilaisten ominaisuuksien ja statuserojen näkyvän esimerkiksi kaupunkien vuokra-asuntojen jaossa kysynnän kohdentumisena alueellisesti epätasaisesti.⁵⁴ Joillekin alueille ja erityisesti joihinkin kiinteistöihin on ollut vaikeuksia saada kantaväestöön kuuluvia lapsiperheitä. Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden määrän nopea lisääntyminen usein jo entuudestaan heikosta maineesta kärsivillä alueille on saattanut vauhdittaa käynnissä ollutta eriytymiskehitystä.

Kantaväestön muuttoliikkeen rakennetta selittävien tulkintojen tarkentaminen ja niiden tarkistaminen vaativat jatkotutkimuksia kantaväestön muuttoliikkeen suuntautumisesta ja muuttomotiiveista pääkaupunkiseudulla. Muuttoliikkeen rakenteiden perimmäisistä syistä riippumatta tutkimusaineisto kuitenkin osoittaa kantaväestön muuttoliikkeen noudattavan pääkaupunkiseudulla selvää alueellista rakennetta, jossa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet menettävät kantaväestöön kuuluvia kotitalouksia muille seudun asuinalueille. Kiihtyvän paon tai voimistuneen karttelun sijaan kantaväestön muutto maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä näyttäytyy – ainakin

54 Asunnonhakijoilla on mahdollisuus esittää hakemuksessaan asunnon ominaisuuksia ja asuinalueita koskevia toiveita. Hakija voi siis halutessaan rajata osan asuinalueista hakemuksensa ulkopuolelle.

vielä toistaiseksi – suhteellisen tasaisena lähtömuuton enemmyytenä tulomuuttajien määrään nähden. Kantaväestön muuttoliikkeen rakenteissa havaittava dynamiikka näyttääkin aineiston perusteella kytkeytyvän monietnisiä asuinalueita kiertävää muuttoliikettä tarkastelevien teorioiden esittämien tulkintojen mukaisesti ennen kaikkea seudun asuinalueiden eriasteiseen kykyyn houkutella uutta asuntoa etsiviä asukkaita ja pitää kiinni asunnonvaihtoa harkitsevista vanhoista asukkaista. Tässä kilpailussa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat pärjänneet muita asuinalueita heikommin.

7.1.2. Maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeen dynamiikka: ketjumuuttoa kohti keskittymiä vai alueellista hajautumista?

Tutkimustulokseni maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisesta sijoittumisesta ja muuttoliikkeen rakenteista osoittavat, että myös maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeessä on havaittavissa muuttovirtojen valikoivaa suuntautumista aluetyyppien välillä. Maahanmuuttajataustaisten seudun sisäinen nettomuutto on kuitenkin suuntautunut kantaväestöstä poiketen pääsääntöisesti kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus on noussut seudun keskitasoa korkeammaksi. Erityisesti kantaväestöpainotteiset alueet ovat menettäneet maahanmuuttajataustaisia asukkaita muille aluetyypeille. Aluetyyppien välinen hierarkia muuttovirtojen suuntautumisessa ei kuitenkaan ole kovin vahva. Nettomuuttovirrat menevät maa-

hanmuuttajataustaisilla ryhmillä kantaväestöä useammin ristiin, jolloin aluetyypin saama muuttovoitto jää absoluuttiselta määrältään suhteellisen pieneksi. Vuosittaisten muuttovirtojen ja muuttoalttiudessa havaittavien muutosten tarkastelu myös osoittaa aluetyyppien tulo- ja lähtömuuton rakenteiden vaihdelleen maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä selvästi kantaväestön muuttoliikettä enemmän.

Tulokset myös osoittavat suoraan ulkomailta tulleen maahanmuuton ja muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautuneen muuttoliikkeen olevan kaikilla maahanmuuttajataustaisten ryhmillä seudun sisäistä muuttoliikettä merkittävämpi väestönkasvuntekijä kaikissa aluetyypeissä. Pääkaupunkiseudulle suoraan ulkomailta muuttaneet maahanmuuttajat ovat sijoittuneet seudun sisällä muuttaneita yleisemmin vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason tuntumaan sijoitettaville aluetyypeille, mikä on tasoittanut seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksia alueelliseen eriytymiseen.

Tulosten perusteella suoraan ulkomailta tullut muutto ei siten osoita vahvoja merkkejä assimilaatioteorioiden kuvaamasta ketjumuutosta (ks. esim. Massey 1985; Qadeer 2005), joka suuntaisi uusia tulijoita aikaisemmin pääkaupunkiseudulle muuttaneiden perässä ensisijaisesti kohti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä. Ketjumuuton kaltaista muuttoa sukulaisten ja tuttavien perässä muualta Suomesta tai suoraan ulkomailta pääkaupunkiseudulle on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu (Ahlgren-Leinvo 2005; Ahmad 2005: 52–54; Dhalmann 2011: 58; la Vecchia 2011: 350). Tämä ei kuitenkaan näy tutkimusaineistossa vah-

vana uusien tulijoiden keskittymisenä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueelle pääkaupunkiseudun sisällä. Osa muutosta on kuitenkin suuntautunut myös maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiin.

Ketjumuuton tapaisten muuttovirtojen heikko ilmeneminen suoraan ulkomailta tulleissa muuttovirroissa johtuu tulkin-tani mukaan maahanmuuttajayhteisöjen suhteellisen pienestä koosta sekä julkisen sektorin aktiivisesta roolista asuinalueiden asuntokannan ja asukasrakenteen sekoittamisessa ja uusien maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen ohjaamisessa. Pääkaupunkiseudulle ei ole muodostunut assimilaatioteorioiden ja etnis-kulttuuristen teorioiden kuvaamia yksittäisten maahanmuuttajaryhmien etnisiä enklaveja, jotka toimisivat seudulle muuttavien maahanmuuttajien ensimmäisenä asuinpaikkana. Pääkaupunkiseudulle muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät – kuten myös kieliryhmien omat alueelliset keskittymät – ovat asukasrakenteeltaan etnisesti ja kulttuurisesti sekoittuneita. Kullakin alueella asuu useista eri maista lähtöisin olevia asukkaita.

Näyttäisikin siltä, että pääkaupunkiseudulle suoraan ulkomailta muuttaneet maahanmuuttajat ovat suuntautuneet kaupunkien asuttamispolitiikan ja asunton saatuuden ohjaamana suhteellisen satunnaisesti erilaisille asuinalueille. Tämän jälkeisessä seudun sisäisessä muuttoliikkeessä jonkinasteista hakeutumista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille on kuitenkin ollut havaittavissa tarkastelujakson alkupuolella – erityisesti osalla maahanmuuttajataustaisista ryhmistä. Noin

vuoden 2005 jälkeen kehitys näyttäisi kuitenkin kääntyneen ja erityisesti vuosina 2007–2008 maahanmuuttajataustaisten ryhmien nettomuutto oli tappiollista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä. Samanaikaisesti maahanmuuttajataustaisia seudun sisäisessä muutossa muille aluetyppeille menettäneillä kantaväestöpainotteisilla alueilla muuttotappion määrä on vähentynyt. Muutokset aluetyyppien nettomuuton rakenteissa kertovat maahanmuuttajataustaisten seudun sisäisen muuttoliikkeen vakiintumattomuudesta tai peräti mahdollisesta murroksesta muuttoliikkeen suuntautumisen tavassa.

Muilta osin tulokset maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisesta sijoittumisesta ja muuttoliikkeen rakenteista muistuttavat aikaisempien tutkimusten perusteella muodostunutta käsitystä muuttosyltään sekä tulo- ja ammattiase-maltaan erilaisten maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen eroista (ks. esim. Peach 2009; van Kempen & Özüekren 1998; Kauppinen 2000, 2002; Aalbers & Deurloo 2003; Andersson & Molina 2003). Työn perässä tai perhesyistä muuttaneilla asumisen vaihtoehdot ovat usein muista syistä muuttaneita monipuolisempia, jolloin myös heidän alueellinen sijoittumisensa näyttyy tyypillisesti tasaisempina. Tämä näkyy pääkaupunkiseudulla erityisesti Länsi-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvien sekä jossain määrin myös Baltian ja Aasian maiden kieliä puhuvien alueellisessa sijoittumisessa ja muuttoliikkeen rakenteissa. Etenkin Länsi-Euroopan kieliä puhuvat ovat muuttaneet Suomeen yleisimmin työn tai perhesyiden vuoksi. He ovat sijoittuneet muita

ryhmiä yleisemmin kantaväestöpainotteisille alueille, ja erityisesti Helsingin kantakaupungin läheisyyteen sekä Helsingin läntisiin osiin (ks. myös Kauppinen 2002: 184–185; Kepsu ym. 2009: 106–107). Heillä myös seudun sisäinen muuttoliike kohdistuu muita ryhmiä useammin näitä alueita kohti.

Muilla maahanmuuttajataustaisten ryhmillä sijoittuminen vuokralle ja erityisesti kaupunkien vuokra-asuntoihin on Länsi-Euroopan kieliä puhuvia yleisempää (ks. luku 5.2.; ks. myös Lankinen 2006: 11–14; Kaupungin vuokra-asunnot... 2011: 27–29). Tyypillisintä tämä on pienituloisille sekä pakolaistaustaisuuden tai perheenyhdistämisen perusteella maahan saapuneille ryhmille. Riippuvuus kaupunkien vuokra-asuntojen tarjonnasta ja vuokra-asuntojen jakoa säätelevistä käytännöistä heijastuu näiden ryhmien alueelliseen sijoittumiseen ja muuttoliikkeen. Asumisuran eteneminen pääasiassa kaupungin vuokrasektorin sisällä rajaa suuren osan asuinalueista potentiaalisten muuttokohteiden ulkopuolelle, sillä kaupunkien vuokra-asunnot eivät ole sijoittuneet kaupunkirakenteessa tasaisesti, eikä niitä vapaudu yhtäläisesti kaikilta asuinalueilta.

Tämä selittää ainakin osittain muita yleisemmin arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin sijoittuneiden Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien sekä venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvien alueellista sijoittumista ja muuttoliikkeen painottumista asuntokannaltaan vuokra-asuntovaltaisille maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskittymiksi muodostuneille alueille (ks. myös Kauppinen 2000, 2002). Monil-

la näistä alueista myös omistusasuntojen hinnat ovat tyypillisesti keskimääräistä halvempia, mikä on voinut osaltaan houkutella alueille näihin ryhmiin kuuluvia omistusasuntoihin siirtyviä perheitä. Esimerkiksi venäjänkielisyillä omistusasunnoissa asuminen on tilastojen mukaan yleistynyt 2000-luvun kuluessa (Dhalmann 2011: 49).

Tarkasteluni kuitenkin osoittaa, ettei maahanmuuttajataustaisten sijoittuminen asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille johdu yksinomaan käytettävissä olevista resursseista ja tulotason eroista. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueella asuu jonkin verran myös ylimpiin tuloluokkiin kuuluvia maahanmuuttajataustaisia asukkaita, vaikkakin selvästi muita aluetyppejä vähemmän (ks. luku 5.2.). Tämä viittaa alueille kiintymisen ja maahanmuuttajien omien toiveiden vaikutukseen alueellisen sijoittumisen taustalla etnis-kulttuuristen teorioiden osoittamaan tapaan. Haastattelemani asiantuntijat tunnistavat ilmiön maahanmuuttajaperheiden kiintymisestä asuinalueeseensa. Heidän mukaansa tutulta alueelta ei välttämättä haluta lähteä pois, vaikka asuinolosuhteet voisivat muutosmuutoksissa parantua (ks. myös Dhalmann & Vilkama 2009: 435–434). Osa asiantuntijoista myös arvioi, etteivät maahanmuuttajataustaiset perheet muuta kaupungin vuokra-asunnoista yhtä herkästi pois tulotasonsa noustessa kuin kantaväestö. Seuranta asiasta ei kuitenkaan ole tehty.

Haastattelemini asiantuntijoiden kuvaama asuinpaikkauskollisuus on tyypillistä kantaväestön lapsiperheille pääkaupunkiseudulla yleisemminkin (Valkonen

ym. 1984: 189–190, 225–226; Kahila 2005: 48–53; Lapintie & Hasu 2010: 163–165). Tutulta asuinalueelta ei mielellään muuteta pois lasten koulujen, päiväkotien ja alueelle muodostuneiden ystävyssuhteiden takia. Asunnonvaihtojen yleisyys maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneiden alueiden sisällä tai niiden välillä korostuu kuitenkin kaikilla maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä selvästi kantaväestöä enemmän, Länsi-Euroopan kieliä puhuvia lukuun ottamatta (ks. luku 6.1.3.6.). Tämä viittaa siihen, että maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet näyttävät maahanmuuttajataustaisille kotitalouksille kantaväestöä houkuttelevampina vaihtoehtoina – joko olosuhteiden pakosta tai asumistoiveiden erilaisuudesta johtuen.

Tutkimukset pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien asumistoiveista ja asumisviihtyvyydestä ovat osoittaneet maahanmuuttajataustaisten perheiden arvostavan asuinalueissaan palvelujen ja koulujen läheisyyttä, hyviä liikenneyhteyksiä sekä asuinalueen viihtyisyyttä ja turvallisuutta pitkälti kantaväestön tavoin (Kepsu ym. 2009; Dhalmann 2011; Eskelä 2011). Asuinalueen viihtyisyys ja turvallisuus voivat kuitenkin jäsentyä maahanmuuttajataustaisten kokemuksissa kantaväestön mieltymyksistä poiketen. Haastattelemani asiantuntijat korostavat maahanmuuttajien pyrkivän asumaan lähellä sukulaisia ja muita tuttavii. Tämä näkyy heidän mukaansa erityisesti nuorten kotoa muuttavien toiveissa asua lähellä omaa perhettään (ks. myös Dhalmann 2011: 66–67). Pääkaupunkiseudun sisäisissä muuttovirroissa etenkin tarkastelu-

jakson alkupuolella näkyvä maahanmuuttajataustaisten nettomuuton kohdistuminen asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille saattaa näin ollen kertoa joidenkin perheiden hakeutumisesta lähelle yhteisöään maahanmuuttajien omia asumisvalintoja korostavien etnis-kulttuuristen teorioiden tapaan (ks. luku 2.2.2).

Sukulaisten ja tuttavaperheiden läheisyys on tunnistettu yhdeksi maahanmuuttajien asumisviihtyvyyttä lisäävistä tekijöistä erityisesti yhteisöllisestä asumiskulttuurista muuttaneiden perheiden kohdalla (Miyares 1997; Tomlins ym. 2002; Dhalmann 2011: 57–64). Sukulaisten asuminen lähellä mahdollistaa läheisen vuorovaikutuksen ja vastavuoroisen avun arjen pyörittämisessä. Pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien asumistoiveita ja -valintoja kartoittaneet tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, etteivät maahanmuuttajat toivo alueellisen eriytymisen kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä voimistuvan (Beqiri 2008; Virtanen 2008; Dhalmann 2010, 2011). Tutkimuksiin haastatellut maahanmuuttajat ovat toivoneet ensisijaisesti asumista monietnisillä asuinalueilla, joilla asuu sekä kantaväestöä että maahanmuuttajataustaisia asukkaita sopivassa suhteessa (em.). Osa maahanmuuttajista on myös kokenut alueellisen eriytymisen jo edenneen nykyisellä asuinalueellaan liian pitkälle (Dhalmann & Vilkkama 2009: 433–435; Dhalmann 2011: 61–70).

Maahanmuuttajataustaisten seudun sisäisissä muuttovirroissa havaittava muutos tarkastelujakson loppupuolella saattaa kertoa maahanmuuttajataustaisten perheiden muuttuneista asumisvalinnoista tai parantuneista valinnanmahdollis-

suuksista. Nettomuuttovirtojen kääntymisen tappiollisiksi maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä voi kuitenkin olla seurausta myös tiukentuneesta linjasta kaupunkien vuokra-asuntojen jaossa. Esimerkiksi Helsingin kaupunki on alkanut soveltaa asunnonjaossaan epävirallisia kiintiöitä osana maahanmuuttajien alueellisesti tasisempaan sijoittumiseen tähtäävää toimenpideohjelmää. Tavoitteena on pyrkiä tasapainottamaan vuokratalojen asukasrakennetta ja välttää sijoittamasta maahanmuuttajataustaisia asukkaita kiinteistöihin, joissa heidän osuutensa nousee jo valmiiksi keskimääräistä korkeammalle. Tällöin muuttovirtojen muutoksessa ei olisikaan kyse maahanmuuttajataustaisten omien valintojen muutoksesta vaan julkisen sektorin väliin tulosta.

Maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliikkeen suuntautumisen alueelliset erot voivat kuitenkin kertoa myös ryhmien kohtaamien rajoitteiden ja valinnanmahdollisuuksien eriytymisestä. Esimerkiksi tarve yhteisön läheisyydelle voi voimistua, jos maahanmuuttajat joutuvat arjessaan kohtaamaan runsaasti valtaväestön syrjintää ja häirintää (esim. Farley & Krysan 2002; Phillips 2006; ks. luku 2.2.3.). Kaupunkimaantieteilijä Hanna Dhalmanin (2011) pääkaupunkiseudulla asuvin somali- ja venäläistaustaisten maahanmuuttajien asumistoiveita kartoittaneen väitöstutkimuksen mukaan jako niin sanottuihin näkyviin ja näkymättömiin vähemmistöihin on tässä suhteessa merkittävä. Tulkinnan mukaan maahanmuuttajataustaisten ryhmien kokemukset turvallisesta asuinalueesta poikkeavat toisistaan. Pelko rasistisen häirinnän

kohteeksi joutumisesta voi rajoittaa erityisesti ihonväritään valtaväestöstä poikkeavien näkyvien vähemmistöjen asuinalueen valintaa (esim. Farley ym. 1979; Peach 1996a: 146–148; Phillips 2006: 32–33; Dhalmann 2011: 67–70). Tällöin asuinalueeksi valitaan mieluummin turvallisemmaksi koettu monietninen asuinalue kantaväestövaltaisten tai kantaväestöpainotteisten asuinalueiden sijaan. Tämä voi näkyä maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeessä hakeutumisenä monietnisisille asuinalueille, vaikkei kyse olisikaan varsinaisesti oman ryhmän läheisyyttä kulttuurisista syistä suosivista asumisvalinnoista.

Tulkinta näkyvien ja näkymättömiin vähemmistöjen erilaisesta asemasta muistuttaa läheisesti stratifikaatioteorioiden korostamia tulkintoja (esim. Massey & Denton 1985; Alba & Logan 1993; Logan & Alba 1993; ks. luku 2.2.3.), joiden mukaan yhteiskunnan valtasuhteissa vallitseva etninen hierarkia määrittää etnisten ryhmien asunto- ja työmarkkinoilla liikkumisen mahdollisuuksia. Sosiaaliselta ja kulttuuriselta taustaltaan valtaväestöstä voimakkaimmin poikkeavat ryhmät asettuvat hierarkiassa tyypillisesti muita heikompaan asemaan. Tutkimukset suomalaisten asenteista maahanmuuttajia kohtaan ovat osoittaneet tämänkaltaisen etnisen hierarkian vallitsevan asenteissa selkeänä (Jaakkola 2005). Köyhemmistä maista lähtöisin oleviin ja ulkonäöltään tai kulttuuriltaan suomalaisesta kantaväestöstä selkeimmin poikkeaviin ryhmiin suhtaudutaan muita maahanmuuttajaryhmiä kielteisemmin. Erityisen selkeästi tämä näkyy muita kielteisempänä suhtautumisena Afrikan ja Lähi-idän alueilta kotoisin oleviin ryhmiin. Myös venäläi-

siin suhtaudutaan kuitenkin selvästi monia muita maahanmuuttajaryhmiä – esimerkiksi kiinalaisia, vietnamilaisia tai japanilaisia – kielteisemmin (em.: 69–72). Asenteiden osoittama etninen hierarkia on noussut esille myös maahanmuuttajien syrjintäkokemuksia kartoittaneissa suomalaistutkimuksissa. Kokemukset syrjinnästä ja häirinnästä ovat yleisimpiä niillä ryhmillä, joita kohtaan kantaväestön asenteet ovat varauksellisimpia (ks. esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2002; Pohjanpää ym. 2003: 65–77; Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006: 58–62).

Maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeen rakenteissa havaitut ryhmien väliset erot osoittautuvat hyvin samansuuntaisiksi kantaväestön asenteissa ilmenevän hierarkian kanssa. Tulosten perusteella on siten todennäköistä, että maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisen sijoittumisen ja muuttoliikkeen suuntautumisen eroihin pääkaupunkiseudulla ovat vaikuttaneet yksilöllisten asumispreferenssien lisäksi ryhmien väliset erot yhteiskunnallisessa asemassa – tulotason, ammatti- ja koulutusaseman sekä etnisen hierarkian suhteen.

Toisensa poissulkevien tulkintojen sijaan assimilaatioteorioiden, maahanmuuttajien alueellista keskittymistä suosivia asumisvalintoja painottavien etnikulttuuristen teorioiden sekä syrjintää ja etnistä hierarkiaa korostavien stratifikatioteorioiden tarjoamat tulkinnat on hyvä nähdä toisiaan täydentävinä selitysmalleina, joiden osuvuus vaihtelee maahanmuuttajaryhmästä, kotitaloudesta ja yksilöstä riippuen. Tutkimustuloksille esittämieni tulkintojen täydentämiseksi ja tarkentamiseksi tarvitaankin sekä laadul-

lisia että tilastoaineistoihin perustuvia jatkotutkimuksia maahanmuuttajataustaisten ryhmien asumisuran ja muuttoliikkeen kehityksestä, muuttomotiiveista ja asuinalueiden valinnan kriteereistä sekä väestöryhmien välisistä kohtaamisista monietnisillä asuinalueilla.

7.2. Pääkaupunkiseudun etnisen eriytymisen dynamiikka ja arvioita eriytymiskehityksen tulevasta suunnasta

Tutkimukseni tavoitteena on ollut tarkastella, minkälaisena asuinalueiden etninen eriytyminen pääkaupunkiseudulla näyttäytyy ja miten eriytymisen nykyinen rakenne on syntynyt. Erytyisesti olen myös halunnut analysoida, missä määrin olemassa olevat teoriat valtaväestön valikoivasta muutosta – paosta ja monietnisiä asuinalueita kiertävästä muuttoliikkeestä – sekä toisaalta maahanmuuttajien kohti alueellisia keskittymiä suuntautuvasta muuttoliikkeestä (ks. kuva 4) soveltuvat jäsentämään asuinalueiden etnisen eriytymisen kehitystä pääkaupunkiseudun kaltaisessa tilanteessa, jossa maahanmuutto on vasta alkamassa ja vahvoja etnisen eriytymisen alueellisia rakenteita ei vielä ole olemassa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten muuttovirroissa on havaittavissa merkkejä tutkimusteorioiden kuvaamista valikoivan muuttoliikkeen prosesseista – kantaväestön ulosmuutosta ja monietnisiä asuinalueita kiertävästä muuttoliikkeestä sekä toisaalta maahanmuuttajien kohti alueellisia keskittymiä suuntautu-

vasta muuttoliikkeestä edellä kuvattuun tapaan. Aineisto kuitenkin osoittaa myös selkeitä eroja pääasiassa anglosaksissa, pitkän maahanmuuttohistorian omaavissa maissa rakennettuihin teorioihin verrattuna.

Keskeisimmät erot liittyvät analyysini mukaan eriytymiskehityksen alkuvaiheisiin, maahanmuuttajataustaisten ryhmien suhteellisen pieneen määrään sekä toisaalta julkisen sektorin ohjaavaan vaikutukseen alueellisen eriytymisen kehityskulkujen taustalla. Kaupunkien asunto-, kaavoitus- ja kotouttamispolitiikalla sekä yleisellä sosiaalipolitiikalla on pääkaupunkiseudulla selvästi suurempi vaikutus alueellisen eriytymisen rakenteisiin kuin pääasiassa anglosaksisten maiden suurkaupunkien eriytymiskehityksen pohjalta rakentuneet tutkimusteorioiden olettavat. Pääkaupunkiseudun kunnat ovat asunnonjaollaan ohjanneet kaupungin vuokra-asuntotarjonnasta riippuvaisia perheitä eri puolille kaupunkiseutua. Samalla on pyritty ehkäisemään yksipuolisten keskittymien muodostumista, joissa enemmistö maahanmuuttajataustaisista asukkaista koostuisi yksittäisistä maahanmuuttajaryhmistä. Kaupunkien toimenpiteet ovat vaikuttaneet erityisesti sosiaalisesti tuettujen vuokra-asuntojen tarjonnasta riippuvaisien maahanmuuttajien alkuvaiheen sijoittumiseen. Tämä on vähentänyt assimilaatioteorioiden ja etnis-kulttuuristen teorioiden korostamien etnisten verkostojen vaikutusta alkuvaiheen sijoittumiseen.

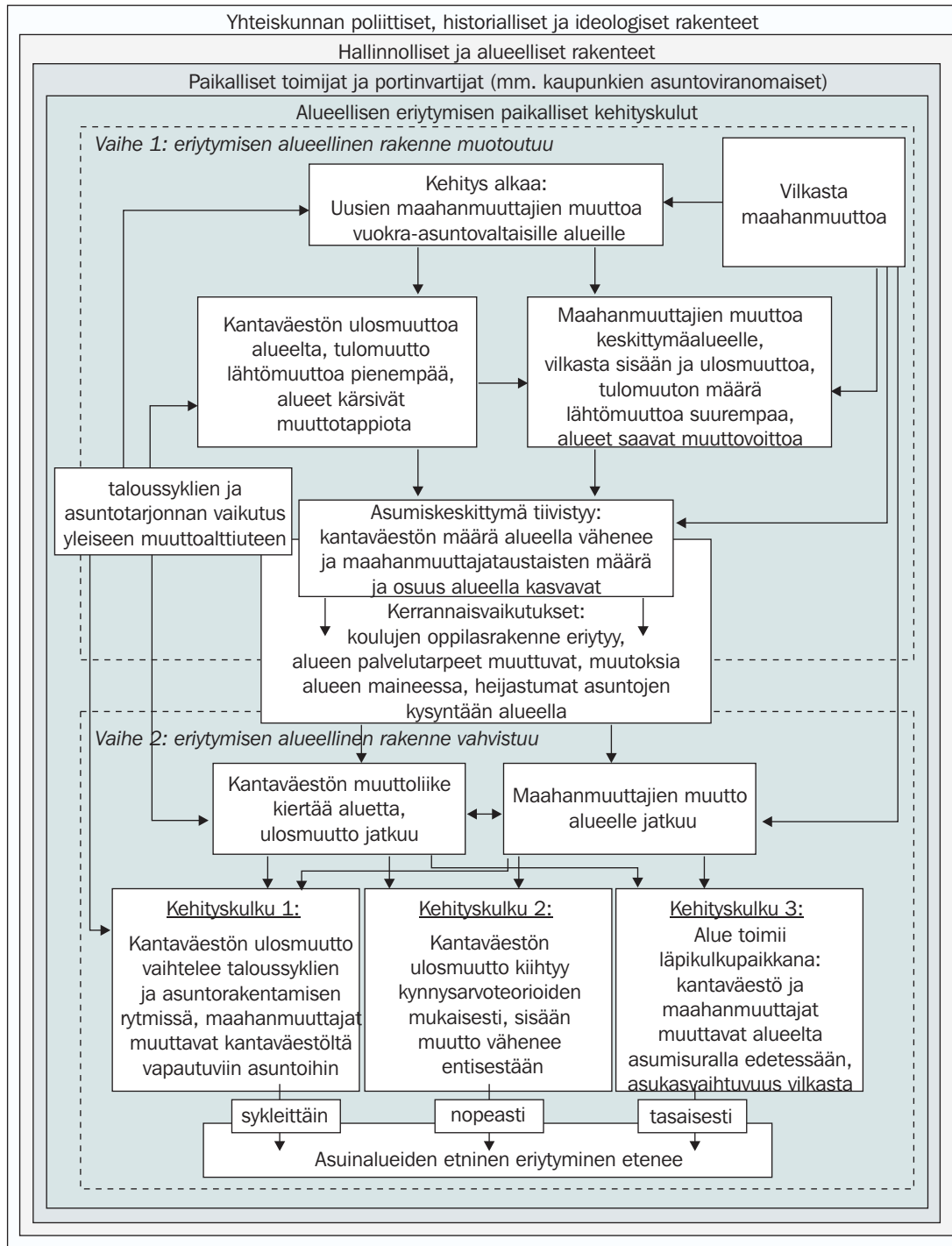
Mikäli pääkaupunkiseudun kunnat eivät olisi pyrkinet asuntopolitiikassaan sosiaaliseen sekoittamiseen tai eivät ylipäättään tarjoaisi maahanmuuttajille mahdollisuutta hakea kunnallisia

vuokra-asuntoja, olisivat seudulle syntyneet asumiskeskittymät todennäköisemmin selvästi nykyistä tiiviimpiä ja muistuttaisivat läheisemmin kansainvälisissä tutkimuksissa kuvattuja etnisiä enklaveja. Samalla maahanmuuttajien asema asuntomarkkinoilla olisi todennäköisesti nykyistä haavoittuvaisempi. Tarve sukulaisten ja etnisen yhteisön tuelle asunnon etsinnässä on tutkimusten mukaan korostuneinta maissa, joissa julkinen sektori ei aktiivisesti avusta uusia maahanmuuttajia asuntojen etsinnässä. Näissä maissa myös sijoittuminen etnisiin enklaveihin heti maahanmuuton jälkeen on ollut selvästi muita maita yleisempää (esim. Murdie 2002, 2003; Texeira 2008; Murdie & Ghosh 2010).

Pääkaupunkiseudun kuntien asuntopolitiikan sekä muiden julkisten toimijoiden vaikutus asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityskulkuihin ja alueellisen rakenteen muodostumiseen on ollut tutkimusteorioissa esitettyjä oletuksia vahvempaa etenkin kehityksen alkuvaiheissa (kuva 44). Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat muodostuneet pääkaupunkiseudulla aravavuokra-asuntovaltaisille asuinalueille, joille sijoitui keskittymien syntyvaiheessa etenkin pienituloisia maahanmuuttajia etnisestä taustasta riippumatta. Tämän jälkeen kehitys on edennyt kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten valikoivan muuttoliikkeen rakenteiden ja luonnollisen väestönkasvun alueellisten erojen ylläpitämänä edellä kuvaamaani tapaan.

Muuttoliikkeen alueellisten erojen seurauksena vieraskielisten osuus on noussut pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodos-

Kuva 44. Asuinalueiden etnisen eriytymisen dynamiikka pääkaupunkiseudulla ja arvioita tulevan kehityksen suunnasta.

tuneilla alueilla tarkastelujakson aikana, vajaassa kymmenessä vuodessa keskimäärin 11 prosenttiyksiköllä. Nopeimmillaan osuus on kasvanut yli 15 prosenttiyksikköä, eli yli kolminkertaisesti seudun keskitasoon nähden. Tulokset osoittavatkin asuinalueiden etnisen eriytymisen etenevän suhteellisen nopeasti valikoivan muuttoliikkeen rakenteiden kautta jo kehityksen alkuvaiheissa. Alueellisten erojen kasvu ei välttämättä edellytä kantaväestön lähtömuuton jyrkkää kiihtymistä tai maahanmuuttajataustaisten tulomuuton äkillistä voimistumista. Eriytymiskehityksen ylläpitämiseksi riittää, että kantaväestön ulosmuutto ylittää systemaattisesti sisäänmuuton määrän maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuvilla alueilla, ja maahanmuuttajien muutto alueille säilyy vilkkaana.

Alueellisen eriytymisen tulevan kehityksen kannalta olennaista on, miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten muuttoliike pääkaupunkiseudulla jatkossa suuntautuu. Myös maahanmuuton rakenteiden kehitys sekä maahanmuuttajien työ- ja asumisurien eteneminen ovat tärkeitä eriytyisdynamiikkaan vaikuttavia tekijöitä (kuva 44). Näiden lisäksi erilaisten julkisten ja yksityisten toimijoiden ohjaava vaikutus eriytyiskehitykseen jatkuu välillisenä myös kehityksen myöhemmissäkin vaiheissa muun muassa asunto- ja kaavoituspolitiikan, kaupunkien vuokra-asuntojen jakokäytäntöjen sekä uusien asuinalueiden rakentamisen kautta.

Tulevan kehityksen tarkkaa suuntaa on vaikea ennustaa. Eriytymiskehitystä jäsentävien teoreettisten mallien taustalla on kuitenkin vahva oletus kehitysdynamiikan jatkumisesta. Asuinalueiden etnisen

eriytymisen tämänhetkinen tilanne tarjoaa siten kiinnostavan mahdollisuuden arvioida tulevan kehityksen mahdollista suuntaa teoreettisiin malleihin pohjautuvien oletusten valossa. Esitän pääkaupunkiseudun asuinalueiden etnisen eriytymisen kehitykselle teoreettisiin keskusteluihin nojautuen kolme vaihtoehtoista kehityskulkua, jotka voivat olla osin päällekkäisiä (kuva 44).

Ensimmäisenä vaihtoehtoisena kehityskulkuna on alueellisen eriytymisen eteneminen pääkaupunkiseudulla taloudellisten suhdannevaihtelujen ja asuntomarkkinoiden alueellisissa rakenteissa tapahtuvien muutosten rytmittämänä. Tässä vaihtoehdossa kantaväestön lähtömuuttaneisuus maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä ja orastavista keskittymistä on voimakkainta taloudellisen nousun aikana, jolloin asuntorakentaminen on runsasta ja tarjoaa houkuttelevia vaihtoehtoja uutta asuntoa etsiville kotitalouksille. Uusien asuinalueiden rakentaminen toimii muuttoliikettä suuntaavana vetovoimatekijänä vapauttaen samalla asuntoja vanhoilta asuinalueilta. Taloudellisen taantumien aikana lähtömuuttaneisuus laskee asuntorakentamisen hidastuessa ja kotitalouksien varovaisuuden lisääntyessä. Talouskehityksen piristymisen ja asuntorakentamisen elpymisen vilkastuttavat lähtömuuttaneisuutta kuitenkin uudelleen. Tämän vaihtoehdon mukaan kantaväestön lähtömuuttaneisuus vaihtelee siten maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja muilla asuinalueilla pääasiassa asuntomarkkinoiden muutosten seurauksena ilman vahvaa yhteyttä maahanmuuttajataustaisten osuuden kasvuun. Kantaväestön ulosmuutto

maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä näkyy selkeänä. Muuton rakenteissa ei kuitenkaan ole kyse varsinaisesti maahanmuuttajien määrän aiheuttamasta paosta.

Maahanmuuttajataustaisten tulomuuttaneisuus asumiskeskittymiin vaihtelee puolestaan kantaväestön lähtömuuttaneisuuden peilikuvana maahanmuuttajataustaisten kotitalouksien muuttaessa kantaväestöltä vapautuneisiin asuntoihin asuntomarkkinoiden kehitykselle tyypillisen filteröinti-periaatteen tapaan (ks. esim. Summa 1982: 19–20; Bengs & Loikkanen 1991: 83). Eriytyminen kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten välillä etenee kantaväestön määrän vähentyessä asumiskeskittymissä muuttotappion seurauksena ja maahanmuuttajataustaisten osuuden samanaikaisesti lisääntyessä. Ominaista kehitysdynamiikalle on erityisesti se, että kantaväestön ulosmuutto asumiskeskittymistä pikemminkin edeltää kuin reagoi maahanmuuttajataustaisten muuttoon alueelle. Muuttoliikkeen alueellisissa rakenteissa on siten kyse ennen kaikkea asuntomarkkinoiden muutoksista ja asuntojen kysynnän ja tarjonnan alueellisista eroista.

Tämänkaltainen kehitys on vaikuttanut analyysini mukaan pääkaupunkiseudun asuinalueiden etniseen eriytymiseen erityisesti kehityksen alkuvaiheissa maahanmuuttajataustaisten asettuessa seudulla olemassa olevan kaupunkirakenteen ohjaamana alueille, joilta vapaita vuokra-asuntoja oli helpoiten saatavilla. Helsingissä osa näistä alueista oli myös uusia vastavalmistuneita asuinalueita, joilla kaupungin vuokra-asuntoja oli poikkeuksellisen paljon (ks. Kauppinen 2002; Vilka-

ma 2010). On kuitenkin mahdollista, että samanlainen kehitys ohjaa kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten valikoivaa muuttoliikettä myös jatkossa, ainakin osittain. Jos näin on, asuinalueiden etnisenä eriytymisenä näyttäytyvä kehitys ei kerro niinkään kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten erilaisista asumistavoista asuinalueensa etnisen koostumuksen suhteen, vaan pikemminkin kotitalouksien erilaisesta etenemistä asumisurallaan.

Toisena vaihtoehtoisena kehityskulkuna on kantaväestön ulosmuuton tuleva kiihtyminen maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä valtaväestön pakoa korostavien teorioiden mukaisesti. Tämän vaihtoehdon mukaan kantaväestön lähtömuuttaneisuuden lievä lisääntyminen asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä 2000-luvun ensimmäisellä puoliskolla on saattanut osittain heijastella kantaväestöön kuuluvien perheiden reaktioita asukasrakenteen muutoksiin maahanmuuttajataustaisten määrän lisääntyessä alueella. Perheiden huoli alueen yleisestä kehityksestä tai mahdolliset kielteiset kokemukset pihapiirissä ovat voineet heijastua lähtömuuttoalittiuteen asumisuralla etenemisen ohella. Talouden taantuma ja asuntorakentamisen hiipuminen ovat kuitenkin padonneet ulosmuuttoa väliaikaisesti, mikä näkyi kantaväestön lähtömuuttoalittiuden vähenemisenä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja muilla asuinalueilla tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla. Tämän kehitysvaihtoehdon mukaan lähtömuuttaneisuus voi kuitenkin uudelleen lisääntyä talouden elpymisen myötä ja saattaa nopeasti kiihtyä, mikäli yhä useampi kantaväestöön kuuluvista perheistä ko-

kee alueen asukasrakenteen itselleen vie-raaksi. Tämänkaltainen kehityskulku tuot-taa maahanmuuttajataustaisten osuuden nopeaa kasvua asumiskeskittymissä ko-rostaen asuinalueiden välisiä eroja. Omi-naista kehitysdynamiikalle on kantaväes-tön ulosmuuton nopea kiihtyminen reak-tiona maahanmuuttajataustaisten määrän ja osuuden lisääntymiseen asuinalueella.

Kolmas vaihtoehtoinen asuinalueiden etnisen eriytymisen kehityskulku koros-taa asuinalueiden suhteellisen aseman vakautta kaupunkiseudun asuntomark-kinoilla. Tutkimukset maahanmuuttaja-valtaisiksi asuinalueiksi muodostuneiden alueiden muuttoliikkeestä esimerkiksi Ruotsissa ovat osoittaneet kyseisten asuin-alueiden olevan tyypillisesti eräänlaisia lä-pikulkupaikkoja, joissa asukkaiden vaihtuvuus on vilkasta (Andersson & Bråmås 2004). Noin kaksi kolmasosaa asukkaista muuttaa alueilta pois tyypillisesti kymmen-ven vuoden kuluessa (Andersson 2009). Maahanmuuttajataustaisten asumiskes-kittymiksi muodostuneet alueet voivat siten olla muuttoliikkeen ja asukkaiden vilkkaan vaihtuvuuden suhteen alati mur-roksessa. Niiden asema kaupunkiseudul-la uusien maahanmuuttajien ja muiden pienituloisten kotitalouksien asuinaluee-na on kuitenkin usein vakaa.

Tämänkaltaisessa kehityskulussa kan-taväestön ulosmuutossa ei välttämättä ta-pahdu merkittävää kiihtymistä. Heidän määränsä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä vähenee suhteellisen tasaisesti asumisuralla etenemiseen liit-tyvän ulosmuuton ja luonnollisen poistu-man kautta (kuva 44). Maahanmuuttaja-taustaisten kotitalouksien määrä alueella lisääntyy puolestaan tyypillisesti edelleen,

mutta myös heille asumiskeskittymät voi-vat näyttäytyä väliaikaisena asuinpaikka-na, josta muutetaan myöhemmin muual-le työ- ja asumisurien edetessä. Maahan-muuton vilkkaudesta ja rakenteesta sekä maahanmuuttajien työ- ja asumisurien etenemisen tavasta riippuen asumiskes-kittymien tiivistyminen voi jatkua syste-maattisena myös tässä kehitysvaihtoeh-dossa. Muutoksen nopeus on kuitenkin tyypillisesti hieman ensimmäistä ja tois-ta vaihtoehtoa hitaampi. Tämänkaltaiselle kehitysdynamiikalle on ominaista ennen kaikkea tulomuuttajien etnisen ja sosiaa-lisen rakenteen valikoituneisuus.

Pääkaupunkiseudun asuinalueiden tu-leva eriytymiskehitys näyttää, mikä esittä-mistäni kehitysvaihtoehdoista osoittautuu osuvimmaksi, vai eteneekö kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueelli-nen eriytyminen seudulla kokonaan jol-lakin muulla tavalla. Tutkimustulosteni perusteella näyttää kuitenkin todennäköi-seltä, että etninen eriytyminen asuinaluei-den välillä etenee tavalla tai toisella myös jatkossa. Yksittäisillä asuinalueilla kehitys voi kuitenkin tasaantua tai kokonaan py-sähtyä muun muassa asuntorakentamisen tai muiden asuinalueiden kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden seurauksena.

Esittämieni teoreettisten kehityskul-kujen varsinaisena tarkoituksena ei ole ennustaa tulevaa kehitystä, vaan virittää pikemminkin ajatuksia erilaisista vaih-toehtoisista kehityspoluista. Esittämieni kehityskulkujen vaikutukset kaupunkira-kenteen kehitykseen ovat hyvin erityyppi-siä. Ne myös asettavat erilaisia haasteita ja lähtökohtia kaupunkipolitiikalle. Vaik-ka eriytyisdynamiikalle on tyypillistä tie-tynlainen polkuriippuvuus, voivat kehi-

tyksen tahti ja suunta vaihdella eri aikoina ja eri asuinalueilla. Pelkästään maahanmuuttajataustaisten määrän ja osuuden muutokset kaupunkiseudun asuinalueilla eivät siten vielä yksinään kerro, minkälaisista kehityskuluista eriytymisessä on kyse. Hyvin olennaista on tietää, minkälaisiin sosiaalisen eriytyksen laajempiin kehityskuluihin etninen eriytyminen kytkeytyy, miten asuinalueiden yleinen kehitys on muuten edennyt ja kuinka hyvin asukkaat alueillaan viihtyvät.

Jatkotutkimusten haasteena on seurata, miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen etenee pääkaupunkiseudulla lähitulevai-

suudessa ja minkälaisia tulkintoja kehitykselle on annettavissa. Kaupunkipolitiikan näkökulmasta on myös tärkeää selvittää, minkälaisia seurauksia asuinalueiden etnisellä eriytymisellä on eri taustoista tuleville yksilöille ja kotitalouksille pääkaupunkiseudun kontekstissa. Aikaisempien tutkimusten perusteella asuinalueiden etnisen eriytyksen seuraukset ja merkitykset voivat näyttäytyä hyvin erilaisina esimerkiksi omistusasunnoissa ja vuokralalla asujien, maahanmuuttajien ja kantaväestön, lapsiperheiden ja vanhuksien sekä toisaalta alueiden palvelutarjonnan ja kaupunkirakenteen laajemman kehityksen näkökulmasta.

TIIVISTELMÄ

Kaupunkirakenteen etninen ja sosiaalinen eriytyminen ovat kansainvälistyvien suurkaupunkien kehitykselle ominaisia ilmiöitä. Vanhoissa siirtolaismaissa kaupunginosien kehityskulkuja etnisiltä ja kulttuurisilta taustoiltaan poikkeavien asukkaiden vaihtuviksi enklaveiksi on tutkittu yli sadan vuoden ajan. Rajat ylittävän kansainvälisen muuttoliikkeen yleistyessä kaupunkiseutujen etnisestä eriytymisestä on sittemmin tullut osa kaupunkikehitystä myös monissa aiemmin maahanmuuttovirtojen ulkopuolella pysyneissä maissa. Myös Suomessa suurimpien kaupunkiseutujen sosiaalinen ja etninen eriytyminen ovat tulleet ajankohtaiseksi tutkimuskysymykseksi viime vuosina. Tutkimuksessa tarkastelen, minkälaisena asuinalueiden etninen eriytyminen näyttäytyy pääkaupunkiseudulla ja miten eriytyminen nykyinen rakenne on syntynyt. Erityisenä kiinnostukseni on koetella aikaisempien tutkimusten pohjalta rakennettuja teoreettisia yleistyksiä alueellista eriytymistä tuottavista ja ylläpitävistä valikoivan muuttoliikkeen prosesseista sekä maahanmuuttajien alueellista sijoittumista selittävästä tekijöistä. Tavoitteenani on tarkastella, missä määrin pääasiassa anglosaksisten, pitkän maahanmuuttohistorian omaavien maiden kokemusten perusteella rakentuneet teorialat soveltuvat jäsentämään asuinalueiden etnisen eriytyksen kehitystä pääkaupunkiseudun kaltaisessa

tilanteessa, jossa maahanmuutto on vasta alkamassa ja vahvoja etnisen eriytyksen alueellisia rakenteita ei vielä ole olemassa.

Asuinalueiden etnistä eriytymistä lähestytään tutkimuksessa dynaamisena, aikaan ja paikkaan sidoksissa olevana ilmiönä, joka kytkeytyy rakenteiltaan ja kehityskulultaan ympäröivän yhteiskunnan taloudellisiin, poliittisiin, sosiaalisiin ja alueellisiin rakenteisiin.

Eriytymiskehitystä jäsentävien teorioiden mukaan asuinalueet eriytyvät valikoivan muuttoliikkeen ja luonnollisen väestönkasvun alueellisten erojen seurauksena. Valtaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen rakenteet ovat tässä kehityksessä keskeisessä roolissa. Eriytymisen paikallisiin rakenteisiin ja kehityskuluihin vaikuttavat kuitenkin myös erilaiset viranomaistahot ja muut julkiset ja yksityiset toimijat muun muassa kaupunkisuunnittelun, asuntorakentamisen ja asuntojen välityksen kautta.

Eriytymisdynamiikan analysoimiseksi tarkastelen asuinalueiden etnistä eriytymistä ja siihen vaikuttaneita kehityskulkuja yhtäältä kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden välisen, sekä toisaalta maahanmuuttajataustaisten ryhmien keskinäisen alueellisen eriytyksen näkökulmasta. Tutkimuksen aineisto koostuu asuinalueiden muuttovirtoja, väestörakennetta ja asuntokantaa kuvaavista

ta tilastoista. Paikallisten olosuhteiden ja vallitsevien hallintokäytäntöjen kartoittamiseksi olen myös haastatellut viittätoista asumisen alalla työskentelevää asiantuntijaa. Haastatteluaineisto muodostaa tutkimuksen varsinaista analyysia jäsentävän tausta-aineiston.

Tulokset osoittavat asuinalueiden etnisen eriytymisen olleen pääkaupunkiseudulla vielä 2000-luvun taitteessa suhteellisen vähäistä. Maahanmuuttajien määrä ja alueiden väliset erot olivat seudulla suhteellisen pieniä. 2000-luvun kuluessa etnisen eriytymisen rakenne on kuitenkin selvästi vahvistunut ja asuinalueiden väliset erot ovat kasvaneet. Pääkaupunkiseutu on jakautunut maahanmuuttajataustaisten osuuden suhteen pääpiirteittäin kahtaalle. Seudun itäisiin ja koillisiin osiin sekä pöytäosien varsille on muodostunut tiivistyviä, alueellisesti ryvästyneitä maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä ja orastavia keskittymiä, joissa maahanmuuttajataustaisten osuus – vieraskielisten osuuden perusteella tarkasteltuna – on noussut selvästi seudun keskitasoa nopeammin. Toisaalta valtaosalla erityisesti seudun pohjois- ja luoteisosissa sekä Helsingin ja Espoon eteläisissä ja läntisissä osissa sijaitsevista asuinalueista maahanmuuttajataustaisten määrä ja osuus ovat pysytelleet varsin alhaisena. Myös seudun itäisistä osista löytyy kuitenkin asuinalueita, joilla maahanmuuttajia asuu edelleen hyvin vähän.

Erot maahanmuuttajataustaisten osuuksissa heijastelevat asukkaiden tulo-osuudessa ja asuntokannan rakenteissa havaittavia alueellisia eroja. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät paikantuvat pääkaupunkiseudulla erityi-

sesti pienituloisille vuokra-asuntovaltaisille asuinalueille. Tulokset kuitenkin osoittavat, ettei sosiaalisesti tuettujen arava- ja korkotukivuokra-asuntojen suuri osuus asuinalueella riitä yksinään selittämään maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien sijoittumista. Myös vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävistä kantaväestöpainotteisista ja kantaväestövaltaisista aluetyypeistä löytyy arava- ja korkotukivuokra-asuntovaltaisia asuinalueita. Näille alueille ei muuttanut suurta määrää maahanmuuttajia 1990-luvulla maahanmuuton vilkastuessa, eikä maahanmuuttajataustaisten osuus ole näillä alueilla tämän jälkeenkään merkittävästi kasvanut.

Erot asuinalueiden välillä kytkeytyvät tulosten perusteella vahvasti kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen dynamiikkaan. Aikaisemmat tutkimukset valikoivasta muuttoliikkeestä pääkaupunkiseudulla ovat tarkastelleet pääasiassa muuttoliikkeen ylikunnallisia rakenteita. Tulokseni osoittavat valikoivan muuttoliikkeen rakenteiden olevan myös kuntien sisäisiä. Pääkaupunkiseudulle suuntautunut ja seudun sisäinen muuttoliike ovat kohdentuneet kantaväestölle ja maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä eri tavoin. Kantaväestön muuttoliike on suuntautunut kohti asuinalueita, joilla vieraskielisten osuus on seudun keskitasoa alhaisempi. Maahanmuuttajataustaisten muuttoliike on puolestaan kohdistunut yleisimmin asuinalueille, joilla vieraskielisten osuus nousee keskimääräistä korkeammaksi. Tämä on tuottanut seudun nykyisessä aluerakenteessa havaittavia eroja asuinalueiden välillä ja ylläpitänyt maa-

hanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien muodostumista ja tiivistymistä.

Selkeimmillään muuttoliikkeen alueellinen valikoivuus näkyy kantaväestön muuttoliikkeen rakenteissa. Kantaväestön nettomuutto seudun sisällä on suuntautunut kultakin aluetyypiltä kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus on lähtöaluetta pienempi. Tämä näkyy selvänä muuttotappiona maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi ja orastaviksi keskitymiksi muodostuneilla asuinalueilla. Selkeintä muuttoliikkeen tappiollisuus on lapsiperheiden muuttovirroissa. Vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle jäävillä kantaväestöpainotteisilla ja kantaväestövaltaisilla aluetyypeillä muuttovirtojen rakenne on päinvastainen. Ne ovat saaneet muuttovoittoa kantaväestön seudun sisäisessä muuttoliikkeessä miltei koko tarkastelujakson ajan.

Tulokset kantaväestön muuttoliikkeen alueellisesta rakenteesta muistuttavat tutkimusteorioissa esitettyjä tulkintoja valtaväestön paosta ja monietnisiä asuinalueita kiertävästä muuttoliikkeestä. Teorioihin sisältyvä oletus valtaväestön ulosmuuton nopeasta kiihtymisestä maahanmuuttajataustaisten osuuden noustessa asumiskeskittymien alueilla ei kuitenkaan saa vahvaa tukea aineistosta. Kantaväestön muuttotappio maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymistä näyttäytyy selkeänä, mutta suhteellisen tasaisena lähtömuuton enemmyytenä tulomuuttajien määrään nähden. Varsinaisesta kiihtyvistä paosta ei tulosten perusteella voi puhua. Kantaväestön seudun sisäisen muuttoliikkeen dynamiikalle näyttäisikin olevan ominaista muuttovirtojen valikoivuus erityisesti muuton kohdealuetta va-

littaessa. Tämä on monietnisiä asuinalueita kiertävää muuttoliikettä tarkastelevien teorioiden mukainen tulos, joka osoittaa kantaväestön valikoivan muuttoliikkeen kytkeytyvän asuinalueiden eriaistaiseen kykyyn houkutella uutta asuntoa etsiviä asukkaita ja pitää kiinni asunnonvaihtoa harkitsevista vanhoista asukkaista. Tässä kilpailussa maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneet alueet ovat pärjänneet muita asuinalueita heikommin.

Myös maahanmuuttajataustaisten muuttoliikkeessä pääkaupunkiseudulla on tulosten perusteella havaittavissa muuttovirtojen valikoivaa suuntautumista aluetyyppien välillä. Maahanmuuttajataustaisten ryhmien seudun sisäinen nettomuutto on suuntautunut pääsääntöisesti kohti alueita, joilla vieraskielisten osuus on noussut seudun keskitasoa korkeammaksi. Erityisesti vieraskielisten osuudeltaan seudun keskitason alapuolelle sijoittuvat kantaväestöpainotteiset alueet ovat menettäneet maahanmuuttajataustaisia asukkaita muille aluetyypeille. Aluetyyppien välinen hierarkia muuttovirtojen suuntautumisessa ei kuitenkaan ole kovin vahva. Nettomuuttovirrat menevät maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä kantaväestöä useammin ristiin, jolloin aluetyypin saama muuttovoitto jää absoluuttiselta määrältään suhteellisen pieneksi.

Tämän lisäksi suoraan ulkomailta tullut maahanmuutto ja muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle suuntautunut muutto ovat kaikilla maahanmuuttajataustaisten ryhmillä seudun sisäistä muuttoliikettä merkittävämpi väestönkasvutekijä kaikissa aluetyypeissä. Erityisesti pääkaupunkiseudulle suoraan ulkomailta muuttaneet

maahanmuuttajat ovat sijoittuneet seudun sisällä muuttaneita yleisemmin vieraskielisten osuudeltaan seudun keskita-son tuntumaan sijoittuville aluetyypeille. Tämä on tasoittanut seudun sisäisen muuttoliikkeen vaikutuksia alueelliseen eriytymiseen.

Suoraan ulkomailta tullut maahanmuutto ei siten osoita vahvoja merkkejä assimilaatioteorioiden kuvaamasta ketjumuutosta, joka suuntaisi uusia tulijoita aikaisemmin seudulle muuttaneiden perässä ensisijaisesti kohti maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiä. Tämä johtuu tulkintani mukaan maahanmuuttajayhteisöjen suhteellisen pienestä koosta sekä julkisen sektorin aktiivisesta roolista asuinalueiden asuntokannan ja asukasrakenteen sekoittamisessa sekä uusien maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen ohjaamisessa. Pääkaupunkiseudulle ei ole muodostunut assimilaatioteorioiden ja etnis-kulttuuristen teorioiden kuvaamia yksittäisten maahanmuuttajaryhmien etnisiä enklaveja, jotka toimisivat seudulle muuttavien maahanmuuttajien ensimmäisenä asuinpaikkana. Seudulle muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät ovat asukasrakenteeltaan etnisesti ja kulttuurisesti sekoituneita. Kullakin alueella asuu useista eri maista lähtöisin olevia asukkaita.

Seudun sisäisessä muuttoliikkeessä jonkinasteista hakeutumista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille on kuitenkin ollut havaittavissa – erityisesti osalla maahanmuuttajataustaisista ryhmistä. 2000-luvun puolivälin paikkeilla kehitys näyttäisi kuitenkin kääntyneen. Erityisesti vuosina 2007–2008 nettomuut-

to oli tappiollista maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymissä ja orastavissa keskittymissä. Samanaikaisesti maahanmuuttajataustaisia asukkaita seudun sisäisessä muutossa muille aluetyypeille menettäneillä kantaväestöpainotteisilla alueilla muuttotappion määrä on vähentynyt. Muutokset nettomuuton rakenteissa kertovat maahanmuuttajataustaisten asukkaiden seudun sisäisen muuttoliikkeen vakiintumattomuudesta tai peräti mahdollisesta murroksesta muuttoliikkeen suuntautumisen tavassa.

Muilta osin tulokset maahanmuuttajataustaisten ryhmien alueellisesta sijoittumisesta ja muuttoliikkeen rakenteista muistuttavat aikaisempien tutkimusten perusteella muodostunutta käsitystä muuttosyltään sekä tulo- ja ammattiase-
maltaan erilaisten maahanmuuttajien alueellisen sijoittumisen eroista. Työn perässä tai perhesyistä muuttaneilla asumisen vaihtoehdot ovat usein muista syistä muuttaneita monipuolisempia, jolloin myös heidän alueellinen sijoittumisensa näyttäytyy tyypillisesti tasaisempana. Tämä näkyy pääkaupunkiseudulla erityisesti Länsi-Euroopan kieliä äidinkielenään puhuvien sekä jossain määrin myös Baltian ja Aasian maiden kieliä puhuvien alueellisessa sijoittumisessa ja muuttoliikkeen rakenteissa. Etenkin Länsi-Euroopan kieliä puhuvat ovat sijoittuneet muita ryhmiä yleisemmin kantaväestöpainotteisille alueille, ja erityisesti Helsingin kantakaupungin läheisyyteen sekä Helsingin läntisiin osiin. Heillä myös seudun sisäinen muuttoliike kohdistuu muita ryhmiä useammin näitä alueita kohti.

Muilla maahanmuuttajataustaisten ryhmillä sijoittuminen vuokralle ja erityi-

sesti kaupunkien vuokra-asuntoihin on Länsi-Euroopan kieliä puhuvia yleisempää. Tyypillisintä tämä on venäjänkielisille tai äidinkielenään Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuville ryhmille. Riippuvuus kaupunkien vuokra-asuntojen tarjonnasta ja vuokra-asuntojen jakoa säätelevistä käytännöistä heijastuu näiden ryhmien alueelliseen sijoittumiseen ja muuttoliikkeen.

Tulokset kuitenkin osoittavat, ettei maahanmuuttajataustaisten sijoittuminen asumiskeskittymiksi muodostuneille alueille johdu yksinomaan käytettävissä olevista resursseista ja tulotason eroista. Maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymien alueella asuu jonkin verran myös ylimpiin tuloluokkiin kuuluvia maahanmuuttajataustaisia asukkaita. Tämä viittaa alueille kiintymisen ja perheiden omien toiveiden vaikutukseen alueellisen sijoittumisen taustalla etnis-kulttuuristen teorioiden osoittamaan tapaan. Erot voivat kuitenkin kertoa myös stratifikaatioteorioiden korostamasta etnisestä hierarkiasta ja eriasteisista rajoitteista asuinalueen valinnassa. Tarve yhteisön läheisyydelle voi voimistua, jos maahanmuuttajat joutuvat arjessaan kohtaamaan runsaasti valtaväestön syrjintää ja häirintää. Tämä voi näkyä hakeutumisenä monietnisisille asuin-

alueille, vaikkei kyse olisikaan varsinaisesti oman ryhmän läheisyyttä kulttuurisista syistä suosivista asumisvalinnoista.

Kaiken kaikkiaan tulokset osoittavat, että kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttovirroissa pääkaupunkiseudulla on havaittavissa merkkejä tutkimusteorioiden kuvaamista valikoivan muuttoliikkeen prosesseista. Tulokset kuitenkin osoittavat myös selkeitä eroja pääasiassa anglosaksissa maissa rakennettuihin teorioihin verrattuna edellä kuvattuun tapaan. Tutkimustulosten perusteella asuinalueiden etninen eriytyminen etenee suhteellisen nopeasti valikoivan muuttoliikkeen rakenteiden kautta jo kehityksen alkuvaiheissa. Alueellisten erojen kasvu ei välttämättä edellytä kantaväestön lähtömuuton jyrkkää kiihtymistä tai maahanmuuttajataustaisten tulomuuton äkillistä voimistumista. Kehityksen ylläpitämiseksi riittää, että kantaväestön ulosmuutto ylittää systemaattisesti sisäänmuuton määrän maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuvilla alueilla, ja maahanmuuttajien muutto alueille säilyy vilkkaana. Alueellisen eriytyksen tulevan kehityksen kannalta olennaista on, miten kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten muuttoliike pääkaupunkiseudulla jatkossa suuntautuu.

SAMMANFATTNING

Den etniska och sociala segregationen i stadsstrukturen är typiska fenomen för utvecklingen av storstäder som blir allt mer internationella. I gamla immigrantländer har stadsdelarnas utvecklingsförlopp till föränderliga enklaver med invånare som har olika etniska och kulturella bakgrund undersökts i över hundra år. I och med att den gränsöverskridande internationella flyttrörelsen har blivit vanligare har den etniska segregationen i stadsregioner sedermera blivit en del av stadsutvecklingen även i många länder som tidigare höll sig utanför invandringsströmmarna. Också i Finland har den etniska och sociala boendesegregationen i de större stadsregionerna blivit en aktuell forskningsfråga under de senaste åren. I min undersökning studerar jag hur den etniska boendesegregationen ser ut i huvudstadsregionen och hur den nuvarande segregationsstrukturen har blivit till. Jag är särskilt intresserad av att pröva de teoretiska generalisationer som konstruerats på basis av tidigare undersökningar om selektiva migrationsprocesser som producerar och upprätthåller segregation samt om faktorer som förklarar invandrarernas rumsliga lokalisering i städer. Syftet med undersökningen är att granska i vilken grad de teorier som konstruerats i huvudsak utifrån erfarenheter i anglosaxiska länder, som har en lång historia inom immigration, lämpar sig för en analys av utvecklingen av den etniska boendesegrega-

tionen i en situation som den i huvudstadsregionen, där immigrationen först håller på att komma igång och där det ännu inte finns tydliga etniska koncentrationer.

Undersökningen närmar sig den etniska boendesegregationen som ett dynamiskt fenomen som är bunden till tid och rum och som till sin struktur och sina utvecklingsförlopp kopplas till det omgivande samhällets ekonomiska, politiska, sociala och regionala strukturer.

Enligt de teorier som analyserar segregationsutvecklingen segregeras bostadsområden till följd av selektiv flyttning och regionala skillnader i den naturliga befolkningstillväxten. Strukturerna för flyttrörelsen bland majoritetsbefolkningen och grupper med invandrarbakgrund spelar en central roll i denna utveckling. Utöver individers och gruppers flyttbeslut påverkar emellertid även olika myndigheter och andra offentliga och privata aktörer segregationens lokala strukturer och förlopp bland annat genom stadsplanering, bostadsbygge och bostadsförmedling.

För att analysera bostadsområdenas segregationsdynamik studerar jag utvecklingsförlopp i den etniska segregationen i huvudstadsregionen ur perspektivet för boendesegregation mellan majoritetsbefolkningen och grupper med invandrarbakgrund samt mellan olika grupper med invandrarbakgrund. Undersökningsmaterialet består av statistik som beskriver flytt-

strömmar, befolkningsstrukturen och bostadsbeståndet i bostadsområdena. För att kartlägga de lokala förhållandena och rådande förvaltningspraxis har även femton experter inom boendesektorn intervjuats för undersökningen. Intervjumaterialet bildar ett bakgrundsmaterial som strukturerar undersökningens egentliga analys.

Undersökningens resultat visar att den etniska boendesegregationen i huvudstadsregionen var ringa ännu i skiftet av 2000-talet. Antalet invandrare och skillnaderna mellan olika områden var relativt små. Under loppet av 2000-talet har strukturen för den etniska boendesegregationen dock klart förstärkts och skillnaderna mellan olika områden vuxit. Huvudstadsregionen har i huvudsak delats i två delar vad gäller andelen invånare med invandrarbakgrund. I regionens östra och nordostliga delar samt längs huvudbanorna har det bildats boendekonzentrationer för invånare med invandrarbakgrund, vilka tätar och anhopas regionalt. I dessa områden har andelen invånare med invandrarbakgrund – på basis av andelen invånare med ett främmande språk som modersmål – klart stigit jämfört med genomsnittet i regionen. Å andra sidan har antalet och andelen invånare med invandrarbakgrund hållits relativt låga i de flesta bostadsområdena speciellt i regionens norra och nordvästra delar samt i de södra och västra delarna av Helsingfors och Esbo. Också i regionens östra delar finns det dock bostadsområden med en mycket liten invandrarbefolkning.

Skillnaderna i andelarna av invånare med invandrarbakgrund återspeglar regionala skillnader som kan iakttas i invånarnas inkomstnivå och bostadsbeståndets sammansättning i regionen. Boendekon-

centrationerna för invånare med invandrarbakgrund finns i huvudstadsregionen främst i de bostadsområden som domineras av hyresbostäder och där inkomsterna är låga. Resultaten visar ändå att en stor andel arava- och räntestödshyresbostäder i ett bostadsområde inte enbart räcker till att förklara placeringen av boendekonzentrationer för invånare med invandrarbakgrund. Även i områdestyper där andelen invånare med främmande modersmål understiger regionens genomsnittliga nivå finns det bostadsområden som domineras av arava- och räntestödshyresbostäder. Till dessa områden flyttade endast ett mindre antal invandrare på 1990-talet när invandringen började öka och inte heller efter detta har andelen invånare med invandrarbakgrund avsevärt ökat i dessa områden.

Utgående från resultaten har skillnaderna mellan bostadsområdena en stark koppling till den selektiva flyttrörelsens dynamik bland majoritetsbefolkningen och grupper med invandrarbakgrund. Tidigare undersökningar om den selektiva flyttrörelsen i huvudstadsregionen har i huvudsak granskat de kommungränsöverskridande strukturerna i flyttrörelsen. Undersökningens resultat visar att strukturerna i den selektiva flyttrörelsen likaså finns inom kommuner. Flyttrörelsen till huvudstadsregionen och den interna flyttrörelsen i regionen har skett i olika riktning bland den inhemska befolkningen och grupper med invandrarbakgrund. Den inhemska befolkningens flyttrörelse har riktat sig till de bostadsområden där andelen invånare med främmande modersmål är lägre än regionens genomsnittliga nivå. Bland grupper med invandrarbakgrund har flyttrörelsen däremot mer allmänt riktat sig till bostadsområden där

andelen invånare med främmande modersmål är högre än genomsnittet. Detta har gett upphov till de skillnader som ses i regionens nuvarande områdesstruktur och bidragit till att boendekoncentrationer med invånare som har invandrabakgrund bildas och tätar.

Tydligast syns den regionala selektiviteten i flyttrörelsen för den inhemska befolkningen. Resultaten visar att den inhemska befolkningens nettoflyttning i regionen riktar sig från de olika områdestyperna till områden där andelen invånare med främmande modersmål är mindre än i utflyttningsområdet. Detta syns som ett tydligt utflyttningsöverskott i de bostadsområden som blivit boendekoncentrationer och begynnande boendekoncentrationer för invånare med invandrabakgrund. Tydligast syns utflyttningsöverskottet i barnfamiljers flyttströmmar. I områdestyper där andelen invånare med främmande modersmål understiger regionens genomsnittliga nivå är flyttströmmen omvänd. Dessa områdestyper har haft inflyttningsöverskott i den inhemska befolkningens flyttrörelse i regionen under nästan hela granskningsperioden.

Resultaten visar att strukturerna för den regionala inriktningen av den inhemska befolkningens flyttström påminner om de tolkningar som framförts i forskningsteorier om majoritetsbefolkningens flykt och dess undvikande av månggetniska bostadsområden. Antagandet, som är inbyggt i dessa teorier, om att majoritetsbefolkningens utflyttning accelererar snabbt allteftersom andelen invånare med invandrabakgrund stiger i boendekoncentrationerna får dock inget starkt stöd i materialet. I den inhemska befolkningens utflyttningsöver-

skott från boendekoncentrationer med invånare med invandrabakgrund syns att utflyttningen dominerar över inflyttningen tydligt men relativt jämnt. Man kan på basis av resultaten därför inte tala om en regelrätt accelererande flykt. I stället verkar det som om dynamiken för den inhemska befolkningens flyttrörelse i regionen kännetecknas av flyttströmmarnas selektivitet särskilt vid val av inflyttningsområde. Detta resultat överensstämmer med teorierna om en flyttrörelse som undviker månggetniska bostadsområden, och visar att den inhemska befolkningens selektiva flyttrörelse i huvudstadsregionen är bunden till bostadsområdenas varierande förmåga att locka invånare som söker en ny bostad och hålla fast vid gamla invånare som planerar att byta bostad. I denna konkurrens har de områden som blivit boendekoncentrationer för invånare med invandrabakgrund klarat sig sämre än övriga bostadsområden.

Undersökningens resultat visar även att man kan iakttä selektivt inriktade flyttströmmar i flyttrörelsen bland invånare med invandrabakgrund. Den interna nettoflyttningen i regioner med invånare med invandrabakgrund har i huvudsak riktats till områden där andelen invånare med främmande modersmål är högre än regionens genomsnittliga nivå. Speciellt områden som domineras av den inhemska befolkningen har förlorat invånare med invandrabakgrund till andra områdestyper. Hierarkin mellan de olika områdestyperna är dock inte särskilt stark med tanke på flyttströmmarnas inriktning. Bland grupper med invandrabakgrund korsar nettoflyttningsströmmarna varandra oftare än bland den inhemska befolkningen, vilket

gör att inflyttningsöverskottet för områdestyperna förblir relativt litet i absoluta tal.

Resultaten visar även att invandringen direkt från utlandet och inflyttningen från övriga Finland till huvudstadsregionen är en viktigare faktor för befolkningstillväxten i alla grupper med invandrarbakgrund än flyttningen inom regionen i alla områdestyper. Invandrare som flyttat direkt till huvudstadsregionen från utlandet har oftare än de som flyttat inom regionen placerat sig i områdestyper där antalet invånare med främmande modersmål är nära regionens genomsnitt, och detta har jämnat ut effekterna från flyttrörelsen inom regionen vad gäller den regionala segregationen.

På basis av resultaten visar således invandringen direkt från utlandet till huvudstadsregionen inga starka tecken på en sådan kedjeflyttning som beskrivs i assimilationsteorier där nykomlingar följer dem som anlånt till regionen tidigare och främst flyttar till boendekoncentrationer med invånare med invandrarbakgrund. Detta beror sannolikt på att invandrar-samhällen är relativt små och på att den offentliga sektorn har en stark roll när det gäller att blanda bostads- och invånarbeståndet i bostadsområden samt styra den rumsliga lokaliseringen av nya invandrare. I huvudstadsregionen har det inte bildats några etniska enklaver för enskilda invandrargrupper som beskrivs i assimilationsteorierna och etnisk-kulturella teorier och som skulle fungera som den första hemvisten för invandrare som flyttar till regionen. De boendekoncentrationer för invånare med invandrarbakgrund som bildats i regionen är etniskt och kulturellt blandade. På alla områden bor det invånare från många olika länder.

I den flyttrörelse inom regionen har man dock kunnat skönja att invånarna – speciellt en del grupper med invandrarbakgrund – i någon grad söker sig till de områden som blivit boendekoncentrationer för invånare med invandrarbakgrund. Kring mitten av 2000-talet verkar det emellertid som om utvecklingen vände och speciellt under åren 2007–2008 visade nettoflyttningen ett underskott för boendekoncentrationer och begynnande koncentrationer för invånare med invandrarbakgrund. Samtidigt har utflyttningsöverskottet minskat i områden med en majoritet av inhemsk befolkning, som förlorar invånare med invandrarbakgrund till de övriga områdestyperna vid flytt inom regionen. Förändringarna i strukturerna för områdestypernas nettoflyttning visar att flyttrörelsen inom regionen bland grupper med invandrarbakgrund inte är etablerad, eller att sättet hur flyttrörelsen riktas rentav är i ett brytningskede.

Till övriga delar påminner resultaten av den rumsliga lokaliseringen av och strukturerna för flyttrörelsen bland grupper med invandrarbakgrund om den uppfattning som bildats på basis av tidigare undersökningar och enligt vilken det finns skillnader i den rumsliga lokaliseringen bland invandrare som flyttar av olika orsaker och har olika ställning i fråga om inkomster och yrke. De som flyttar på grund av arbete eller av familjeskäl har ofta mångsidigare boendeanternativ än de som flyttar av andra orsaker och då verkar också deras rumsliga lokalisering i allmänhet vara jämnare. Detta syns i huvudstadsregionen speciellt i den rumsliga lokaliseringen av grupper som har ett västeuropeiskt språk som modersmål samt i någon grad i

lokaliseringen av grupper som har ett baltiskt eller asiatiskt språk som modersmål. Särskilt de som talar västeuropeiska språk har oftare än andra grupper placerat sig i områden där majoriteten av befolkningen är inhemsk och särskilt i närheten av Helsingfors centrum och i de västra delarna av Helsingfors. Bland dem riktas även flyttrörelsen inom regionen till dessa områden oftare än bland andra grupper.

Bland andra grupper med invandrabakgrund än dem som talar västeuropeiska språk är det vanligare att man bosätter sig i hyresbostäder och speciellt i städernas hyresbostäder. Vanligast är detta för de grupper som talar ryska eller ett språk från Afrika eller Mellanöstern som modersmål. Beroendet av utbudet av städernas hyresbostäder och de förfaringssätt som styr fördelningen av hyresbostäder återspeglas i dessa gruppers rumsliga lokalisering och flyttrörelse.

Undersökningens resultat visar ändå att placeringen av invånare med invandrabakgrund i områden som blivit boendekoncentrationer inte enbart beror på de tillgängliga resurserna och skillnaderna i inkomstnivån. I områden med boendekoncentrationer med invånare som har invandrabakgrund bor det i viss mån även invånare med invandrabakgrund som hör till högre inkomstklasser. Detta tyder på att den rumsliga lokaliseringen påverkas av att man fäster sig vid området och av de egna önskemålen i familjer med invandrabakgrund, precis som de etnisk-kulturella teorierna visar. Skillnaderna kan emellertid också visa på skillnader, som stratifikationsteorierna framhäver, i de begränsningar och valmöjligheter som grupper med invandrabakgrund stöter på. Behovet av närhet till ge-

menskapen kan förstärkas om invandrarna i vardagen tvingas bemöta mycket diskriminering och trakasserier från majoritetsbefolkningens sida. Detta kan i flyttrörelsen för grupper med invandrabakgrund synas i att de söker sig till mångetniska bostadsområden, även om det egentligen inte handlar om att man i sitt val av boende föredrar närhet till den egna gruppen.

Allt som allt visar resultaten att det i flyttströmmarna för den inhemska befolkningen och grupper med invandrabakgrund finns tecken på de processer för selektiv flyttrörelse som beskrivs i teoretiska diskussioner. Resultaten visar dock också på tydliga skillnader jämfört med teorierna som i huvudsak konstruerats i anglosaxiska länder i enlighet med det som beskrivits ovan. Resultaten visar att den etniska boendesegregationen framskrider relativt snabbt genom den selektiva flyttrörelsens strukturer redan i ett tidigt skede av utvecklingen. Ökningen av de regionala skillnaderna förutsätter inte nödvändigtvis att den inhemska befolkningens utflyttning accelererar drastiskt eller att inflyttningen bland invånare med invandrabakgrund plötsligt intensifieras. För att segregationsutvecklingen ska upprätthållas räcker det att den inhemska befolkningens utflyttning systematiskt överskrider inflyttningen i de områden som håller på att formas till boendekoncentrationer för invånare med invandrabakgrund och att invandrarnas inflyttning till dessa områden förblir livlig. För den kommande utvecklingen av den boendesegregationen är det väsentliga därför hur flyttrörelsen bland den inhemska befolkningen och invånare med invandrabakgrund i huvudstadsregionen riktas i fortsättningen.

SYNOPSIS

Ethnic and social segregation in urban areas are typical phenomena for globalising metropolises. In countries with long histories of immigration, the development of urban areas into enclaves of inhabitants with differing cultural and ethnic backgrounds has been studied for at least one hundred years. Also, due international migration, especially in the post-war period, there is also evidence of ethnic residential segregation in urban areas in countries that were largely unaffected by that phenomenon. In recent years, the study of social and ethnic residential segregation in urban areas has also become topical in Finland. In this study, I have critically examined the patterns and processes of ethnic residential segregation in the Helsinki Metropolitan Area (HMA). This study tests mostly Anglo-Saxon theoretical claims based on previous studies about migration processes that produce and reproduce ethnic residential segregation, in particular selective migration processes and other factors that affect the spatial distribution of immigrants. One of the aims of this study is to examine the extent to which these theoretical claims are applicable to the case of HMA.

This study approaches ethnic residential segregation as a dynamic, spatiotemporal and local phenomenon which, in terms of its development, is nested within the economic, political, social and regional milieu of the surrounding society.

According to the theoretical claims, patterns of ethnic residential segregation can be explained by selective migration and regional differences in natural population growth. In particular, the differences between the selective migration flows of native and immigrant populations have a direct influence on the production and reproduction of ethnic residential segregation. In addition, this is shaped by various stakeholders from the public and private sector, including city planners, housing construction and services.

This thesis examines the development of ethnic residential segregation in two main ways: a) between the native population and population with immigrant backgrounds and b) the extent to which different immigrant groups are sharing the same neighbourhoods. The data is mixed: it consists of neighbourhood level statistics related to the migration, demography and the housing stock of the HMA. For contextual purposes, the study also includes fifteen expert interviews who work with the housing sector.

The results support four main inter-related statements. Firstly, from the early 2000s the patterns of ethnic residential segregation have strengthened while the differences between neighbourhoods have grown. On a general level the HMA has divided into two main areas: eastern and north-eastern neighbourhoods that

initially followed a ribbon development have subsequently experienced the rise of immigrant population concentrations defined as, the percentage of people with immigrant backgrounds, based on the number of foreign-language speakers. On the other hand, in most of the northern and north-western parts of the HMA, as well as the southern and western parts of Helsinki and Espoo, the number and percentage of immigrants have remained relatively stable and low. However, there are also some neighbourhoods in the eastern parts of the HMA with few immigrants.

These differences between the percentages of immigrants reflect the income levels of the inhabitants and the type of housing stock. The highest concentrations of immigrants are located in neighbourhoods with low-income rental apartments. However, social housing is not the only factor. The data also shows that, there are also predominantly Arava-funded and interest subsidy rental areas with predominantly low percentages of immigrants that fall below the HMA average. Furthermore, these areas did not experience the influx of immigrants during the increased immigration of the 1990s, nor has the percentage of immigrants in these areas increased significantly since then.

Secondly, the results show that these differences are strongly connected to the selective migration dynamics of the native population and the immigrant groups. In addition to earlier studies focusing on inter-municipal migration, for example between Helsinki and Espoo, this thesis indicates that selective migration patterns also exist within the municipalities – between neighbourhoods. Migration flows of the native pop-

ulation have gravitated towards residential neighbourhoods, where the percentage of foreign-language speakers is lower than the HMA average. Meanwhile, migration flows of immigrants have been drawn to residential neighbourhoods where the percentage of foreign-language speakers is above the HMA average. This has resulted in the discernable differences between the neighbourhoods and produced the map of ethnic residential segregation.

Thirdly, HMA's spatial selectivity of migration is more prominent amongst the native population than when compared with immigrants. The results indicate that, the native population are more likely to move to neighbourhoods where the percentage of foreign-language speakers is lower when compared with the neighbourhoods that they migrated from. This has resulted in significant migration losses for neighbourhoods with established and developing concentrations of immigrants. The migration losses are particularly evident in the cases of families with children.

The results, thus, both support and contest established theories of selective migration of native populations, namely increasing native flight and the related claim that natives avoid multi-ethnic neighbourhoods. The results do not point to a strong increase in native flight in relation to a rise in incoming immigrants to neighbourhoods. Rather, the levels of native out-migration have been constantly higher, but not incremental when compared with immigration. Therefore, the results indicate that the patterns of native migration are more related to the selection of destination areas - the ability of residential neighbourhoods to attract new inhabitants and

to hold on to current inhabitants who are considering moving out. This is more supportive of the claim that natives avoid multi-ethnic neighbourhoods, although further studies probing reasons for choice of neighbourhoods would be required to ossify this claim.

Fourthly, with specific reference to immigrants, the results indicate selective patterns in the migration flows in HMA. The results indicate that, the immigrant populations are more likely to move to neighbourhoods where the percentage of foreign-language speakers is higher when compared with the HMA average. In particular, neighbourhoods predominantly populated by the native population have lost inhabitants with immigrant backgrounds. However, there is not such a strong hierarchy between different neighbourhoods *vis-à-vis* the direction of the migration flows. This suggests that the absolute migration gains of certain neighbourhoods are relatively small.

In addition to this, the results also indicate that international immigration and secondary migration from elsewhere in Finland to HMA is a more significant factor for population growth in all neighbourhood types when compared with the internal migration flows of immigrants. In contrast to internal migrants, immigrants arriving in the metropolitan area directly from overseas have generally settled in the neighbourhoods closest to the HMA average in terms of percentages of foreign-language speakers, who have equalised the impact of internal migration on the residential segregation of neighbourhoods.

Thus, immigration into the metropolitan area directly from overseas has not ex-

hibited clear indications of chain migration, as described by spatial assimilation theories, according to which new immigrants would primarily move into neighbourhoods already populated by previously settled immigrants. This could be due to the relatively small size of Finland's immigrant communities. Also, the social mixing and immigrant settlement policies have played a directive role when it comes to choice of neighbourhoods for new arrivals. Ethnic enclaves of single groups of immigrants serving as the first place of residence for new immigrants, as described by spatial assimilation and ethnocultural theories, have not formed in HMA. Existing immigrant concentrations are ethnically and culturally mixed.

However, the results show that internal migration tends to gravitate to a certain degree towards neighbourhoods with the highest concentrations of immigrants, particularly for those who speak Russian, African and Middle Eastern languages. Yet this trend has been in reverse since the mid-2000s, particularly from 2007-2008 when the net migration of immigrant groups was negative. Simultaneously, during the same period, the rate of out-migration from the neighbourhoods with the lowest percentages of immigrants has declined. This indicates that, the state of internal migration of immigrants may be less stable or possibly changing in the way that migration is oriented.

Otherwise the results confirm claims from previous studies that there are variations in the spatial patterns of immigrant groups. There are three main reasons for this. Firstly, those immigrants in higher income brackets and/or who have migrated

for work (and less so for family reasons) often have more choices in terms of housing location and type (rented or owner occupied). This contrasts with immigrants in lower income brackets, refugees and cases of family reunification whose locations are comparatively less evenly distributed. According to my data, this is particularly visible in the locations and migration patterns of those who are native speakers of Western European languages and to lesser degree speakers of Baltic and Asian languages. In particular speakers of Western European languages are located in neighbourhoods where the percentages of immigrants are below the HMA average. When compared with Western Europeans, the spatial distribution of other immigrant groups, such as those who speak Russian, Middle Eastern and African languages, and refugees, is more closely tied to the supply of social rental housing. Secondly, however, there are also high income immigrants living in neighbourhoods with the highest percentage of immigrants and social housing. This would seem to suggest that, immigrants' personal ties to certain neighbourhoods and desire to live amongst friends and family impacts upon their choice of location, as indicated by the ethnocultural theories. Thirdly, the differences may also be explained by the differences between the

various restrictions that immigrant groups face, highlighted by stratification theories as they relate to ethnic hierarchies. Immigrants who face significant amounts of racism and harassment in their everyday lives may choose to remain in neighbourhoods where they feel safest.

In sum, the results show that there are discernable signs of selective migration flow patterns, that both support and contest previous theoretical claims. This is demonstrated by the fairly rapid development of ethnic residential segregation through selective migration patterns from the early stages. Increases in the level of residential segregation between neighbourhoods, does not necessarily require a rapid increase in the out-migration of the native population or a sudden increase in the in-migration of people with immigrant backgrounds. In other words, processes and patterns of ethnic residential segregation will continue for as long as the levels of out-migration of the native population constantly exceeds the levels of in-migration and, there is an influx of immigrants into those neighbourhoods. It seems likely that the reproduction of these migration flows will largely determine HMA's future development of ethnic residential segregation.

LIITTEET

Liite 1. Äidinkielen jakautuminen kieliryhmiin tutkimusaineistossa.

Kieliryhmä	Kielet
Kotimaan kielet	suomi, ruotsi, saame
Baltian maiden kielet	viro, latvia, liettua
Venäjä ja muut entisen Neuvostoliiton kielet	venäjä, ukraina, azeri, tataari, armenia, tsetseeni, turkmeeni, uzbekki, valkovenäjä, kazakki, moldavia, tadzikki, baskiiri, kirgiisi, komi, tsuvassi, abhaasi, jiddi/jiddish, osseetti
Länsi-Euroopan kielet	englanti, espanja, saksa, ranska, italia, portugali, hollanti, kreikka, norja, tanska, islanti, katalaani, iiri, malta, baski, luxemburgish, skotti/gaeli, bretoni, friisi, fääri, galicia, grönlanti, kirjanorja, korni/cornish, korsika, kymri/wales, manx gaeli, oksitaani/provensaali, retoromaani, sardi, uusnorja, walloon
Itä-Euroopan kielet	albania, puola, unkari, romanian, serbokroatia, bulgaria, bosnia, tsekki, slovakki, serbia, makedonia, kroatia, sloveeni
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	arabia, kurdi, turkki, persia/farsi, heprea
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	somali, amhara, lingala, suahili, igbo, akan, twi, joruba, kongo, kikuju, tigrinja, wolof, galla/oromo, hausa, ruanda, fulah, ewe, luganda/ganda, afrikaans, ambo/ndonga, shona, ndebele, rundi/kirundi, zulu, tswana/setswana, venda, luba/luba-katanga, malagasi/madagassi, njandza, tsewa, xhosa, afar, eteländebele, herero, kanuri, kuanjama, ojibway, sango, siswati/swazi, sotho/sesotho, tsonga
Aasian kielet	kiina, vietnam, thai, bengali, hindi, japani, tagalog, urdu, tamil, nepali, pandzabi, telugu, korea, afgaani/pasto, khmer/kambodza, indonesia/bahasa, singali, malajalam, marathi, kannada, burma/myanmar, uiguuri, malaiji, gudzarati, mongoli, orija, sindhi, tiibet, assami, lao, bambara, bihari, jaava, avar/avarish, bhutani/dzongkha, kasmiri, sunda, bislama, divehi/maldivian, pali, sanskrit, tsuang
Muu tai tuntematon kieli	tonga, ido, chamorro, samoa, tahiti, aimara, aragonia, avesta, cree, eskimo, esperanto, fidzi, guarani, haiti/haitin kreoli, hiri-motu, interlingua, interlingue, inupiak, ketsua, kirkkoslaavi, latina, limburgi, maori, marshallese, nauru, navaho, pohjois-ji, volapuk, muu, tuntematon

Liite 2. Asuntojen määrä ja hallintasuhde Helsingin seudulla
31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

	Pääkaupunki- seutu		Helsinki		Espoo		Vantaa		Kauniainen		Muu Helsingin seutu	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Hallintasuhde												
Omistus	263 614	49	144 977	45	63 207	57	53 253	57	2 177	60	90 372	67
Omakotitalo	38 162	7	11 192	3	11 983	11	14 592	16	395	11	48 583	36
Asunto-osake	225 452	42	133 785	41	51 224	46	38 661	41	1 782	49	41 789	31
Vuokra	213 991	40	144 351	45	36 808	33	31 774	34	1 058	29	31 087	23
Yksityinen	98 788	19	73 771	23	13 267	12	11 019	12	731	20	12 924	10
Arava- ja korkotuki	115 203	22	70 580	22	23 541	21	20 755	22	327	9	18 163	13
Asumisoikeus	13 871	3	6 632	2	3 754	3	3 485	4	0	0	2 952	2
Muu	41 127	8	28 150	9	7 451	7	5 120	5	406	11	10 691	8
Yhteensä	532 603	100	324 110	100	111 220	100	93 632	100	3 641	100	135 102	100

Liite 3. Pääkaupunkiseudun väestö äidinkielen mukaan 1.1.2011
(Helsingin seudun väestörakenne 2011).

Kieliryhmä	Kunta				
	Pääkaupunkiseutu	Helsinki	Espoo	Vantaa	Kauniainen
<i>a) Väestö 1.1.2011</i>					
Kotimaiset kielet	938 431	525 129	224 732	180 246	8 324
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ¹	23 177	14 525	3 809	4 812	31
Aasian kielet ²	17 338	9 542	4 697	3 041	58
Länsi-Euroopan kielet	16 618	10 999	3 756	1 750	113
Baltian maiden kielet	14 562	8 271	3 046	3 180	65
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	13 074	8 432	2 478	2 153	11
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	12 831	7 412	2 889	2 489	41
Itä-Euroopan kielet	7 700	3 345	2 261	2 051	43
Muu tai tuntematon kieli	1 532	894	302	333	3
Vieraskieliset yhteensä	106 832	63 420	23 238	19 809	365
Väestö yhteensä	1 045 263	588 549	247 970	200 055	8 689
<i>b) Osuus väestöstä (%) 1.1.2011</i>					
Kotimaiset kielet	89,8	89,2	90,6	90,1	95,8
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ¹	2,2	2,5	1,5	2,4	0,4
Aasian kielet ²	1,7	1,6	1,9	1,5	0,7
Länsi-Euroopan kielet	1,6	1,9	1,5	0,9	1,3
Baltian maiden kielet	1,4	1,4	1,2	1,6	0,7
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	1,3	1,4	1,0	1,1	0,1
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	1,2	1,3	1,2	1,2	0,5
Itä-Euroopan kielet	0,7	0,6	0,9	1,0	0,5
Muu tai tuntematon kieli	0,1	0,2	0,1	0,2	0,0
Vieraskieliset yhteensä	10,2	10,8	9,4	9,9	4,2
Väestö yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>c) Osuus vieraskielisistä (%) 1.1.2011</i>					
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ¹	21,7	22,9	16,4	24,3	8,5
Aasian kielet ²	16,2	15,0	20,2	15,4	15,9
Länsi-Euroopan kielet	15,6	17,3	16,2	8,8	31,0
Baltian maiden kielet	13,6	13,0	13,1	16,1	17,8
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	12,2	13,3	10,7	10,9	3,0
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	12,0	11,7	12,4	12,6	11,2
Itä-Euroopan kielet	7,2	5,3	9,7	10,4	11,8
Muu tai tuntematon kieli	1,4	1,4	1,3	1,7	0,8
Vieraskieliset yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ poislukien Baltian maiden kielet

² poislukien Lähi-idän kielet

Liite 4. Pääkaupunkiseudun pienalueet aluetyypeittäin vieraskielisten osuuden muutoksen mukaan (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Muutos 1.1.2000–1.1.2009	Aluetyypit ¹						Pienalueet
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	(N)
<i>Noussut (prosenttiyksikköä)</i>							
> 15,0	1						1
10,0–14,9	13	5	1				19
5,0–9,9	2	21	34	3			60
1–4,9		3	26	169	26		224
< 1,0			3	12	24		39
<i>Laskenut (prosenttiyksikköä)</i>							
< 1,0				6	4		10
1,0–4,9				4	2		6
> 5,0	1			1			2
<i>Uudet asuinalueet: osuus 1.1.2009 (prosentteina)</i>							
> 10,0		1	6				7
5,0–9,9				6			6
< 5,0				8	2		10
Pienet alueet (asukasmäärä < 350)						42	42
Alueiden määrä yhteensä	17	30	70	209	58	42	426

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3 = vaihtumisasialueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009

Liite 5. Pääkaupunkiseudun väestön jakautuminen asuntojen hallintasuhteen mukaan kieliryhmittäin 31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Väestö äidinkielen mukaan	Omistaa asunnon	Omistaa talon	Omistaa osakkeen	Asuu vuokralla	Yksityinen vuokra	Arava-vuokra-asunto ¹	Asumis-oikeus-asunto	Muu	Yhteensä
Kotimaiset kielet	55	8	47	40	19	20	3	2	100
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ²	22	2	20	72	20	52	3	3	100
Baltian maiden kielet	15	2	13	79	28	50	2	4	100
Länsi-Euroopan kielet	38	5	34	54	30	24	2	6	100
Itä-Euroopan kielet	26	3	24	68	23	45	2	4	100
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	17	2	16	78	23	55	1	3	100
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	3	0	3	94	18	76	1	2	100
Aasian kielet ³	27	2	25	67	23	44	1	4	100
Muu tai tuntematon kieli	15	1	14	81	20	61	2	2	100
Vieraskieliset yhteensä	23	2	20	72	24	48	2	4	100
Väestö yhteensä	53	8	45	42	20	22	3	2	100

¹ sisältää korkotukivuokra-asunnot

² poislukien Baltian maiden kielet

³ poislukien Lähi-idän kielet

Liite 6. Pääkaupunkiseudun pienalueiden asuntokannan ikärakenne aluetyypeittäin
31.12.2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto; Seutu CD 2009).

	Aluetyypit ¹					Yht.
	A1	A2	A3	A4	A5	
<i>a) Pienalueet vallitsevan² asuntojen valmistumisvuoden mukaan</i>						
vuosi 1939 tai sitä ennen			3	34	2	42
1940–1959			5	15	5	26
1960–1979	6	12	18	39	4	84
1980–1999	9	11	23	57	13	124
2000–2008		2	8	16	1	33
Ikärakenne sekoittunut	2	5	13	48	33	117
Pienalueiden määrä yhteensä	17	30	70	209	58	426
<i>b) Asuntojen osuus (%) valmistumisvuoden mukaan</i>						
vuosi 1939 tai sitä ennen	0	0	2	21	8	13
1940–1959	1	1	8	15	20	12
1960–1979	51	53	39	28	27	34
1980–1999	42	34	36	24	33	29
2000–2008	6	11	16	12	12	12
Tuntematon	0	0	0	0	1	0
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100
Asuntojen määrä (N)	32 336	49 474	125 225	285 714	34 328	532 122

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

² vähintään 50 % asunnoista valmistunut kyseisenä ajanjaksona

Liite 7. Pääkaupunkiseudun väestön jakautuminen aluetyyppeihin
kieliryhmittäin 1.1.2009 ja 1.1.2000 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Kieliryhmä	Väestö	Aluetyypit ¹							Total
		A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	
2009		%	%	%	%	%	%	%	%
Kotimaiset kielet	922 578	5	8	22	53	8	1	2	100
Länsi-Euroopan kielet	14 790	7	10	20	50	4	1	7	100
Itä-Euroopan kielet	6 688	13	17	32	30	2	0	5	100
Baltian maiden kielet	11 248	16	16	27	34	2	1	5	100
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ²	20 520	19	18	26	31	2	1	3	100
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	10 762	17	18	30	26	1	0	7	100
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	11 529	22	20	30	14	0	0	13	100
Aasian kielet ²	14 236	15	19	27	31	2	0	5	100
Muu tai tuntematon kieli	1 243	16	18	31	27	2	1	5	100
Vieraskieliset yhteensä	91 016	16	17	27	32	2	1	6	100
Koko väestö	1 013 594	6	9	22	52	8	1	2	100
2000									
Kotimaiset kielet	892 821	6	9	22	52	8	1	3	100
Länsi-Euroopan kielet	8 448	7	8	18	52	4	1	9	100
Itä-Euroopan kielet	2 955	13	16	29	33	3	1	6	100
Baltian maiden kielet	4 999	22	17	22	30	2	1	5	100
Venäjä ja muut ent. Neuvostoliiton kielet ²	10 878	21	16	24	33	2	0	3	100
Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kielet	4 583	13	17	28	33	1	0	7	100
Saharan eteläpuoleisen Afrikan kielet	5 769	21	21	33	17	1	0	7	100
Aasian kielet ²	6 007	17	20	23	32	2	0	5	100
Muu tai tuntematon kieli	716	14	14	30	34	3	1	5	100
Vieraskieliset yhteensä	44 355	16	16	25	34	2	1	6	100
Koko väestö	937 176	7	9	22	51	8	1	3	100

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihtumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

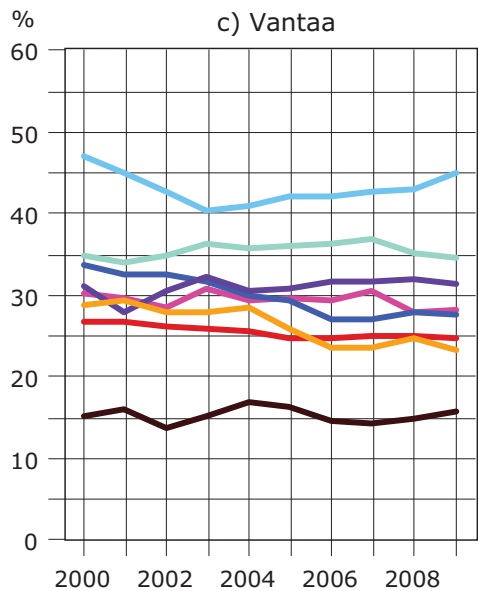
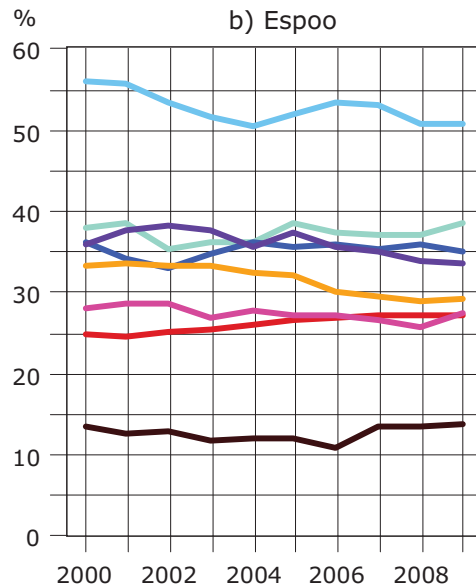
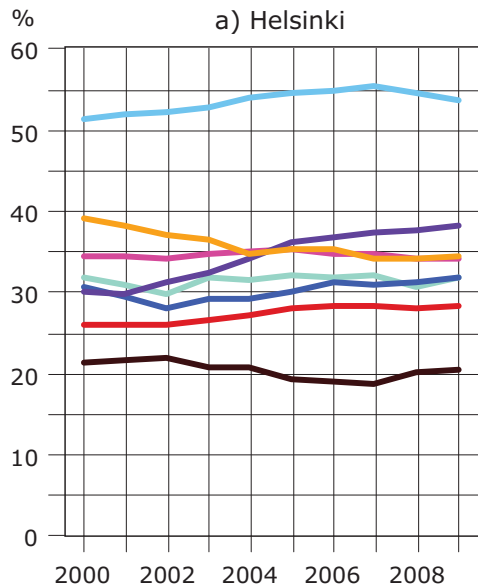
A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

² poislukien Baltian maiden kielet

³ poislukien Lähi-idän kielet

Liite 8. Erilaisuusindeksit kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvien ja muiden kieliryhmien välillä kunnittain, 1.1.2000–1.1.2009: a) Helsinki; b) Espoo; c) Vantaa (Tilastokeskus: tutkimusaineisto). Kuntien väliset erot erilaisuusindeksien suuruudessa eivät ole suoraan verrattavissa, sillä kuntien hallinnolliset aluejaot ovat erisuuruisia, mikä vaikuttaa indeksien arvoihin. Eriytymiskehityksen suuntaa voi kuntien välillä kuitenkin verrata.

- Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat
- Itä-Euroopan kieliä puhuvat
- Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat
- Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä puhuvat*
- Aasian kieliä puhuvat**
- Baltian maiden kieliä puhuvat
- Vieraskieliset yhteensä
- Länsi-Euroopan kieliä puhuvat

*pl. Baltian maiden kielet **pl. Lähi-idän kielet

Liite 9. Väestönmuutokset aluetyypeittäin ja kieliryhmittäin absoluuttisina lukumäärinä, 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Väestönmuutokset absoluuttisina lukuina		Aluetyyppi ¹							
		Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA
Väestö 1.1.2000	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	56 028	81 254	192 992	461 266	70 670	7 127	23 484	892 821
	Baltian maiden kieliä puhuvat	1 117	870	1 119	1 501	107	28	257	4 999
	Venäjänkieliset ³	2 290	1 763	2 660	3 591	201	42	331	10 878
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	562	664	1 543	4 401	375	105	798	8 448
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	380	484	851	984	75	17	164	2 955
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	617	780	1 304	1 493	61	15	313	4 583
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	1 219	1 238	1 879	1 003	34	3	393	5 769
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	1 023	1 200	1 400	1 907	139	15	323	6 007
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	101	100	212	242	22	6	33	716
	Vieraskieliset yhteensä	7 309	7 099	10 968	15 122	1 014	231	2 612	44 355
Koko väestö	63 337	88 353	203 960	476 388	71 684	7 358	26 096	937 176	
Väestö 1.1.2009	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	47 249	76 950	201 195	493 228	76 658	8 300	18 998	922 578
	Baltian maiden kieliä puhuvat	1 814	1 757	2 988	3 841	230	70	548	11 248
	Venäjänkieliset ³	3 979	3 641	5 315	6 305	455	121	704	20 520
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	1 078	1 446	3 008	7 435	570	152	1 101	14 790
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	896	1 158	2 166	1 994	115	26	333	6 688
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	1 848	1 955	3 238	2 833	108	29	751	10 762
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	2 589	2 259	3 440	1 651	44	17	1 529	11 529
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	2 125	2 692	3 886	4 456	280	60	737	14 236
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	198	222	386	341	23	10	63	1 243
	Vieraskieliset yhteensä	14 527	15 130	24 427	28 856	1 825	485	5 766	91 016
Koko väestö	61 776	92 080	225 622	522 084	78 483	8 785	24 764	1 013 594	

**Väestönmuutokset absoluuttisina lukuina
(... jatkoa)**

Aluetyyppi¹

	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Väestön- kasvu 2000–2009	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-8 779	-4 304	8 203	31 962	5 988	1 173	-4 486	29 757
	Baltian maiden kieliä puhuvat	697	887	1 869	2 340	123	42	291	6 249
	Venäjänkieliset ³	1 689	1 878	2 655	2 714	254	79	373	9 642
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	516	782	1 465	3 034	195	47	303	6 342
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	516	674	1 315	1 010	40	9	169	3 733
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	1 231	1 175	1 934	1 340	47	14	438	6 179
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	1 370	1 021	1 561	648	10	14	1 136	5 760
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	1 102	1 492	2 486	2 549	141	45	414	8 229
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	97	122	174	99	1	4	30	527
	Vieraskieliset yhteensä	7 218	8 031	13 459	13 734	811	254	3 154	46 661
	Koko väestö	-1 561	3 727	21 662	45 696	6 799	1 427	-1 332	76 418
Luonnolli- nen väestön- kasvu	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	1 662	3 236	10 931	21 905	3 343	522	-3 590	38 009
	Baltian maiden kieliä puhuvat	59	95	148	88	13	10	371	784
	Venäjänkieliset ³	198	210	272	126	10	-14	349	1 151
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	30	36	166	195	24	4	624	1 079
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	64	128	342	104	7	-6	136	775
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	342	371	450	178	0	-10	356	1 687
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	436	386	554	237	-14	3	940	2 542
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	184	225	406	305	23	0	440	1 583
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	-198	-235	-289	-232	-61	11	100	-904
	Vieraskieliset yhteensä	1 115	1 216	2 049	1 001	2	-2	3 316	8 697
	Koko väestö	2 777	4 452	12 980	22 906	3 345	520	-274	46 706

**Väestönmuutokset absoluuttisina lukuina
(... jatkoa)**

Alueyyppi¹

	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Netto- muutto	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-10 441	-7 540	-2 728	10 057	2 645	651	-896	-8 252
	Baltian maiden kieliä puhuvat	638	792	1 721	2 252	110	32	-80	5 465
	Venäjänkieliset ³	1 491	1 668	2 383	2 588	244	93	24	8 491
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	486	746	1 299	2 839	171	43	-321	5 263
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	452	546	973	906	33	15	33	2 958
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	889	804	1 484	1 162	47	24	82	4 492
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	934	635	1 007	411	24	11	196	3 218
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	918	1 267	2 080	2 244	118	45	-26	6 646
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	295	357	463	331	62	-7	-70	1 431
	Vieraskieliset yhteensä	6 103	6 815	11 410	12 733	809	256	-162	37 964
	Koko väestö	-4 338	-725	8 682	22 790	3 454	907	-1 058	29 712
Ulkomailta /ulkomaille	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-33	-274	-172	-1 317	49	11	-2 510	-4 246
	Baltian maiden kieliä puhuvat	728	790	1 437	1 949	174	38	-209	4 907
	Venäjänkieliset ³	898	1 180	1 716	2 293	118	26	8	6 239
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	673	754	1 129	3 037	112	37	-550	5 192
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	202	256	425	695	42	10	-62	1 568
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	411	396	631	962	35	10	-40	2 405
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	351	405	899	560	15	4	-300	1 934
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	821	1 077	1 498	2 205	111	37	46	5 795
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	165	152	263	431	16	8	-44	991
	Vieraskieliset yhteensä	4 249	5 010	7 998	12 132	623	170	-1 151	29 031
	Koko väestö	4 216	4 736	7 826	10 815	672	181	-3 661	24 785

**Väestömuutokset absoluuttisina lukuina
(... jatkoa)**

Aluetyyppi¹

	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Muualta Suomesta /muualle Suomeen	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	943	1 923	-3 378	5 086	-3 149	177	-5 608	-4 006
	Baltian maiden kieliä puhuvat		103	142	340	8	1	-35	558
	Venäjänkieliset ³	402	433	607	764	37	10		2 252
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	67	59	42	-57	-9	18	-49	71
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	224	331	488	342	5	3	-3	1 390
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	325	449	580	707	21	-2	7	2 087
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	322	287	413	253	14		-4	1 284
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	157	253	190	281	13	1	-44	851
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	104	121	102	113	6	-2	-4	440
	Vieraskieliset yhteensä	1 600	2 036	2 564	2 743	95	28	-133	8 933
Koko väestö	2 543	3 959	-814	7 829	-3 054	205	-5 741	4 927	
Pääkaupunkiseudun sisällä	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-11 351	-9 189	822	6 288	5 745	463	7 222	0
	Baltian maiden kieliä puhuvat	-89	-101	142	-37	-72	-7	164	0
	Venäjänkieliset ³	191	55	60	-469	89	57	17	0
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	-254	-67	128	-141	68	-12	278	0
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	26	-41	60	-131	-14	2	98	0
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	153	-41	273	-507	-9	16	115	0
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	261	-57	-305	-402	-5	8	500	0
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	-60	-63	392	-242	-6	7	-28	0
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	26	84	98	-213	40	-13	-22	0
	Vieraskieliset yhteensä	254	-231	848	-2 142	91	58	1 122	0
Koko väestö	-11 097	-9 420	1 670	4 146	5 836	521	8 344	0	

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihtumisasiiryt; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

² sisältää myös saamenkieliset

³ poislukien Baltian maiden kielet

⁴ poislukien Lähi-idän kielet

Liite 10. Väestömuutokset aluetyppeittäin ja kieliryhmittäin prosentteina vuoden 2000 väestöstä, 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Väestömuutokset prosentteina		Aluetyyppi ¹							
	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Väestönkasvu 2000–2009	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-15,7	-5,3	4,3	6,9	8,5	16,5	-19,1	3,3
	Baltian maiden kieliä puhuvat	62,4	102,0	167,0	155,9	115,0	150,0	113,2	125,0
	Venäjänkieliset ³	73,8	106,5	99,8	75,6	126,4	188,1	112,7	88,6
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	91,8	117,8	94,9	68,9	52,0	44,8	38,0	75,1
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	135,8	139,3	154,5	102,6	53,3	52,9	103,0	126,3
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	199,5	150,6	148,3	89,8	77,0	93,3	139,9	134,8
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	112,4	82,5	83,1	64,6	29,4	466,7	289,1	99,8
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	107,7	124,3	177,6	133,7	101,4	300,0	128,2	137,0
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	96,0	122,0	82,1	40,9	4,5	66,7	90,9	73,6
	Vieraskieliset yhteensä	98,8	113,1	122,7	90,8	80,0	110,0	120,8	105,2
	Koko väestö	-2,5	4,2	10,6	9,6	9,5	19,4	-5,1	8,2
Luonnollinen väestönkasvu	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	3,0	4,0	5,7	4,7	4,7	7,3	-15,3	4,3
	Baltian maiden kieliä puhuvat	5,3	10,9	13,2	5,9	12,1	35,7	144,4	15,7
	Venäjänkieliset ³	8,6	11,9	10,2	3,5	5,0	-33,3	105,4	10,6
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	5,3	5,4	10,8	4,4	6,4	3,8	78,2	12,8
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	16,8	26,4	40,2	10,6	9,3	-35,3	82,9	26,2
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	55,4	47,6	34,5	11,9	0,0	-66,7	113,7	36,8
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	35,8	31,2	29,5	23,6	-41,2	100,0	239,2	44,1
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	18,0	18,8	29,0	16,0	16,5	0,0	136,2	26,4
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	-196,0	-235,0	-136,3	-95,9	-277,3	183,3	303,0	-126,3
	Vieraskieliset yhteensä	15,3	17,1	18,7	6,6	0,2	-0,9	127,0	19,6
	Koko väestö	4,4	5,0	6,4	4,8	4,7	7,1	-1,0	5,0

Väestönmuutokset prosentteina (... jatkoa)
Aluetyyppi¹

	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Netto- muutto yhteensä	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-18,6	-9,3	-1,4	2,2	3,7	9,1	-3,8	-0,9
	Baltian maiden kieliä puhuvat	57,1	91,0	153,8	150,0	102,8	114,3	-31,1	109,3
	Venäjänkieliset ³	65,1	94,6	89,6	72,1	121,4	221,4	7,3	78,1
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	86,5	112,3	84,2	64,5	45,6	41,0	-40,2	62,3
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	118,9	112,8	114,3	92,1	44,0	88,2	20,1	100,1
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	144,1	103,1	113,8	77,8	77,0	160,0	26,2	98,0
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	76,6	51,3	53,6	41,0	70,6	366,7	49,9	55,8
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	89,7	105,6	148,6	117,7	84,9	300,0	-8,0	110,6
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	292,1	357,0	218,4	136,8	281,8	-116,7	-212,1	199,9
	Vieraskieliset yhteensä	83,5	96,0	104,0	84,2	79,8	110,8	-6,2	85,6
	Koko väestö	-6,8	-0,8	4,3	4,8	4,8	12,3	-4,1	3,2
Ulkomailta /ulkomaille	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-0,1	-0,3	-0,1	-0,3	0,1	0,2	-10,7	-0,5
	Baltian maiden kieliä puhuvat	65,2	90,8	128,4	129,8	162,6	135,7	-81,3	98,2
	Venäjänkieliset ³	39,2	66,9	64,5	63,9	58,7	61,9	2,4	57,4
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	119,8	113,6	73,2	69,0	29,9	35,2	-68,9	61,5
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	53,2	52,9	49,9	70,6	56,0	58,8	-37,8	53,1
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	66,6	50,8	48,4	64,4	57,4	66,7	-12,8	52,5
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	28,8	32,7	47,8	55,8	44,1	133,3	-76,3	33,5
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	80,3	89,8	107,0	115,6	79,9	246,7	14,2	96,5
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	163,4	152,0	124,1	178,1	72,7	133,3	-133,3	138,4
	Vieraskieliset yhteensä	58,1	70,6	72,9	80,2	61,4	73,6	-44,1	65,5
	Koko väestö	6,7	5,4	3,8	2,3	0,9	2,5	-14,0	2,6

Väestönmuutokset prosentteina (... jatkoa)
Aluetyypit

	Kieliryhmä	A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA	Yhteensä
Muualta Suomesta /muualle Suomeen	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	1,7	2,4	-1,8	1,1	-4,5	2,5	-23,9	-0,4
	Baltian maiden kieliä puhuvat	-0,1	11,8	12,7	22,7	7,5	3,6	-13,6	11,2
	Venäjänkieliset ³	17,6	24,6	22,8	21,3	18,4	23,8	-0,3	20,7
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	11,9	8,9	2,7	-1,3	-2,4	17,1	-6,1	0,8
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	58,9	68,4	57,3	34,8	6,7	17,6	-1,8	47,0
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	52,7	57,6	44,5	47,4	34,4	-13,3	2,2	45,5
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	26,4	23,2	22,0	25,2	41,2	-33,3	-1,0	22,3
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	15,3	21,1	13,6	14,7	9,4	6,7	-13,6	14,2
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	103,0	121,0	48,1	46,7	27,3	-33,3	-12,1	61,5
	Vieraskieliset yhteensä	21,9	28,7	23,4	18,1	9,4	12,1	-5,1	20,1
	Koko väestö	4,0	4,5	-0,4	1,6	-4,3	2,8	-22,0	0,5
Pääkaupunkiseudun sisällä	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	-20,3	-11,3	0,4	1,4	8,1	6,5	30,8	0,0
	Baltian maiden kieliä puhuvat	-8,0	-11,6	12,7	-2,5	-67,3	-25,0	63,8	0,0
	Venäjänkieliset ³	8,3	3,1	2,3	-13,1	44,3	135,7	5,1	0,0
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	-45,2	-10,1	8,3	-3,2	18,1	-11,4	34,8	0,0
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	6,8	-8,5	7,1	-13,3	-18,7	11,8	59,8	0,0
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	24,8	-5,3	20,9	-34,0	-14,8	106,7	36,7	0,0
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	21,4	-4,6	-16,2	-40,1	-14,7	266,7	127,2	0,0
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	-5,9	-5,3	28,0	-12,7	-4,3	46,7	-8,7	0,0
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	25,7	84,0	46,2	-88,0	181,8	-216,7	-66,7	0,0
	Vieraskieliset yhteensä	3,5	-3,3	7,7	-14,2	9,0	25,1	43,0	0,0
	Koko väestö	-17,5	-10,7	0,8	0,9	8,1	7,1	32,0	0,0

1 Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihtumisasialueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

2 sisältää myös saamenkieliset

3 poislukien Baltian maiden kielet

4 poislukien Lähi-idän kielet

Liite 11. Aluetyyppien välinen seudun sisäinen nettomuutto kieliryhmittäin, 1.1.2000–1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto). Luvun ollessa positiivinen kohdealue on saanut muuttovoittoa lähtöalueelta. Luvun ollessa negatiivinen nettomuutto on suuntautunut toisin päin eli taulukossa kohdealueena oleva aluetyyppi on menettänyt asukkaita.

Kohdealue ¹	Kieliryhmä	Lähtöalue ¹						
		A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA
A1	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	0	-1749	-3347	-5166	-226	-89	-774
	Baltian maiden kieliä puhuvat	0	11	-9	-50	0	1	-42
	Venäjänkieliset ³	0	73	64	102	-16	-12	-20
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	0	-44	-57	-142	2	4	-17
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	0	22	64	-26	-5	-4	-25
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	0	6	10	178	10		-50
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	0	29	106	213	11		-97
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	0	-54	-36	3	10	-10	27
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	0	-21	1	35	0		12
	Vieraskieliset yhteensä	0	22	143	313	12	-24	-212
Koko väestö	0	-1727	-3204	-4853	-214	-113	-986	
A2	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	1749	0	-3427	-6334	-350	-50	-777
	Baltian maiden kieliä puhuvat	-11	0	-66	13	3	-5	-35
	Venäjänkieliset ³	-73	0	35	84	-11	-14	34
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	44	0	-60	-37	-2		-11
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	-22	0	35	-34	11	5	-36
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	-6	0	-70	98	6	4	-73
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	-29	0	107	-24	3	-2	-112
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	54	0	-114	15	21	-5	-34
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	21	0	-5	67	2	7	-8
	Vieraskieliset yhteensä	-22	0	-138	182	33	-11	-275
Koko väestö	1727	0	-3565	-6152	-317	-61	-1052	
A3	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	3347	3427	0	-2212	-2121	6	-1625
	Baltian maiden kieliä puhuvat	9	66	0	63	20	3	-19
	Venäjänkieliset ³	-64	-35	0	224	-35	-2	-28
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	57	60	0	94	-4	-7	-72
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	-64	-35	0	181	10	-3	-29
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	-10	70	0	290	20	0	-97
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	-106	-107	0	146	19	3	-260
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	36	114	0	214	-20	1	47
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat		5	0	98	-3	2	-3
	Vieraskieliset yhteensä	-143	138	0	1310	7	-3	-461
Koko väestö	3204	3565	0	-902	-2114	3	-2086	

(... jatkoa)

Kohdealue ¹	Kieliryhmä	Lähtöalue ¹						
		A1	A2	A3	A4	A5	A6	VVA
A4	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	5166	6334	2212	0	-3423	-215	-3786
	Baltian maiden kieliä puhuvat	50	-13	-63	0	34	4	-49
	Venäjänkieliset ³	-102	-84	-224	0	-29	-18	-12
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	142	37	-94	0	-88	11	-149
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	26	34	-181	0	-5	4	-9
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	-178	-98	-290	0	-30	-12	101
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	-213	24	-146	0	-28		-38
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	-3	-15	-214	0	-18	6	2
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	-35	-67	-98	0	-40	5	22
	Vieraskieliset yhteensä	-313	-182	-1310	0	-204		-132
Koko väestö	4853	6152	902	0	-3627	-216	-3918	
A5	Suomen- ja ruotsinkieliset ²	226	350	2121	3423	0	-14	-361
	Baltian maiden kieliä puhuvat	0	-3	-20	-34	0	2	-17
	Venäjänkieliset ³	16	11	35	29	0	-3	1
	Länsi-Euroopan kieliä puhuvat	-2	2	4	88	0	-5	-19
	Itä-Euroopan kieliä puhuvat	5	-11	-10	5	0	-2	
	Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvat	-10	-6	-20	30	0		-2
	Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvat	-11	-3	-19	28	0	0	0
	Aasian kieliä puhuvat ⁴	-10	-21	20	18	0	1	-14
	Muita tai tuntematonta kieltä puhuvat	0	-2	3	40	0	1	-2
	Vieraskieliset yhteensä	-12	-33	-7	204	0	-7	-54
Koko väestö	214	317	2114	3627	0	-21	-415	

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihtumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

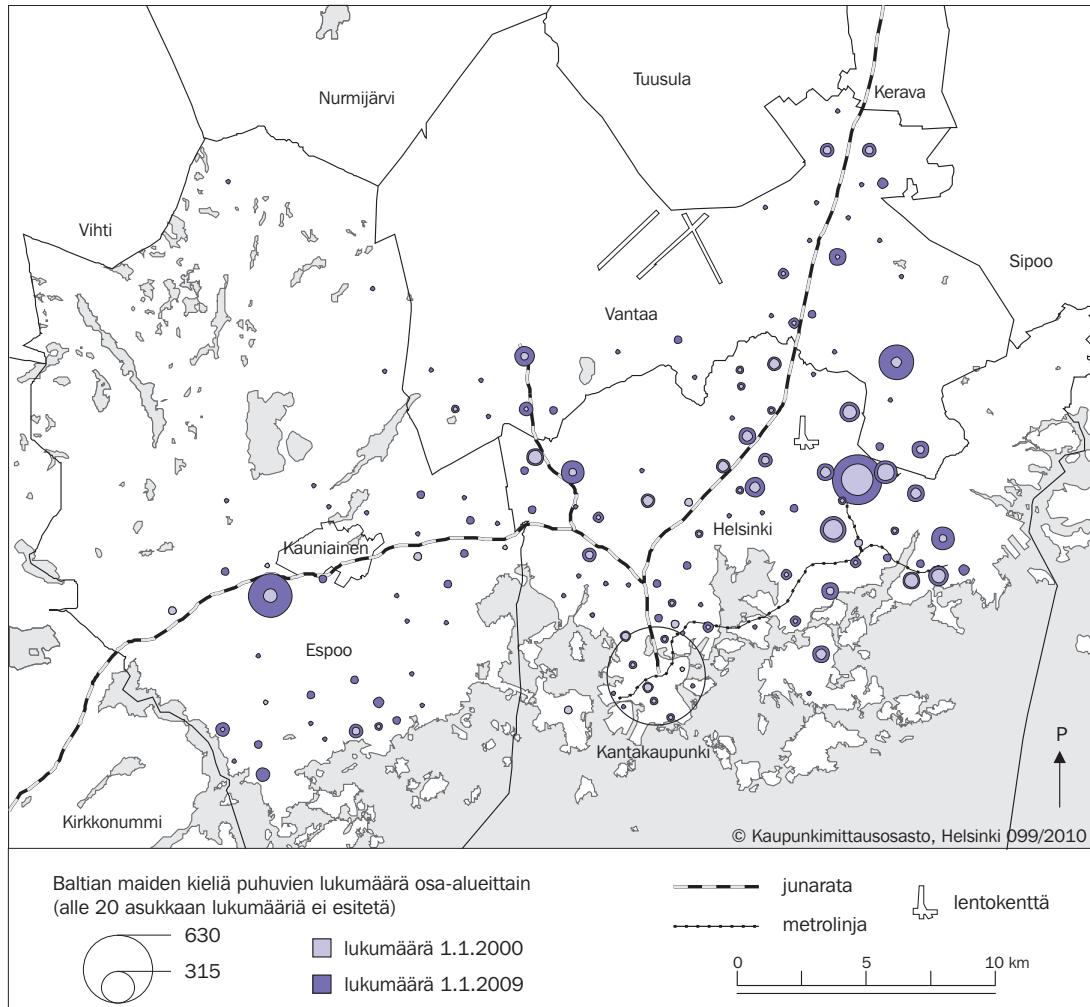
² sisältää myös saamenkieliset

³ poislukien Baltian maiden kielet

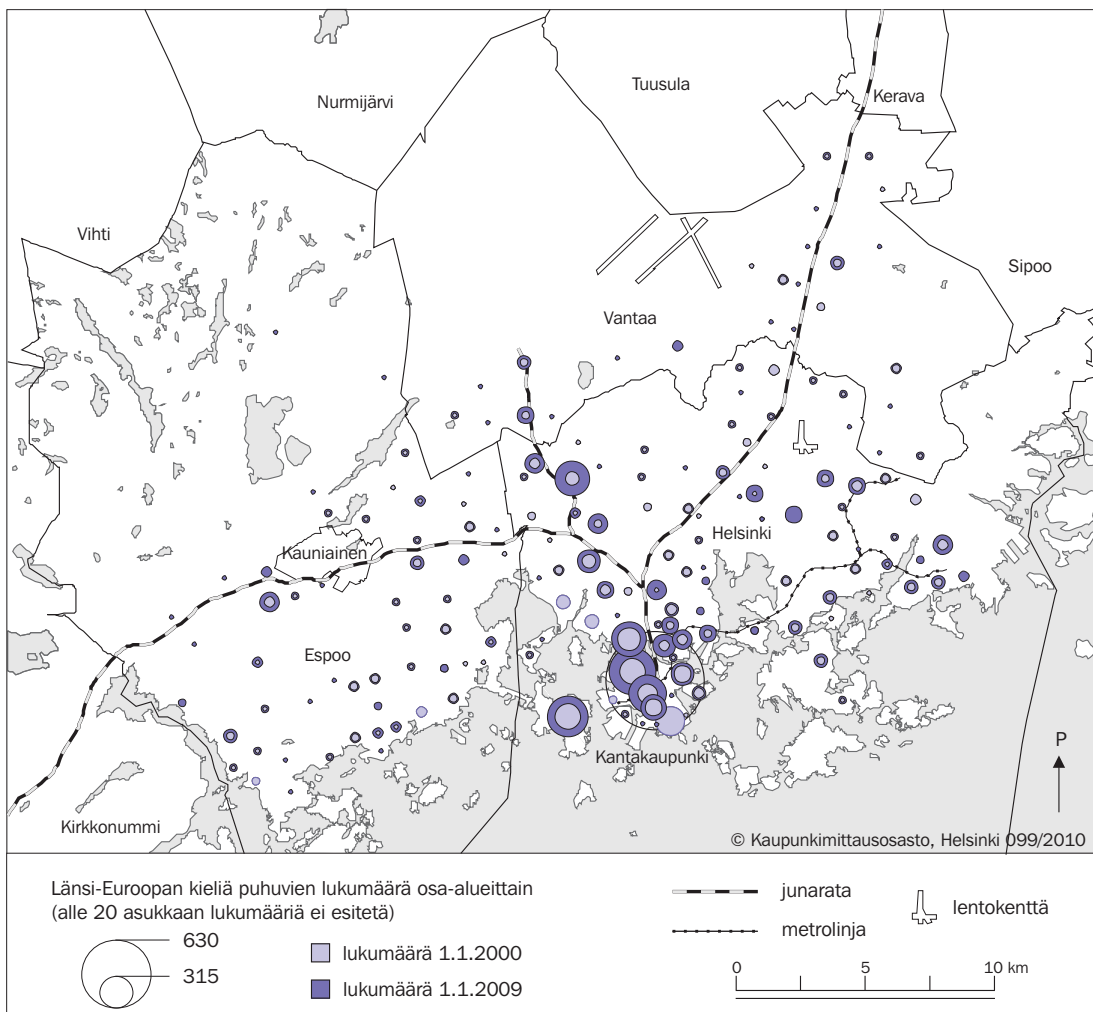
⁴ poislukien Lähi-idän kielet

Liite 12. Kieliryhmien alueellinen sijoittuminen Helsingin osa-alueilla, Espoon pienalueilla ja Vantaan kaupunginosissa 1.1.2000 ja 1.1.2009 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

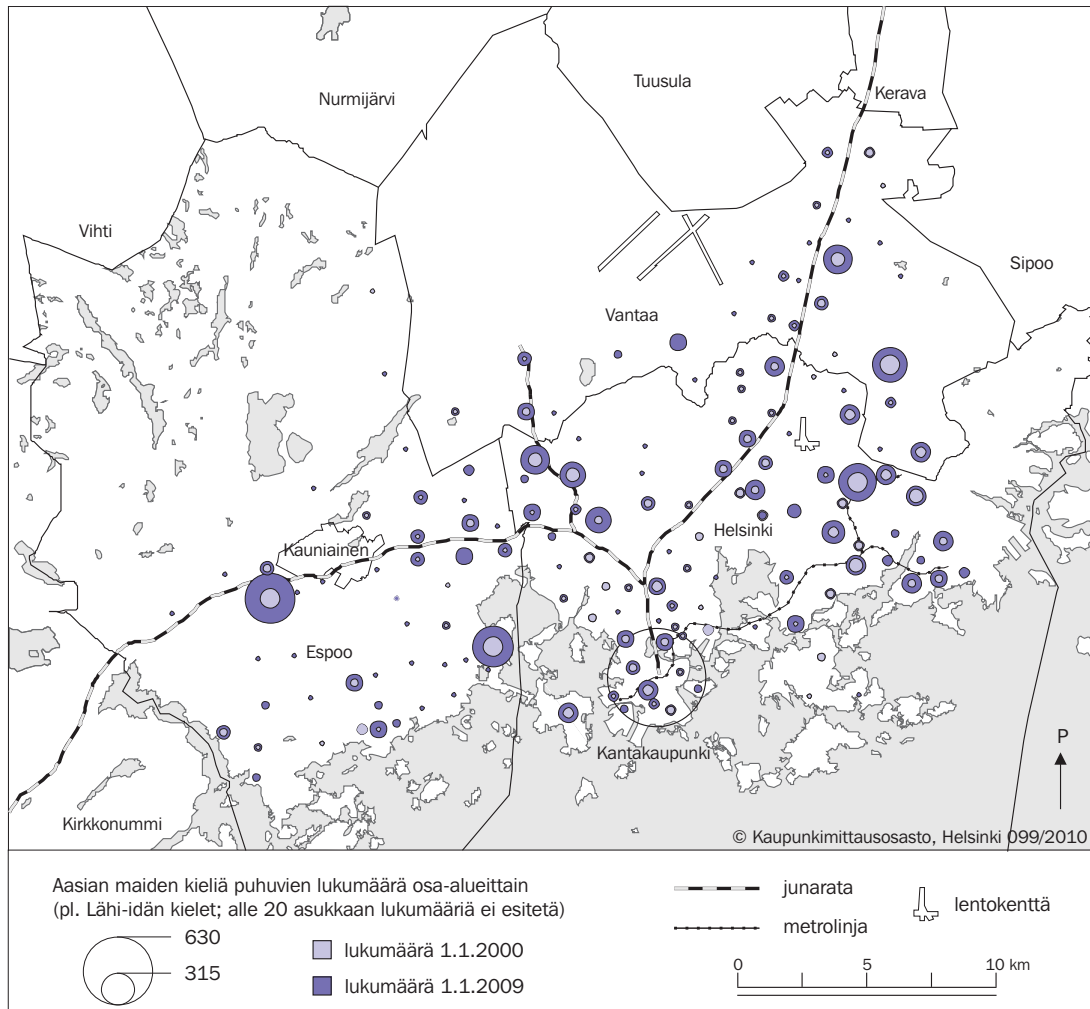
a) Baltian maiden kieliä puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

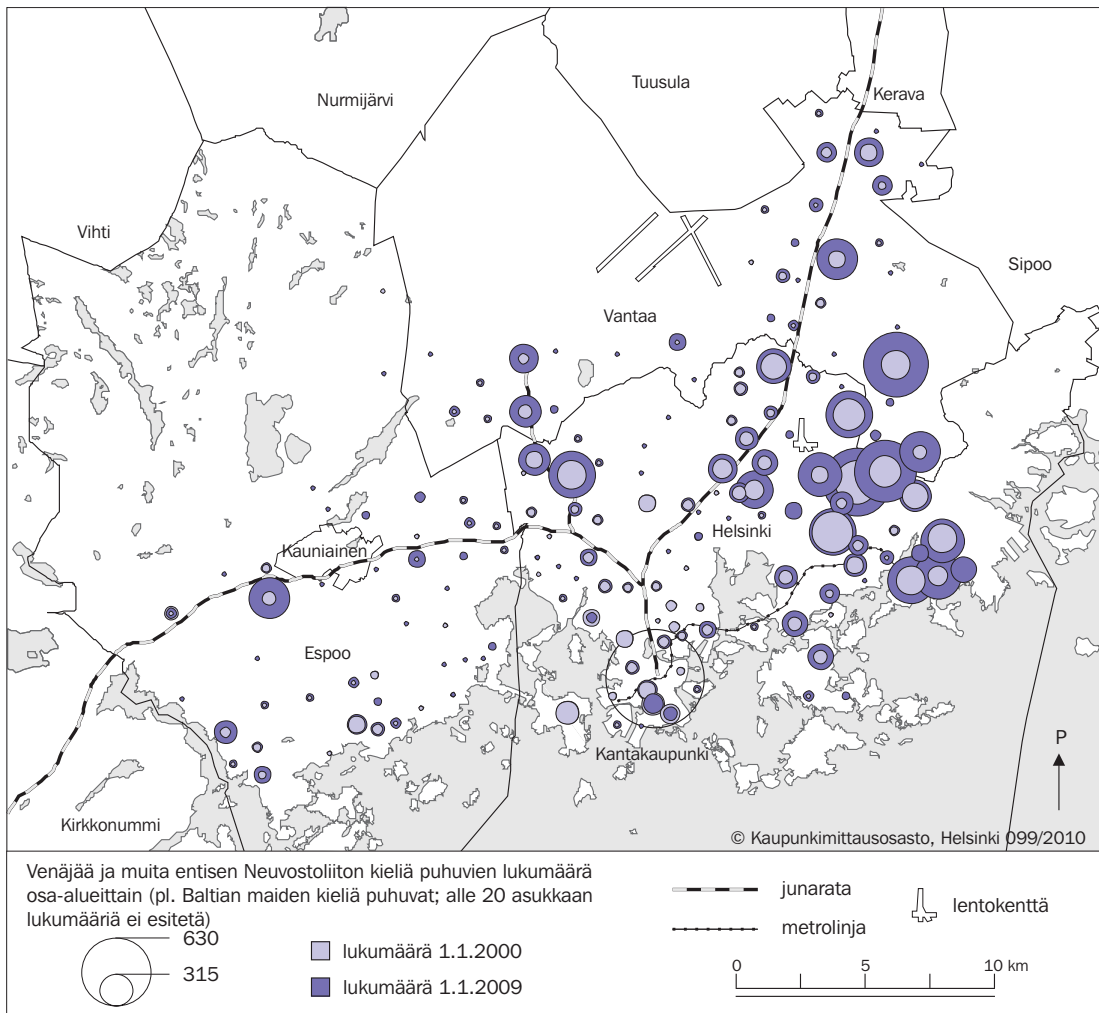
b) Länsi-Euroopan kieliä puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

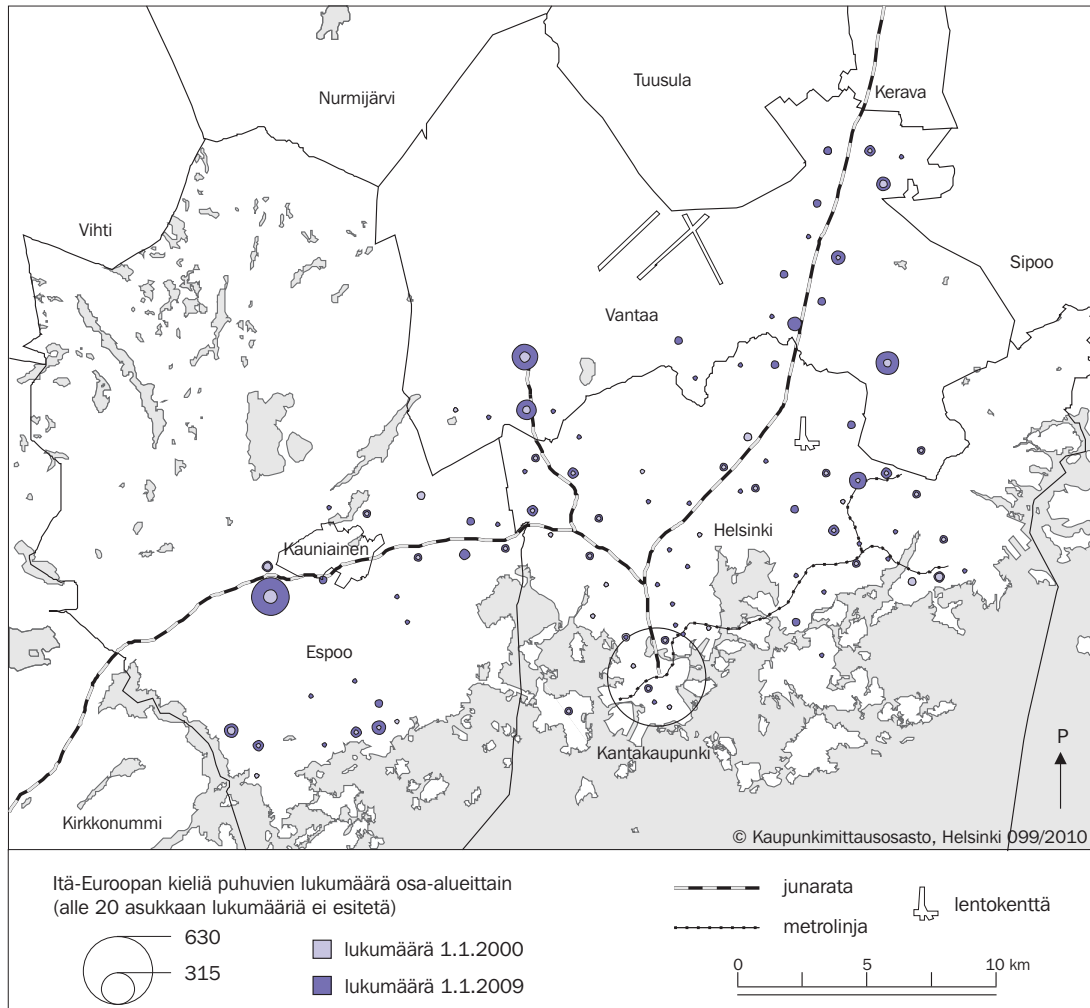
c) Aasian maiden kieliä (pl. Lähi-idän kielet) puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

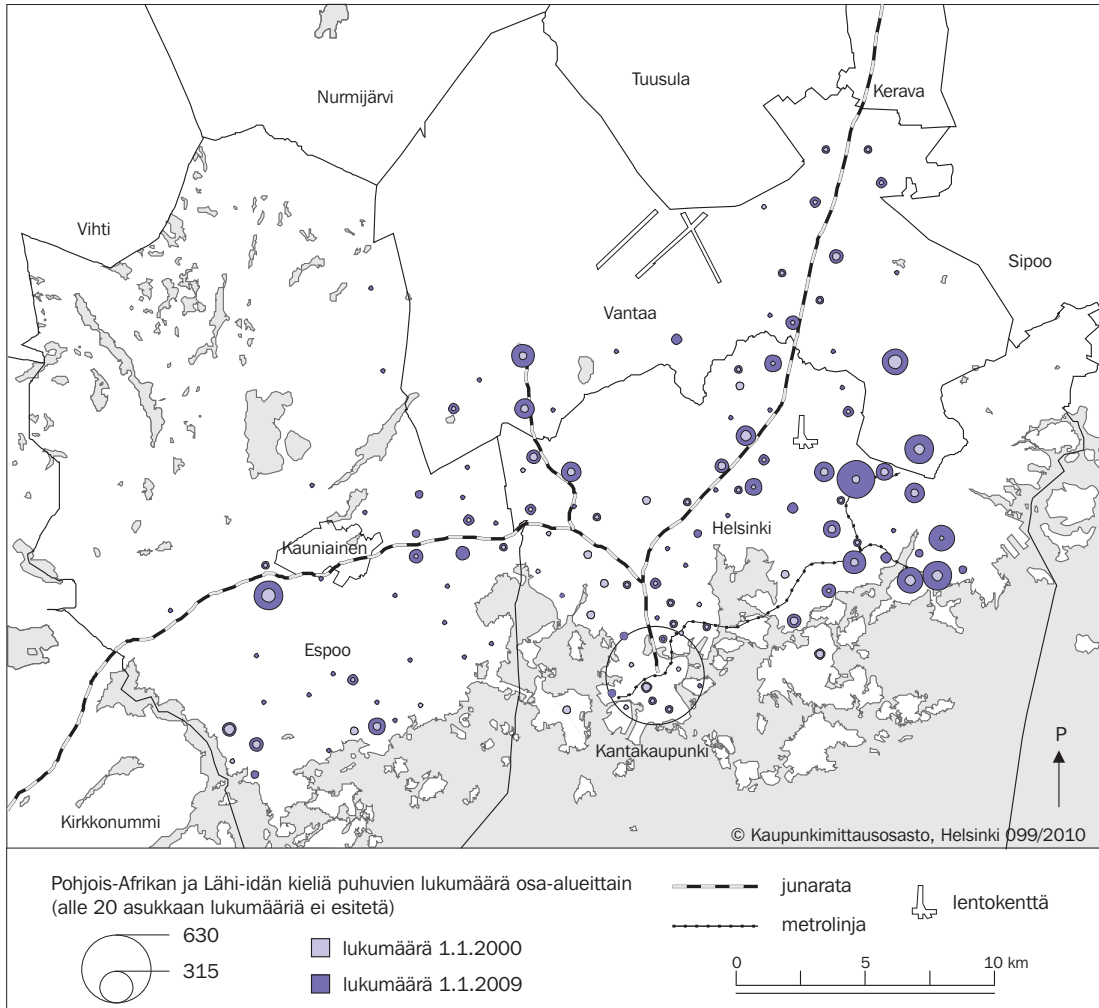
d) Venäjää ja muita entisen Neuvostoliiton kieliä (pl. Baltian maiden kielet) puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

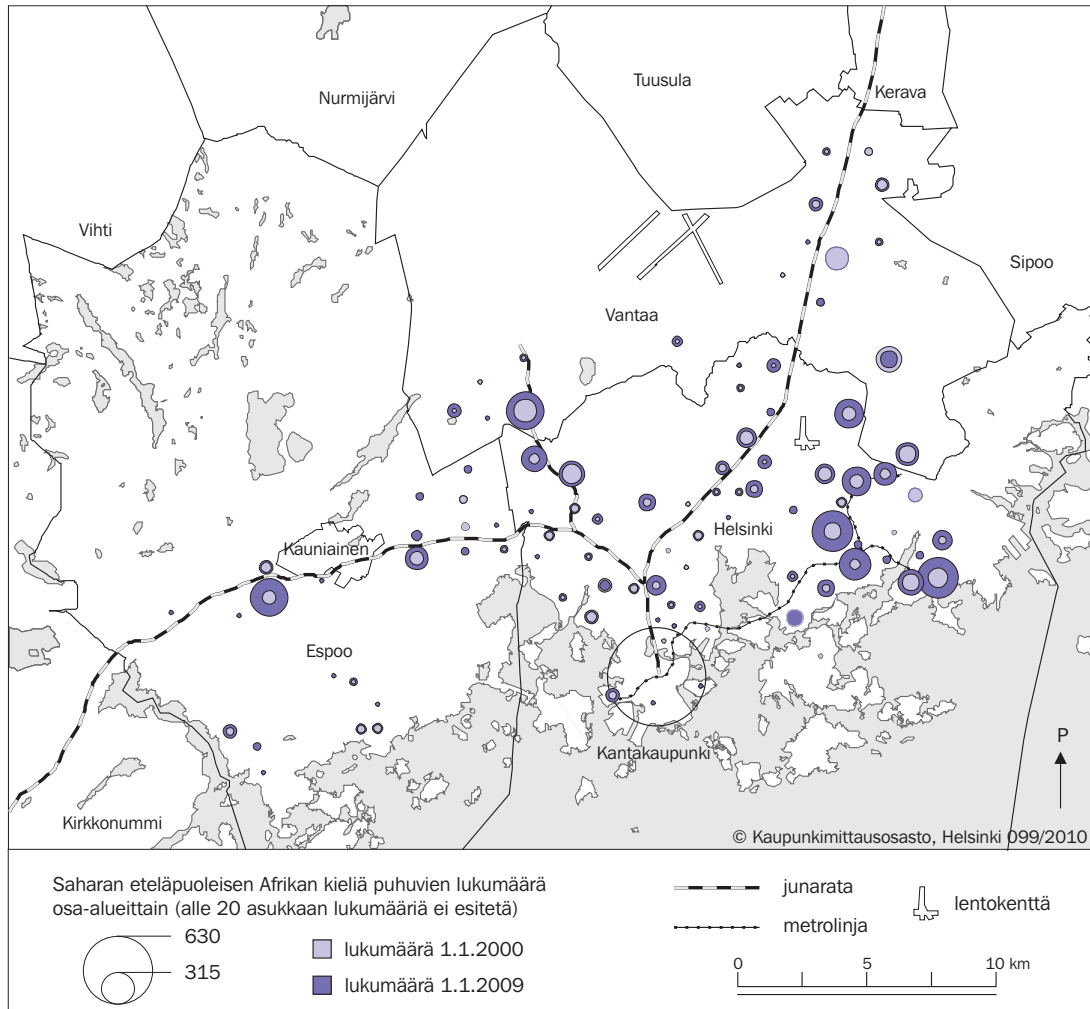
e) Itä-Euroopan kieliä puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

f) Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän kieliä puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

g) Saharan eteläpuoleisen Afrikan kieliä puhuvien sijoittuminen pääkaupunkiseudulla 1.1.2000 ja 1.1.2009.

Liite 13. Kantaväestön lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

a) Kantaväestön lähtö- ja tulomuuton absoluuttiset määrät aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.

Kantaväestön seudun sisäinen lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A1	2000	7 204	6 079	828	633	750	550	2 983	2 637	1 365	1 077	650	557	447	482	181	143
	2001	7 862	6 640	879	663	796	574	3 376	2 894	1 409	1 213	778	622	439	448	185	226
	2002	7 852	6 459	810	616	808	568	3 489	2 967	1 330	1 134	746	590	466	436	203	148
	2003	7 984	6 620	827	584	820	542	3 526	2 926	1 274	1 037	758	698	540	492	239	341
	2004	7 690	6 460	715	587	754	552	3 513	2 878	1 209	1 061	706	634	566	541	227	207
	2005	7 920	6 211	760	541	726	544	3 551	2 774	1 206	1 016	749	615	650	540	278	181
	2006	6 868	5 635	711	540	666	559	3 050	2 497	1 053	842	677	536	481	464	230	197
	2007	6 476	5 326	642	460	617	503	2 837	2 346	941	804	656	568	501	461	282	184
	2008	6 107	5 228	590	486	567	470	2 849	2 432	855	697	555	460	498	437	193	246
A2	2000	10 342	9 680	1 020	897	895	773	4 815	4 426	1 820	1 739	882	851	621	719	289	275
	2001	11 301	11 504	1 050	1 055	948	943	5 400	5 265	1 930	1 983	937	998	706	825	330	435
	2002	11 917	10 794	1 221	950	975	855	5 609	4 987	2 001	1 858	1 015	998	790	792	306	354
	2003	12 786	11 133	1 271	959	1 154	889	5 857	5 294	2 042	1 703	1 206	1 061	906	851	350	376
	2004	12 378	10 501	1 130	810	1 100	844	5 937	5 165	1 955	1 585	1 098	952	840	824	318	321
	2005	12 468	11 092	1 110	905	1 071	905	5 873	5 373	2 025	1 743	1 162	1 006	890	825	337	335
	2006	11 117	10 275	997	875	881	762	5 465	5 043	1 697	1 542	1 010	961	773	807	294	285
	2007	10 762	9 997	952	736	872	750	5 363	5 043	1 529	1 442	935	930	793	818	318	278
	2008	9 973	8 915	819	702	709	613	5 095	4 668	1 348	1 172	858	832	751	703	393	225
A3	2000	22 726	22 714	2 522	2 191	1 936	1 884	9 053	9 608	4 835	4 522	2 144	2 157	1 502	1 709	734	643
	2001	25 875	26 538	2 731	2 460	2 155	2 035	10 534	11 045	5 597	5 390	2 413	2 590	1 708	2 111	737	907
	2002	26 363	27 629	2 789	2 597	2 227	2 170	10 802	11 742	5 493	5 469	2 476	2 659	1 812	2 192	764	800
	2003	27 947	29 181	2 816	2 430	2 301	2 328	11 621	12 571	5 513	5 355	2 719	2 972	2 063	2 454	914	1 071
	2004	28 653	28 394	2 874	2 394	2 470	2 326	11 807	12 468	5 748	5 152	2 821	2 769	2 071	2 361	862	924
	2005	28 886	28 463	2 703	2 221	2 383	2 222	12 248	12 472	5 554	5 026	2 902	2 886	2 159	2 488	937	1 148
	2006	26 690	26 146	2 586	2 157	2 201	2 016	11 187	11 548	4 930	4 507	2 695	2 628	2 059	2 329	1 032	961
	2007	25 692	25 011	2 471	1 993	2 030	1 989	10 994	11 030	4 714	4 108	2 587	2 475	1 952	2 299	944	1 117
	2008	23 897	23 572	2 244	1 912	1 815	1 737	10 423	10 619	4 262	3 963	2 417	2 322	1 871	1 994	865	1 025

Kantaväestön seudun sisäinen lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0-6-v.		7-17-v.		18-29-v.		30-39-v.		40-49-v.		50-64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A4	2000	55 088	52 816	4 579	4 715	3 829	3 881	23 011	22 729	12 278	11 594	5 241	4 879	4 106	3 651	2 044	1 367
	2001	60 922	60 970	4 947	5 042	3 994	4 189	26 307	26 957	13 464	13 234	5 784	5 720	4 494	4 180	1 932	1 648
	2002	61 207	62 175	4 837	5 064	4 026	4 369	26 746	27 662	13 440	13 542	5 650	5 815	4 536	4 370	1 972	1 353
	2003	64 159	65 940	4 920	5 337	4 307	4 577	28 423	29 353	13 437	13 876	6 173	6 199	4 766	4 770	2 133	1 828
	2004	63 837	66 889	4 893	5 524	4 358	4 756	27 998	29 555	13 165	13 940	6 293	6 479	4 992	4 977	2 138	1 658
	2005	65 591	66 930	4 968	5 217	4 345	4 628	28 592	29 790	13 682	13 800	6 441	6 523	5 157	5 183	2 406	1 789
	2006	61 022	61 861	4 779	4 986	3 972	4 219	26 603	27 510	12 613	12 656	5 886	6 015	4 896	4 707	2 273	1 768
	2007	60 398	61 160	4 807	5 191	3 806	3 963	26 133	27 099	12 606	12 705	5 785	5 814	4 915	4 677	2 346	1 711
	2008	56 496	56 650	4 388	4 431	3 606	3 675	25 143	26 006	11 610	11 401	5 414	5 404	4 335	4 320	2 000	1 413
A5	2000	5 322	6 041	508	817	565	730	1 894	1 579	1 006	1 527	595	741	481	461	273	186
	2001	6 041	6 795	586	961	628	793	2 158	1 723	1 129	1 807	685	808	560	478	295	225
	2002	5 706	6 286	484	880	573	686	2 089	1 723	997	1 562	671	785	583	489	309	161
	2003	5 968	6 729	529	889	606	782	2 275	1 798	1 018	1 626	669	824	580	525	291	285
	2004	6 196	6 589	622	863	598	837	2 323	1 685	1 067	1 524	708	897	598	535	280	248
	2005	6 117	6 839	481	920	630	753	2 210	1 882	1 040	1 637	742	916	637	478	377	253
	2006	5 809	6 373	507	881	639	724	2 139	1 712	937	1 528	677	794	610	507	300	227
	2007	5 653	6 140	507	858	585	655	2 018	1 683	950	1 452	644	791	625	464	324	237
	2008	5 274	6 002	446	843	518	635	2 070	1 664	793	1 388	641	809	543	458	263	205
A6	2000	980	928	57	67	63	82	343	303	242	220	133	137	108	94	34	25
	2001	1 095	1 116	74	59	66	74	421	400	230	238	157	148	113	129	34	68
	2002	1 018	1 083	63	100	64	63	430	391	211	235	139	152	91	125	20	17
	2003	1 183	1 310	73	113	65	114	460	469	261	284	152	161	152	135	20	34
	2004	1 020	961	52	69	92	96	468	376	177	207	114	132	96	71	21	10
	2005	1 122	1 118	72	85	85	77	488	417	184	243	153	154	110	123	30	19
	2006	1 031	991	50	91	67	84	472	386	186	192	123	132	105	89	28	17
	2007	934	1 075	64	62	57	90	407	389	156	233	115	138	98	135	37	28
	2008	981	1 243	54	93	73	114	466	390	140	234	117	191	99	191	32	30
VVA	2000	4 338	7 821	360	529	348	463	1 706	2 630	925	1 781	523	846	389	571	87	1 001
	2001	6 541	6 081	400	383	347	314	2 471	2 485	1 645	1 478	948	802	614	494	116	125
	2002	6 854	6 488	324	282	309	267	2 575	2 349	1 738	1 365	1 054	757	699	575	155	893
	2003	6 580	5 774	240	340	275	294	2 483	2 347	1 620	1 267	1 080	843	751	547	131	136
	2004	6 406	6 529	311	330	306	295	2 363	2 383	1 479	1 330	1 022	916	750	629	175	646
	2005	6 087	7 531	214	388	240	321	2 325	2 689	1 408	1 586	987	1 014	771	755	142	778
	2006	6 062	7 352	236	314	264	319	2 399	2 722	1 305	1 433	1 000	994	737	753	121	817
	2007	6 199	7 437	280	368	305	320	2 455	2 741	1 321	1 419	967	982	728	768	143	839
	2008	5 939	7 124	253	301	263	322	2 371	2 727	1 222	1 348	980	975	702	704	148	747

Kantaväestön seudun sisäinen ja ulkoinen lähtö- ja tulomuutto yhteensä aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A1	2000	8 901	8 248	1 052	757	880	698	3 718	4 056	1 710	1 316	770	692	561	567	210	162
	2001	9 801	8 917	1 136	806	936	744	4 232	4 361	1 809	1 465	906	744	568	539	214	258
	2002	9 828	8 580	1 076	744	940	688	4 364	4 369	1 709	1 381	877	698	619	517	243	183
	2003	10 070	8 524	1 105	676	969	677	4 444	4 215	1 648	1 215	916	796	705	572	283	373
	2004	9 743	8 475	971	708	917	686	4 385	4 233	1 586	1 256	885	723	726	630	273	239
	2005	9 884	8 101	988	657	879	663	4 438	4 081	1 552	1 178	887	701	821	608	319	213
	2006	8 707	7 538	936	647	813	676	3 844	3 782	1 396	1 027	795	636	643	549	280	221
	2007	8 363	7 232	863	578	768	629	3 642	3 577	1 291	996	803	674	668	561	328	217
	2008	7 882	7 123	771	587	710	602	3 680	3 705	1 162	895	677	550	644	513	238	271
A2	2000	13 211	13 226	1 411	1 110	1 089	951	6 083	6 812	2 368	2 141	1 081	1 025	826	858	353	329
	2001	14 606	15 257	1 482	1 272	1 172	1 154	6 889	7 732	2 542	2 433	1 198	1 204	946	971	377	491
	2002	15 239	14 137	1 631	1 150	1 175	1 024	7 119	7 232	2 592	2 223	1 253	1 188	1 093	927	376	393
	2003	16 121	14 358	1 669	1 147	1 368	1 064	7 403	7 456	2 645	2 021	1 442	1 261	1 157	984	437	425
	2004	15 686	13 782	1 520	990	1 340	1 053	7 437	7 352	2 535	1 901	1 359	1 144	1 107	974	388	368
	2005	15 792	14 577	1 523	1 086	1 316	1 118	7 364	7 722	2 616	2 068	1 415	1 164	1 145	1 012	413	407
	2006	14 403	13 727	1 416	1 067	1 078	994	6 978	7 373	2 252	1 865	1 266	1 125	1 046	973	367	330
	2007	14 129	13 422	1 338	891	1 083	926	6 930	7 429	2 070	1 771	1 211	1 090	1 102	982	395	333
	2008	13 184	12 345	1 170	893	912	781	6 693	7 066	1 832	1 483	1 082	999	1 030	849	465	274
A3	2000	29 066	29 958	3 484	2 741	2 357	2 324	11 408	13 769	6 327	5 642	2 647	2 657	1 979	2 064	864	761
	2001	32 859	33 550	3 755	2 928	2 583	2 468	13 158	15 013	7 284	6 493	2 954	3 147	2 229	2 471	896	1 030
	2002	33 379	34 242	3 732	3 051	2 689	2 562	13 468	15 540	7 100	6 465	3 032	3 124	2 418	2 561	940	939
	2003	35 574	35 603	3 874	2 854	2 808	2 730	14 444	16 196	7 263	6 297	3 423	3 445	2 678	2 889	1 084	1 192
	2004	36 158	34 867	3 911	2 848	2 931	2 705	14 742	16 049	7 360	6 124	3 438	3 250	2 734	2 828	1 042	1 063
	2005	36 492	35 535	3 664	2 710	2 903	2 683	15 136	16 432	7 251	6 046	3 569	3 419	2 831	2 928	1 138	1 317
	2006	34 286	33 108	3 509	2 611	2 724	2 447	14 164	15 581	6 580	5 472	3 355	3 095	2 719	2 784	1 235	1 118
	2007	33 304	32 022	3 420	2 443	2 546	2 372	13 904	15 081	6 291	5 078	3 309	2 977	2 669	2 761	1 165	1 310
	2008	30 911	30 416	3 073	2 365	2 251	2 126	13 280	14 580	5 677	4 896	3 034	2 840	2 522	2 406	1 074	1 203
A4	2000	68 666	69 070	6 180	5 594	4 613	4 695	28 266	32 537	15 529	14 184	6 327	5 943	5 332	4 521	2 419	1 596
	2001	76 167	77 247	6 757	5 908	4 861	5 001	32 357	36 708	17 107	15 873	7 022	6 786	5 756	5 082	2 307	1 889
	2002	76 191	77 655	6 511	5 976	4 892	5 202	32 812	36 794	16 871	15 904	6 880	6 868	5 870	5 294	2 355	1 617
	2003	79 733	80 379	6 689	6 176	5 240	5 367	34 612	37 774	17 036	16 057	7 445	7 291	6 144	5 661	2 567	2 053
	2004	79 849	82 202	6 754	6 436	5 310	5 622	34 445	38 388	16 732	16 291	7 571	7 578	6 450	5 927	2 587	1 960
	2005	81 844	83 070	6 820	6 107	5 405	5 431	34 907	39 311	17 421	16 305	7 860	7 566	6 611	6 250	2 820	2 100
	2006	77 074	78 257	6 624	5 952	4 929	5 066	32 947	37 120	16 173	15 213	7 305	7 097	6 343	5 721	2 753	2 088
	2007	77 283	77 966	6 744	6 187	4 732	4 875	32 904	37 055	16 466	15 310	7 193	6 919	6 413	5 604	2 831	2 016
	2008	72 299	73 317	6 115	5 350	4 525	4 523	31 731	35 912	15 012	13 985	6 816	6 538	5 696	5 270	2 404	1 739

Kantaväestön seudun sisäinen ja ulkoinen lähtö- ja tulomuutto yhteensä aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0-6-v.		7-17-v.		18-29-v.		30-39-v.		40-49-v.		50-64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A5	2000	6 714	7 299	735	928	680	844	2 261	2 146	1 349	1 724	726	879	643	568	320	210
	2001	7 598	8 001	790	1 076	782	897	2 642	2 242	1 463	2 025	841	935	739	577	341	249
	2002	7 163	7 486	693	1 007	685	802	2 500	2 218	1 349	1 791	800	914	773	572	363	182
	2003	7 366	7 778	697	985	706	880	2 671	2 282	1 349	1 789	824	930	776	602	343	310
	2004	7 690	7 728	819	978	724	945	2 767	2 152	1 390	1 741	866	1 015	777	611	347	286
	2005	7 679	7 918	699	1 045	765	849	2 698	2 344	1 358	1 841	904	1 004	820	546	435	289
	2006	7 362	7 498	730	976	786	837	2 588	2 213	1 264	1 715	850	899	788	591	356	267
	2007	7 372	7 361	725	996	744	774	2 518	2 166	1 326	1 676	847	922	813	544	399	283
	2008	6 728	7 248	641	967	642	775	2 525	2 188	1 095	1 613	796	927	723	545	306	233
A6	2000	1 208	1 193	87	75	73	98	434	459	291	269	152	155	129	106	42	31
	2001	1 363	1 433	105	79	92	100	530	573	285	283	181	174	131	151	39	73
	2002	1 276	1 339	82	111	76	80	540	541	273	280	166	171	116	138	23	18
	2003	1 429	1 532	98	124	82	122	556	605	322	319	170	177	181	150	20	35
	2004	1 228	1 207	70	86	100	103	558	531	208	233	140	152	128	88	24	14
	2005	1 383	1 368	107	100	106	97	575	554	231	275	186	177	139	137	39	28
	2006	1 264	1 278	74	97	74	92	570	564	229	223	145	162	133	116	39	24
	2007	1 200	1 329	82	76	70	100	534	552	205	262	134	154	130	157	45	28
	2008	1 222	1 545	68	115	91	128	592	569	176	272	139	212	117	217	39	32
VVA	2000	6 290	8 862	487	577	458	515	2 408	3 146	1 487	1 992	786	965	542	651	122	1 016
	2001	8 339	7 166	516	425	468	364	3 068	3 015	2 149	1 721	1 208	936	780	572	150	133
	2002	8 561	7 227	443	317	386	299	3 160	2 684	2 200	1 537	1 285	854	897	635	190	901
	2003	8 136	6 432	359	373	355	312	2 981	2 649	2 039	1 418	1 329	936	910	601	163	143
	2004	8 068	7 178	425	366	427	338	2 914	2 670	1 912	1 456	1 255	1 002	934	694	201	652
	2005	7 692	8 296	316	425	362	373	2 837	2 997	1 800	1 742	1 259	1 132	947	840	171	787
	2006	7 695	8 134	340	388	375	354	2 935	3 042	1 705	1 590	1 246	1 112	942	825	152	823
	2007	7 877	8 190	377	446	407	344	3 004	3 084	1 745	1 557	1 246	1 078	924	832	174	849
	2008	7 686	7 963	365	380	386	358	2 942	3 090	1 612	1 510	1 269	1 084	925	788	187	753

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitoväestö ja vailla vakinaista asuntoa olevat

b) Kantaväestön lähtö- ja tulomuuton tase prosentteina aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.

Kantaväestön seudun sisäisen muuttoliikkeen tase aluetyypeittäin: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50–64-v.	65-v. tai yli
A1	2000	84	76	73	88	79	86	108	79
	2001	84	75	72	86	86	80	102	122
	2002	82	76	70	85	85	79	94	73
	2003	83	71	66	83	81	92	91	143
	2004	84	82	73	82	88	90	96	91
	2005	78	71	75	78	84	82	83	65
	2006	82	76	84	82	80	79	96	86
	2007	82	72	82	83	85	87	92	65
	2008	86	82	83	85	82	83	88	127
A2	2000	94	88	86	92	96	96	116	95
	2001	102	100	99	98	103	107	117	132
	2002	91	78	88	89	93	98	100	116
	2003	87	75	77	90	83	88	94	107
	2004	85	72	77	87	81	87	98	101
	2005	89	82	85	91	86	87	93	99
	2006	92	88	86	92	91	95	104	97
	2007	93	77	86	94	94	99	103	87
	2008	89	86	86	92	87	97	94	57
A3	2000	100	87	97	106	94	101	114	88
	2001	103	90	94	105	96	107	124	123
	2002	105	93	97	109	100	107	121	105
	2003	104	86	101	108	97	109	119	117
	2004	99	83	94	106	90	98	114	107
	2005	99	82	93	102	90	99	115	123
	2006	98	83	92	103	91	98	113	93
	2007	97	81	98	100	87	96	118	118
	2008	99	85	96	102	93	96	107	118

Kantaväestön seudun sisäisen muuttoliikkeen tase aluetyypeittäin: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista (... jatkoa)

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50–64-v.	65-v. tai yli
A4	2000	96	103	101	99	94	93	89	67
	2001	100	102	105	102	98	99	93	85
	2002	102	105	109	103	101	103	96	69
	2003	103	108	106	103	103	100	100	86
	2004	105	113	109	106	106	103	100	78
	2005	102	105	107	104	101	101	101	74
	2006	101	104	106	103	100	102	96	78
	2007	101	108	104	104	101	101	95	73
	2008	100	101	102	103	98	100	100	71
A5	2000	114	161	129	83	152	125	96	68
	2001	112	164	126	80	160	118	85	76
	2002	110	182	120	82	157	117	84	52
	2003	113	168	129	79	160	123	91	98
	2004	106	139	140	73	143	127	89	89
	2005	112	191	120	85	157	123	75	67
	2006	110	174	113	80	163	117	83	76
	2007	109	169	112	83	153	123	74	73
	2008	114	189	123	80	175	126	84	78
A6	2000	95	118	130	88	91	103	87	74
	2001	102	80	112	95	103	94	114	200
	2002	106	159	98	91	111	109	137	85
	2003	111	155	175	102	109	106	89	170
	2004	94	133	104	80	117	116	74	48
	2005	100	118	91	85	132	101	112	63
	2006	96	182	125	82	103	107	85	61
	2007	115	97	158	96	149	120	138	76
	2008	127	172	156	84	167	163	193	94
VVA	2000	180	147	133	154	193	162	147	1151
	2001	93	96	90	101	90	85	80	108
	2002	95	87	86	91	79	72	82	576
	2003	88	142	107	95	78	78	73	104
	2004	102	106	96	101	90	90	84	369
	2005	124	181	134	116	113	103	98	548
	2006	121	133	121	113	110	99	102	675
	2007	120	131	105	112	107	102	105	587
	2008	120	119	122	115	110	99	100	505

Kantaväestön seudun sisäisen ja ulkoisen muuttoliikkeen tase aluetyypeittäin: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista (... jatkoa)

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50–64-v.	65-v. tai yli
A1	2000	93	72	79	109	77	90	101	77
	2001	91	71	79	103	81	82	95	121
	2002	87	69	73	100	81	80	84	75
	2003	85	61	70	95	74	87	81	132
	2004	87	73	75	97	79	82	87	88
	2005	82	66	75	92	76	79	74	67
	2006	87	69	83	98	74	80	85	79
	2007	86	67	82	98	77	84	84	66
	2008	90	76	85	101	77	81	80	114
A2	2000	100	79	87	112	90	95	104	93
	2001	104	86	98	112	96	101	103	130
	2002	93	71	87	102	86	95	85	105
	2003	89	69	78	101	76	87	85	97
	2004	88	65	79	99	75	84	88	95
	2005	92	71	85	105	79	82	88	99
	2006	95	75	92	106	83	89	93	90
	2007	95	67	86	107	86	90	89	84
	2008	94	76	86	106	81	92	82	59
A3	2000	103	79	99	121	89	100	104	88
	2001	102	78	96	114	89	107	111	115
	2002	103	82	95	115	91	103	106	100
	2003	100	74	97	112	87	101	108	110
	2004	96	73	92	109	83	95	103	102
	2005	97	74	92	109	83	96	103	116
	2006	97	74	90	110	83	92	102	91
	2007	96	71	93	108	81	90	103	112
	2008	98	77	94	110	86	94	95	112
A4	2000	101	91	102	115	91	94	85	66
	2001	101	87	103	113	93	97	88	82
	2002	102	92	106	112	94	100	90	69
	2003	101	92	102	109	94	98	92	80
	2004	103	95	106	111	97	100	92	76
	2005	101	90	100	113	94	96	95	74
	2006	102	90	103	113	94	97	90	76
	2007	101	92	103	113	93	96	87	71
	2008	101	87	100	113	93	96	93	72

Kantaväestön seudun sisäisen ja ulkoisen muuttoliikkeen tase aluetyypeittäin: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista (... jatkoa)

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50–64-v.	65-v. tai yli
A5	2000	109	126	124	95	128	121	88	66
	2001	105	136	115	85	138	111	78	73
	2002	105	145	117	89	133	114	74	50
	2003	106	141	125	85	133	113	78	90
	2004	100	119	131	78	125	117	79	82
	2005	103	149	111	87	136	111	67	66
	2006	102	134	106	86	136	106	75	75
	2007	100	137	104	86	126	109	67	71
	2008	108	151	121	87	147	116	75	76
A6	2000	99	86	134	106	92	102	82	74
	2001	105	75	109	108	99	96	115	187
	2002	105	135	105	100	103	103	119	78
	2003	107	127	149	109	99	104	83	175
	2004	98	123	103	95	112	109	69	58
	2005	99	93	92	96	119	95	99	72
	2006	101	131	124	99	97	112	87	62
	2007	111	93	143	103	128	115	121	62
	2008	126	169	141	96	155	153	185	82
VVA	2000	141	118	112	131	134	123	120	833
	2001	86	82	78	98	80	77	73	89
	2002	84	72	77	85	70	66	71	474
	2003	79	104	88	89	70	70	66	88
	2004	89	86	79	92	76	80	74	324
	2005	108	134	103	106	97	90	89	460
	2006	106	114	94	104	93	89	88	541
	2007	104	118	85	103	89	87	90	488
	2008	104	104	93	105	94	85	85	403

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

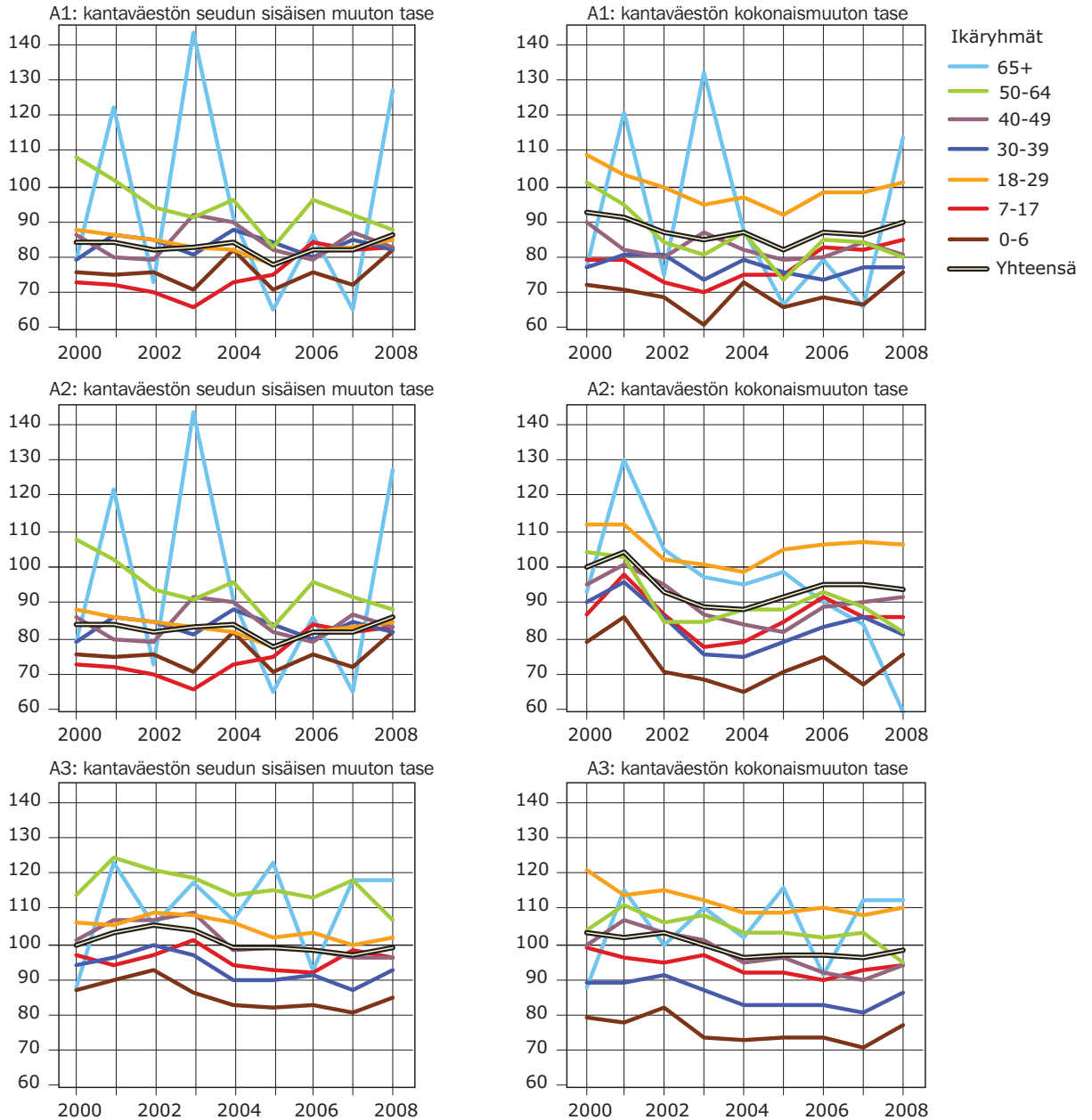
A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

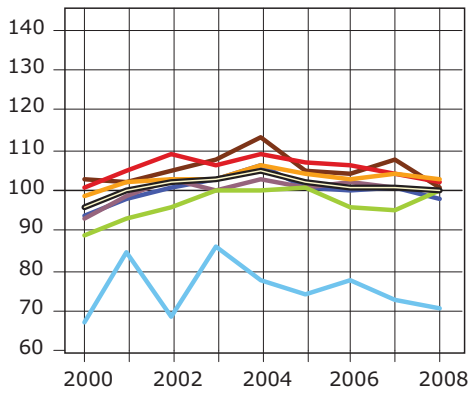
VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

c) Kantaväestön lähtö- ja tulomuuton tase kuvioina aluetypeittäin ja ikäryhmittäin.

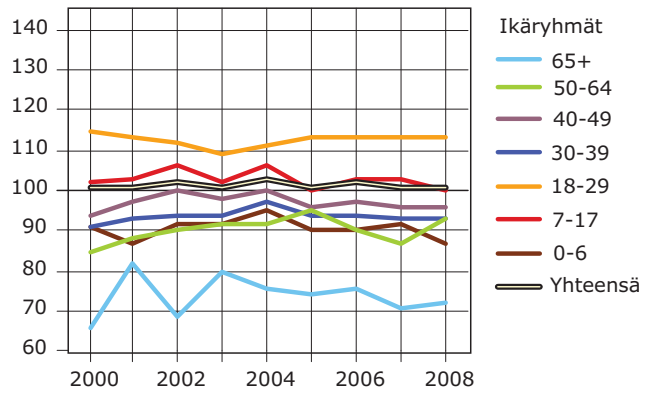

c) Kantaväestön lähtö- ja tulomuuton tase kuvioina aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.

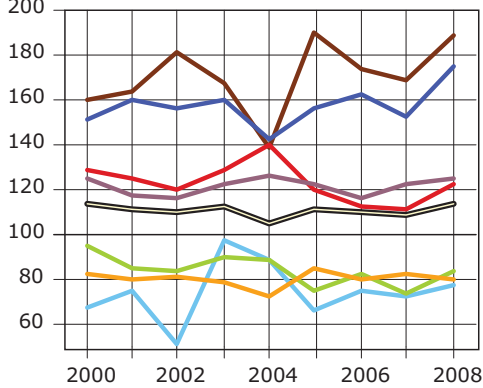
A4: kantaväestön seudun sisäisen muuton tase

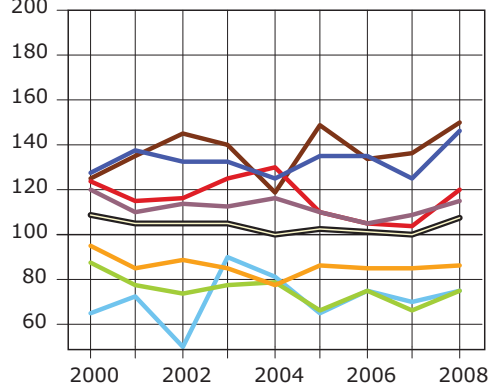
A4: kantaväestön kokonaismuuton tase

A5: kantaväestön seudun sisäisen muuton tase

A5: kantaväestön kokonaismuuton tase

Liite 14. Vieraskielisen väestön lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

a) Vieraskielisen väestön lähtö- ja tulomuuton absoluuttiset määrät aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.

Vieraskielisen väestön seudun sisäinen lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A1	2000	1 125	1 210	160	179	133	159	396	409	270	294	118	119	38	40	10	10
	2001	1 397	1 495	159	201	143	167	556	543	330	364	151	142	49	67	9	11
	2002	1 665	1 735	205	232	220	254	599	603	405	387	165	171	58	68	13	20
	2003	1 813	1 889	184	255	240	233	676	607	421	462	204	206	73	107	15	19
	2004	1 745	1 977	156	229	181	262	723	743	394	439	204	208	73	84	14	12
	2005	2 095	2 189	221	264	236	249	817	855	478	478	229	235	98	93	16	15
	2006	2 159	2 188	209	224	259	243	872	871	475	474	237	246	99	114	8	16
	2007	2 181	2 149	185	199	211	219	965	900	465	438	223	251	111	126	21	16
	2008	2 657	2 275	227	186	217	199	1 206	975	564	503	275	251	137	127	31	34
A2	2000	1 198	1 108	162	173	183	122	359	382	304	273	132	106	48	40	10	12
	2001	1 423	1 512	181	184	172	154	491	560	326	349	179	173	61	76	13	16
	2002	1 739	1 724	208	193	209	216	613	585	427	452	188	184	72	76	22	18
	2003	1 819	1 928	213	198	212	224	653	741	449	431	190	234	83	85	19	15
	2004	1 894	1 883	208	190	203	200	738	790	412	407	241	198	79	78	13	20
	2005	2 294	2 149	236	195	263	207	954	938	502	455	241	233	80	92	18	29
	2006	2 159	2 246	180	221	201	201	956	965	491	463	220	242	88	126	23	28
	2007	2 295	2 217	174	163	169	170	1 064	1 026	526	516	227	214	115	111	20	17
	2008	2 696	2 521	192	196	206	209	1 286	1 165	579	538	284	258	135	141	14	14
A3	2000	1 846	1 884	281	305	174	184	617	616	481	458	199	207	64	92	30	22
	2001	2 327	2 582	331	350	260	327	780	808	606	671	239	292	91	108	20	26
	2002	2 582	2 904	303	361	359	377	832	950	690	752	279	321	96	115	23	28
	2003	3 037	3 287	313	352	376	382	999	1 095	799	868	384	392	141	168	25	30
	2004	3 192	3 141	299	308	382	306	1 151	1 164	786	788	387	405	158	148	29	22
	2005	3 537	3 657	435	376	351	376	1 295	1 314	841	884	409	474	180	199	26	34
	2006	3 884	3 756	381	315	417	351	1 444	1 520	905	883	490	452	205	197	42	38
	2007	3 965	3 904	314	313	379	311	1 584	1 651	931	904	514	471	208	217	35	37
	2008	4 375	4 480	342	344	366	343	1 833	1 908	1 013	1 086	539	521	245	243	37	35

Vieraskielisen väestön seudun sisäinen lähtö- ja tulomuutto aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A4	2000	3 259	2 921	424	370	287	249	1 074	986	915	838	347	302	169	140	43	36
	2001	3 840	3 470	432	371	352	272	1 249	1 225	1 139	1 017	430	390	202	168	36	27
	2002	3 939	3 797	349	289	329	313	1 400	1 343	1 154	1 146	458	465	209	208	40	33
	2003	4 316	3 908	344	258	337	289	1 529	1 450	1 239	1 140	543	513	266	203	58	55
	2004	4 324	4 046	329	252	358	309	1 664	1 535	1 222	1 177	503	535	186	187	62	51
	2005	4 861	4 643	466	464	359	355	1 760	1 725	1 350	1 287	612	551	264	230	50	31
	2006	4 854	4 655	329	304	339	327	1 897	1 776	1 334	1 349	644	615	266	250	45	34
	2007	4 968	4 959	315	287	306	324	1 984	1 946	1 381	1 401	648	697	277	254	57	50
	2008	5 844	5 719	326	359	362	327	2 401	2 461	1 598	1 510	752	725	347	307	58	30
A5	2000	164	200	28	35	17	26	39	47	46	44	15	38	16	5	3	5
	2001	205	218	22	40	22	15	76	58	46	65	26	25	11	12	2	3
	2002	228	213	17	24	26	14	57	45	74	78	30	36	21	16	3	0
	2003	246	265	22	18	28	44	87	60	56	86	38	43	13	14	2	0
	2004	198	200	13	16	13	15	81	55	53	69	24	28	10	13	4	4
	2005	238	250	24	41	22	28	92	55	49	73	36	37	10	13	5	3
	2006	233	268	11	28	18	28	76	67	61	90	42	38	23	14	2	3
	2007	268	248	17	14	24	20	88	82	70	79	47	36	18	13	4	4
	2008	285	297	20	20	33	35	99	81	72	71	46	60	11	23	4	7
A6	2000	68	69	8	4	1	6	18	18	15	14	18	17	7	10	1	0
	2001	73	84	5	6	1	5	28	32	30	30	7	8	2	2	0	1
	2002	64	59	0	1	3	6	18	18	21	15	14	14	8	5	0	0
	2003	51	69	3	7	4	3	22	25	11	22	6	7	5	5	0	0
	2004	46	68	3	4	0	12	20	26	9	11	9	11	5	4	0	0
	2005	77	86	5	7	8	11	32	30	19	24	12	11	1	2	0	1
	2006	71	68	4	3	3	6	30	22	19	18	10	12	5	7	0	0
	2007	86	91	1	6	7	8	41	38	16	16	15	14	6	6	0	3
	2008	115	115	7	2	5	8	49	40	32	33	17	19	5	10	0	3
VVA	2000	685	964	75	74	32	83	252	297	206	320	85	126	32	48	3	16
	2001	1 012	909	79	57	50	62	358	302	350	330	127	131	43	26	5	1
	2002	1 124	911	76	60	79	47	381	353	369	304	166	114	50	28	3	5
	2003	1 191	1 129	57	48	52	74	472	463	371	338	175	143	58	57	6	6
	2004	1 277	1 366	54	68	66	98	497	559	398	386	183	166	68	65	11	24
	2005	1 429	1 575	61	99	70	83	594	643	419	461	206	207	66	67	13	15
	2006	1 522	1 712	50	71	63	142	703	762	383	395	223	260	87	68	13	14
	2007	1 686	1 886	61	85	91	134	802	888	419	454	217	207	85	96	11	22
	2008	1 963	2 550	96	106	67	139	932	1 177	486	612	258	340	117	148	7	28

Vieraskielisen väestön seudun sisäinen ja ulkoinen lähtö- ja tulomuutto yhteensä aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A1	2000	1 302	1 787	177	249	162	225	455	654	314	425	141	158	42	58	11	18
	2001	1 627	2 181	179	252	177	267	633	849	398	500	172	196	59	100	9	17
	2002	1 928	2 430	227	297	247	356	684	892	488	543	199	231	66	88	17	23
	2003	2 047	2 582	206	299	267	327	763	892	479	611	234	293	79	137	19	23
	2004	2 069	2 739	181	294	210	344	834	1 104	485	576	254	289	86	107	19	25
	2005	2 355	3 134	261	336	257	349	908	1 307	547	666	256	315	110	138	16	23
	2006	2 453	3 264	230	279	282	350	1 005	1 420	548	698	268	329	110	161	10	27
	2007	2 592	3 591	220	298	248	358	1 150	1 615	555	719	257	382	136	195	26	24
	2008	3 162	3 930	261	314	251	348	1 409	1 831	696	807	348	403	162	184	35	43
A2	2000	1 450	1 667	182	221	214	192	421	600	393	400	173	166	55	65	12	23
	2001	1 640	2 293	205	253	193	250	561	867	389	541	208	246	68	111	16	25
	2002	1 985	2 666	220	278	228	377	694	933	521	652	210	263	87	136	25	27
	2003	2 062	2 763	227	278	241	316	748	1 107	503	607	227	314	95	119	21	22
	2004	2 297	2 813	243	268	224	311	890	1 199	532	601	295	290	96	117	17	27
	2005	2 599	3 380	266	306	282	360	1 085	1 477	576	714	279	338	89	134	22	51
	2006	2 536	3 645	207	331	238	345	1 115	1 641	585	717	259	374	103	194	29	43
	2007	2 780	3 897	224	275	207	283	1 260	1 931	636	804	289	380	141	195	23	29
	2008	3 297	4 337	235	308	236	368	1 558	2 130	733	876	357	416	161	211	17	28
A3	2000	2 224	2 896	314	391	214	325	719	1 013	617	698	243	300	84	134	33	35
	2001	2 700	3 889	369	483	290	527	907	1 278	735	959	272	439	103	160	24	43
	2002	3 067	4 327	356	488	398	622	985	1 442	858	1 090	331	463	113	176	26	46
	2003	3 499	4 680	358	487	421	567	1 140	1 619	938	1 181	446	543	169	241	27	42
	2004	3 784	4 642	347	442	419	471	1 348	1 758	978	1 153	462	567	192	219	38	32
	2005	4 143	5 540	515	546	413	604	1 497	2 065	1 001	1 292	472	677	210	298	35	58
	2006	4 587	5 866	437	513	479	573	1 675	2 395	1 094	1 356	612	671	240	304	50	54
	2007	4 797	6 355	406	514	433	541	1 899	2 716	1 157	1 445	613	742	248	340	41	57
	2008	5 339	7 355	440	660	437	639	2 173	3 065	1 269	1 771	681	803	291	364	48	53
A4	2000	4 230	5 075	501	551	371	466	1 376	1 925	1 216	1 350	473	478	235	252	58	53
	2001	4 721	6 077	492	589	421	564	1 562	2 256	1 406	1 670	532	676	262	272	46	50
	2002	5 083	6 091	440	447	408	551	1 761	2 235	1 507	1 754	599	723	307	328	61	53
	2003	5 263	6 243	413	420	406	507	1 867	2 429	1 509	1 720	668	788	325	305	75	74
	2004	5 764	6 434	417	410	478	504	2 078	2 576	1 679	1 797	723	765	313	305	76	77
	2005	5 965	7 507	603	652	435	609	2 087	2 896	1 697	2 033	745	873	336	396	62	48
	2006	5 999	7 683	419	515	405	532	2 275	3 107	1 689	2 086	795	963	352	421	64	59
	2007	6 273	8 740	411	559	401	586	2 406	3 671	1 765	2 334	840	1 091	372	420	78	79
	2008	7 708	9 889	446	668	450	586	2 989	4 292	2 204	2 612	1 025	1 180	510	492	84	59

Vieraskielisen väestön seudun sisäinen ja ulkoinen lähtö- ja tulomuutto yhteensä aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin (... jatkoa)

Alue- tyyppi ¹	vuosi	Muutto yhteensä		0–6-v.		7–17-v.		18–29-v.		30–39-v.		40–49-v.		50–64-v.		65-v. tai yli	
		lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo	lähtö	tulo
A5	2000	224	320	33	43	23	42	56	94	68	74	23	52	18	9	3	6
	2001	249	353	28	43	25	33	84	101	60	103	33	46	16	22	3	5
	2002	284	348	20	33	33	24	68	103	98	110	38	54	24	22	3	2
	2003	314	407	26	34	31	56	110	109	81	130	48	59	16	18	2	1
	2004	301	339	18	25	20	34	123	115	79	95	39	42	18	22	4	6
	2005	317	402	39	60	34	43	104	111	70	111	46	49	15	19	9	9
	2006	287	439	17	39	22	43	89	129	78	139	48	57	30	28	3	4
	2007	360	430	32	30	34	33	108	152	98	124	61	61	23	24	4	6
	2008	384	491	28	33	41	54	129	154	102	115	58	88	22	38	4	9
A6	2000	88	91	13	7	3	9	19	25	25	21	19	18	8	11	1	0
	2001	90	110	7	6	4	8	31	43	34	39	10	11	4	2	0	1
	2002	85	86	2	1	7	12	24	27	24	21	20	18	8	7	0	0
	2003	63	124	4	12	4	11	27	46	14	34	7	15	7	6	0	0
	2004	69	93	3	7	1	12	30	40	17	17	12	12	6	5	0	0
	2005	99	133	10	8	10	17	35	47	28	38	15	18	1	4	0	1
	2006	94	115	5	5	5	9	40	41	23	32	14	19	6	9	1	0
	2007	116	168	2	7	10	10	51	75	23	37	24	22	6	14	0	3
	2008	165	205	8	13	9	17	66	66	44	54	28	38	10	14	0	3
VVA	2000	1 807	1 127	112	86	127	95	479	370	629	363	297	143	130	54	33	16
	2001	1 148	1 127	85	71	54	67	403	398	397	406	153	152	51	32	5	1
	2002	1 367	1 089	98	75	98	66	443	417	457	353	200	135	65	36	6	7
	2003	1 377	1 281	71	56	68	79	523	523	421	383	211	168	74	65	9	7
	2004	1 875	1 546	82	78	121	109	626	645	609	423	298	187	114	80	25	24
	2005	1 636	1 835	87	115	84	101	656	743	480	537	238	244	78	78	13	17
	2006	1 846	2 016	70	95	111	152	787	889	479	485	283	296	103	84	13	15
	2007	1 906	2 270	76	121	110	149	865	1 064	479	539	262	258	99	116	15	23
	2008	2 511	3 020	129	143	107	175	1 054	1 374	653	741	369	388	174	169	25	30

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

b) Vieraskielisen väestön lähtö- ja tulomuuton tase prosentteina aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.

Vieraskielisen väestön seudun sisäisen muuttoliikkeen tase: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista.

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50-v. tai yli
A1	2000	108	112	120	103	109	101	104
	2001	107	126	117	98	110	94	134
	2002	104	113	115	101	96	104	124
	2003	104	139	97	90	110	101	143
	2004	113	147	145	103	111	102	110
	2005	104	119	106	105	100	103	95
	2006	101	107	94	100	100	104	121
	2007	99	108	104	93	94	113	108
	2008	86	82	92	81	89	91	96
A2	2000	92	107	67	106	90	80	90
	2001	106	102	90	114	107	97	124
	2002	99	93	103	95	106	98	100
	2003	106	93	106	113	96	123	98
	2004	99	91	99	107	99	82	107
	2005	94	83	79	98	91	97	123
	2006	104	123	100	101	94	110	139
	2007	97	94	101	96	98	94	95
	2008	94	102	101	91	93	91	104
A3	2000	102	109	106	100	95	104	121
	2001	111	106	126	104	111	122	121
	2002	112	119	105	114	109	115	120
	2003	108	112	102	110	109	102	119
	2004	98	103	80	101	100	105	91
	2005	103	86	107	101	105	116	113
	2006	97	83	84	105	98	92	95
	2007	98	100	82	104	97	92	105
	2008	102	101	94	104	107	97	99
A4	2000	90	87	87	92	92	87	83
	2001	90	86	77	98	89	91	82
	2002	96	83	95	96	99	102	97
	2003	91	75	86	95	92	94	80
	2004	94	77	86	92	96	106	96
	2005	96	100	99	98	95	90	83
	2006	96	92	96	94	101	95	91
	2007	100	91	106	98	101	108	91
	2008	98	110	90	102	94	96	83

**Vieraskielisen väestön seudun sisäisen muuttoliikkeen tase: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista.
(... jatkoa)**

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50-v. tai yli
A5	2000	122	125	153	121	96	253	53
	2001	106	182	68	76	141	96	115
	2002	93	141	54	79	105	120	67
	2003	108	82	157	69	154	113	93
	2004	101	123	115	68	130	117	121
	2005	105	171	127	60	149	103	107
	2006	115	255	156	88	148	90	68
	2007	93	82	83	93	113	77	77
	2008	104	100	106	82	99	130	200
A6	2000	101	50	600	100	93	94	125
	2001	115	120	500	114	100	114	150
	2002	92		200	100	71	100	63
	2003	135	233	75	114	200	117	100
	2004	148	133		130	122	122	80
	2005	112	140	138	94	126	92	300
	2006	96	75	200	73	95	120	140
	2007	106	600	114	93	100	93	150
	2008	100	29	160	82	103	112	260
VVA	2000	141	99	259	118	155	148	183
	2001	90	72	124	84	94	103	56
	2002	81	79	59	93	82	69	62
	2003	95	84	142	98	91	82	98
	2004	107	126	148	112	97	91	113
	2005	110	162	119	108	110	100	104
	2006	112	142	225	108	103	117	82
	2007	112	139	147	111	108	95	123
	2008	130	110	207	126	126	132	142

Vieraskielisen väestön seudun sisäisen ja ulkoisen muuttoliikkeen tase: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista (... jatkoa)

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50-v. tai yli
A1	2000	137	141	139	144	135	112	143
	2001	134	141	151	134	126	114	172
	2002	126	131	144	130	111	116	134
	2003	126	145	122	117	128	125	163
	2004	132	162	164	132	119	114	126
	2005	133	129	136	144	122	123	128
	2006	133	121	124	141	127	123	157
	2007	139	135	144	140	130	149	135
	2008	124	120	139	130	116	116	115
A2	2000	115	121	90	143	102	96	131
	2001	140	123	130	155	139	118	162
	2002	134	126	165	134	125	125	146
	2003	134	122	131	148	121	138	122
	2004	122	110	139	135	113	98	127
	2005	130	115	128	136	124	121	167
	2006	144	160	145	147	123	144	180
	2007	140	123	137	153	126	131	137
	2008	132	131	156	137	120	117	134
A3	2000	130	125	152	141	113	123	144
	2001	144	131	182	141	130	161	160
	2002	141	137	156	146	127	140	160
	2003	134	136	135	142	126	122	144
	2004	123	127	112	130	118	123	109
	2005	134	106	146	138	129	143	145
	2006	128	117	120	143	124	110	123
	2007	132	127	125	143	125	121	137
	2008	138	150	146	141	140	118	123
A4	2000	120	110	126	140	111	101	104
	2001	129	120	134	144	119	127	105
	2002	120	102	135	127	116	121	104
	2003	119	102	125	130	114	118	95
	2004	112	98	105	124	107	106	98
	2005	126	108	140	139	120	117	112
	2006	128	123	131	137	124	121	115
	2007	139	136	146	153	132	130	111
	2008	128	150	130	144	119	115	93

Vieraskielisen väestön seudun sisäisen ja ulkoisen muuttoliikkeen tase: tulomuuttajien osuus pois muuttaneista (... jatkoa)

Aluetyyppi ¹	vuosi	Yhteensä	0–6-v.	7–17-v.	18–29-v.	30–39-v.	40–49-v.	50-v. tai yli
A5	2000	143	130	183	168	109	226	71
	2001	142	154	132	120	172	139	142
	2002	123	165	73	151	112	142	89
	2003	130	131	181	99	160	123	106
	2004	113	139	170	93	120	108	127
	2005	127	154	126	107	159	107	117
	2006	153	229	195	145	178	119	97
	2007	119	94	97	141	127	100	111
	2008	128	118	132	119	113	152	181
A6	2000	103	54	300	132	84	95	122
	2001	122	86	200	139	115	110	75
	2002	101	50	171	113	88	90	88
	2003	197	300	275	170	243	214	86
	2004	135	233	1200	133	100	100	83
	2005	134	80	170	134	136	120	500
	2006	122	100	180	103	139	136	129
	2007	145	350	100	147	161	92	283
	2008	124	163	189	100	123	136	170
VVA	2000	62	77	75	77	58	48	43
	2001	98	84	124	99	102	99	59
	2002	80	77	67	94	77	68	61
	2003	93	79	116	100	91	80	87
	2004	82	95	90	103	69	63	75
	2005	112	132	120	113	112	103	104
	2006	109	136	137	113	101	105	85
	2007	119	159	135	123	113	98	122
	2008	120	111	164	130	113	105	100

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 % vuonna 2009;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

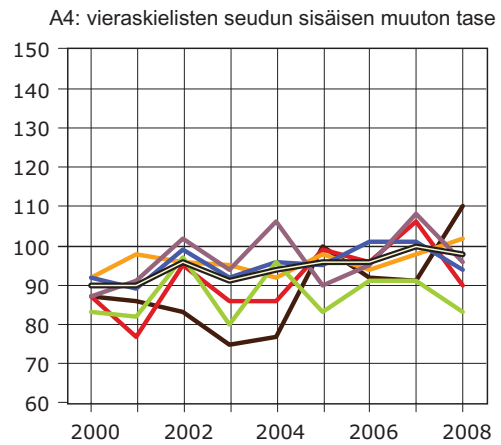
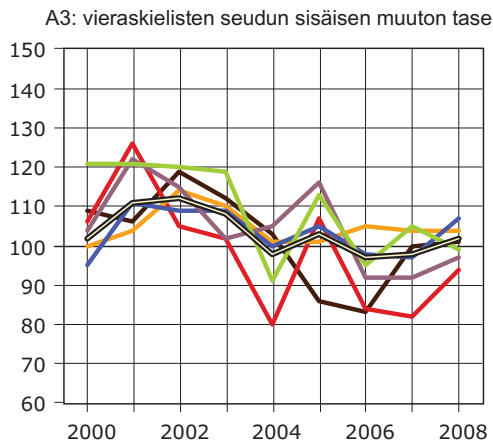
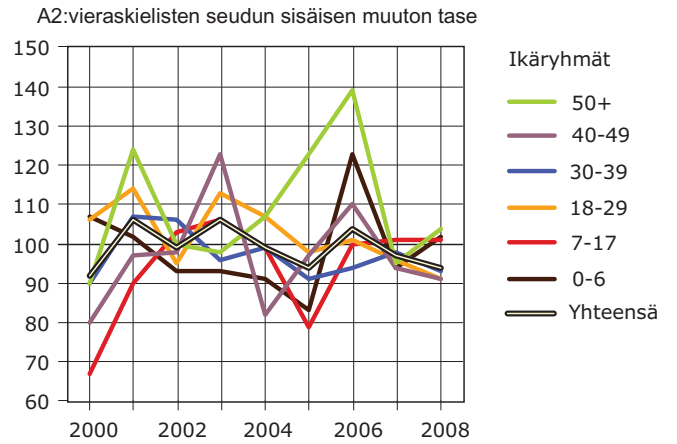
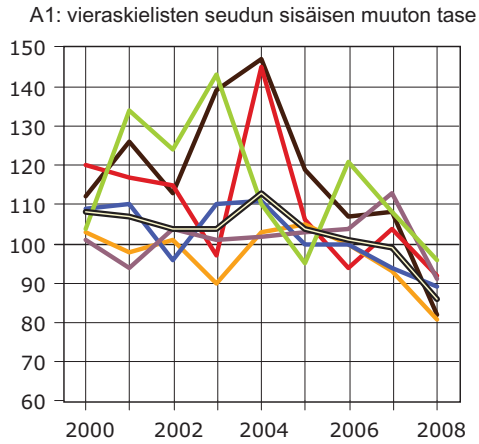
A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009;

A6 = pienalueet, joilla alle 350 asukasta vuonna 2009;

VVA = ns. laitospöytä ja vailla vakinaista asuntoa olevat

c) Vieraskielisen väestön lähtö- ja tulomuuton tase kuvioina aluetyypeittäin ja ikäryhmittäin.
 Kantaväestövaltaisten alueiden (A5) muuttotasetta ei esitetä pienistä muuttomääristä johtuen.

Liite 15. Seudun sisäinen tulo-, lähtö- ja nettomuuttaneisuus aluetyypeittäin 2000–2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

a) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäinen muuttaneisuus prosentteina (yleinen ikävakiomaton muuttaneisuusluku).

Yleinen muuttaneisuus (%)	Aluetyyppi ¹														
	A1			A2			A3			A4			A5		
vuosi	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto
<i>Kantaväestö</i>															
2000	14,8	12,5	-2,3	13,0	16,9	3,8	13,0	15,3	2,3	11,8	12,7	0,9	7,4	8,7	1,3
2001	15,7	13,6	-2,1	14,3	16,1	1,8	14,3	20,0	5,6	12,6	14,5	1,9	8,4	9,3	0,9
2002	15,6	13,6	-2,0	15,3	14,3	-1,1	14,6	17,2	2,6	12,5	14,2	1,7	7,7	8,4	0,7
2003	16,8	13,4	-3,4	16,5	14,6	-1,9	15,0	18,8	3,8	13,1	15,4	2,3	8,1	9,4	1,3
2004	16,7	13,8	-2,9	16,3	14,0	-2,3	15,3	17,9	2,6	13,0	14,4	1,4	8,5	8,9	0,4
2005	17,2	13,6	-3,6	16,7	15,2	-1,5	15,5	16,1	0,6	13,1	15,0	1,9	8,2	9,1	0,9
2006	15,5	12,7	-2,7	14,9	13,9	-1,0	14,3	14,4	0,2	12,2	12,9	0,7	7,7	8,1	0,4
2007	15,1	12,1	-3,0	14,4	14,1	-0,3	13,8	13,6	-0,2	12,0	12,5	0,5	7,4	8,1	0,7
2008	14,7	12,2	-2,5	13,5	12,0	-1,6	12,9	12,6	-0,3	11,0	11,7	0,6	6,9	7,9	1,1
Keskiarvo	15,8	13,0	-2,7	15,0	14,2	-0,9	14,3	15,5	1,2	12,2	13,6	1,4	7,7	8,6	0,9
<i>Vieraskielinen väestö</i>															
2000	15,4	15,5	0,1	17,2	22,0	4,8	18,2	19,8	1,6	21,3	21,4	0,1	22,4	25,7	3,3
2001	17,9	18,7	0,8	18,7	23,2	4,5	21,5	25,9	4,4	21,8	23,1	1,2	22,2	24,2	2,0
2002	19,4	20,1	0,7	19,9	23,3	3,5	19,4	25,5	6,1	20,9	23,5	2,6	24,4	24,0	-0,3
2003	19,8	21,7	1,9	20,6	22,7	2,1	21,8	25,6	3,8	22,2	21,4	-0,9	23,5	25,2	1,7
2004	17,4	20,0	2,6	19,0	20,4	1,5	21,0	22,7	1,7	21,3	22,1	0,7	16,4	19,1	2,6
2005	20,4	20,6	0,2	21,8	21,2	-0,6	20,9	22,6	1,6	22,3	23,4	1,1	21,6	23,4	1,8
2006	18,3	19,1	0,8	18,9	19,9	0,9	21,2	22,1	0,9	20,6	20,4	-0,2	19,5	22,0	2,5
2007	17,2	16,3	-0,9	18,3	17,6	-0,7	20,1	20,1	0,0	19,3	19,8	0,6	19,0	18,7	-0,2
2008	19,3	16,9	-2,4	19,1	18,3	-0,9	20,3	20,5	0,2	20,4	21,5	1,1	18,3	19,7	1,4
Keskiarvo	18,4	18,6	0,2	19,4	19,9	0,6	20,6	21,9	1,3	20,9	21,5	0,8	20,8	22,3	1,5

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3= vaihtumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

b) Kantaväestön ja vieraskielisten ikävakioitu seudun sisäinen muuttaneisuus prosentteina (ikävakioitu muuttaneisuusluku).

Ikävakioitu muuttaneisuus (%)	Aluetyyppi ¹														
	A1			A2			A3			A4			A5		
vuosi	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto	lähtö	tulo	netto
<i>Kantaväestö</i>															
2000	13,4	11,8	-1,6	12,3	16,7	4,3	12,7	15,3	2,6	12,2	12,6	0,4	9,2	10,2	1,0
2001	15,3	13,1	-2,2	13,8	15,5	1,7	13,9	19,9	6,0	13,1	14,5	1,4	10,4	10,9	0,5
2002	14,4	12,2	-2,2	14,7	13,8	-1,0	14,6	17,0	2,4	13,1	14,4	1,3	9,6	10,0	0,4
2003	16,8	12,7	-4,2	15,9	14,0	-1,9	15,0	18,0	3,0	13,6	15,6	2,0	10,2	10,9	0,7
2004	15,5	13,1	-2,4	15,8	13,4	-2,4	15,5	17,8	2,3	13,7	14,6	0,9	10,9	10,7	-0,2
2005	16,7	13,3	-3,4	16,7	14,9	-1,8	15,7	16,1	0,5	13,9	15,3	1,4	10,7	11,2	0,5
2006	15,3	12,4	-2,9	14,7	13,7	-1,0	14,6	14,7	0,1	13,0	13,3	0,3	10,1	9,9	-0,2
2007	14,7	12,3	-2,4	14,1	13,8	-0,3	14,1	14,0	-0,1	12,7	13,0	0,3	9,7	9,9	0,2
2008	14,5	12,1	-2,3	13,2	11,8	-1,4	13,4	13,0	-0,4	11,7	12,1	0,4	9,3	9,8	0,6
Keskiarvo	15,1	12,5	-2,6	14,6	13,7	-0,9	14,4	15,4	1,0	12,8	13,8	1,0	9,9	10,2	0,3
<i>Vieraskielinen väestö</i>															
2000	15,3	14,3	-1,0	16,5	19,5	3,0	16,6	17,2	0,7	19,4	18,0	-1,4	18,4	19,3	0,9
2001	18,0	17,3	-0,8	17,7	20,8	3,1	19,3	23,1	3,8	21,1	20,0	-1,0	18,4	18,3	-0,2
2002	17,0	19,4	2,4	17,1	20,8	3,7	17,5	23,2	5,7	19,2	20,0	0,8	20,8	20,2	-0,6
2003	17,7	20,5	2,7	19,4	20,1	0,8	20,0	23,1	3,1	20,4	18,8	-1,6	21,0	19,6	-1,4
2004	15,4	17,8	2,4	17,5	17,9	0,4	19,7	19,8	0,1	20,0	19,6	-0,4	16,3	16,3	-0,0
2005	18,0	17,8	-0,2	18,8	18,8	-0,1	19,8	21,1	1,3	21,4	21,0	-0,5	20,7	20,4	-0,3
2006	15,6	17,1	1,5	16,7	17,5	0,7	19,7	20,2	0,4	18,8	18,0	-0,7	20,3	18,3	-2,0
2007	14,9	14,4	-0,5	16,6	15,0	-1,6	18,8	18,1	-0,7	17,3	17,9	0,6	18,1	17,4	-0,6
2008	17,3	15,5	-1,8	16,4	15,6	-0,8	18,7	18,7	-0,1	18,9	18,9	-0,0	16,1	18,4	2,4
Keskiarvo	16,3	16,7	0,4	17,3	17,4	0,1	18,8	19,6	0,7	19,1	18,8	-0,3	17,7	18,1	0,4

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

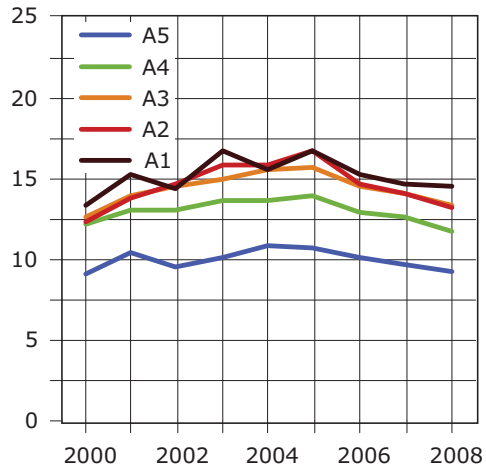
A3= vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

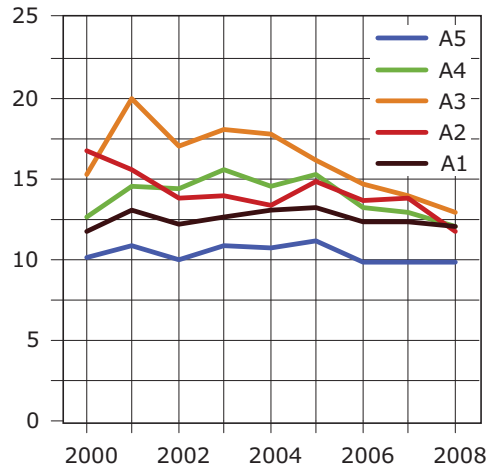
A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

c) Kantaväestön ja vieraskielisten ikävakioitu seudun sisäinen lähtö- ja tulomuuttaneisuus aluetyypeittäin kuvioina (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

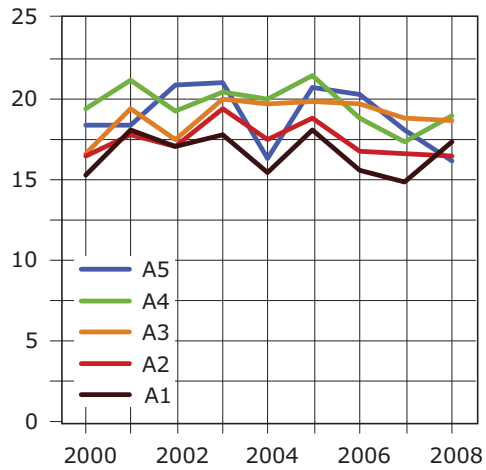
Kantaväestön ikävakioitu lähtömuuttaneisuus %

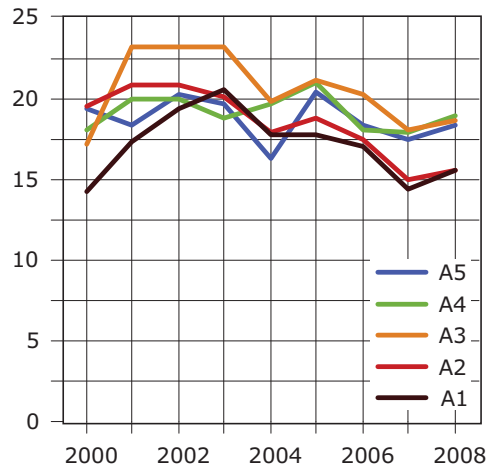
Kantaväestön ikävakioitu tulomuuttaneisuus %

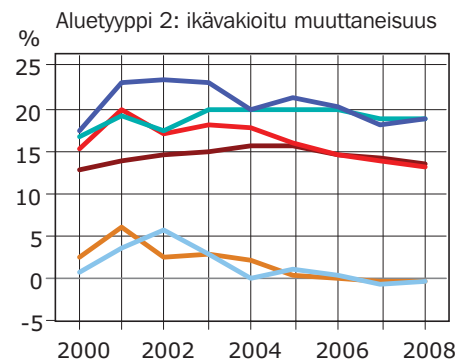
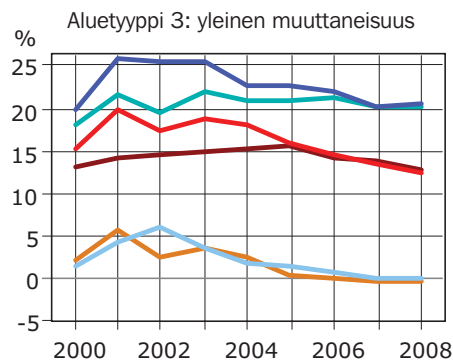
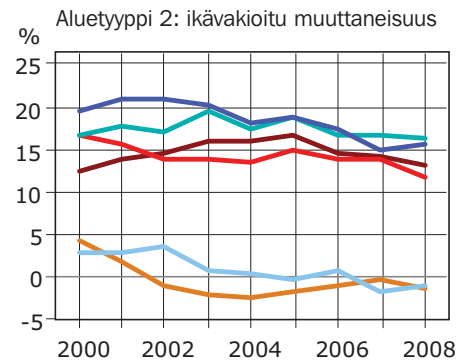
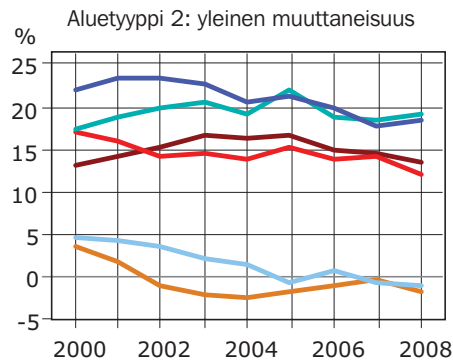
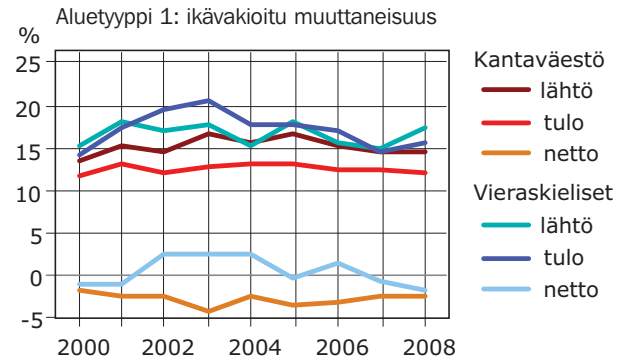
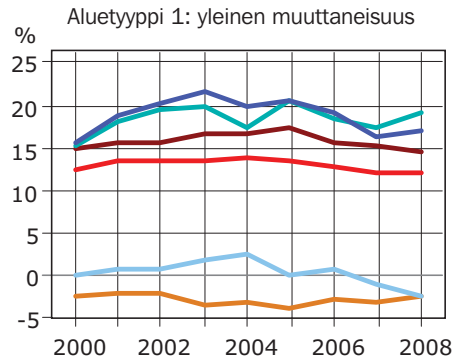
Vieraskielisten ikävakioitu lähtömuuttaneisuus %

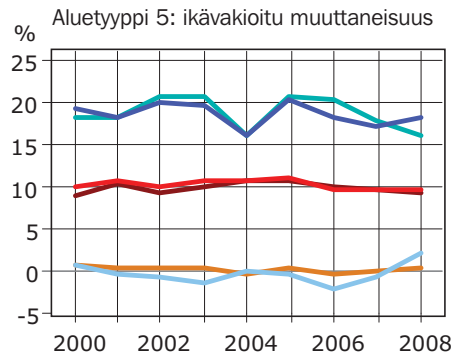
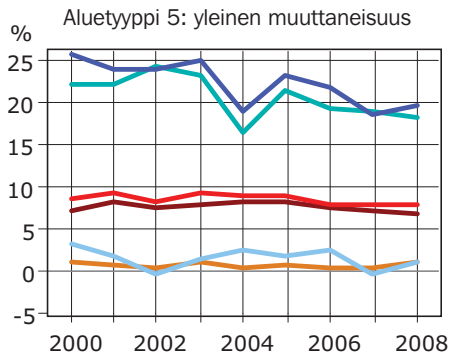
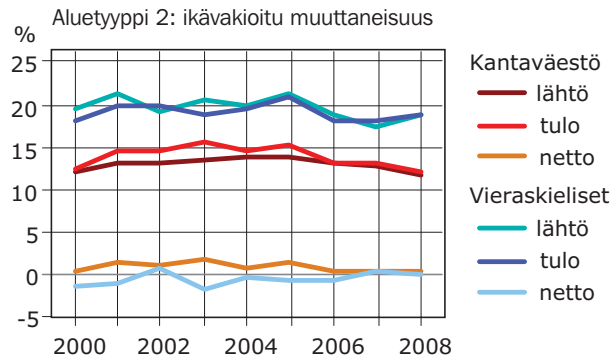
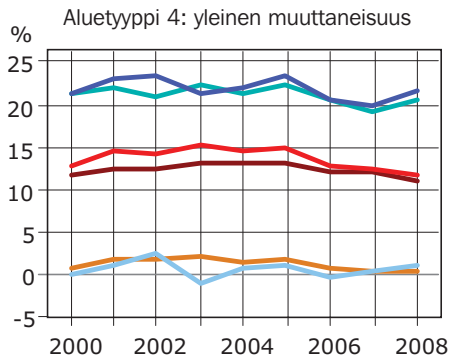
Vieraskielisten ikävakioitu tulomuuttaneisuus %

d) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäinen muuttaneisuus verrattuna keskenään aluetyypeittäin (yleiset ja ikävakioidut muuttaneisuusluvut) (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

d) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäinen muuttaneisuus verrattuna keskenään aluetyypeittäin (yleiset ja ikävakioidut muuttaneisuusluvut) (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Liite 16. Kruskal-Wallisin epäparametrinen varianssianalyysi ja monivertailutestit seudun sisäisen lähtö- ja tulomuuttaneisuuden eroista aluetyypeittäin 2000–2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

- a) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisessä lähtömuuttaneisuudessa aluetyyppien välillä havaittavien erojen tilastollinen merkitsevyys (yleinen lähtömuuttaneisuus).

Yleinen lähtömuuttaneisuus	Testisuure	Keskivirhe	Standardoitu testisuure	P-arvo (kaksi-suuntainen)	P-arvo (bonferroni-korjattu)	Vapausasteet	Alueiden määrä
<i>Kruskal-Wallis test</i>							
Kantaväestö	110,203			0,000*		4	384
Vieraskielinen väestö	1,436			0,838		4	382
<i>Kantaväestön parittaiset monivertailutestit aluetyyppien¹ välillä</i>							
A5-A4	118,681	16,473	7,205	0,000*	0,000*		
A5-A3	176,710	19,708	8,966	0,000*	0,000*		
A5-A2	196,757	24,962	7,882	0,000*	0,000*		
A5-A1	204,312	30,612	6,674	0,000*	0,000*		
A4-A3	58,029	15,328	3,786	0,000*	0,002*		
A4-A2	78,076	21,671	3,603	0,000*	0,003*		
A4-A1	85,631	27,994	2,059	0,002*	0,022*		
A3-A2	20,048	24,221	0,828	0,408	1,000		
A3-A1	27,603	30,012	0,920	0,358	1,000		
A2-A1	7,555	33,695	0,224	0,823	1,000		

* = tilastollisesti merkitsevä 95 prosentin luottamustasolla

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3 = vaihtumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

b) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisessä tulomuuttaneisuudessa aluetyyppien välillä havaittavien erojen tilastollinen merkitsevyys (yleinen tulomuuttaneisuus).

Yleinen tulomuuttaneisuus	Testisuure	Keskivirhe	Standardoitu testisuure	P-arvo (kaksi-suuntainen)	P-arvo (bonferroni-korjattu)	Vapausasteet	Alueiden määrä
<i>Kruskal-Wallis test</i>							
Kantaväestö	85,190			0,000*		4	384
Vieraskielinen väestö	4,712			0,318		4	384
<i>Kantaväestön parittaiset monivertailutestit aluetyyppien¹ välillä</i>							
A5-A4	124,843	16,473	7,579	0,000*	0,000*		
A5-A3	164,918	19,708	8,368	0,000*	0,000*		
A5-A2	166,490	24,962	6,670	0,000*	0,000*		
A5-A1	139,396	30,612	4,554	0,000*	0,000*		
A4-A3	40,075	15,328	2,615	0,009*	0,089		
A4-A2	41,647	21,671	1,922	0,055	0,546		
A4-A1	14,553	27,994	0,520	0,603	1,000		
A1-A3	-25,523	30,012	-0,850	0,395	1,000		
A1-A2	-27,094	33,695	-0,804	0,421	1,000		
A3-A2	1,571	24,221	0,065	0,948	1,000		

* = tilastollisesti merkitsevä 95 prosentin luottamustasolla

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3= vaihtumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

- c) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisessä ikävakioidussa lähtömuuttaneisuudessa aluetyyppien välillä havaittavien erojen tilastollinen merkitsevyys (ikävakioitu lähtömuuttaneisuus).

Ikävakioitu lähtömuuttaneisuus	Testisuure	Keskivirhe	Standardoitu testisuure	P-arvo (kaksi-suuntainen)	P-arvo (bonferroni-korjattu)	Vapausasteet	Alueiden määrä
<i>Kruskas-Wallis testin tulos</i>							
Kantaväestö	80,008			0,000*		4	384
Vieraskielinen väestö	2,773			0,596		4	382
<i>Kantaväestön parittaiset monivertailutestit aluetyyppien¹ välillä</i>							
A5-A4	97,644	16,473	5,927	0,000*	0,000*		
A5-A3	145,729	19,708	7,394	0,000*	0,000*		
A5-A2	169,633	24,962	6,796	0,000*	0,000*		
A5-A1	181,559	30,612	5,931	0,000*	0,000*		
A4-A3	48,085	15,328	3,137	0,002*	0,017*		
A4-A2	71,990	21,671	3,322	0,001*	0,009*		
A4-A1	83,915	27,994	2,998	0,003*	0,027*		
A3-A2	23,905	24,221	0,987	0,324	1,000		
A3-A1	35,830	30,012	1,194	0,233	1,000		
A2-A1	11,925	33,695	0,354	0,723	1,000		

* = tilastollisesti merkitsevä 95 prosentin luottamustasolla

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3= vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

- d) Kantaväestön ja vieraskielisten seudun sisäisessä ikävakioidussa tulomuuttaneisuudessa aluetyyppien välillä havaittavien erojen tilastollinen merkitsevyys (ikävakioitu tulomuuttaneisuus).

Ikävakioitu tulomuuttaneisuus	Testisuure	Keskivirhe	Standardoitu testisuure	P-arvo (kaksi-suuntainen)	P-arvo (bonferroni-korjattu)	Vapausasteet	Alueiden määrä
<i>Kruskas-Wallis testin tulos</i>							
Kantaväestö	61,441			0,000*		4	384
Vieraskielinen väestö	6,721			0,151		4	384
<i>Kantaväestön parittaiset monivertailutestit aluetyyppien¹ välillä</i>							
A5-A4	107,398	16,473	6,520	0,000*	0,000*		
A5-A3	144,662	19,708	7,340	0,000*	0,000*		
A5-A2	129,462	24,962	5,186	0,000*	0,000*		
A5-A1	99,921	30,612	3,264	0,001*	0,011*		
A1-A4	-7,477	27,994	-0,267	0,789	1,000		
A1-A3	-44,741	30,012	-1,491	0,136	1,000		
A1-A2	-29,541	33,695	-0,877	0,381	1,000		
A4-A3	37,264	15,328	2,431	0,015*	0,151		
A4-A2	22,064	21,671	1,018	0,309	1,000		
A2-A3	-15,200	24,221	-0,628	0,530	1,000		

* = tilastollisesti merkitsevä 95 prosentin luottamustasolla

¹ Aluetyypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2 = orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3 = vaihettumisalueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5 = kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

Liite 17. Mann-Whitneyn U –testi kantaväestön ja vieraskielisten välisistä seudun sisäisen lähtö-, tulo- ja nettomuuttaneisuuden eroista aluetyypeissä 2000–2008 (Tilastokeskus: tutkimusaineisto).

Aluetyyppi ¹	Muuttosuunta	Testisuure	Keskivirhe	Standardoitu testisuure	P-arvo (kaksisuuntainen)	N
<i>Yleiset muuttaneisuusluvut</i>						
A1	lähtömuuttaneisuus	199	29,033	1,877	0,062	34
	tulomuuttaneisuus	262	29,033	4,047	0,000*	34
	nettomuuttaneisuus	241	29,033	3,324	0,001*	34
A2	lähtömuuttaneisuus	720	67,639	3,992	0,000*	60
	tulomuuttaneisuus	762	67,639	4,613	0,000*	60
	nettomuuttaneisuus	583	67,639	1,966	0,049*	60
A3	lähtömuuttaneisuus	4135	239,948	7,022	0,000*	140
	tulomuuttaneisuus	4063	239,948	6,722	0,000*	140
	nettomuuttaneisuus	2927	239,948	1,988	0,047*	140
A4	lähtömuuttaneisuus	36451	1226,128	12,086	0,000*	416
	tulomuuttaneisuus	36912	1234,988	12,204	0,000*	418
	nettomuuttaneisuus	19772	1226,128	-1,517	0,129	416
A5	lähtömuuttaneisuus	3257	181,105	8,697	0,000*	116
	tulomuuttaneisuus	3309	181,105	8,984	0,000*	116
	nettomuuttaneisuus	1719	181,105	0,204	0,838	116
<i>Ikävakioidut muuttaneisuusluvut</i>						
A1	lähtömuuttaneisuus	177	29,033	1,119	0,274	34
	tulomuuttaneisuus	277	29,033	4,564	0,000*	34
	nettomuuttaneisuus	249	29,033	3,599	0,000*	34
A2	lähtömuuttaneisuus	724	67,639	4,051	0,000*	60
	tulomuuttaneisuus	749	67,639	4,421	0,000*	60
	nettomuuttaneisuus	562	67,639	1,656	0,098	60
A3	lähtömuuttaneisuus	3903	239,948	6,055	0,000*	140
	tulomuuttaneisuus	3940	239,948	6,210	0,000*	140
	nettomuuttaneisuus	2739	239,948	1,204	0,228	140
A4	lähtömuuttaneisuus	34299	1226,128	10,331	0,000*	416
	tulomuuttaneisuus	36120	1234,988	11,562	0,000*	418
	nettomuuttaneisuus	19708	1226,128	-1,569	0,117	416
A5	lähtömuuttaneisuus	3030	181,105	7,443	0,000*	116
	tulomuuttaneisuus	3159	181,105	8,155	0,000*	116
	nettomuuttaneisuus	1789	181,105	0,591	0,555	116

* = tilastollisesti merkitsevä 95 prosentin luottamustasolla

¹ Aluetypit:

A1 = maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymät; vieraskielisten osuus yli 19,86 % vuonna 2009;

A2= orastavat keskittymät; vieraskielisten osuus 14,24–19,86 %;

A3= vaihtumisasi alueet; vieraskielisten osuus 8,62–14,23 % vuonna 2009;

A4 = kantaväestöpainotteiset alueet; vieraskielisten osuus 3,00–8,61 % vuonna 2009;

A5= kantaväestövaltaiset alueet; vieraskielisten osuus alle 3,0 % vuonna 2009

KIRJALLISUUS

- Aalbers, M. B. (2007). What types of neighbourhoods are redlined? *Journal of Housing and the Built Environment* 22: 2, 177–198.
- Aalbers, M. B. & R. Deurloo (2003). Concentrated and condemned? Residential patterns of immigrants from industrial and non-industrial countries in Amsterdam. *Housing, Theory and Society* 20: 4, 197–208.
- Aario, L. (1951). The inner differentiation of the large cities in Finland. *Annales Universitatis Turkuensis Ser. A* 11: 1. Turku. 67 s.
- Ahlgren-Leinvuo, H. (2005). Pakolaiset Suomen kunnissa. *Teoksessa* Joronen, T. (toim.): *Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla*, 25–38. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Ahmad, A. (2005). Getting a job in Finland. The social networks of immigrants from the Indian subcontinent in the Helsinki Metropolitan labour market. Akateeminen väitöskirja. *Sosiologian laitoksen julkaisuja* 247. Helsingin yliopisto, Helsinki. 154 s.
- Ahmed, A. M. & M. Hammarstedt (2008). Discrimination in the rental housing market: a field experiment on the internet. *Journal of Urban Economics* 64: 2, 362–372.
- Ala-Outinen, A. (2010). Hyvinvoinnin tukiverkko koetuksella. Helsingin palveluvirastojen toiminta kaupunginosien eriytymisen ehkäisemiseksi. *Tutkimuksia* 2010: 3. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 136 s.
- Alasuutari, P. (1999). *Laadullinen tutkimus*. 3. p. 317 s. Vastapaino, Helsinki.
- Alba, R. D. & J. R. Logan (1993). Minority proximity to whites in suburbs: an individual-level analysis of segregation. *The American Journal of Sociology* 98: 6, 1388–1427.
- Alba, R. & V. Nee (1997). Rethinking assimilation theory for a New Era of immigration. *International Migration Review* 31: 4, 826–874.
- Allardt, E. (1992). Helsinki sosiaalisena yhteisönä. *Teoksessa* Karisto, A. & E. Holstila (toim.): *Helsinki avoin kaupunki*, 43–58. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Amin, A. (2002). Ethnicity and the multicultural city: living with diversity. *Environment and Planning A* 34: 6, 595–980.
- Andersson, E. & U. Fransson (2008). Från Babylon och Chicago till Fittja. *Teoksessa* Magnusson Turner, L. (toim.): *Den delade staden*, 85–118. Boréa, Umeå.
- Andersson, H. (1983). Urban structural dynamics in the city of Turku, Finland. Akateeminen väitöskirja. *Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja* n:o 101. Turun yliopisto, Turku. 261 s.
- Andersson, R. (1998). Socio-spatial dynamics: ethnic divisions of mobility and housing in post-Palme Sweden. *Urban Studies* 35: 3, 397–428.
- Andersson, R. (2009). City Divided: dynamics of segregation, potential and limitations of urban renewal programs. Seminaariesitelmä seminaarissa Kahtiajakautuva kaupunki? Lähiöuudistamisen mahdollisuudet kaupunkien kehittämisessä Ruotsin esimerkkien valossa. 4.6.2009.
- Andersson, R. & Å. BråmÅ (2004). Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies* 19: 4, 517–539.

- Andersson, R., H. Dhalmann, E. Holmqvist, T. M. Kauppinen, L. Magnusson Turner, H. Skifter Andersen, S. Søholt, M. Vaattovaara, K. Vilkkama, T. Wessel & S. Yousfi (2010b; toim.). Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states. *Department of Geosciences and Geography C2*, University of Helsinki, Helsinki. 285 s.
- Andersson, R., L. Magnusson Turner & E. Holmqvist (2010a). Contextualising ethnic residential segregation in Sweden: welfare, housing and migration-related policies. *Teoksessa* Andersson, R., H. Dhalmann, E. Holmqvist, T. M. Kauppinen, L. Magnusson Turner, H. Skifter Andersen, S. Søholt, M. Vaattovaara, K. Vilkkama, T. Wessel & S. Yousfi (toim.): Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states, 15–78. *Department of Geosciences and Geography C2*, University of Helsinki, Helsinki.
- Andersson, R. & I. Molina (2003). Racialization and migration in urban segregation processes. Key issues for critical geographers. *Teoksessa* K. Simonsen & J. Öhman (toim.): *Voices from the North*, 261–282. Aldershot, Ashgate.
- A profile of Londoners by country of birth. Estimated from the 2006 annual population survey (2008). *DMAG Briefing 2008*: 5. Greater London Authority. 15.6.2011. <<http://legacy.london.gov.uk/gla/publications/factsandfigures/dmag-briefing-2008-05.pdf>>.
- Arava- ja korkotukivuokra-asuntojen asukasvalintaopas (2008). Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, Helsinki. 47 s. 15.11.2010. <<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=22219&lan=fi>>.
- Aravarajoituslaki 17.12.1993/1190. 1.7.2011 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931190>>.
- Aro, T. (2007). Valikoiva muuttoliike osana pitkän aikavälin maassamuuttokehitystä. *Yhteiskuntapolitiikka* 72: 4, 371–379.
- Aspinall, P. J. (2009). The future of ethnicity classifications. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 35: 9, 1417–1435.
- Baganha, M. I., J. Doomernik, H. Fassmann, S. Gsir, M. Hofmann, M. Jandl, A. Kraler, M. Neske & U. Reeger (2006). International migration and its regulation. *Teoksessa* Penninx, R., M. Berger & K. Kraal (toim.): The dynamics of international migration and settlement in Europe, 19–40. *IMISCOE Joint Studies*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Balakrishnan, T. R., P. Maxim & R. Jurdi (2005). Residential segregation and socioeconomic integration of visible minorities in Canada. *Migration Letters* 2: 2, 126–144.
- Bell, M., M. Blake, P. Boyle, O. Duke-Williams, P. Rees, J. Stillwell, G. Hugo (2002). Cross-national comparison of internal migration: issues and measures. *Journal of Royal Statistical Society A* 165: 3, 435–464.
- Bell, W. (1954). A probability model for the measurement of ecological segregation. *Social Forces* 32: 4, 357–364.
- Bengts, C. & H. Loikkanen (1991). The Finnish housing market: structure, institutions and policy issues. *Teoksessa* Hårsman B. & J. M. Quigley (toim.): *Housing markets and housing institutions: an international comparison*, 63–109. Kluwer Academic Publishers, Boston.
- Beqiri, N. (2008). Toiveena monipuolinen asukasrakente. Selvitys asumisen etnisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta pääkaupunkiseudulla. *Sisäasiainministeriön julkaisuja* 30/2008. 48 s.
- Bernelius, V. (2008). Lähi(ö)koulu: Helsingin koulut ja kaupunginosat EU:n Urban II -ohjelman kouluhankkeissa. *Tutkimuksia* 2008: 3. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 96 s.
- Bernelius, V. (2010). Alueellinen eriytyminen heijastuu kouluihin. *Teoksessa* Rimpelä, M. & V. Bernelius (toim.): Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla, 19–23. *Geotieteiden ja maantieteen laitoksen julkaisuja* B1, Helsingin yliopisto, Helsinki.

- Bernelius, V. (2011). Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 2011: 5, 479–493.
- Berry, B. J. L. & P. H. Rees (1969). The factorial ecology of Calcutta. *American Journal of Sociology* 74: 5, 445–491.
- Bertaux, D., T. P. Boje & S. McIntosh (2002; toim.). Between integration and exclusion: a comparative study in local dynamics of precarity and resistance to exclusion in urban contexts. Euroopan komissio. 1.7.2011. <<http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/70595561EN6.pdf>>.
- Black, R., X. Biao, M. Collyer, G. Engbersen, L. Heering & E. Markova (2006). Migration and development: causes and consequences. Teoksessa Penninx, R., M. Berger & K. Kraal (toim.): The dynamics of international migration and settlement in Europe, 41–63. *IMISCOE Joint Studies*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Black, T. R. (1999). *Doing quantitative research in the social sciences. An intergrated approach to research design, measurement and statistics*. 751 s. SAGE Publications, Lontoo.
- Blokland, T. & G. Eijk van (2010). Do people who like diversity practice diversity in neighbourhood life? Neighbourhood use and the social networks of ‘diversity-seekers’ in a mixed neighbourhood in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36: 2, 313–332.
- Bobo, L. & C. L. Zubrinsky (1996). Attitudes on residential integration: perceived status differences, mere in-group preference, or racial prejudice? *Social Forces* 74: 3, 883–909.
- Bolt, G. & R. van Kempen (2002). Moving up or moving down? Housing careers of Turks and Moroccans in Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies* 17: 3, 401–422.
- Bolt, G. & R. van Kempen (2010). Ethnic segregation and residential mobility: relocations of minority ethnic groups in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36: 2, 333–354.
- Bolt, G., R. van Kempen & M. van Ham (2008). Minority ethnic groups in the Dutch housing market: spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban Studies* 45: 7, 1359–1384.
- Bolt, G., A. S. Özüekren & D. Phillips (2010). Linking integration and residential segregation. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36: 2, 169–186.
- Bontje, M. & J. Latten (2005). Stable size, changing composition: recent migration dynamics of the Dutch large cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 96: 4, 444–451.
- Borjas, G. J. (1995). Ethnicity, neighborhoods, and human-capital externalities. *The American Economic Review* 85: 3, 365–390.
- Borjas, G. J. (1998). To ghetto or not to ghetto: ethnicity and residential segregation. *Journal of Urban Economics* 44: 2, 228–253.
- Borjas, G. J. (2006). Native internal migration and the labor market impact of immigration. *The Journal of Human Resources* 41: 2, 221–258.
- Brannen, J. (1992). Combining qualitative and quantitative approaches: an overview. Teoksessa Brannen, J. (toim.): *Mixing methods: qualitative and quantitative research*, 3–37. Avebury, Aldershot.
- Broberg, A. Valikoiva muuttoliike Uudellamaalla. 122 s. Julkaisematon Pro Gradu –tutkielma. Maantieteen laitos, Helsingin yliopisto.
- Brown, L. A. & E. G. Moore (1970). The intra-urban migration process: a perspective. *Geografiska Annaler B* 52: 1, 1–13.
- Bråmås, Å. (2006a). ‘White flight’? The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish cities, 1990–2000. *Urban Studies* 43, 1127–46.

- Bråmås, Å. (2006b). Studies in the dynamics of residential segregation. *Geografiska Regionstudier* Nr 67. PhD Dissertation. Uppsala Universitet, Uppsala. 56 s.
- Bråmås, Å. (2008). Dynamics of ethnic residential segregation in Göteborg, Sweden, 1995–2000. *Population, Space and Place* 14: 2, 101–117.
- Bråmås, Å. & R. Andersson (2005). Who leaves Sweden's large housing estates? *Teoksessa R. van Kempen, K. Dekker, S. Hall & I. Tosics (toim.): Restructuring large housing estates in Europe*, 169–192. The Policy Press, Bristol.
- Buck, N. (2001). Identifying neighbourhood effects on social exclusion. *Urban Studies* 38: 12, 2251–2275.
- Burgess, E. W. (1925/1967). The growth of the city: an introduction to a research project. *Teoksessa Park, R. E., E. W. Burgess & R. D. McKenzie (toim.): The city. With an Introduction by Morris Janowitz*, 47–62. The University of Chicago Press, Chicago.
- Burgess, E. (1926; toim.). *The urban community: selected papers from the proceedings of the American Sociological Society 1925*. 268 s. University of Chicago Press, Chicago.
- Burgess, S., D. Wilson & R. Lupton (2005). Parallel lives? Ethnic segregation in schools and neighbourhoods. *Urban Studies* 42: 7, 1027–1056.
- Card, D., A. Mas & J. Rothstein (2008). Tipping and the dynamics of segregation. *The Quarterly Journal of Economics* 123: 1, 177–218.
- Castles, S. & M. J. Miller (2009). *The age of migration. International population movements in the modern world*. 4. p. 369 s. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Charles, C. Z. (2000). Neighbourhood racial-composition preferences: evidence from a multiethnic metropolis. *Social Problems* 47: 3, 379–407.
- Clark, K. & S. Drinkwater (2002). Enclaves, neighbourhood effects and employment outcomes: ethnic minorities in England and Wales. *Journal of Population Economics* 15: 1, 5–29.
- Clark, W. A. V. (1986). Residential segregation in American cities: a review and interpretation. *Population Research and Policy Review* 5: 2, 95–127.
- Clark, W. A. V. (1991). Residential preferences and neighborhood racial segregation: a test of the Schelling segregation model. *Demography* 28: 1, 1–19.
- Clark, W. A. V. (1992). Residential preferences and residential choices in a multiethnic context. *Demography* 29: 3, 451–466.
- Clark, W. A. V., M. C. Deurloo & F. M. Dieleman (1997). Entry to home-ownership in Germany: Some comparisons with the United States. *Urban Studies* 34: 1, 7–19.
- Clotfelter, C. T. (2001). Are whites still fleeing? Racial patterns and enrollment shifts in urban public schools, 1987–1996. *Journal of Policy Analysis and Management* 20: 2, 199–221.
- Cohen, R. (2008). *Global diasporas. An introduction*. 2. p. 219 s. Routledge, Lontoo.
- Coleman, D. (2010). Projections of the ethnic minority populations of the United Kingdom 2006–2056. *Population and Development Review* 36: 3, 441–486.
- Cortese, C. F., R. F. Falk & J. K. Cohen (1976). Further considerations on the methodological analysis of segregation indices. *American Sociological Review* 41: 4, 630–637.
- Cowger, C. (1984). Statistical significance tests: scientific ritualism or scientific method? *Social Service Review* 58 : 3, 358–372.
- Cowgill, D.O. & M. S. Cowgill (1951). An index of segregation based on block statistics. *American Sociological Review* 16: 6, 825–831.
- Crowder, K. (2000). The racial context of white mobility: an individual-level assesment of the white flight hypothesis. *Social Science Research* 29: 2, 223–257.
- Crowder, K., M. Hall & S. E. Tolnay (2011). Neighbourhood immigration and native out-migration. *American Sociological Review* 76: 1, 25–47.

- Cutler, D. M., E. L. Glaeser & J. L. Vigdor (1999). The rise and decline of the American ghetto. *The Journal of Political Economy* 107: 3, 455–506.
- Cutler, D. M., E. L. Glaeser & J. L. Vigdor (2008). Is the melting pot still hot? Explaining the resurgence of immigrant segregation. *The Review of Economics and Statistics* 90: 3, 478–497.
- Dawkins, C. J. (2004). Measuring the spatial pattern of residential segregation. *Urban Studies* 41: 4, 833–851.
- Dear, M. (2002). Los Angeles and the Chicago School: invitation to a debate. *City & Community* 1: 1, 5–32.
- Denton, N. A. & D. S. Massey (1991). Patterns of neighborhood transition in a multiethnic world: U.S. metropolitan areas, 1970–1980. *Demography* 28: 1, 41–63.
- Deurloo, M. C. & S. Musterd (1998). Ethnic clusters in Amsterdam, 1994–96: a micro-area analysis. *Urban Studies* 35: 3, 385–395.
- Dhalmann, H. (2010). Yhteisöllisyyttä ilman alueellista keskittymistä – venäläisten maahanmuuttajien toiveet naapuruston etnisestä koostumuksesta. *Terra* 122: 3, 125–135.
- Dhalmann, H. (2011). Yhden uhka, toisen toive? – Somalien ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregaatiokehityksen valossa. *Department of Geosciences and Geography A10*. Helsingin yliopisto, Helsinki. 106 s. + 4 artikkelia.
- Dhalmann, H. & K. Vilkkama (2009). Housing policy and the ethnic mix in Helsinki, Finland: perceptions of city officials and Somali immigrants. *Journal of Housing and the Built Environment* 24: 4, 423–439.
- Drever, A. I. (2004). Separate spaces, separate outcomes? Neighbourhood impacts on minorities in Germany. *Urban Studies* 41: 8, 1423–1439.
- Duncan, O. & B. Duncan (1955). A methodological analysis of segregation indexes. *American Sociological Review* 20: 2, 210–217.
- Duncan, O. D. & S. Lieberson (1959). Ethnic segregation and assimilation. *The American Journal of Sociology* 64: 4, 364–374.
- Dunn, K. M. (1998). Rethinking ethnic concentration: The case of Cabramatta, Sydney. *Urban Studies* 35: 3, 503–527.
- Edin, P.-A., P. Fredriksson & O. Åslund (2003). Ethnic enclaves and the economic success of immigrants – evidence from a natural experiment. *The Quarterly Journal of Economics* 118: 1, 329–357.
- Ellen, I. G. (2000). Race-based neighbourhood projection: a proposed framework for understanding new data on racial integration. *Urban Studies* 37: 9, 1513–1533.
- Eskelä, E. (2011; painossa). Kansainvälisten osaajien asumistyytyväisyys pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntasuunnittelu* 2011: 3.
- Espoon kaupungin monikulttuurisuusohjelma 2009–2012 (2009). Espoon kaupunki. 16 s. 26.4.2011. <<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11884;124689;129487>>.
- Espoon maahanmuuttajien kotouttamisohjelma (2000). Espoon kaupunki. 82 s.
- Espoo-strategia 2009–2011 (2009). 28 s. Espoon kaupunki. 1.7.2011. <<http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;11869;142>>.
- Farley, R., S. Bianchi & D. Colasanto (1979). Barriers to the racial integration of neighborhoods: the Detroit case. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 441: 1, 97–113.
- Farley, R. & M. Krysan (2002). The residential preferences of blacks: do they explain persistent segregation? *Social Forces* 80: 3, 937–980.

- Farley, R., H. Schuman, S. Bianchi, D. Colasanto & S. Hatchett (1978). "Chocolate city, vanilla suburbs": Will the trend toward racially separate communities continue? *Social Science Research* 7, 319-344.
- Farley, R., C. Steeh, T. Jackson, M. Krysan & K. Reeves (1993). Continued racial residential segregation in Detroit: "Chocolate city, vanilla suburbs" revisited. *Journal of Housing Research* 4: 1, 1-38.
- Farley, R., C. Steeh, M. Krysan, T. Jackson & K. Reeves (1994). Stereotypes and segregation: Neighborhoods in the Detroit area. *American Journal of Sociology* 100: 3, 750-780.
- Feijten, P. & M. van Ham (2009). Neighbourhood change... Reason to leave? *Urban Studies* 46: 10, 2103-2122.
- Finney, N. & L. Simpson (2009). *'Sleepwalking to segregation'? Challenging myths about race and migration*. 218 s. The policy Press, Bristol.
- Fong, E. & R. Wilkes (1999). The spatial assimilation model reexamined: An assesment by Canadian data. *International Migration Review* 33: 3, 594-620.
- Forsander, A. (2002). Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. *Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002*. Väestötutkimuslaitos, Helsinki. 283 s.
- Fotheringham, A. S. (1997). Analyzing numerical data. *Teoksessa* Flowerdew, R. & D. Martin (toim.): *Methods in human geography*, 155 -171. Prentice Hall, Harlow.
- Fredriksson, P. (2011). Miten segregoitumista ja maahanmuuttajien asunnottomuutta voidaan ehkäistä? Seminaariesitelmä Etnisten suhteiden foorumissa Helsingissä 14.2.2011.
- Freeman, L. (2002). Does spatial assimilation work for black immigrants in the US? *Urban Studies* 39: 11, 1983-2003.
- Frey, W. H. (1979). Central city white flight: racial and non-racial causes. *American Sociological Review* 44: 3, 425-448.
- Frey, W. H. (1995). Immigration and internal migration 'flight' from US metropolitan areas: toward a new demographic Balkanisation. *Urban Studies* 32: 4-5, 733-757.
- Friedrichs, J. (1991). Middle-class leakage in large new housing estates: empirical findings and policy implications. *The Journal of Architectural and Planning Research* 8: 4, 287-295.
- Friedrichs, J. (1998). Ethnic segregation in Cologne, Germany, 1984-94. *Urban Studies* 35: 10, 1745-1763.
- Funkhouser, E. (2000). Changes in the geographic concentration and location of residence of immigrants. *International Migration Review* 34: 2, 489-510.
- Galster, G. C. (1990). White flight from racially integrated neighbourhoods in the 1970s: the Cleveland experience. *Urban Studies* 27: 3, 385-399.
- Galster, G., R. Andersson, S. Musterd & T. M. Kauppinen (2008). Does neighborhood income mix affect earnings of adults? New evidence from Sweden. *Journal of Urban Economics* 63: 3, 858-870.
- Galster, G. & E. Godfrey (2005). By words and deeds. Racial steering of the real estate agents in the U.S. in 2000. *Journal of American Planning Association* 71: 3, 251-268.
- Galster, G. C., R. G. Quercia & A. Cortes (2000). Identifying neighbourhood thresholds: an empirical exploration. *Housing Policy Debate* 11: 3, 701-732.
- Giffinger, R. (1998). Segregation in Vienna: Impacts of market barriers and rent regulations. *Urban Studies*, 35: 10, 1791-1812.
- Gijsberts, M. & J. Dagevos (2007). The socio-cultural integration of ethnic minorities in the Netherlands: identifying neighbourhood effects on multiple integration outcomes. *Housing studies* 22: 5, 805-831.

- Glazer, N. (1993). Is assimilation dead? *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 530: 1, 122–136.
- Goering, J. M. (1978). Neighbourhood tipping and racial transition: a review of social science evidence. *Journal of the American Institute of Planners* 44: 1, 68–78.
- Goodchild, B. & I. Cole (2001). Social balance and mixed neighbourhoods in Britain since 1979: a review of discourse and practice in social housing. *Environment and Planning D: Society and Space* 19: 1, 103–121.
- Gorard, S. (2009). Does the index of segregation matter? The composition of secondary schools in England since 1996. *British Educational Research Journal* 35: 4, 639–652.
- Gramberg, P. (1998). School segregation: the case of Amsterdam. *Urban Studies* 35: 3, 547–564.
- Granovetter, M. (1978). Threshold Models of Collective Behavior. *American Journal of Sociology* 83: 6, 1420–1443.
- Granovetter, M. & R. Soong (1988). Threshold models of diversity: Chinese restaurants, residential segregation, and the spiral of silence. *Sociological Methodology* 18: 1, 69–104.
- Grönfors, M. (1999). Romanit – alistettuna marginaalissa. *Teoksessa Löytönen, M. & L. Kolbe (toim.): Suomi. Maa, kansa ja kulttuuri*, 303–314. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Haapanen, A. (2004). Vähemmän häätöjä. Kontulan Kiinteistöt Oy:n asumisneuvojaprojekti 1999–2002. *Tutkimuskatsauksia* 2004: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 44 s.
- Haarni, T., M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (1997). Johdatus nykymaantieteeseen. *Teoksessa Haarni, T., M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (toim.): Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 9–34. Vastapaino, Helsinki.
- Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma (2006). *Työhallinnon julkaisu* 2006: 371. Työministeriö, Helsinki. 134 s. 2.1.2007. <http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj371.pdf>.
- Hamnett, C. & T. Butler (2010). The changing ethnic structure of housing tenures in London, 1991–2001. *Urban Studies* 47: 1, 55–74.
- Harris, D. R. (1999). “Property values drop when blacks move in, because...”: racial and socioeconomic determinants of neighborhood desirability. *American Sociological Review* 64: 3, 461–479.
- Harris, D. R. (2001). Why are whites and blacks averse to black neighbors? *Social Science Research* 30: 1, 100–116.
- Hartog, J. & A. Zorlu (2009). Ethnic segregation in the Netherlands. An analysis at neighbourhood level. *International Journal of Manpower* 30: 1–2, 15–25.
- Harviainen, T. (1999). Suomen juutalaiset. *Teoksessa Löytönen, M. & L. Kolbe (toim.): Suomi. Maa, kansa ja kulttuuri*, 333–343. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Hautaniemi, P. (2001). Etnisyys ja kulttuuri. *Teoksessa Forsander, A., E. Ekholm & P. Hautaniemi (toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*, 11–30. Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia, Helsinki.
- Hautaniemi, P. (2004). Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. *Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja* 41. Nuorisotutkimusseura, Helsinki. 216 s.
- Heikkilä E. & T. Järvinen (2003). Migration and employment of immigrants in the Finnish local labor markets. *Yearbook of population research in Finland* 2003: 39, 103–118.
- Heikkilä, E. & M. Pikkarainen (2007). Maahanmuuttajat Suomen työmarkkinoilla. *Terra* 119: 1, 3–17.
- Helsingin asunto-ohjelma 1998–2002 (1998). *Helsingin kaupunginkanslian julkaisusarja A* 2/1998. Helsingin kaupunki, Helsinki. 179 s.

- Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2009–2012 (2009). Helsingin kaupunki. 38 s. 1.7.2011. <<http://www.hel2.fi/taske/julkaisut/2009/Strategiaohjelma.pdf>>.
- Helsingin seudun väestörakenne. Väestö äidinkielen (kaikki kielet) ja iän mukaan (2011). Helsingin seudun aluesarjat. 15.3.2011. <<http://www.aluesarjat.fi/>>.
- Helsingin ulkomaalaispolitiikka – perusteet ja käytäntö (1991). *Helsingin kaupunginkanslian julkaisusarja A 12/1991*. Helsinki. 56 s. + liitteet.
- Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2008/09 ja väestönmuutokset vuonna 2008 (2009). *Tilastoja 2009: 16*. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 53 s. 6.6.2011. <http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/24_06_09_Tilasto_16_Vuori.pdf>
- Hiebert, D. (2000a). Ethnicity. *Teoksessa* Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt & M. Watts (toim.): *The dictionary of human geography*, 235–238. 4. p. Blackwell Publishers, Oxford.
- Hiebert, D. (2000b). Immigration and the changing Canadian city. *Canadian Geographer* 44, 25–43.
- Hiebert, D. (2000c). Ghetto. *Teoksessa* Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt & M. Watts (toim.): *The dictionary of human geography*, 312–313. 4. p. Blackwell Publishers, Oxford.
- Hipp, J. (2010). What is the 'neighbourhood' in neighbourhood satisfaction? Comparing effects of structural characteristics measured at the micro-neighbourhood and tract levels. *Urban Studies* 47: 12, 2517–2536.
- Hirsjärvi, S. & H. Hurme (2010). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. 213 s. Gaudeamus, Helsinki.
- Hoem, J. (2008). The reporting of statistical significance in scientific journals. *Demographic Research* 18: 1, 437–442.
- Hoggart, K., L. Lees & A. Davies (2002). *Researching human geography*. 359 s. Hodder Arnold, Lontoo.
- Horn, F. (1997). Suomen venäläiset. *Teoksessa* Pentikäinen, J. & M. Hiltunen (toim.): Suomen kulttuurivähemmistöt, 202–218. *Suomen UNESCO-toimikunnan julkaisuja* No 72, Suomen UNESCO-toimikunta, Helsinki.
- Hou, F. (2006). Spatial assimilation of racial minorities in Canada's immigrant gateway cities. *Urban Studies* 43: 7, 1191–1213.
- Housing and integration of migrants in Europe (2007). CLIP Network. Cities for local integration policy. European foundation for the improvement of living and working conditions. 107 s. 9.9.2010. <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2007/94/en/1/ef0794en.pdf>>.
- Housing market in Finland (2010). The housing finance and the development centre of Finland. 6.9.2010 <<http://www.ara.fi/default.asp?node=1495&lan=en>>.
- Huttunen, L. (2005). Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä. *Teoksessa* Rastas, A., L. Huttunen & O. Löytty (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*, 117–161. Vastapaino, Tampere.
- Hynynen, P. (2003). Kantaväestö vähemmistöksi. Näkymiä ranskalaisiin, saksalaisiin ja italialaisiin lähiökortteleihin. *Tutkimuskatsauksia* 2003: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 139 s.
- Hyypiä, M., M. Tuominen & M. Vaattovaara (1999). Mitata ja tulkita – tutkimuskohteena alueellinen erilaistuminen. *Kvartti* 3/99, 13–22.
- Häkli, J. (1999). *Meta hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen*. 231 s. Vastapaino, Helsinki.
- Häkli, J. & A. Paasi (2003). Geography, space and identity. *Teoksessa* K. Simonsen & J. Öhman (toim.): *Voices from the North*, 141–155. Aldershot, Ashgate.
- Hämäläinen, K., A. Kangasharju, S. Pekkala & M. Sarvimäki (2005). 1990-luvun maahanmuuttajien työllisyys, tuloverot ja tulonsiirrot. *Työpoliittinen tutkimus* 2005: 265. Työministeriö, Helsinki. 119 s.

- Ihlanfeldt, K. R. & B. Scafidi (2004). Whites' neighbourhood racial preferences and neighbourhood racial composition in the United States: evidence from a multi-city study of urban inequality. *Housing Studies* 19: 3, 325–359.
- Ilmonen, M. (1997). Vuokralla Helsingissä. Teoksessa Ilmonen, M. (toim.): Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen Helsingin seudulla, 89–106. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B* 1997:2. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, Helsinki.
- Inkeroinen, H., J. Rasinkangas & H. Kyheröinen (2008): Miten hyvin Turku voi? Turkulaisten hyvinvoinnin muutossuuntia 1995–2008. *Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisuja* 2A. Turun kaupunki, Turku.
- Inkinen, T. (2001). Tieto, kone, alue ja ihminen. Kulttuurimaantieteellinen näkökulma tietoverkkojen yhteiskuntaan. *Finnish Information Studies* 18, Turun yliopisto, Turku. 266 s.
- Jaakkola, M. (2005). Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. *Työpoliittinen tutkimus* 2005: 286. Työministeriö, Helsinki. 145 s.
- Jaakkola, M. (2009). Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007. *Tutkimuksia* 2009: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 101 s. 26.6.2011. <http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_19_Tutkimus_Jaakkola.pdf>.
- Jackson, P. (2000). Segregation. Teoksessa Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt & M. Watts (toim.): *The dictionary of human geography*, 731. 4. p. Blackwell Publishers, Oxford.
- Jahn, J., C. F. Schmid & C. Schrag (1947). The measurement of ecological segregation. *American Sociological Review* 12: 3, 293–303.
- Jasinskaja-Lahti, I., K. Liebkind & T. Vesala (2002). *Rasismi ja syrjintä Suomessa*. 214 s. Gaudeamus, Helsinki.
- Jeffers, S. & P. Hoggett (1995). Like counting deckchairs on the Titanic: A study of institutional racism and housing allocations in Haringey and Lambeth. *Housing Studies* 10: 3, 325–344.
- Johnston, R. & K. Jones (2010). Commentary. Measuring segregation – a cautionary tale. *Environment and Planning A* 42: 6, 1264–1270.
- Johnston, R., J. Forrest & M. Poulsen (2002). Are there ethnic enclaves/ghettos in English cities? *Urban Studies* 39: 4, 591–618.
- Johnston, R., M. Poulsen & J. Forrest (2005). On the measurement and meaning of residential segregation: A response to Simpson. *Urban Studies* 42: 7, 1221–1227.
- Johnston, R., M. Poulsen & J. Forrest (2007). The geography of ethnic residential segregation: A comparative study of five countries. *Annals of the Association of American Geographers* 97: 4, 713–738.
- Jokinen, A., L. Huttunen & A. Kulmala (2004). Johdanto: neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa Jokinen, A., L. Huttunen & A. Kulmala (toim.): *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*, 9–19. Gaudeamus, Helsinki.
- Juntto, A. (2005). Maahanmuuttajien asuminen – integroitumista vai segregoitumista? Teoksessa Paananen, S. (toim.): *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*, 43–58. Tilastokeskus, Helsinki.
- Juntto, A. (2010). Asumisen historiallinen muutos Suomessa ja polkuriippuvaisuus. Teoksessa Juntto, A. (2010; toim.): *Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa*, 17–47. Gaudeamus, Helsinki.
- Kahila, M. (2005). Punaista tupaa etsimässä? – lapsiperheiden asumispreferenssit ja muuttotoiveet pääkaupunkiseudulla. 93 s. + liitteet. Julkaisematon Pro Gradu –tutkielma. Helsingin yliopiston maantieteen laitos, Kumpulan tiedekirjasto.
- Kaplan, D. H. & S. R. Holloway (2001). Scaling ethnic segregation: causal processes and contingent outcomes in Chinese residential patterns. *GeoJournal* 53: 1, 59–70.

- Karisto, A. & S. Montén (1996). Lukioon vai ei. Tutkimus alueellisista eroista helsinkiläisten lukionkäynnissä ja lukiolakkautusten vaikutuksista. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 1996: 6. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 130 s.
- Karsten, L. (1998). Growing up in Amsterdam: differentiation and segregation in children's daily lives. *Urban Studies* 35: 3, 565–581.
- Kauppinen, T. (1998). Maahanmuuttajien segregaatio pääkaupunkiseudulla. 103 s + liitteet. Julkaisematon Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto.
- Kauppinen, T. M. (2000). Julkisen asuntosektorin rooli etnisten vähemmistöjen sijoittumisessa. *Yhteiskuntasuunnittelu* 38: 4, 8–21.
- Kauppinen, T. M. (2002). The beginning of immigrant settlement in the Helsinki metropolitan area and the role of social housing. *Journal of Housing and the Built Environment* 17: 2, 173–97.
- Kauppinen, T. M., M. Kortteinen & M. Vaattovaara (2009). Pääkaupunkiseudun lamatyöttömien myöhemmät ansiotulot: iskikö lama kovemmin korkean työttömyyden alueilla? *Yhteiskuntapolitiikka* 74: 4, 358–374.
- Kauppinen, T. M., M. Kortteinen & M. Vaattovaara (2011). Unemployment during a recession and later earnings: does the neighbourhood unemployment rate modify the association? *Urban Studies* 48: 6, 1273–1290.
- Kaupungin vuokra-asunnot ja asukkaat 2010 (2011). *Tilastoja* 2011: 16. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 64 s. 26.6.2011. <http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/11_06_10_Tilasto_16_Vihavainen.pdf>.
- Kearns, A. & M. Parkinson (2001). The significance of neighbourhood. *Urban Studies* 38: 12, 2103–2110.
- Kepsu, K., M. Vaattovaara, V. Bernelius & E. Eskelä (2009). Helsinki: An Attractive metropolitan region for creative knowledge workers? The view of transnational migrants. *ACRE Report* 7.5. University of Amsterdam, Amsterdam. 144 s.
- Kepsu, K., M. Vaattovaara, V. Bernelius & M. Itälahti (2010). Vetävä Helsinki. Luovien ja tietointensiivisten alojen osaajien näkemyksiä seudusta – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma. *Tutkimuksia* 2010: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 96 s.
- Kesteloot, C. (1998). The geography of deprivation in Brussels and local development strategies. *Teoksessa* Musterd, S. & W. Ostendorf (toim.). *Urban segregation and the welfare state. Inequality and exclusion in western cities*, 126–147. Routledge, Lontoo.
- Knox, P. & S. Pinch (2000). *Urban social geography*. 4. p. 479 s. Pearson Education Limited, Harlow.
- Kokko, K. (2002). Maahanmuuttajien Suomen sisäinen muuttoliike. Tapaustutkimuksena Turku. Pro Gradu -tutkielma. Turun yliopiston maantieteen laitos. 94 s. 15.7.2006. <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/Karoliina_Kokko.pdf>.
- Kopomaa, T. (2005). Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palvelutoiminnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunkisuunnitteluun. *Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja* 2005: 2. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, Helsinki. 43 s.
- Korhonen, E. (2008). Helsingin lähiöissä viihdytään – haasteitakin on. Teoksessa Nupponen, T., E. Broman, E. Korhonen & M. Laine (toim.): Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita. Kokemuksia Helsingin lähiöprojektin v. 2004–2007 ja Urban II -yhteisöaloiteohjelman v. 2001–2006 toiminnasta, 49–72. *Tutkimuksia* 2008: 6. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

- Korhonen, E. & A. Niska (2011). Asumisviihtyvyyden kaupungin alueellisissa vuokratilayhtiöissä 2001–2008. *Kvartti* 1/2011, 41–52.
- Kortteinen, M., M. Elovainio & M. Vaattovaara (2006). Asuinolot ja niiden kehitys Helsingin kunnallisissa vuokratiloissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 71: 1, 3–13.
- Kortteinen, M., M. Lankinen & M. Vaattovaara (1999). Pääkaupunkiseudun kehitys 1990-luvulla: kohti uudenlaista eriytymistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 64: 5–6, 411–422.
- Kortteinen, M., M. Tuominen & M. Vaattovaara (2005b). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70: 2, 121–131.
- Kortteinen, M. & M. Vaattovaara (1999). Huono-osaisuus pääkaupunkiseudulla 1980- ja 1990-luvuilla – käännekohta kaupunkiseudun kehityksessä? *Terra* 111: 3, 133–145.
- Kortteinen, M. & M. Vaattovaara (2007). Miten Helsingin käykään? *Yhteiskuntapolitiikka* 72: 2, 137–145.
- Kortteinen, M. & M. Vaattovaara & P. Alasuutari (2005a). Eliitin eriytymisestä pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 70: 5, 475–487.
- Koskela, H. (2002). Lola Odusoga -sukupolvi ja värisokeat lapset – Helsingin ”monikulttuurisuustaskut” metropolin rakennuspaikkoina. *Teoksessa* Koskinen, V., M. Tuominen, & M. Vaattovaara, (toim.): *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 207–224. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Koskinen, S., M. Jalovaara & T. Martelin (2007a). Demografiset mittaluvut. *Teoksessa* Koskinen, S., T. Martelin, I-L. Notkola, V. Notkola, K. Pitkänen, M. Jalovaara, E. Mäenpää, A. Ruokolainen, M. Ryyänen & I. Söderling (toim.): *Suomen väestö*, 23–40. Gaudeamus, Helsinki.
- Koskinen, S., T. Martelin, I-L. Notkola, V. Notkola & K. Pitkänen (2007b). Väestö tutkimuksen kohteena. *Teoksessa* Koskinen, S., T. Martelin, I-L. Notkola, V. Notkola, K. Pitkänen, M. Jalovaara, E. Mäenpää, A. Ruokolainen, M. Ryyänen & I. Söderling (toim.): *Suomen väestö*, 15–21. Gaudeamus, Helsinki.
- Kotikunta- ja väestötiedot (2011). Maistraatit. 18.5.2011. <http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ja_vaestotiedot/> .
- Krysan, M. (2002). Whites who say they'd flee: who are they, and why would they leave? *Demography* 39: 4, 675–696.
- Krysan, M. & R. Farley (2002). The residential preferences of blacks: do they explain persistent segregation? *Social Forces* 80: 3, 937–980.
- Kuparinen, R. (2008). Nimby-ilmiö ”tapaus Marjaniemen” valossa. *Teoksessa* Kopomaa, T., L. Peltomaa & T. Litmanen (toim.): *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta*, 56–94. Gaudeamus, Helsinki.
- Kuusela, J. (2010). Oppilaiden sosioekonomisen taustan yhteys koulumenestykseen koulutasolla. *Teoksessa* Rimpelä, M. & V. Bernelius (toim.): *Peruskoulujen oppimistulokset ja oppilaiden hyvinvointi eriytyvällä Helsingin seudulla*, 44–48. *Geotieteiden ja maantieteen laitoksen julkaisuja B1*, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Kyttä, M., K. Pakkasalo & M. Vaattovaara (2010). Asuminen – eletty unelma. *Teoksessa* Junnto, A. (toim.): *Asumisen unelmat ja arki*, 91–120. Gaudeamus, Helsinki.
- Kyttälä, H. (2006). Muuttoliikkeen määrä ja muuttajat muuton suunnan mukaan Vantaalla ja sen palvelualueilla vuosina 2001–2005. *Tilasto ja tutkimus C22: 2006*. Vantaan kaupunki. 65s.
- Kytö, H. (1998). *Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvuilla. Muuttoaiheet hyvinvointiteoreettisesta näkökulmasta*. 309 s. Akateeminen väitöskirja. Suomen kuntaliitto, Helsinki.
- Kytö, H. (2009). Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa. *Kvartti* 3/09, 17–26.

- Kytö, H. & J. Väliniemi (2009). Pääkaupunkiseudun muuttovirrat muutoksessa. *Julkaisu* 3/2009. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. 102 s. 20.11.2009 <http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5387/2009_03_julkaisu_muuttovirrat.pdf>
- Laadukkaan asumisen Helsinki. Maankäytön ja asumisen toteutusohjelma 2008–2017 (2008). *Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen julkaisu* 2/2008. Helsingin kaupunki, Helsinki. 30 s.
- Laakso, S. (1995). Muuttoliike Helsingin seudulla. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 1995: 8. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 117 s.
- Laakso, S., T. Halme, P. Kilpeläinen, H. A. Loikkanen & M. Vaattovaara (2005; toim.): Kirkkonummen kunnan muuttoliiketutkimus. *Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisu* B 52. Helsingin yliopisto, Helsinki. 80 s.
- Laakso, S. & E. Kostiainen (2007). The economic map of urban Europe. A comparative study of 45 European metropolises. *Tilastoja* 2007: 42. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 27 s.
- Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta 29.6.2001/604. 1.7.2011. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010604>>.
- Lankinen, M. (1994). Taantuvatko lähiöt? Pääkaupunkiseudun kerrostalolähiöt sosiaalisen segregaaation valossa. *Julkaisu* 3/1994. Ympäristöministeriö, Helsinki. 63 s.
- Lankinen, M. (1996). Muuttoketjut nousun ja laman aikana. *Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia* 1996: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 95 s.
- Lankinen, M. (1997). Asumisen segregaaation tila ja kehityssuunnat. *Teoksessa* Taipale, K. & H. Schulman (toim.): *Koti Helsingissä. Uraanin asumisen tulevaisuus*, 171–197. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Lankinen, M. (2001). Positiivinen diskriminaatio - mitä se on? *Keskustelualoitteita* 2001: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 41 s.
- Lankinen, M. (2005). Muuttoliikkeen vaikutus Helsingin väestörakenteeseen ja veropohjaan. *Tutkimuksia* 2005: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 118 s.
- Lankinen, M. (2006). Sosiaalisen vuokra-asumisen asema kaupunkikentässä. *Tutkimuksia* 2006: 7. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 95 s.
- Lankinen, M. (2007). Helsingin kehitys seudullisessa kontekstissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 72: 1, 3–21.
- Lapintie, K. & E. Hasu (2010). Asumisen monet kulttuurit. *Teoksessa* Junnto, A. (toim.): *Asumisen unelmat ja arki*, 151–176. Gaudeamus, Helsinki.
- La Vecchia, V. (2011). A tale of two cities: Iraqis' accounts of home and belonging in the city of Helsinki and in the city of Rome. *Teoksessa* Eckardt, F. & J. Eade (toim.): *The ethnically diverse city*, 337–363. *Future Urban Research in Europe* 4. Berliner Wissenschafts-Verlag, Berliini.
- Lee, E. S. (1966). Theory of migration. *Demography* 3: 1, 47–57.
- Lee, B. A. & K. E. Campbell (1997). Common ground? Urban neighbourhoods as survey respondents see them. *Social Science Quarterly* 78: 4, 922–936.
- Lee, B. A., R. S. Oropesa & J. W. Kanan (1994). Neighbourhood context and residential mobility. *Demography* 31: 2, 249–270.
- Lepola, O. (2000). *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. 418 s. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Levin, Y. & A. Lindesmith (1961). English ecology and criminology of the past century. *Teoksessa* Theodorson, G. A. (toim.): *Studies in human ecology*, 14–21. Row, Peterson and company, Evanston.

- Ley, D. & P. Murphy (2001). Immigration in gateway cities: Sydney and Vancouver in comparative perspective. *Progress in Planning* 55: 3, 119–194.
- Li, W. (1998). Anatomy of a new ethnic settlement: The Chinese ethnoburb in Los Angeles. *Urban Studies* 35: 3, 479–501.
- Lieberson, S. (1981). An asymmetrical approach to segregation. *Teoksessa* Peach, C. V. Robinson & S. Smith (toim.): *Ethnic segregation in cities*, 61–82. Croom Helm, Lontoo.
- Liebkind, K. (1997). Eräitä kulttuurimoniarvoisuuden teorian ja soveltamisen ongelmia: etnisen identiteetin kompleksisuus. *Teoksessa* Pentikäinen, J. & M. Hiltunen (toim.): *Suomen kulttuurivähemmistöt*, 27–47. *Suomen UNESCO-toimikunnan julkaisuja* No 72, Suomen UNESCO-toimikunta, Helsinki.
- Linnanmäki-Koskela, S. (2010). Maahanmuuttajien työmarkkinaintegraatio. Vuosina 1989–93 Suomeen muuttaneiden tarkastelua vuoteen 2007 asti. *Tutkimuksia* 2010: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 90 s.
- Linnanmäki-Koskela, S. & A. Niska (2010). Maahanmuuttajien integroituminen Suomen omistusasunto- ja työmarkkinoille. *Kvartti* 2/2010, 51–63.
- Litmanen, T. & L. Peltonen (2008). Nimby-kiistojen ymmärtäminen ja selittäminen. *Teoksessa* Kopomaa, T., L. Peltomaa & T. Litmanen (toim.): *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta*, 208–236. Gaudeamus, Helsinki.
- Lo, L. & S. Wang (1997). Settlement patterns of Toronto's Chinese immigrants: convergence or divergence? *Canadian Journal of Regional Science* 20: 1–2, 49–72.
- Logan, J. R. (1978). Growth, politics, and the stratification of places. *The American Journal of Sociology* 84: 2, 404–416.
- Logan, J. R. & R. D. Alba (1993). Locational returns to human capital: Minority access to suburban community resources. *Demography* 30: 2, 243–268.
- Logan, J. R. & M. Schneider (1981). The stratification of metropolitan suburbs, 1960–1970. *American Sociological Review* 46: 2, 175–186.
- Logan, J. R. & W. Zhang & R. D. Alba (2002). Immigrant enclaves and ethnic communities in New York and Los Angeles. *American Sociological Review* 67: 2, 299–322.
- Lyytinen, J. (2011). Metsälä-ilmiö leviää Helsingissä. *Helsingin Sanomat*, sunnuntaiaosasto D3, 1.5.2011.
- Lönnqvist, H. (2009). Asuntohintojen alueellinen kehitys pääkaupunkiseudulla vuosina 1980–2008. *Kvartti* 2/2009, 36–42.
- Lönnqvist, H. & M. Vaattovaara (2004). Asuntomarkkinoiden vuoristorata. Ovatko kaikki alueet samalla radalla? *Tutkimuksia* 2004: 5. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 68 s.
- Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma (1999). Helsingin kaupunki. 70 s.
- Maankäytön ja asumisen yhteistyö pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun tarkastustoimien yhteisarviointi 1.3.2011 (2011). Pääkaupunkiseudun tarkastustoimien yhteisarviointityöryhmä. 44 s. 2.7.2011. <<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2011200117-4-2.PDF>>.
- Magnusson, L. & S. A. Özüekren (2002). The housing careers of Turkish households in middle-sized Swedish municipalities. *Housing Studies* 17: 3, 465–486.
- Marcuse, P. Enclaves yes, ghettos no: segregation and the state. *Teoksessa* Varady, D. P. (toim.): *Desegregating the city. Ghettos, enclaves and inequality*, 15–30. State University of New York Press, Albany.
- Marston, W. G. & T. L. van Valey (1979). The role of residential segregation in the assimilation process. *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 441: 1, 13–25.

- Marttila, M., T. Santaoja, M. Siivola, S. Piela, S. Sädevirta & A. Huhdanmäki (2006). Esikaupunkien renessanssi. Täydennysrakentamisen yleissuunnitelman lähtökohtia. *Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä* 2006: 5. Kaupunkisuunnitteluvirasto, Helsinki. 33 s. 1.7.2011. <http://www.esikaupunki.hel.fi/pdf/yos_selv_2006-5.pdf>.
- Massey, D. (1985). Ethnic residential segregation: a theoretical synthesis and empirical review. *Sociology and Social Research*, 69: 3, 315–350.
- Massey, D. S., J. Arango, G. Hugo, A. Kouaouci, A. Pellegrino & J. E. Taylor (1993). Theories of international migration: a review and appraisal. *Population and Development Review* 19: 3, 431–466.
- Massey, D. S. & N. A. Denton (1985). Spatial assimilation as a socioeconomic outcome. *American Sociological Review* 50: 1, 94–106.
- Massey, D. & N. Denton (1988). The dynamics of segregation. *Social Forces* 67: 2, 281–315.
- Massey, D. S. & N. A. Denton (1993). *American apartheid. Segregation and the making of the underclass*. 292 s. Harvard University Press, Cambridge.
- Massey, D. S. & B. P. Mullan (1984). Processes of Hispanic and black spatial assimilation. *The American Journal of Sociology* 89: 4, 836–873.
- Maury, J. (1997). Ilmakuva pääkaupunkiseudun asuinalueiden sosiaalisista eroista 1990-luvun alussa. Teoksessa Ilmonen, M. (toim.): Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen Helsingin seudulla, 55–88. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B* 1997: 2.
- McKenzie, R. D. (1925/1967). The ecological approach to the study of the human community. Teoksessa Park, R. E., E. W. Burgess & R. D. McKenzie (toim.): *The city. With an Introduction by Morris Janowitz*, 63–79. The University of Chicago Press, Chicago.
- Miyares, I. M. (1997). Changing perceptions of space and place as measures of Hmong acculturation. *Professional Geographer* 49: 2, 214–224.
- Molina, I. (1997). Stadens rasifiering. Etnisk boendesegregation i folkhemmet. *Geografiska regionstudier* 32, Uppsala universitet, Uppsala. 260 s.
- Molina, I. (2008). Den rasifierade staden. Teoksessa Magnusson Turner, L. (toim.): *Den delade staden*, 49–81. Boréa Bokförlag, Umeå.
- Monimuotoisen asumisen Helsinki. Helsingin asunto-ohjelma 2004–2008 (2004). *Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen julkaisuja* 3/2004. Helsinki. 47 s + liitteet.
- Monimuotoisuus ja maahanmuutto (2009). Helsingin kaupungin henkilöstökeskus, maahanmuutto-osasto. 31 s. 1.7.2011. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/3fd2a7804f9c32c5b5fab7a4cf6ee88a/monimuotoisuus+ja+maahanmuutto_fontit+upotettu_uusi+painos.pdf?MOD=AJPERES>.
- Monta kaupunkia – yhteinen tulevaisuus. Syrjäytymisen ja segregaation ehkäiseminen ja lieventäminen Helsingin seudulla. Helsingin seudun kaupunkiohjelman loppuraportti (2000). *Uudenmaan liiton julkaisuja E* 53. Uudenmaanliitto, Helsinki. 39 s.
- Muir, S. (2004). Yiddish in Helsinki. Study of a colonial Yiddish dialect and culture. *Studia Orientalia* 100. Finnish Oriental Society, Helsinki. 253 s.
- Murdie, R. (2002). The housing careers of Polish and Somali newcomers in Toronto's rental market. *Housing Studies* 17: 3, 423–443.
- Murdie, R. A. (2003). Housing affordability and Toronto's rental market: Perspectives from the housing careers of Jamaican, Polish and Somali newcomers. *Housing, Theory and Society* 20: 4, 183–196.
- Murdie, R. & L.-E. Borgegård (1998). Immigration, spatial segregation and housing segmentation of immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960–95. *Urban Studies* 35: 10, 1869–1888.

- Murdie, R. & S. Ghosh (2010). Does spatial concentration always mean a lack of integration? Exploring ethnic concentration and integration in Toronto. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36: 2, 293–311.
- Murdie, R. A. & C. Teixeira (2003). Towards a comfortable neighbourhood and appropriate housing: immigrant experiences in Toronto. Teoksessa Anisef, P. & M. Lanphier (toim.): *The World in a City*, 132–191. University of Toronto Press, Toronto.
- Murie, A. (2005). The dynamics of social exclusion and neighborhood decline: welfare regimes, decommodification, housing, and urban inequality. Teoksessa: Kazepov, Y. (toim.): *Cities of Europe. Changing contexts, local arrangements, and the challenge to urban cohesion*, 151–169. Blackwell publishing, Oxford.
- Musterd, S., R. Andersson, G. Galster & T. M. Kauppinen (2008). Are immigrants' earnings influenced by the characteristics of their neighbours? *Environment and Planning A* 40: 4, 785–805.
- Musterd, S. & W. Ostendorf (2009). Residential segregation and integration in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 35: 9, 1515–1532.
- Musterd, S., W. Ostendorf & M. Breebaart (1998). *Multi-ethnic metropolis: patterns and policies*. 209 s. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.
- Musterd, S. & S. de Vos (2007). Residential dynamics in ethnic concentrations. *Housing Studies* 22: 3, 333–353.
- Muunkielisen väestön tasaisempi sijoittuminen eri kaupunginosiin ja hallintamuodoiltaan erilaisiin asuntoihin. Toimenpideohjelma 18.6.2010 (2010). Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus, Helsinki. 27 s. 1.7.2011. <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/de2a45004d575d7d8ab4ff62d49fe7b7/Toimenpideohjelma_muunkielisen_v%C3%A4est%C3%B6n_sijoittuminen_18062010.pdf?MOD=AJPERES>.
- Muuttoliike 2008 (2009). Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus. 18.5.2011. <http://www.stat.fi/til/muutl/2008/muutl_2008_2009-05-20.fi.pdf>.
- Myrskylä, P. (2006). Muuttoliike ja työmarkkinat. *Työpoliittinen tutkimus* 2006: 321. Työministeriö, Helsinki. 148 s.
- Münch, S. (2009). "It's all in the mix": constructing ethnic segregation as a social problem in Germany. *Journal of Housing and the Built Environment* 24: 4, 441–455.
- Mäenpää, P., A. Aniluoto, R. Manninen & S. Villanen. (2000). Sanat kivettyvät kaupungiksi. Tutkimus Helsingin kaupunkisuunnittelun prosesseista ja ihanteista. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B* 83. Teknillinen korkeakoulu, Espoo. 205 s.
- Mäkinen, V. & T. Moisio (2009). Kansainvälinen koulu on suosittu, maahanmuuttajien koulu ei. *Helsingin Sanomat*, uutiset sivu. 27.10.2009.
- Nagel, C. R. (2009). Rethinking geographies of assimilation. *The Professional Geographer* 61: 3, 400–407.
- Niska, A. (2003). Ketkä muuttavat pois Helsingistä? Pitkittäistarkastelu vuosina 1954–56 syntyneistä. *Kvartti* 4/2003, 41–54.
- Niska, A. (2004). Alueiden väliset erot Helsingissä: kasvavaa erilaistumista vai erojen tasoittumista? *Kvartti* 4/2004, 24–37.
- Nupponen, T., E-L. Broman, U. Korhonen-Wälmä & M. Laine (2008). Johdanto. Teoksessa Nupponen, T., E. Broman, E. Korhonen & M. Laine (toim.): Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita. Kokemuksia Helsingin lähiöprojektin v. 2004–2007 ja Urban II -yhteisöaloiteohjelman v. 2001–2006 toiminnasta, 9–23. *Tutkimuksia* 2008: 6. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

- Odgen, P. (2000). Indices of segregation. *Teoksessa* Johnston, R. J., D. Gregory, G. Pratt & M. Watts (toim.): *The dictionary of human geography*, 379–380. 4. p. Blackwell Publishers, Oxford.
- Ohjelma syrjäytymisen ja sosiaalisen segregaaion ehkäisemiseksi (1998). *Kaupunginkanslian julkaisusarja A 7/1998*. Helsingin kaupunginkanslia, Helsinki. 216 s.
- Paananen, S. (2003). Asuminen. *Teoksessa* Pohjanpää, K., S. Paananen & M. Nieminen (toim.): *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002*, 137–142. *Elinolot 2003:1*. Tilastokeskus, Helsinki.
- Pahl, R.E. (1970). *Whose city?* 273 s. Longman group limited, Lontoo.
- Park, R. E. (1925/1967). The city: suggestions for the investigation of human behaviour in the urban environment. *Teoksessa*: Park, R. E., E. W. Burgess & R. D. McKenzie (toim.): *The city. With an Introduction by Morris Janowitz*, 1–46. The University of Chicago Press, Chicago.
- Park, R. E. (1936). Human ecology. *The American Journal of Sociology* 42: 1, 1–15.
- Parker, S. (2004). *Urban theory and the urban experience. Encountering the city*. 203 s. Routledge, Lontoo.
- Peach, C. (1996a). The meaning of segregation. *Planning Practise and Research* 11: 2, 137–150.
- Peach, C. (1996b). Does Britain have ghettos? *Transactions of the Institute of British Geographers* 21: 1, 216–235.
- Peach, C. (1999). Social geography. *Progress in Human Geography* 23: 2, 282–288.
- Peach, C. (2000). The consequences of segregation. *Teoksessa*: Boal, F. W. (toim.): *Ethnicity and housing. Accommodating differences*, 10–23. Ashgate, Aldershot.
- Peach, C. (2005a). The mosaic versus the melting pot: Canada and the USA. *Scottish Geographical Journal*, 121: 1, 3–27.
- Peach, C. (2005b). The ghetto and the ethnic enclave. *Teoksessa* Varady, D. P. (toim.): *Desegregating the city. Ghettos, enclaves and inequality*, 31–48. State University of New York Press, Albany.
- Peach, C. (2007). Sleepwalking into Ghettoisation? The British Debate over Segregation. *Teoksessa* Schönwälder, K. (2007; toim.). Residential segregation and the integration of immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden, 8–40. *Discussion paper* Nr. SP IV 2007-602. Social Science Research Center Berlin, Berlin. 30.5.2011. <http://www2000.wzb.eu/alt/aki/files/iv07-602_segregation_three_countries.pdf>.
- Peach, C. (2009). Slippery segregation: discovering or manufacturing ghettos? *Journal of Ethnic and Migration Studies* 35: 9, 1381–1395.
- Penninx, R. (2006). Introduction. *Teoksessa* Penninx, R., M. Berger & K. Kraal (toim.): *The dynamics of international migration and settlement in Europe, 7–17. IMISCOE Joint Studies*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Perhoniemi, R. & I. Jasinskaja-Lahti (2006). Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004. *Tutkimuksia* 2006: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 122 s.
- Permentier, M., G. Bolt & M. van Ham (2011). Determinants of neighbourhood satisfaction and perception of neighbourhood reputation. *Urban Studies* 48: 5, 977–996.
- Permentier, M., M. van Ham & G. Bolt (2007). Behavioural responses to neighbourhood reputations. *Journal of Housing and the Built Environment* 22: 2, 199–213.
- Permentier, M., M. van Ham & G. Bolt (2008). Same neighbourhood ... Different views? A confrontation of internal and external neighbourhood reputations. *Housing Studies* 23: 6, 833–855.
- Phillips, D. (1998). Black minority ethnic concentration, segregation and dispersal in Britain. *Urban Studies* 35: 10, 1681–1702.

- Phillips, D. (2006). Parallel lives? Challenging discourses of British Muslim self-segregation. *Environment and Planning D: Society and Space*, 24: 1, 25–40.
- Phillips, D. (2010). Minority ethnic segregation, integration and citizenship: a European perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36: 2, 209–225.
- Phillips, T. (2005). 'After 7/7: sleepwalking to segregation'. Speech to the Manchester Council for Community Relations, 22.9.2005. 11.11.2010. <<http://www.humanities.manchester.ac.uk/socialchange/research/social-change/summer-workshops/documents/sleepwalking.pdf>>.
- Philpott, T. L. (1978). *The slum and the ghetto. Neighbourhood deterioration and middle-class reform, Chicago 1880–1930*. 428 s. Oxford University Press, New York.
- Pitkääaikaisasunnottomien vähentämishjelma (PAAVO) 3/2011. Suppean ohjausryhmän muistio. 6.6.2011. <<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=24713&lan=fi>>.
- Pohjanpää, K. & S. Paananen (2003). Maahanmuuttajien elinolotutkimus pääkaupunkiseudulla. *Kvartti* 4/2003, 28–40.
- Pohjanpää, K., S. Paananen & M. Nieminen (2003). *Maahanmuuttajien elinolot. Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa 2002*. 241 s. Tilastokeskus, Helsinki.
- Porter, J. (1965/ 1972). *The vertical mosaic. An analysis of social class and power in Canada*. 626 s. University of Toronto Press, Toronto.
- Portes, A. & J. DeWind (2004). A cross-Atlantic dialogue. The progress of research and theory in the study of international migration. *International Migration Review* 38: 3, 828–851.
- Portes, A., P. Fernández-Kelly & W. Haller (2005). Segmented assimilation on the ground: The new second generation in early adulthood. *Ethnic and Racial Studies* 28: 6, 1000–1040.
- Portes, A. & J. Sensenbrenner (1993). Embeddedness and immigration: Notes on the social determinants of economic action. *The American Journal of Sociology* 98: 6, 1320–1350.
- Portes, A. & M. Zhou (1993). The new second generation: segmented assimilation and its variants. *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 530: 1, 74–96.
- Poulsen, M., R. Johnston & J. Forrest (2001). Intraurban ethnic enclaves: introducing a knowledge-based classification method. *Environment and Planning A* 33: 11, 2071–2082.
- Pred, A. (1997). Somebody else, somewhere else: racisms, racialized spaces and the popular geographical imagination in Sweden. *Antipode* 29: 4, 383–416.
- Qadeer, M. A. (2005). Ethnic segregation in a multicultural city. *Teoksessa* Varady, D. P. (toim.): *Desegregating the city. Ghettos, enclaves and inequality*, 49–61. State University of New York Press, Albany.
- Quillian, L. (2002). Why is black-white residential segregation so persistent?: evidence on three theories from migration data. *Social Science Research* 31: 2, 197–229.
- Rakennustasoinen väestö (1997). *Seutu CD 1997*, rekisterit. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, Helsinki.
- Rakennustasoinen väestö (2003). *Seutu CD 2003*, rekisterit. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, Helsinki.
- Rakennustasoinen väestö (2009). *Seutu CD 2009*, rekisterit. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, Helsinki.
- Rakentaminen Helsingissä vuonna 2008 (2009). *Tilastoja 2009: 12*. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 24 s. 27.6.2011. <http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_05_13_Tilasto_12_Vihavainen.pdf>.
- Rapo, M. (2010). Maahanmuuttaja – ulkomaalainen – ulkomaalaistaustainen? Seminaariesitelmä 35. väestötieteen jatko- ja täydennyskoulutusseminaarissa, Tvärminnessä 5.11.2010.

- Rasinkangas, J. (2010). Turkulaisten maahanmuuttajien asuminen – näkökulmia etniseen segregatioon. *Teoksessa* Ervasti, H., S. Kuivalainen & L. Nyqvist (toim.): *Köyhyys, tulonjako ja eriarvoisuus*, 105–135. *Turku Centre for Welfare Research tutkimuksia 2*, Turun yliopisto, Turku.
- Rastas, A. (2005). Racializing categorization among young people in Finland. *Young. Nordic Journal of Youth Research* 13: 2, 147–166.
- Rastas, M. (2002). Maahanmuuttajien asunnottomuus Helsingissä. *Suomen Ympäristö* 582. Ympäristöministeriö, Helsinki. 71 s.
- Ratcliffe, P., M. Harrison, R. Hogg, B. Line, D. Phillips & R. Tomlins (2001). Breaking Down the Barriers: Improving Asian Access to Social Rented Housing. Chartered Institute of Housing. 100 s. 22.11.2010 <<http://www.cih.org/policy/BreakingBarriers01.pdf>>.
- Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration. *Journal of Royal Statistical Society* 52: 2, 241–305.
- Rees, P. H. (1979). Residential patterns in American cities: 1960. *The University of Chicago, Department of Geography Research Paper* no. 189. The University of Chicago, Chicago. 405 s.
- Rees, P., M. Bell, O. Duke-Williams & M. Blake (2000). Problems and solutions in the measurement of migration intensities: Australia and Britain compared. *Population Studies* 54: 2, 207–222.
- Reibel, M. (2007). Immigrants at work. *Teoksessa* Miyares, I. M. & C. A. Airriess (toim.): *Contemporary ethnic geographies in America*, 355–374. Rowman & Littlefields Publishers, Inc. Lanham.
- Riitaoja, A.-L. (2010). Asuinalueiden ja koulujen eriytyminen Helsingissä – yhteiskunnalliset ja kasvatukselliset haasteet. *Terra* 122: 3, 137–151.
- Rossi, P. H. (1955/1980). *Why families move*. 2. painos. 241 s. Sage Publications, Beverly Hills.
- Rubin, A. (1985). Significance testing with population data. *Social Service Review* 59: 3, 518–520.
- Ruoppila, S. (2006). Residential differentiation, housing policy and urban planning in the transformation from state socialism to a market economy: the case of Tallinn. *Centre for Urban Regional Studies Publications A33*, Helsinki University of Technology, Espoo. 61 s. + artikkelit.
- Sabour, M. (1999). The sosio-cultural exclusion and self-exclusion of foreigners in Finland. The case of Joensuu. *Teoksessa* Littlewood, P., I. Glorieux, S. Herkommer & I. Jönsson (toim.): *Social exclusion in Europe*, 219–247. Ahsgate, Aldershot.
- Sarre, P., D. Phillips & R. Skellington (1989). Ethnic minority housing: explanations and policies. *Research in ethnic relations series*. Avebury, Aldershot. 384 s.
- Sassen, S. (2001). *The global city. New York, London, Tokyo*. 2. painos. 447 s. Princeton University Press, Princeton.
- Saukkonen, P. (2007). *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. 330 s. WSOY, Helsinki.
- Sayer, A. (1992). *Method in social science. A realist approach*. 2. p. 313 s. Routledge, Lontoo.
- Schelling, T. C. (1969). Models of segregation. *The American Economic Review* 59: 2, 488–493.
- Schelling, T. C. (1971). Dynamic models of segregation. *Journal of Mathematical Sociology* 1: 2, 143–186.
- Schindler Rangvid, B. (2007). Living and learning separately? Ethnic segregation of school children in Copenhagen. *Urban Studies* 44: 7, 1329–1354.
- Schulman, H. (1990). Alueelliset todellisuudet ja visiot: Helsingin kehitys ja kehittäminen 1900-luvulla. Akateeminen väitöskirja. *Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A 18*. Teknillinen korkeakoulu, Espoo. 222 s + 2 liitettä.

- Schönwälder, K. (2007; toim.). Residential segregation and the integration of immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden. *Discussion paper* Nr. SP IV 2007-602. Social Science Research Center Berlin, Berlin. 30.5.2011. <http://www2000.wzb.eu/alt/aki/files/iv07-602_segregation_three_countries.pdf>.
- Semyonov, M., A. Glikman & M. Krysan (2007). Europeans' preference for ethnic residential homogeneity: cross-national analysis of response to neighbourhood ethnic composition. *Social Problems* 54: 4, 434–453.
- Shevky, E. & W. Bell (1961). Social area analysis. *Teoksessa* Theodorson, G. A. (toim.): *Studies in human ecology*, 226–235. Row, Peterson and Company, Evanston.
- Shevky, E. & M. Williams (1949). *The social areas of Los Angeles. Analysis and typology*. 172 s. University of California Press, Berkeley.
- Siirilä, S. (1984a). Kaupunkirakenteen tutkimuksen kehitys Suomessa. *Tiedonantoja* 24. Aluetieteen laitos, Tampereen yliopisto, Tampere. 13 s.
- Siirilä, S. (1984b). Spatial differentiation in Finland – a welfare approach. *Tutkimuksia* B 33/84. Aluetieteen laitos, Tampereen yliopisto, Tampere. 25 s.
- Siirilä, S., M. Vaattovaara & V. Viljanen (2002). Well-being in Finland: A comparison of municipalities and residential differentiation in two cities. *Fennia* 180: 1–2, 141–149.
- Simon, A. (2011). White mobility and minority ethnic concentrations: exploring internal migration patterns for electoral wards in England and Wales using the 2001 census. *Journal of Intercultural Studies* 32: 2, 173–188.
- Simpson, L. (2004). Statistics of racial segregation: measures, evidence and policy. *Urban Studies* 41: 3, 661–681.
- Simpson, L. (2007). Ghettos of the mind: the empirical behaviour of indices of segregation and diversity. *Journal of Royal Statistical Society A* 170: 2, 405–424.
- Skifter Andersen, H. (2003). *Urban sores. On the interaction between segregation, urban decay and deprived neighbourhoods*. 212 s. Ashgate, Cornwall.
- Skifter Andersen, H. (2010). Spatial assimilation in Denmark? Why do immigrants move to and from multi-ethnic neighbourhoods? *Housing Studies* 25: 3, 281–300.
- Sosiaalinen tasapaino Helsingissä (1982). Kaupunkimaisten yhdyskuntien kehittämiskampanja. *Julkaisu* 3/1982. Valtion Painatuskeskus, Helsinki. 38 s.
- South, S. J. & K. D. Crowder (1998). Leaving the 'hood: Residential mobility between black, white, and integrated neighbourhoods. *American Sociological Review* 63: 1, 17–26.
- Stjernberg, M. (2010). Muuttoliike ja vetovoimatekijät Helsingissä – Kyselyaineiston analyysi. 119 s. Julkaisematon ProGradu –tutkielma. Kumpulan tiedekirjasto, Helsinki.
- Summa, T. (1980). Asunnonvaihtojen suuntautuminen. *Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksen julkaisuja* B 33. Teknillinen korkeakoulu, Espoo. 144 s.
- Summa, T. (1982). Kaupunkien sisäinen muuttoliike muuttotyypeittäin. *Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksen julkaisuja* B 40. Teknillinen korkeakoulu, Espoo. 137 s. + liitteet.
- Sweetser, F. (1973). Metropolitan and regional social ecology of Helsinki. *Commentationes Scientiarum Socialium* 5. Societas Scientiarum Fennica, Helsinki. 165 s.
- Söderling, I. (1988). Maassamuuton olottuvuudet. Yksilö-, alue- ja yhteiskuntatason tarkastelu Suomessa vuosina 1977–1978 maassamuuttaneissa. Akateeminen väitöskirja. *Turun yliopiston julkaisuja Sarja C* 65. Turun yliopisto, Turku. 279 s.
- Søholt, S. (2001). Ethnic minority groups and strategies in the housing market in Oslo. *European Journal of Housing Policy* 1: 3, 337–355.
- Tauber, K. E. & A. F. Tauber (1976). A practitioner's perspective on the index of dissimilarity. *American Sociological Review* 41: 5, 884–889.

- Texeira, C. (2006). A comparative study of Portuguese homebuyers' suburbanization in the Toronto and Montreal areas. *Espace populations sociétés* 2006: 1, 121–135.
- Texeira, C. (2008). Barriers and outcomes in the housing searches of new immigrants and refugees: a case study of “Black” Africans in Toronto's rental market. *Journal of Housing and the Built Environment* 23: 4, 253–276.
- Theodorson, G. A. (1961; toim.). *Studies in human ecology*. 626 s. Row, Peterson and Company, Evanston.
- Tomlins, R. (1997). Officer discretion and minority ethnic housing provision. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment* 12: 2, 179–197.
- Tomlins, R., M. R. D. Johnson & D. Owen (2002). The resource of ethnicity in the housing careers and preferences of the Vietnamese communities in London. *Housing Studies* 17: 3, 505–519.
- Tuorila, H. (2009). “Löydettiin sopiva asunto”. Pääkaupunkiseudun muuttajien kokemukset uudesta asuinympäristöstä. *Julkaisuja* 4/2009. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki. 45 s. 20.11.2009. <http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5388/2009_04_julkaisu_muuttajien_kokemukset.pdf>.
- Työvoiman maahanmuuton edistämisen yhteistyömuodot lähtömaiden kanssa. Hankkeen loppuraportti. *Sisäasiainministeriön julkaisuja* 31/2008. Sisäasiainministeriö, Helsinki. 70 s. 9.11.2010. <[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/A9AF8FF1470F65D4C22574DB004DB30D/\\$file/312008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/A9AF8FF1470F65D4C22574DB004DB30D/$file/312008.pdf)>.
- Uusitalo, H. (1999). Tuloerot kasvaneet jo kolmena peräkkäisenä vuonna. *Yhteiskuntapolitiikka* 64: 5–6, 465–479.
- Vaattovaara, M. (1998). Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Ympäristö ja alueellisuus. *Tutkimuksia* 1998: 7. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 178 s.
- Vaattovaara, M. (2005). Kirkkonummen uudelle alueelle muuttaneiden muuttosyyt ja odotukset. Teoksessa Laakso, S., T. Halme, P. Kilpeläinen, H. A. Loikkanen & M. Vaattovaara (toim.): Kirkkonummen kunnan muuttoliiketutkimus, 32–35. *Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja B* 52. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Vaattovaara, M. (2011). Suuri murros kaupunkirakenteen kehityksessä. Teoksessa Cantell, T. & T. Lahti (toim.): *Helsinki tiedon kohteena. Helsingin kaupungin tietokeskus 100 vuotta*, 207–217. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Vaattovaara, M. & M. Kortteinen (2003). Beyond polarisation versus professionalisation? A case study of the development of the Helsinki region, Finland. *Urban Studies* 40: 11, 2127–2145.
- Vaattovaara, M., M. Kortteinen & K. Vilkkama (2009; toim.). Elämää täydennysrakentamiskohteissa. Matala, urbaani ja tiivis täydennysrakentaminen Helsingissä. *Tutkimuskatsauksia* 2009: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 44 s. 23.5.2011. <http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_04_23_Tutkkats_4_Vaattovaara.pdf>
- Vaattovaara, M. & P. Vuori (2002). Väestörakenteen ja alueellisen eriytymisen vaikutus Helsingin veropohjaan. *Tutkimuskatsauksia* 2002: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 32 s.
- Valentine, G. (1997). Tell me about...: using interviews as a research methodology. Teoksessa Flowerdew, R. & D. Martin (toim.): *Methods in human geography*, 110–126. Prentice Hall, Harlow.
- Valkonen, T., T. Martelin & H. Summa (1984). Muuttoliike ja asunnonvaihdot pääkaupunkiseudulla. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B* 1984: 1. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta, Helsinki. 278 s.
- Valtonen, K. (2001). Cracking monopoly: immigrants and employment in Finland. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 27: 3, 421–438.

- van der Laan Bouma-Doff, W. (2007a). Confined contact: residential segregation and ethnic bridges in the Netherlands. *Urban Studies* 44: 5, 997–1017.
- van der Laan Bouma-Doff, W. (2007b). Involuntary isolation: ethnic preferences and residential segregation. *Journal of Urban Affairs* 29: 3, 289–309.
- van Ham, M. & P. Feijten (2008). Who wants to leave the neighbourhood? The effect of being different from the neighbourhood population on wishes to move. *Environment and Planning A* 40: 5, 1151–1170.
- van Kempen, R. & A. S. Özüekren (1998). Ethnic segregation in cities: New forms and explanations in a dynamic world. *Urban Studies* 35: 10, 1631–1656.
- Vantaa – kokonainen maailma. Vantaan monikulttuurisuusohjelma 2009–2012. Vantaan kaupunki, Vantaa. 33 s. 25.5.2011. <http://www.vantaa.fi/i_alaetusivu.asp?path=1;135;137;1623>.
- Vantaan kaupungin asuntostrategia 2005–2012 (2005). Vantaan kaupunki. 24 s. 2.7.2011. <http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;304;20717;20739>.
- Vantaan kaupungin monikulttuurisuusohjelma (2002). Vantaan kaupungin maahanmuuttaja-asiain neuvottelukunta 24.9.2002. 76 s.
- Varady, D. P. (2005). Preface. *Teoksessa* Varady, D. P. (toim.): *Desegregating the City. Ghettos, enclaves, and inequality*, vii–xix. State University of New York Press, Albany.
- Vartiainen, P. (1997). Muuttoliikkeen uusi kuva. Muuttoliikkeen sosio-ekonomiset piirteet seutukunnittain 1993–1995 ja kehityksen suunta 1996. *Sisäasiainministeriön Aluekehitysosaston julkaisu* 4/1997. Sisäasiainministeriö, Helsinki. 46 s. + liitteet.
- Vasanen, A. (2009). Deconcentration versus spatial clustering: changing population distribution in the Turku region, 1980–2005. *Fennia* 187: 2, 115–127.
- Verkuyten, M. (2005). *The social psychology of ethnic identity*. 294 s. Psychology Press, Hove.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies* 30: 6, 1024–1054.
- Vieraskielisen väestön ennuste Helsingin seudulla 2010–2030 (2010). Helsingin kaupungin tietokeskus. 67 s. 30.6.2010. <http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/10_03_30_Tilastoja_muut_julkaisut_Vuori.pdf>.
- Vilkama, K. (2006). Asuntopolitiikka ja vieraskielisen väestön alueellinen keskittyminen Helsingissä vuosina 1992–2005. 122 s. Julkaisematon maantieteen Pro Gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto. 15.7.2007 <<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/2803/asuntopo.pdf?sequence=1>>
- Vilkama, K. (2010). Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122: 4, 183–200.
- Virtanen, H. (2008). Somali- ja venäläistaustaisten asumistoiveet ja -valinnat pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 2008: 6, 640–651.
- Virtanen, H. & K. Vilkama (2008). Somalien asuminen pääkaupunkiseudulla. Suurperheiden arki suomalaisissa lähiöissä. *Teoksessa* Martikainen, T., T. Sakaranaho & M. Juntunen (toim.): *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*, 132–156. Suomen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Voas, D. & P. Williamson (2000). The scale of dissimilarity: concepts, measurement and an application to socio-economic variation across England and Wales. *Transactions of the Institute of British Geographers* 25: 4, 465–481.
- Väestö kielen mukaan sekä ulkomaan kansalaisten määrä ja maa-pinta-ala alueittain 1980–2010. (2011). Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Tilastokeskus. 24.7.2011. <http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp>.

- Vähätalo, K. (2005). Maahanmuuttajat ja kantaväestö pitkäaikaistyöttöminä pääkaupunkiseudulla. *Tutkimuksia* 2005: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 142 s.
- Wacquant, L. J. D. & W. J. Wilson (1989). The cost of racial and class exclusion in the inner city. *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 501: 1, 8–25.
- Waldinger, R. (1989). Immigration and urban change. *Annual Review of Sociology* 15: 1, 211–232.
- Waldinger, R. (1994). The making of an immigration niche. *International Migration Review* 28: 1, 3–30.
- Waldinger, R. (2001). Strangers at the gates. *Teoksessa* Waldinger, R. (toim.): *Strangers at the gates. New immigrants in urban America*, 1–29. University of California Press, Berkeley.
- Waldinger, R. & C. Der-Martirosian (2001). The immigrant niche. Pervasive, persistent, diverse. *Teoksessa* Waldinger, R. (toim.): *Strangers at the gates. New immigrants in urban America*, 228–271. University of California Press, Berkeley.
- Wang, Y. (2011). White flight in Los Angeles county, 1960–1990: a model of fuzzy tipping. *The Annals of Regional Science* 47: 1, 111–129.
- Waris, H. (1932/1973). *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle*. 2. p. 300 s. Weilin & Göös, Helsinki.
- White, M. J. (1983). The measurement of spatial segregation. *The American Journal of Sociology* 88: 5, 1008–1018.
- White, P. (1998). The settlement patterns of developed world migrants in London. *Urban Studies* 35: 10, 1725–1744.
- Williams, J. J. (1948). Another commentary on so-called segregation indices. *American Sociological Review* 13: 3, 298–303.
- Wilson, F. D. (1979). Patterns of white avoidance. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 441: 1, 132–141.
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a way of life. *The American Journal of Sociology* 44: 1, 1–24.
- Woldoff, R. A. (2011). *White flight/black flight. The dynamics of racial change in an American neighborhood*. 252 s. Cornell University Press, Ithaca.
- Wright, R., S. Holloway & M. Ellis (2011). Reconsidering both diversity and segregation: a reply to Poulsen, Johnston and Forrest, and to Peach. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 37: 1, 167–176.
- Yancey, W. L., E. P. Ericksen & R. N. Juliani (1976). Emergent ethnicity: a review and reformulation. *American Sociological Review* 41: 3, 391–403.
- Yeung, H. W. (2003). Practicing new economic geographies: a methodological examination. *Annals of the Association of American Geographers* 93: 2, 442–462.
- Yli-Jokipii, P. (2005). Suomen alueellinen kehittyneisyys ja aluepolitiikka maantieteen tutkimuskohteena. *Teoksessa* Moisio, S. (toim.): *Maantiede mun silmäni avaa, maapalloa katselemaan*, 9–21. *Turun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja A 171*, Turun yliopisto, Turku.
- Young, I. M. (1999). Residential segregation and differentiated citizenship. *Citizenship Studies* 3: 2, 237–252.
- Yousfi, S. (2005). Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa. *Siirtolaistutkimuksia A 27*, Siirtolaisinstituutti, Turku. 183 s.

- Yousfi, S. & K. Vilkkama (2010). Regional settlement patterns and migration dynamics among immigrants in Finland. Teoksessa: Andersson, R., H. Dhalmann, E. Holmqvist, T.M. Kauppinen, L. Magnusson Turner, H. Skifter Andersen, S. Søholt, M. Vaattovaara, K. Vilkkama, T. Wessel & S. Yousfi (2010). Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states, 240–255. *Department of Geosciences and Geography C2*, University of Helsinki, Helsinki.
- Zelinsky, W. (2001). *The enigma of ethnicity*. 315 s. University of Iowa Press, Iowa city.
- Zelinsky W. & B. A. Lee (1998). Heterolocalism: an alternative model of the sociospatial behaviour of immigrant ethnic communities. *International Journal of Population Geography* 4: 4, 281–298.
- Zhang, J. (2011). Tipping and residential segregation: a unified Schelling model. *Journal of regional science* 51: 1, 167–193.
- Zhou, M. (2007). Revisiting ethnic entrepreneurship. Convergencies, controversies, and conceptual advancements. Teoksessa: Portes, A. & J. DeWind (toim.): *Rethinking migration. New theoretical and empirical perspectives*, 219–253. Berghahn Books, New York.
- Zorlu, A. & C. H. Mulder (2008). Initial and subsequent location choices of immigrants to the Netherlands. *Regional Studies* 42: 2, 245–264.
- Østengaard-Nielsen, E. (2003; toim.). *International migration and sending countries: perceptions, policies, and transnational relations*. 256 s. Palgrave Macmillan, New York.
- Özüekren, A. S. (2003). Ethnic concentration at the neighbourhood block level: Turks in a Greater Stockholm suburb (1989 and 1999). *Housing, Theory and Society* 20: 4, 172–182.
- Özüekren, S. & E. Ergoz-Karahan (2010). Housing experiences of Turkish (im)migrants in Berlin and Istanbul: Internal differentiation and segregation. *Journal of Ethnic and Housing Studies* 36: 2, 355–372.
- Özüekren, A. S. & R. van Kempen (2003). Special issue editors' introduction: Dynamics and diversity: housing careers and segregation of minority ethnic groups. *Housing, Theory and Society* 20: 4, 162–171.

HELSINGIN KAUPUNKI
TIETOKESKUS
PL 5500
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

KUVAILULEHTI

Tekijä(t) Katja Vilkama		
Nimike Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupungin tietokeskus	Julkaisu-aika 2011	Sivumäärä, liitteet 283
Sarjan nimike Tutkimuksia - Helsingin kaupungin tietokeskus		Osan numero 2011:2
ISSN(painettu) 1455-724X ISBN(painettu) 978-952-272-095-5 ISSN(verkossa) 1796-7228 ISBN(verkossa) 978-952-272-096-2	Kieli fin, swe, eng	
Tiivistelmä <p>Tutkimuksessa tarkastellaan asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteita ja kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla vuosina 2000–2009. Erytyksenä kiinnostuksena on tarkastella kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen vaikutuksia eriytymiskehitykseen.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu asuinalueiden muuttovirtoja, väestörakennetta ja asuntokantaa kuvaavista tilastoista. Analyysimenetelminä on käytetty muun muassa alue- ja ryhmäkohtaisia muuttaneisuustarkasteluja, segregatioindeksejä sekä paikkatietomenetelmiä. Asuinalueiden eriytymisen tasoa ja kehitystä tarkastellaan vieraskielisten osuuden perusteella muodostetun aluetyypologian kautta. Lisäksi on haastateltu asumisen alan asiantuntijoita. Haastatteluaineisto muodostaa tutkimuksen varsinaista analyysia jäsentävän tausta-aineiston.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteiden vahvistuneen 2000-luvun kuluessa kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden valikoivan muuttoliikkeen seurauksena. Pääkaupunkiseudulle suuntautunut ja seudun sisäinen muuttoliike ovat kohdentuneet kantaväestöllä ja maahanmuuttajataustaisilla ryhmillä eri tavoin. Tämä on tuottanut seudun nykyisessä aluerakenteessa havaittavia eroja asuinalueiden välillä ja ylläpitänyt maahanmuuttajataustaisten asukkaiden asumiskeskittymien muodostumista ja tiivistymistä. Pääkaupunkiseudulle ei kuitenkaan ole muodostunut yksittäisten maahanmuuttajaryhmien voimakkaita alueellisia keskittymiä. Seudulle muodostuneet maahanmuuttajataustaisten asukkaiden asumiskeskittymät ovat asukasrakenteeltaan etnisesti ja kulttuurisesti sekoittuneita.</p>		
Asiasanat Alueellinen eriytyminen, etninen eriytyminen, maahanmuuttajat, kantaväestö, valikoiva muuttoliike, asuminen, pääkaupunkiseutu		
Hinta 14 €	Jakelu puh. 09 310 36293	
Myynti Tietokeskuksen kirjasto, Siltasaarenkatu 18–20 A, 00099 Helsingin kaupunki, puh. 09 310 36377		

YHTEINEN KAUPUNKI, ERIYTYVÄT KAUPUNGINOSAT?

Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla

Kaupunkirakenteen etninen ja sosiaalinen eriytyminen ovat kansainvälisten suurkaupunkien kehitykselle ominaisia ilmiöitä. Vanhoissa siirtolaismaissa kaupunginosien eriytymiskehitystä on tutkittu yli sadan vuoden ajan. Myös Suomessa suurimpien kaupunkiseutujen alueellinen eriytyminen on noussut ajankohtaiseksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi viime aikoina. Tässä väitöstutkimuksessa tarkastellaan asuinalueiden etnisen eriytymisen rakenteita ja kehityskulkuja pääkaupunkiseudulla. Erityisenä pääpainona on tarkastella kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien valikoivan muuttoliikkeen vaikutuksia eriytymiskehitykseen. Osoittaako kantaväestön muuttoliike merkkejä ulosmuutosta maahanmuuttajataustaisten asumiskeskittymiksi muodostuneilta alueilta tai näiden alueiden karttamisesta? Suuntautuuko maahanmuuttajataustaisten ryhmien muuttoliike kohti asumiskeskittymiä alueellista eriytymistä voimistaen? Minkälaisia muutoksia muuttoliikkeen rakenteissa on havaittavissa? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten välisen alueellisen eriytymisen lisäksi tutkimus tarkastelee maahanmuuttajataustaisten ryhmien keskinäisiä eroja alueellisessa sijoittumisessa ja muuttoliikkeessä pääkaupunkiseudulla.

Julkaisutilaukset

p. 09 310 36293

Internet

www.hel.fi/tietokeskus